

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 18. huhtikuuta 2018
(OR. en)

7959/18
ADD 1

Toimielinten välinen asia:
2018/0092 (NLE)

WTO 63
SERVICES 12
COASI 80

EHDOTUS

Lähetäjä:	Euroopan komission pääsihteerin puolesta Jordi AYET PUIGARNAU, johtaja
Saapunut:	18. huhtikuuta 2018
Vastaanottaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopan unionin neuvoston pääsihteerin
Kom:n asiak. nro:	COM(2018) 193 final
Asia:	LIITE asiakirjaan Ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja Japanin välisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2018) 193 final.

Liite: COM(2018) 193 final

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 18.4.2018
COM(2018) 193 final

ANNEX 1

LIITE

asiakirjaan

Ehdotus neuvoston päätökseksi

**Euroopan unionin ja Japanin välisen talouskumppanuussopimuksen allekirjoittamisesta
Euroopan unionin puolesta**

EUROOPAN UNIONIN JA JAPANIN VÄLINEN
TALOUSKUMPPANUUSSOPIMUS

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO-OSA

1 LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET (1.1–1.9 artikla)

2 LUKU TAVARAKAUPPA

A JAKSO Yleiset määräykset (2.1–2.5 artikla)

B JAKSO Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy (2.6–2.22 artikla)

C JAKSO Viinialan tuotteiden viennin helpottaminen (2.23–2.31 artikla)

D JAKSO Muut määräykset (2.32–2.35 artikla)

3 LUKU ALKUPERÄSÄÄNNÖT JA ALKUPERÄMENETTELYT

A JAKSO Alkuperäsäännöt (3.1–3.15 artikla)

B JAKSO Alkuperämenettelyt (3.16–3.26 artikla)

C JAKSO Muut asiat (3.27–3.29 artikla)

4 LUKU TULLIASIAT JA KAUPAN HELPOTTAMINEN (4.1–4.14 artikla)

5 LUKU KAUPAN SUOJATOIMET

A JAKSO Yleiset määräykset (5.1 artikla)

B JAKSO Kahdenväliset suojatoimenpiteet (5.2–5.8 artikla)

C JAKSO Yleiset suojatoimenpiteet (5.9–5.10 artikla)

D JAKSO Polkumyynnin vastaiset toimenpiteet ja tasoitustoimenpiteet (5.11–5.14 artikla)

6 LUKU TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET (6.1–6.16 artikla)

7 LUKU KAUPAN TEKNISET ESTEET (7.1–7.14 artikla)

8 LUKU PALVELUKAUPPA, SIJOITUSTEN VAPAUTTAMINEN JA SÄHKÖINEN KAUPPA

A JAKSO Yleiset määräykset (8.1–8.5 artikla)

B JAKSO Sijoitusten vapauttaminen (8.6–8.13 artikla)

C JAKSO	Rajat ylittävä palveluiden kauppa (8.14–8.19 artikla)
D JAKSO	Luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu (8.20–8.28 artikla)
E JAKSO	Säätelykehys
1 ALAJAKSO	Sisäinen sääntely (8.29–8.32 artikla)
2 ALAJAKSO	Yleisesti sovellettavat määräykset (8.33–8.35 artikla)
3 ALAJAKSO	Posti- ja kuriiripalvelut (8.36–8.40 artikla)
4 ALAJAKSO	Televiestintäpalvelut (8.41–8.57 artikla)
5 ALAJAKSO	Rahoituspalvelut (8.58–8.67 artikla)
6 ALAJAKSO	Kansainväliset meriliikennepalvelut (8.68 ja 8.69 artikla)
F JAKSO	Sähköinen kauppa (8.70–8.81 artikla)

9 LUKU	PÄÄOMANLIIKKEET, MAKSUT JA SIIRROT SEKÄ TILAPÄISET SUOJATOIMENPITEET (9.1–9.4 artikla)
10 LUKU	JULKISET HANKINNAT (10.1–10.17 artikla)
11 LUKU	KILPAILUPOLITIikka (11.1–11.9 artikla)
12 LUKU	TUET (12.1–12.10 artikla)
13 LUKU	VALTION OMISTAMAT YRITYKSET, YRITYKSET, JOILLE ON MYÖNNETTY ERITYISOIKEUKSIA TAI ERIOIKEUKSIA, JA NIMETYT MONOPOLIT (13.1–13.8)
14 LUKU	TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET
A JAKSO	Yleiset määräykset (14.1–14.7 artikla)
B JAKSO	Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat normit
1 ALAJAKSO	Tekijänoikeus ja lähioikeudet (14.8–14.17 artikla)
2 ALAJAKSO	Tavaramerkit (14.18–14.21 artikla)

3 ALAJAKSO	Maantieteelliset merkinnät (14.22–14.30 artikla)
4 ALAJAKSO	Teollismallit (14.31 artikla)
5 ALAJAKSO	Tuotteiden rekisteröimätön ulkomuoto (14.32 artikla)
6 ALAJAKSO	Patentit (14.33–14.35)
7 ALAJAKSO	Liikesalaisuudet ja julkistamattomat testi- tai muut tiedot (14.36 ja 14.37 artikla)
8 ALAJAKSO	Uudet kasvilajikkeet (14.38 artikla)
9 ALAJAKSO	Vilpillinen kilpailu (14.39 artikla).
C JAKSO	Täytäntöönpanon valvonta
1 ALAJAKSO	Yleiset määräykset (14.40 ja 14.41 artikla)
2 ALAJAKSO	Täytäntöönpanon valvonta – siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot (14.42–14.49 artikla)

3 ALAJAKSO Liikesalaisuuksien väärinkäyttöä koskevan suojan täytäntöönpanon valvonta (14.50 artikla)

4 ALAJAKSO Täytäntöönpanon valvonta – rajatoimenpiteet (14.51 artikla)

D JAKSO Yhteistyö ja institutionaaliset järjestelyt (14.52–14.55 artikla)

15 LUKU YRITYSTEN HALLINNOINTI- JA OHAJUSJÄRJESTELMÄ (15.1–15.7 artikla)

16 LUKU KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS (16.1–16.19 artikla)

17 LUKU AVOIMUUS (17.1–17.8 artikla)

18 LUKU HYVÄ SÄÄNTELYKÄYTÄNTÖ JA SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ

A JAKSO Hyvä sääntelykäytäntö ja sääntely-yhteistyö

1 ALAJAKSO Yleiset määräykset (18.1–18.3 artikla)

2 ALAJAKSO Hyvä sääntelykäytäntö (18.4–18.11 artikla)

3 ALAJAKSO Sääntely-yhteistyö (18.12 ja 18.13 artikla)

4 ALAJAKSO Institutionaaliset määräykset (18.14–18.16 artikla)

B JAKSO Eläinten hyvinvointi (18.17 artikla)

C JAKSO Loppumääräykset (18.18 ja 18.19 artikla)

19 LUKU MAATALOUSALAN YHTEISTYÖ (19.1–19.8 artikla)

20 LUKU PIENET JA KESKISUURET YRITYKSET (20.1–20.4 artikla)

21 LUKU RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO TAVOITE, SOVELTAMISALA JA MÄÄRITELMÄT (21.1–21.3 artikla)

B JAKSO Neuvottelut ja sovittelu (21.4–21.6 artikla)

C JAKSO Paneelimenettely (21.7–21.24 artikla)

D JAKSO Yleiset määräykset (21.25–21.30 artikla)

22 LUKU INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET (22.1–22.6 artikla)

23 LUKU LOPPUMÄÄRÄYKSET (23.1–23.8 artikla)

LIITTEET (ainoastaan nykyiset liitteet luetellaan):

LIITE 2-A TULLIEN POISTAMINEN JA ALENTAMINEN

LIITE 2-B LUETTELO 2.15 JA 2.17 ARTIKLASSA TARKOITETUISTA TAVAROISTA

LIITE 2-C MOOTTORIAJONEUVOT JA NIIDEN OSAT

LISÄYS 2-C-1 E-säännöt, joita kumpikin osapuoli soveltaa

LISÄYS 2-C-2 E-säännöt, joita yksi osapuoli soveltaa mutta toinen osapuoli ei vielä ota huomioon

LIITE 2-D SHOCHUN VIENNIN HELPOTTAMINEN

LIITE 2-E VIINIALAN TUOTTEIDEN VIENNIN HELPOTTAMINEN

LIITE 3-A TUOTEKOHTAISTEN ALKUPERÄSÄÄNTÖJEN ALKUHUOMAUTUKSET

LIITE 3-B TUOTEKOHTAISET ALKUPERÄSÄÄNNÖT

LISÄYS 3-B-1 Tiettyihin ajoneuvoihin ja ajoneuvojen osiin liittyvät määräykset

LIITE 3-C	3.5 ARTIKLASSA TARKOITETUT TIEDOT
LIITE 3-D	ALKUPERÄVAKUUTUKSEN TEKSTI
LIITE 3-E	ANDORRAN RUHTINASKUNNASTA
LIITE 3-F	SAN MARINON TASAVALLASTA
LIITE 6	ELINTARVIKELISÄÄINEET
LIITE 8-A	SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ FINANSSIALALLA
LIITE 8-B	8 LUKUA KOSKEVAT LUETTELOT
LIITE I	VOIMASSA OLEVIA TOIMENPITEITÄ KOSKEVAT VARAUMAT
LIITE II	TULEVIA TOIMENPITEITÄ KOSKEVAT VARAUMAT

LIITE III SJOITTAUTUMISEN VUOKSI MATKUSTAVAT
 LIIKEMATKUSTAJAT, SISÄISEN SIIRRON SAANEET
 TYÖNTEKIJÄT, SJOITTAJAT JA LYHYTAIKAISET
 LIIKEMATKALAISET

LIITE IV SOPIMUSPERUSTEISET PALVELUNTARJOAJAT JA ITSENÄISET
 AMMATINHARJOITTAJAT

Lisäys IV Sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten
 ammatinharjoittajien liiketoiminnan rajoitukset Japanissa

LIITE 8-C YHTEISYMMÄRRÄYS LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN
 LIKKUMISESTA LIKETOIMINTAA VARTEN

LIITE 10 JULKISET HANKINNAT

LIITE 14-A MAANTIETEELLISIIN MERKINTÖIHIN LIITTYVÄT OSAPUOLTEN LAIT
 JA MÄÄRÄYKSET

LIITE 14-B MAANTIETEELLISISTEN MERKINTÖJEN LUETTELO

LIITE 23 YHTEINEN JULISTUS

JOHDANTO-OSA

EUROOPAN UNIONI ja JAPANI, jäljempänä 'osapuolet', jotka

OVAT TIETOISIA pitkäaikaisesta ja lujasta kumppanuudestaan, jonka perustana ovat yhteiset periaatteet ja arvot, sekä merkittävistä talous-, kauppa- ja sijoitussuhteistaan,

TUNNUSTAVAT, että on tärkeää lujittaa niiden talous-, kauppa- ja sijoitussuhteita noudattaen kestävä kehityksen tavoitetta sen taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristöluottavuudessa ja edistää niiden välistä kauppaa ja sijoituksia tavalla, jossa otetaan huomioon kunkin osapuolen yritysmaailman tarpeet, ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tarpeet, sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja työsuojelu ja asiaa koskevat kansainvälisesti hyväksytyt normit ja kansainväliset sopimukset, joiden osapuolia ne ovat,

TUNNUSTAVAT, että tällä sopimuksella tuetaan kuluttajien hyvinvoinnin lisäämistä toimintalinjoilla, joilla turvataan kuluttajansuojan ja taloudellisen hyvinvoinnin korkea taso;

YMMÄRTÄVÄT, että globalisaation ja maailman talouksien yhä tiiviimmän lähentymisen luoma dynaaminen ja nopeasti muuttuva maailmanlaajuinen toimintaympäristö tarjoaa osapuolille monia uusia talouden haasteita ja mahdollisuuksia,

TUNNUSTAVAT, että niiden talouksilla on edellytykset täydentää toisiaan ja että tällaisella täydentävyydellä pitäisi osaltaan edistää osapuolten välisen kaupan ja sijoitusten jatkokehityksen tukemista hyödyntämällä niiden taloudellisia vahvuuksia kahdenvälisen kaupan ja sijoitustoiminnan kautta,

USKOVAT, että selkeästi määritellyn ja turvatun kauppaa ja sijoituksia koskevan kehyksen luominen kumpaakin osapuolta hyödyttävillä säännöillä osapuolten välisen kaupan ja sijoitusten sääntelemiseksi edistäisi niiden talouden kilpailukykyä, lisääisi niiden markkinoiden tehokkuutta ja elinvoimaa ja takasi ennakoitavan liiketoimintaympäristön, jossa niiden välinen kauppa ja sijoitukset voivat edelleen laajentua,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN sitoutumisensa Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjaan ja ottavat huomioon Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa vahvistetut periaatteet,

TUNNUSTAVAT kansainvälisen kaupan ja sijoitusten avoimuuden merkityksen kaikkien sidosryhmien edun kannalta,

PYRKIVÄT luomaan selkeät ja kumpaakin osapuolta hyödyttävät säännöt osapuolten väliselle kaupalle ja sijoituksille ja pienentämään niiden esteitä tai poistamaan ne,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET edistää kansainvälisen kaupan ja sijoitusten harmonista kehitystä ja laajentumista poistamalla niiden esteitä tämän sopimuksen avulla ja välttää sellaisten uusien kaupan tai sijoitusten esteiden luomista osapuolten välille, jotka vähentäisivät tästä sopimuksesta saatavia hyötyjä,

RAKENTAVAT TOIMINTANSA WTO-sopimuksen mukaisille oikeuksilleen ja velvoitteilleen sekä muille sellaisille monenkeskisille, alueellisille ja kahdenvälisille sopimuksille, joiden osapuolia ne ovat ja

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET laatia oikeudellisen kehyksen niiden talouskumppanuuden lujittamiseksi,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän sopimuksen tavoitteena on kaupan ja sijoitusten vapauttaminen ja helpottaminen sekä tiiviimmän taloussuhteen edistäminen osapuolten välillä.

1.2 ARTIKLA

Yleiset määritelmät

Jollei toisin määrätä, tässä sopimuksessa

- a) 'maataloussopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta maataloudesta;

- b) 'polkumyynnin vastaisella sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VI artiklan soveltamisesta;
- c) 'tuontilisensiointisopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta tuontilisensioinnin menettelyistä;
- d) 'suojalausekesopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta suojalausekkeista;
- e) 'CPC:llä' tarkoitetaan yhteistä tavaraluokitusta (Statistical Papers Series M No. 77, taloudellisten ja sosiaalisten asiain osasto, Yhdistyneiden kansakuntien tilastokomissio, New York, 1991);
- f) 'tulliviranomaisella' tarkoitetaan
 - i) Euroopan unionin osalta tulliasioista vastaavia Euroopan komission yksiköitä sekä Euroopan unionin jäsenvaltioiden tullihallintoa ja muita viranomaisia, jolla on valtuudet soveltaa ja valvoa tullilainsäädäntöä; ja
 - ii) Japanin osalta valtiovarainministeriötä;

- g) 'tullilainsäädännöllä' tarkoitetaan kaikkia Euroopan unionin tai Japanin lakeja ja asetuksia, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta sekä niiden asettamista mihin tahansa tullimenettelyyn, mukaan lukien tulliviranomaisten toimivaltaan kuuluvat kielto-, rajoitus- ja valvontatoimenpiteet;
- h) 'tullialueella' tarkoitetaan
 - i) Euroopan unionin osalta unionin tullikoodeksista 9 päivänä lokakuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 952/2013¹ 4 artiklassa määriteltyä tullialuetta; ja
 - ii) Japanin osalta aluetta, jolla Japanin tullilainsäädäntö on voimassa;
- i) 'päivillä' tarkoitetaan kalenteripäiviä;
- j) 'riitojen ratkaisemista koskevalla sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 2 olevaa riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevaa sopimusta;
- k) 'GATS-sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1B olevaa palvelukaupan yleissopimusta;

¹ EUVL L 269, 10.10.2013, s. 1.

- l) 'GATT 1994 -sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta 1994; tätä sopimusta sovellettaessa GATT 1994 -sopimuksen artikloita koskeviin viittauksiin sisältyvät sen tulkintaan liittyvät huomautukset;
- m) 'julkisia hankintoja koskevalla sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 4 olevaa sopimusta julkisista hankinnoista¹;
- n) 'harmonoidulla järjestelmällä' tarkoitetaan harmonoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää, mukaan luettuina sen yleiset tulkintasäännöt, jaksokohtaiset huomautukset, lukukohtaiset huomautukset ja alanimikekohtaiset huomautukset;
- o) 'IMF:llä' tarkoitetaan Kansainvälistä valuuttarahastoa;
- p) 'toimenpiteellä' tarkoitetaan mitä tahansa toimenpidettä, joka voi olla lain, säännöksen tai määräyksen, säännön, menettelyn, päätöksen, käytännön tai hallinnollisen toimen muodossa tai missä tahansa muussa muodossa;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että julkisia hankintoja koskevan sopimuksen ymmärretään olevan julkisia hankintoja koskeva sopimus sellaisena kuin se on muutettuna Genevessä 30 päivänä maaliskuuta 2012 tehdyllä pöytäkirjalla julkisia hankintoja koskevan sopimuksen muuttamisesta.

- q) 'osapuolen luonnollisella henkilöllä' tarkoitetaan Euroopan unionin osalta jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaista ja Japanin osalta Japanin kansalaista kulloinkin sovellettavien säädösten ja määräysten mukaisesti¹;
- r) 'henkilöllä' tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä;
- s) 'tukisopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa tukia ja tasoitustulleja koskevaa sopimusta;
- t) 'terveys- ja kasvinsuojelusopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta terveys- ja kasvinsuojelutoimista;
- u) 'kaupan teknisiä esteitä koskevalla sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevaa sopimusta kaupan teknisistä esteistä;
- v) 'alueella' tarkoitetaan aluetta, jolla tätä sopimusta sovelletaan 1.3 artiklan mukaisesti;
- w) 'SEUT-sopimuksella' tarkoitetaan Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta;

¹ 8 lukua tulkittaessa 'osapuolen luonnollisen henkilön' määritelmään sisältyvät myös Latvian tasavallassa pysyvästi asuvat luonnolliset henkilöt, jotka eivät ole Latvian tasavallan tai minkään muun valtion kansalaisia mutta joilla on Latvian tasavallan säädösten ja määräysten nojalla oikeus saada kansalaisuudettoman henkilön passi (muukalaispassi).

- x) 'TRIPS-sopimuksella' tarkoitetaan WTO-sopimuksen liitteessä 1C olevaa teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehtyä sopimusta;
- y) 'WIPO:lla' tarkoitetaan Maailman henkisen omaisuuden järjestöä;
- z) 'WTO:lla' tarkoitetaan Maailman kauppajärjestöä; ja
- aa) 'WTO-sopimuksella' tarkoitetaan Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 Marrakeshissa tehtyä Marrakeshin sopimusta.

1.3 ARTIKLA

Alueellinen soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan:
 - a) Euroopan unionin osalta alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja SEUT-sopimusta niissä määrätyin edellytyksin; ja
 - b) Japanin osalta sen alueeseen.

2. Ellei toisin määrätä, tätä sopimusta sovelletaan myös kaikkiin kunkin osapuolen aluemerен ulkopuolisiin alueisiin, mukaan lukien merenpohja ja merenpohjan alaiset kerrostumat, joihin osapuoli käyttää täysivaltaisia oikeuksia tai tuomiovaltaa kansainvälisen oikeuden mukaisesti, mukaan lukien Montego Bayssa 10 päivänä joulukuuta 1982 tehty Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus sekä sen säädökset ja määräykset, jotka ovat sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden kanssa¹.
3. Mitä tulee tavaroiden tullietuuskohTELua koskeviin tämän sopimuksen määräyksiin sekä tämän sopimuksen 2.9 ja 2.10 artiklaan, tätä sopimusta sovelletaan myös niihin Euroopan unionin tullialueen alueisiin, jotka eivät kuulu 1 kohdan a alakohdan piiriin, ja alueisiin, joista määrätään liitteissä 3-E ja 3-F.
4. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle, jos sen 1–3 kohdassa tarkoitettu tämän sopimuksen alueellinen soveltaminen muuttuu, ja toimittaa toisen osapuolen pyynnöstä viipymättä tätä muutosta koskevia lisätietoja tai selvityksiä.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että Euroopan unionin osalta kunkin osapuolen aluemerен ulkopuolisia alueita pidetään Euroopan unionin kyseisen jäsenvaltion alueena.

1.4 ARTIKLA

Verotus

1. Tässä artiklassa
 - a) 'kotipaikalla' tarkoitetaan verotuksellista kotipaikkaa;
 - b) 'verotussopimuksella' tarkoitetaan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyä sopimusta tai muuta kokonaan tai pääosin verotukseen liittyvää kansainvälistä sopimusta tai järjestelyä, jonka sopimuspuoli Euroopan unioni tai sen jäsenvaltiot tai Japani on; ja
 - c) 'verotustoimenpiteellä' tarkoitetaan Euroopan unionin, sen jäsenvaltioiden tai Japanin verolainsäädäntöä soveltavaa toimenpidettä.
2. Tätä sopimusta sovelletaan verotusta koskeviin toimenpiteisiin ainoastaan siltä osin kuin tällainen soveltaminen on tarpeen tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi.

3. Tämän sopimuksen määräykset eivät vaikuta mistään verotussopimuksesta Euroopan unionille tai sen jäsenvaltioille tai Japanille johtuviin oikeuksiin ja velvoitteisiin. Jos tämä sopimus ja tällainen verotussopimus ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin verotussopimusta. Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden ja Japanin välisen verotussopimuksen osalta tämän sopimuksen ja kyseisen verotussopimuksen mukaiset toimivaltaiset viranomaiset päättävät yhdessä, onko tämän sopimuksen ja kyseisen verotussopimuksen välillä ristiriita.
4. Tämän sopimuksen suosituimmuuskohtelua koskevaa veloitetta ei voida soveltaa Euroopan unionin, sen jäsenvaltioiden tai Japanin jonkin verotussopimuksen mukaisesti myöntämään etuun.
5. Jäljempänä olevan 22.1 artiklan nojalla perustettu sekakomitea voi päättää 21 luvun mukaisen riitojenratkaisun erilaisesta soveltamisalasta verotustoimenpiteiden osalta.

6. Sillä edellytyksellä, että verotustoimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään osapuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai kaupan ja sijoitusten peiteltyyn rajoittamiseen, tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän Euroopan unionia, sen jäsenvaltioita tai Japania ottamasta käyttöön, pitämästä voimassa tai soveltamasta verotustoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on turvata verojen määrääminen tai kantaminen tasapuolisesti tai tehokkaasti, kuten toimenpiteet, joilla

- a) tehdään ero eri tilanteessa olevien veronmaksajien välillä erityisesti näiden asuinpaikan osalta tai sen paikan osalta, minne ne ovat sijoittaneet pääomansa; tai
- b) estetään verojen välttäminen tai kiertäminen jonkin verosopimuksen tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

1.5 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

- 1. Tämän sopimuksen ei voida tulkita
- a) velvoittavan osapuolta toimittamaan sellaisia tietoja, joiden paljastaminen olisi vastoin sen keskeisiä turvallisuusetuja;

- b) estävän osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä, joita se pitää välttämättöminä keskeisten turvallisuusetujensa suojelemiseksi ja jotka
 - i) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu;
 - ii) liittyvät aseiden, ammusten tai muiden sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan sekä muiden sellaisten tavaroiden ja sellaisen materiaalin kauppaan, jota käydään suoraan tai epäsuorasti puolustuslaitosten tarpeita varten;
 - iii) liittyvät palvelujen tarjoamiseen, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen; tai
 - iv) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana; tai
- c) estävän osapuolta toteuttamasta toimia täyttääkseen Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaiset velvoitteet, joihin se on sitoutunut kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään,

- a) 10 lukua tulkittaessa sovelletaan julkisia hankintoja koskevan sopimuksen III artiklaa; ja
- b) 14 lukua tulkittaessa sovelletaan 14.54 artiklaa.

1.6 ARTIKLA

Luottamukselliset tiedot

1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tämän sopimuksen määräykset eivät velvoita osapuolta antamaan luottamuksellisia tietoja, joiden luovuttaminen estäisi sen säädösten ja määräysten noudattamisen tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut.
2. Kun osapuoli tämän sopimuksen nojalla toimittaa toiselle osapuolelle omissa säädöksissään ja määräyksissään luottamuksellisesti luokiteltuja tietoja, toisen osapuolen on käsiteltävä kyseisiä tietoja luottamuksellisina, ellei tiedot toimittanut osapuoli suostu muuhun järjestelyyn.

1.7 ARTIKLA

Velvoitteiden täyttäminen ja valtuutettu viranomainen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki tarvittavat toimenpiteet tämän sopimuksen määräysten soveltamiseksi toteutetaan.

2. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki henkilöt tai tahot, joille osapuoli on siirtänyt sääntelyyn liittyvää tai hallinnollista toimivaltaa tämän sopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämiseksi, toimivat tässä sopimuksessa asetettujen osapuolen velvoitteiden mukaisesti niille siirrettyä toimivaltaa käyttäessään.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että kumpaakaan osapuolta ei vapauteta tämän sopimuksen mukaisista velvoitteistaan, jos jokin sen valtionhallinnon taso tai valtiosta riippumaton elin käyttäessään osapuolen sille siirtämää toimivaltaa ei noudata tämän sopimuksen määräyksiä.

1.8 ARTIKLA

Säädökset ja määräykset ja niiden muutokset

Kun tässä sopimuksessa viitataan osapuolen säädöksiin ja määräyksiin, näiden säädösten ja määräysten katsotaan sisältävän niihin tehdyt muutokset, jollei tosin määrätä.

1.9 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tällä sopimuksella ei korvata tai pureta Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden ja Japanin välisiä aiempia sopimuksia.

2. Mikään tässä sopimuksessa ei edellytä kummankaan osapuolen toimivan tavalla, joka ei olisi yhteensopiva sen WTO-sopimuksen mukaisten velvoitteiden kanssa.
3. Jos tämän sopimuksen ja jonkin muun sopimuksen kuin WTO-sopimuksen, jonka sopimuspuoli kumpikin osapuoli on, välillä on ristiriita, osapuolten on välittömästi neuvoteltava keskenään, jotta voidaan löytää kumpaakin osapuolta tyydyttävä ratkaisu.
4. Kun tässä sopimuksessa viitataan tai siihen sisältyy kansainvälisiä sopimuksia¹ joko kokonaisuudessaan tai osittain, niiden katsotaan sisältävän niihin tehdyt muutokset tai niiden jatkosopimukset, jotka tulevat voimaan kummassakin osapuolella tämän sopimuksen allekirjoituspäivästä alkaen tai sen jälkeen. Jos tällaisten muutosten tai jatkosopimusten vuoksi tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanossa tai soveltamisessa nousee esiin jokin kysymys, osapuolten on toisen osapuolen pyynnöstä neuvoteltava keskenään, jotta voidaan löytää kumpaakin osapuolta tyydyttävä ratkaisu.

¹ Kun tässä sopimuksessa viitataan tai siihen sisältyy kansainvälisiä sopimuksia, niiden katsotaan sisältävän viimeisimmät niihin tehdyt muutokset, jotka ovat tulleet voimaan kummassakin osapuolella ennen tämän sopimuksen allekirjoituspäivää.

2 LUKU

TAVARAKAUPPA

A JAKSO

Yleiset määräykset

2.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa osapuolten välistä tavarakauppaa ja vapauttaa tavarakauppaa asteittain tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

2.2 ARTIKLA

Soveltamisala

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tätä lukua sovelletaan osapuolten väliseen tavarakauppaan.

2.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'vientilisensioinnin menettelyillä' tarkoitetaan hallinnollisia toimenpiteitä, riippumatta siitä, kutsutaanko niitä lisensioinniksi, joita osapuoli käyttää sellaisten vientilisensiointiohjelmassa, joissa edellytetään muun kuin tullimenettelyissä vaadittavan hakemuksen tai muun dokumentaation esittämistä asianomaiselle hallintoviranomaiselle ennakkoedellytyksenä kyseiseen osapuoleen suuntautuvalle viennille;
- b) 'harkinnanvaraisilla tuonti- tai vientilisensioinnin menettelyillä' tarkoitetaan sellaisia lisensioinnin menettelyjä, joissa ei hyväksytä kaikkien niiden henkilöiden hakemusta, jotka täyttävät kyseisen osapuolen tuonti- tai vientitoiminnan harjoittamista koskevat vaatimukset tällaisten lisensiointimenettelyjen piiriin kuuluvien tavaroiden osalta; ja
- c) 'alkuperätuotteilla' tarkoitetaan 3 luvun määräysten mukaisesti osapuolen alkuperätuotteiksi katsottavia tavaroita.

2.4 ARTIKLA

Tulli

Kumpikin osapuoli pyrkii alentamaan tulleja tai poistamaan ne 2.8 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Tämän luvun soveltamista varten 'tullilla' tarkoitetaan kaikkia tulleja tai muita maksuja, joita sovelletaan tavarantoiminnan tuonnissa tai sen yhteydessä, mukaan lukien kaikki tuontiin sovellettavat tai sen yhteydessä kannettavat lisäverot tai -maksut, mutta siihen eivät sisälly mitkään seuraavista:

- a) GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaista sisäistä veroa vastaava maksu;
- b) GATT 1994 -sopimuksen VI ja XIX artiklan, polkumyynnin vastaisen sopimuksen, tukisopimuksen, suojalausekesopimuksen ja riitojen ratkaisemista koskevan sopimuksen 22 artiklan mukainen tulli; ja
- c) palkkiot ja muut maksut, jotka kannetaan 2.16 artiklan mukaisesti.

2.5 ARTIKLA

Maatalouden suojatoimenpiteet

1. Maataloustuotteisiin, jotka täyttävät osapuolten alkuperätavaroita koskevat vaatimukset, jäljempänä 'maatalouden alkuperätuotteet, ei sovelleta mitään tulleja, joita toinen osapuoli kantaa maataloussopimuksen mukaisesti erityisen suojatoimenpiteen nojalla.
2. Tämän sopimuksen nojalla maatalouden alkuperätuotteisiin voidaan soveltaa maatalouden suojatoimenpiteitä liitteessä 2-A olevan 3 osan C jakson mukaisesti.

B JAKSO

Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy

2.6 ARTIKLA

Tavaroiden luokitus

1. Osapuolten välisessä tavarakaupassa käytetään harmonoidun järjestelmän mukaista tavaroiden luokitusta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa johdonmukaisuuden soveltaessaan säädöksiään ja määräyksiään toisen osapuolen alkuperätuotteiden tariffiluokitteluun.

2.7 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

Kumpikin osapuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen osapuolen tavaroille GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaisesti. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen III artikla liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2.8 ARTIKLA

Tuontitullien alentaminen ja poistaminen

1. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli alentaa toisen osapuolen alkuperätuotteisiin sovellettavia tulleja tai poistaa ne liitteen 2-A mukaisesti.

2. Jos osapuoli alentaa tuontiin soveltamaansa suosituimmuustullia, kyseistä tullia sovelletaan toisen osapuolen alkuperätuotteisiin, jos ja niin kauan kuin se on alempi kuin samalle tuotteelle liitteen 2-A mukaisesti laskettu tulli.
3. Osapuolet tarkastelevat uudelleen niiden osapuolen alkuperätuotteiden kohtelua, jotka on luokiteltu liitteessä 2-A olevan 2 osan B jaksossa olevan Euroopan unionin luettelon ja liitteessä 2-A olevan 3 osan D jaksossa olevan Japanin luettelon sarakkeessa ”Huomautus” merkinnällä ”S” osoitettuihin tullinimikkeisiin, viidentenä vuonna tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen tai vuonna, jona osapuolet toisin sopivat, sen mukaan kumpi niistä on aiemmin. Tarkastelun tavoitteena on markkinoille pääsyn edellytysten parantaminen toimenpiteillä, joita ovat esimerkiksi tullien nopeampi alentaminen tai poistaminen, tarjouskilpailumenettelyiden virtaviivaistaminen ja kiintiömäärien kasvattaminen sekä erityistulleihin liittyvien kysymysten käsittely.
4. Jos osapuoli kansainvälisen sopimuksen nojalla myöntää kolmannelle osapuolelle 3 kohdan piiriin kuuluvia tavaroita koskevan suuremman tai nopeamman tullinalennuksen, suuremman kiintiön tai muun suotuisamman kohtelun kuin se, mistä tämän sopimuksen nojalla on määrätty, ja tämä vaikuttaa Euroopan unionin tai Japanin markkinoilla kyseisten tavaroiden taseeseen, osapuolet aloittavat tällaisen tarkastelun kolmen kuukauden kuluessa Euroopan unionin ja kyseisen kolmannen maan tai Japanin ja kyseisen kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen voimaantulosta, jotta voidaan varmistaa, että toinen osapuoli saa vähintään saman etuisuuskohtelun, ja tarkastelu toteutetaan siten, että se pyritään saamaan päätökseen kuuden kuukauden kuluessa samasta päivästä.

2.9 ARTIKLA

Korjauksen ja muutoksen jälkeen uudelleen tuodut tavarat

1. Osapuoli ei saa periä tullia sellaisesta tavarasta, sen alkuperästä riippumatta, joka palaa sen tullialueelle, kun se on ensin tilapäisesti viety osapuolen tullialueelta toisen osapuolen tullialueelle korjausta tai muutosta varten riippumatta siitä, olisiko kyseinen korjaus tai muutos voitu tehdä ensiksi mainitun osapuolen tullialueella, sillä edellytyksellä, että kyseinen tavara palaa ensiksi mainitun osapuolen alueelle sen säädöksissä ja määräyksissä säädetyn ajan kuluessa¹.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta osapuolen tullialueella tullivalvonnassa olevaan tavaraan, josta ei ole maksettu tuontitulleja ja -veroja, joka viedään korjausta tai muutosta varten ja joka ei palaa tullialueelle tullivalvonnassa ilman tuontitullien ja -verojen maksamista.

¹ Euroopan unionin osalta tätä kohtaa sovellettaessa käytetään tullikoodeksista 9 päivänä lokakuuta 2013 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 952/2013 vahvistettua ulkoista jalostusmenettelyä.

3. Osapuoli ei saa periä tullia sellaisesta tavarasta, sen alkuperästä riippumatta, joka on tilapäisesti tuotu toisen osapuolen tullialueelta korjausta tai muutosta varten, sillä edellytyksellä, että kyseinen tavara viedään uudelleen tuojaosapuolen alueelta sen säädöksissä ja määräyksissä säädetyn ajan kuluessa¹.

4. Tässä artiklassa 'korjauksella' tai 'muutoksella' tarkoitetaan kaikkea toimintaa tai menettelyä tavaran toiminnallisten vikojen tai aineellisten vahinkojen korjaamiseksi, mihin sisältyy tavaran kunnostaminen sen alkuperäiseen tehtävään tai sen varmistaminen, että tavara on sen käyttöä koskevien teknisten vaatimusten mukainen. Tavarankorjaukseen tai muuttamiseen sisältyy kunnostaminen ja ylläpito riippumatta mahdollisesta arvonnoususta, mutta siihen ei sisälly toiminta tai menettely, jolla

- a) tuhotaan tavaran olennaiset ominaispiirteet tai luodaan uusi tai kaupallisesti erilainen tavara;
- b) muunnetaan puolivalmis tavara valmiiksi tavaraksi; tai
- c) muutetaan tavaran toimintaa.

¹ Euroopan unionin osalta tätä kohtaa sovellettaessa käytetään tullikoodeksista 9 päivänä lokakuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 952/2013 vahvistettua sisäistä jalostusmenettelyä.

2.10 ARTIKLA

Tavaroiden tilapäinen maahantuonti

Kumpikin osapuoli myöntää tullittoman tilapäisen pääsyn tullialueelleen seuraaville tavaroille omien säädöstensä ja määräyksiensä mukaisesti sillä edellytyksellä, että tällaiset tavarat pysyvät muuttumattomina, niiden käytöstä johtuvaa tavanomaista arvonalentumista lukuun ottamatta ja että ne viedään kunkin osapuolen vahvistaman ajan kuluessa:

- a) näyttelyissä, messuilla, kokouksissa tai vastaavissa tilaisuuksissa näytteille asetettavat tai käytettävät tavarat;
- b) ammattikäyttöön tarkoitetut laitteet, mukaan lukien lehdistön taikka radio- tai televisioalan välineet, elokuvatuotannon välineet, tällaisten välineiden apulaitteet ja niiden lisälaitteet;
- c) kaupalliset näytteet ja mainosfilmit ja -tallenteet;
- d) tavaroiden lähetykseen kansainvälisessä liikenteessä käytettävät tai käytettäväksi tarkoitetut kontit ja kuormalavat, niiden lisäosat ja niitä varten tarkoitetut laitteet;

- e) merimiesten ajanvieteineisto;
- f) yksinomaan tieteellisiin tarkoituksiin tuodut tavarat;
- g) kansainvälisiin urheilukilpailuihin, esittelyihin tai koulutukseen tuodut tavarat;
- h) tilapäisesti oleskelevien matkustajien henkilökohtaiset tavarat; ja
- i) matkailunedistämisaineisto.

2.11 ARTIKLA

Tullausarvon määrittäminen

Määritettäessä tullausarvo osapuolten välisessä tavarakaupassa sovelletaan WTO-sopimuksen liitteessä 1A olevan tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VII artiklan soveltamisesta tehdyn sopimuksen osan I määräyksiä soveltuvien osien.

2.12 ARTIKLA

Vientitullit

Kumpikaan osapuoli ei saa ylläpitää tai ottaa käyttöön kyseisestä osapuolesta toiseen osapuoleen suuntautuvaan tavarankulutukseen sovellettavia tai siihen liittyviä tulleja, veroja, palkkioita tai muita maksuja tai mitään sisäisiä veroja tai muita maksuja, jotka koskevat toiseen osapuoleen vietäviä tavaroita ja jotka ylittävät vastaavat sisäiseen kulutukseen tarkoitettuja tavaroita koskevat sisäiset verot, palkkiot ja maksut. Tämän artiklan soveltamiseksi palkkioihin tai muihin maksuihin eivät sisälly maksut tai muut palkkiot, jotka kannetaan 2.16 artiklan mukaisesti ja jotka on rajattu tarjotun palvelun likimääräisiin kustannuksiin.

2.13 ARTIKLA

Vallitsevan tilan säilyttäminen

1. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuoli ei saa korottaa toisen osapuolen alkuperätuotteisiin sovellettavia tulleja liitteen 2-A mukaisesti sovellettavasta tasosta.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli saa korottaa tullin liitteessä 2-A olevan 2 osan B jaksossa olevassa Euroopan unionin luettelossa ja liitteessä 2-A olevan 3 osan D jaksossa olevassa Japanin luettelossa kyseiselle vuodelle vahvistetulle tasolle yksipuolisen tullinalennuksen jälkeen.

2.14 ARTIKLA

Vientikilpailu

1. Tässä artiklassa 'vientituilla' tarkoitetaan maataloussopimuksen 1 artiklan e alakohdassa tarkoitettuja tukia ja muita tukisopimuksen liitteessä I lueteltuja tukia, joita voidaan soveltaa maataloussopimuksen liitteessä 1 lueteltuihin maataloustuotteisiin.
2. Osapuolet vahvistavat vientikilpailusta 19 päivänä joulukuuta 2015 tehdyssä WTO:n ministerineuvoston päätöksessä (WT/MIN(15)/45, WT/L/980) ilmaistun sitoutumisensa toimimaan äärimmäisen pidättyväisesti vientitukien ja vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden osalta mainitun päätöksen mukaisesti.

2.15 ARTIKLA

Tuonti- ja vientirajoitukset

1. Osapuoli saa ylläpitää tai ottaa käyttöön toisen osapuolen jonkin tavaran tuontiin tai toisen osapuolen tullialueelle tarkoitettuun vientiin tai vientimyyntiin sovellettavien tullien lisäksi kieltoja tai rajoituksia ainoastaan, jos ne ovat GATT 1994:n XI artiklan mukaisia. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen XI artikla liitetään soveltuvien osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2. Jos osapuoli aikoo hyväksyä kiellon tai rajoituksen, joka koskee jonkin liitteessä 2-B luetellun tavaran vientiä tai vientimyyntiä GATT 1994 -sopimuksen XI artiklan 2 kohdan tai XX artiklan mukaisesti, osapuoli

- a) pyrkii rajoittamaan tätä kielloa tai rajoitusta tarvittavissa määrin ja ottaa asianmukaisesti huomioon sen mahdolliset kielteiset vaikutukset toiseen osapuoleen;
- b) antaa toiselle osapuolelle tästä kirjallisen ilmoituksen, mahdollisuuksien mukaan ennen tällaisen kiellon tai rajoituksen käyttöönottoa ja niin hyvissä ajoin etukäteen kuin on mahdollista tai, jos näin ei ole, viimeistään 15 päivän kuluttua sen käyttöönotosta, jolloin kirjalliseen ilmoitukseen on sisällytettävä kyseisen tavaran kuvaus, käyttöönotettu kiello tai rajoitus sekä sen luonne, sen syyt ja tällaisen kiellon tai rajoituksen käyttöönoton päivämäärä ja odotettu kesto; ja
- c) tarjoaa pyynnöstä toiselle osapuolelle kohtuullisen mahdollisuuden neuvotteluihin kaikista tällaiseen kieltoon tai rajoitukseen liittyvistä seikoista.

2.16 ARTIKLA

Tuontiin ja vientiin liittyvät maksut ja muodollisuudet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa GATT 1994 -sopimuksen VIII artiklan mukaisesti, että kaikenlaiset palkkiot ja maksut (muut kuin GATT 1994 -sopimuksen III artiklan mukaiset tullit, vientitullit ja verot), joita osapuoli perii tuonnista tai viennistä taikka tuonnin tai viennin yhteydessä, on määrältään rajattu tarjottujen palveluiden likimääräisiin kustannuksiin, että niitä ei peritä arvoon perustuvina ja että ne eivät merkitse kotimarkkinatuotteiden välillistä suojelua tai tuonnin verotusta.
2. Osapuoli ei edellytä konsulipalveluiden käyttöä, mukaan lukien niihin liittyvät palkkiot ja maksut. Tässä kohdassa 'konsulipalveluilla' tarkoitetaan menettelyä, jossa viejäosapuolen alueella olevalta tuojaosapuolen konsulilta hankitaan konsulilasku tai konsulihyväksyntä kauppalaskulle, alkuperätodistukselle, tavaraluettelolle, laivaajan vienti-ilmoitukselle tai muille tulliasiakirjoille, joita vaaditaan tuontia varten tai tuonnin yhteydessä.

2.17 ARTIKLA

Tuonti- ja vientilisensioinnin menettelyt

1. Osapuolet vahvistavat tuontilisensiointisopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.
2. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa vientilisensioinnin menettelyjä tuontilisensiointisopimuksen 1 artiklan 1–9 kohdan ja 3 artiklan mukaisesti. Tätä varten tuontilisensiointisopimuksen mainitut säännökset liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin ja niitä sovelletaan osapuolten välisiin vientilisensioinnin menettelyihin. Osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa vientilisensioinnin menettelyjä tuontilisensiointisopimuksen 2 artiklan mukaisesti. 2–8 kohtaa sovelletaan kaikkiin liitteessä 2-B lueteltuihin tavaroihin.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikkien vientilisensioinnin menettelyjen soveltaminen on puolueetonta ja että niitä hallinnoidaan oikeudenmukaisesti, tasapuolisesti, syrjimättömästi ja avoimesti.
4. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tuonti- tai vientilisensioinnin menettelyjä ainoastaan, kun muita soveltuvia menettelyitä hallinnollisen päämäärän saavuttamiseksi ei ole kohtuudella käytettävissä.

5. Osapuoli ei ota käyttöön tai pidä voimassa harkinnanvaraisia vienti- tai tuontilisensioinnin menettelyjä, elleivät ne ole tarpeen tämän sopimuksen kanssa yhteensopivan toimenpiteen täytäntöön panemiseksi. Harkinnanvaraisia lisensioinnin menettelyjä käyttöön ottavan osapuolen on selkeästi ilmoitettava toimenpide, joka tällaisella menettelyllä pannaan täytäntöön.
6. Kunkin osapuolen on vastattava 60 päivän kuluessa toisen osapuolen esittämään kyselyyn, joka koskee tuonti- tai vientilisensioinnin menettelyjä, jotka ensiksi mainittu osapuoli aikoo ottaa käyttöön, on ottanut käyttöön tai on pitänyt voimassa, sekä tuonti- tai vientilisenssien myöntämisen tai jakamisperusteita.
7. Soveltaessaan vientirajoituksia tavaraan kiintiön muodossa osapuoli pyrkii kyseisen tavaran kaupan jakautumiseen, joka mahdollisimman tarkoin vastaa niitä osuuksia, joiden voidaan olettaa esiintyvän ilman kyseistä rajoitusta.
8. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa vientilisensioinnin menettelyjä, osapuolten on toisen osapuolen pyynnöstä käytävä neuvotteluja kaikista kysymyksistä, jotka liittyvät kyseisten menettelyjen täytäntöönpanoon, ja otettava asianmukaisesti huomioon näiden neuvottelujen tulokset.

2.18 ARTIKLA

Uudelleenvalmistetut tuotteet

1. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli säätää, että uudelleenvalmistettuja tuotteita kohdellaan uusina tuotteina. Kumpikin osapuoli voi edellyttää, että uudelleenvalmistetut tuotteet nimetään sellaisiksi jakelua tai myyntiä varten.
2. Tämän artiklan soveltamiseksi 'uudelleenvalmistetuilla tuotteilla' tarkoitetaan tavaroita, jotka luokitellaan harmonoidun järjestelmän nimikkeeseen 40.12, ryhmiin 84–90 tai nimikkeeseen 94.02 ja ¹
 - a) jotka koostuvat kokonaan tai osittain aiemmin käytetyistä tuotteista saaduista osista;
 - b) joilla on samanlainen oletettu kestoikä ja ominaisuudet kuin tällaisilla tavaroilla uusina; ja
 - c) joiden tehdastakuu on samanlainen kuin tällaisilla tavaroilla uutena.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä luvussa viittaukset harmonoidun järjestelmän tariffiluokitusnumeroon perustuvat harmonoituun järjestelmään, sellaisena kuin se on muutettuna 1 päivänä tammikuuta 2017.

2.19 ARTIKLA

Muut kuin tariffitoimenpiteet

1. Kummankin osapuolen erityissitoumukset, jotka liittyvät tavaroihin kohdistuviin muihin kuin tariffitoimenpiteisiin, esitetään liitteissä 2-C ja 2-D.
2. Kymmenen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta tai osapuolen pyynnöstä osapuolet arvioivat, voidaanko tavaroita koskevista muista kuin tariffitoimenpiteistä johtuvia kysymyksiä käsitellä tehokkaasti tämän sopimuksen puitteissa. Tämän arvioinnin tuloksena osapuolet käyvät neuvotteluja, jotta voidaan pohtia nykyisten sitoumusten soveltamisalan laajentamista tai yhteisen edun mukaisten uusien sitoumusten tekemistä tavaroita koskevien muiden kuin tariffitoimenpiteiden, myös yhteistyön, osalta. Näiden neuvottelujen perusteella osapuolet voivat sopia yhteistä etua koskevista neuvotteluista. Tämän kohdan täytäntöönpanossa osapuolet ottavat huomioon tämän sopimuksen aiemman täytäntöönpanokauden aikana saadut kokemukset.

2.20 ARTIKLA

Rajoitukset maksutaseen turvaamiseksi

1. Minkään tässä sopimuksessa ei voida tulkita estävän osapuolta toteuttamasta toimenpidettä maksutasesyistä. Tällaisia toimenpiteitä toteuttava osapuoli toimii GATT 1994 -sopimuksen XII artiklan ja WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvän tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 maksutasetta koskevista määräyksistä tehdyn sopimuksen mukaisesti.
2. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta käyttämästä valuuttasäätelyä tai valuuttarajoituksia Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen mukaisesti.

2.21 ARTIKLA

Alkuperämerkintä

Jos osapuoli soveltaa pakollisia alkuperämaan merkintävaatimuksia muihin tavaroihin kuin elintarvikkeisiin, maatalous- tai kalastustuotteisiin, sellaisina kuin ne on määritelty kyseisen osapuolen säädöksissä ja määräyksissä, Euroopan unionin osalta merkinnän ”Made in Japan” tai vastaavan merkinnän tuojamaan omalla kielellä ja Japanin osalta merkinnän ”Made in EU” tai vastaavan merkinnän japaniksi katsotaan täyttävän tällaiset vaatimukset, ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä. Tähän artiklaan ei sovelleta 3 lukua.

2.22 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

1. Tämän luvun soveltamista varten GATT 1994 -sopimuksen XX artikla liitetään soveltuvien osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.
2. Jos osapuoli aikoo toteuttaa toimenpiteitä GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan i ja j alakohdan mukaisesti, osapuoli
 - a) toimittaa toiselle osapuolelle kaikki merkitykselliset tiedot; ja
 - b) tarjoaa pyynnöstä toiselle osapuolelle kohtuullisen mahdollisuuden neuvotteluihin kaikista tällaiseen toimenpiteeseen liittyvistä seikoista, jotta voidaan saavuttaa yhteisesti hyväksyttävissä oleva ratkaisu.
3. Osapuolet voivat sopia mistä tahansa tarvittavista keinoista ratkaistakseen 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen neuvottelujen kohteena olevat seikat.

4. Jos ennakoon tiedottaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi, kyseisten toimenpiteiden toteuttamista suunnitteleva osapuoli voi soveltaa tilanteen vaatimia toimenpiteitä, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

C JAKSO

Viinialan tuotteiden viennin helpottaminen

2.23 ARTIKLA

Soveltamisala

Tämän jakson määräyksiä sovelletaan ainoastaan harmonoidun järjestelmän nimikkeeseen 22.04 luokiteltuihin viinialan tuotteisiin.

2.24 ARTIKLA

Yleinen periaate

Ellei 2.25–2.28 artiklassa toisin määrätä, tämän jakson soveltamisalaan kuuluvien viinialan tuotteiden, joilla käydään kauppaa osapuolten välillä, maahantuonnin ja myynnin on tapahduttava tuojaosapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

2.25 ARTIKLA

Viininvalmistusmenetelmien hyväksyminen – vaihe yksi

1. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien Euroopan unioni sallii sellaisten Japanista peräisin olevien ihmisravinnoksi tarkoitettujen viinialan tuotteiden tuonnin ja myynnin Euroopan unionissa, jotka on tuotettu seuraavien mukaisesti:
 - a) japanilaiseen viiniin Japanissa sovellettavat liitteessä 2-E olevan 2 osan A jaksossa tarkoitetut tuotemääritelmät, viininvalmistusmenetelmät ja rajoitukset sillä edellytyksellä, että niissä noudatetaan liitteessä 2-E olevan 1 osan A jaksossa tarkoitettuja tuotemääritelmiä, viininvalmistusmenetelmiä ja rajoituksia; ja
 - b) liitteessä 2-E olevan 2 osan B jaksossa tarkoitetut viininvalmistusmenetelmät.
2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien Japani sallii sellaisten Euroopan unionista peräisin olevien ihmisravinnoksi tarkoitettujen viinialan tuotteiden tuonnin ja myynnin Japanissa, jotka on tuotettu seuraavien mukaisesti:
 - a) Euroopan unionissa sovellettavat liitteessä 2-E olevan 1 osan A jaksossa tarkoitetut tuotemääritelmät, viininvalmistusmenetelmät ja rajoitukset sillä edellytyksellä, että niissä noudatetaan liitteessä 2-E olevan 2 osan A jaksossa tarkoitettuja tuotemääritelmiä, viininvalmistusmenetelmiä ja rajoituksia; ja

b) liitteessä 2-E olevan 1 osan B jaksossa tarkoitetut viininvalmistusmenetelmät.

3. Tämän sopimuksen tullessa voimaan osapuolet vaihtavat ilmoitukset, joilla vahvistetaan, että liitteessä 2-E olevan 1 osan B jaksossa ja 2 osan B jaksossa tarkoitetut viininvalmistusmenetelmien hyväksymismenettelyt on saatettu päätökseen.

2.26 ARTIKLA

Viininvalmistusmenetelmien hyväksyminen – vaihe kaksi

1. Euroopan unioni toteuttaa viipymättä tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi hyväksyä liitteessä 2-E olevan 2 osan C jaksossa tarkoitetut viininvalmistusmenetelmät, ja ilmoittaa Japanille, että sen tällaista hyväksymistä koskevat menettelyt on saatu päätökseen.

2. Japani toteuttaa viipymättä tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi hyväksyä liitteessä 2-E olevan 1 osan C jaksossa tarkoitetut viininvalmistusmenetelmät, ja ilmoittaa Euroopan unionille, että sen tällaista hyväksymistä koskevat menettelyt on saatu päätökseen.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu hyväksyminen tulee voimaan päivänä, jona osapuolten jälkimmäinen ilmoitus annetaan.

2.27 ARTIKLA

Viininvalmistusmenetelmien hyväksyminen – vaihe kolme

1. Euroopan unioni toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi hyväksyä liitteessä 2-E olevan 2 osan D jaksossa tarkoitettut viininvalmistusmenetelmät, ja ilmoittaa Japanille, että sen tällaista hyväksymistä koskevat menettelyt on saatu päätökseen.
2. Japani toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta se voi hyväksyä liitteessä 2-E olevan 1 osan D jaksossa tarkoitettut viininvalmistusmenetelmät, ja ilmoittaa Euroopan unionille, että sen tällaista hyväksymistä koskevat menettelyt on saatu päätökseen.
3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu hyväksyminen tulee voimaan päivänä, jona osapuolten jälkimmäinen ilmoitus annetaan.

2.28 ARTIKLA

Oma vahvistus

1. Japanin säädösten ja määräysten mukaisesti varmennettu todistus, johon sisältyy Japanin toimivaltaisen viranomaisen hyväksymän tuottajan oma vahvistus, on riittävä asiakirja näytöksi siitä, että 2.25, 2.26 tai 2.27 artiklassa tarkoitettut Japanista peräisin olevien viinialan tuotteiden tuontia ja myyntiä Euroopan unioniin koskevat vaatimukset on täytetty.

2. Jäljempänä olevan 22.4 artiklan nojalla perustettu viinityöryhmä vahvistaa tämän sopimuksen tullessa voimaan päätöksellään yksityiskohtaiset säännöt

- a) edellä olevan 1 kohdan täytäntöönpanoa varten, erityisesti käytettävät lomakkeet ja todistuksessa annettavat tiedot; ja
- b) sellaisten yhteyspisteiden välistä yhteistyötä varten, jotka Euroopan unioni kutakin jäsenvaltiota kohti toisaalta Japani ovat nimenneet.

3. Mitään todistusta tai vastaavaa asiakirjaa ei vaadita näytöksi siitä, että 2.25, 2.26 tai 2.27 artiklassa tarkoitetut Euroopan unionista peräisin olevien viinialan tuotteiden tuontia ja myyntiä Japaniin koskevat vaatimukset on täytetty.

2.29 ARTIKLA

Tarkastelu, neuvottelut ja oman vahvistuksen tilapäinen keskeyttäminen

1. Osapuolet tarkastelevat

- a) edellä olevan 2.26 artiklan täytäntöönpanoa säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeisinä kahtena vuotena; ja

b) edellä olevan 2.27 artiklan täytäntöönpanoa viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

2. Jos osapuolet toteavat 2.26 artiklan täytäntöönpanoa koskevan tarkastelun yhteydessä, että 2.26 kohdassa määrättyjä ilmoituksia ei ole vaihdettu kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, osapuolet aloittavat neuvottelut sopiakseen käytännön ratkaisusta.

3. Jos 2.26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta ei ole toimitettu kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta ja 2.26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on lähetetty, Euroopan unioni voi tilapäisesti keskeyttää 2.28 artiklassa määrätyn viinialan tuotteita koskevien omien vahvistusten hyväksymisen, jos 2 kohdassa tarkoitettua käytännön ratkaisusta ei ole sovittu kolmen kuukauden kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvottelujen aloittamisesta.

4. Edellä 3 kohdassa tarkoitettu omien vahvistusten hyväksymisen tilapäinen keskeyttäminen lopetetaan välittömästi, kun Japani toimittaa 2.26 artiklan 2 kohdassa määrätyn ilmoituksen Euroopan unionille.

5. Jos osapuolet toteavat 1 kohdassa tarkoitetun 2.27 artiklan täytäntöönpanoa koskevan tarkastelun yhteydessä, että 2.27 artiklassa määrättyjä ilmoituksia ei ole vaihdettu viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, osapuolet aloittavat neuvottelut.

6. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen nojalla osapuolelle kuuluviin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

2.30 ARTIKLA

Vallitsevan tilan säilyttäminen

1. 2.25–2.28 artiklan piiriin kuuluvien asioiden osalta osapuoli ei saa ottaa käyttöön vähemmän suotuisia edellytyksiä kuin ne, joista tässä jaksossa määrätään tai jotka ovat olleet voimassa sen säädöksissä ja määräyksissä ennen tämän sopimuksen allekirjoittamispäivää.

2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta osapuolen oikeutta toteuttaa terveys- ja kasvinsuojelutoimia ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi sillä edellytyksellä, että tällaiset toimenpiteet eivät ole ristiriidassa terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen määräysten kanssa.

2.31 ARTIKLA

Muutokset

Jäljempänä olevan 22.1 artiklan nojalla perustettu sekakomitea voi tehdä muutoksia liitteeseen 2-E lisätäkseen, poistaakseen tai muuttaakseen viittauksia viininvalmistusmenetelmiin, rajoituksiin tai muihin seikkoihin 23.2 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

D JAKSO

Muut määräykset

2.32 ARTIKLA

Tiedonvaihto

1. Tämän sopimuksen toiminnan seuraamiseksi ja 10 vuoden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta osapuolet vaihtavat vuosittain tuontitilastotietoja viimeisimmältä saatavilla olevalta kalenterivuodelta. Edellä olevan 22.3 artiklan nojalla perustettu tavarakauppakomitea voi jatkaa tätä ajanjaksoa viidellä vuodella.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut tuontitilastot kattavat mahdollisuuksien mukaan osapuolen nimikkeistöön pohjautuvat viimeisimmän saatavilla olevan kalenterivuoden tiedot toisen osapuolen tavaroiden sellaista tuonnista, mukaan lukien arvo ja määrä, johon on sovellettu tämän sopimuksen mukaista tullietuuskohtelua, sekä tuonnista, johon ei ole sovellettu tullietuuskohtelua.

2.33 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hallinnointia koskevat erityistoimenpiteet

1. Osapuolet tunnustavat, että tämän sopimuksen mukaiseen tullietuuskohteluun liittyvän tullilainsäädännön rikkomisilla voisi olla kielteinen vaikutus niiden kotimaisiin tuotannonaloihin, ja sopivat yhteistyöstä, joka koskee tällaisten rikkomisten ehkäisyä, havaitsemista ja torjumista tämän sopimuksen 3 luvun soveltuvien määräysten mukaisesti sekä Brysselissä 30 päivänä tammikuuta 2008 yhteistyöstä ja keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa tehdyn Euroopan yhteisön ja Japanin välisen sopimuksen, jäljempänä 'tulliyhteistyösopimus', mukaisesti.
2. Osapuoli voi 4–7 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti tilapäisesti suspendoida tämän sopimuksen mukaisen tullietuuskohtelun sellaisten tavaroiden osalta, jotka liittyvät a alakohdassa tarkoitettuihin järjestelmällisiin rikkomisiin, jos osapuoli on objektiivisten, vakuuttavien ja todennettavissa olevien tietojen pohjalta tehnyt päätelmän, jonka mukaan
 - a) tämän sopimuksen mukaiseen tullietuuskohteluun liittyvää osapuolen tullilainsäädäntöä on järjestelmällisesti rikottu tietyn tavaran osalta; ja
 - b) toinen osapuoli on järjestelmällisesti ja perusteettomasti kieltäytynyt tekemästä 1 kohdassa tarkoitettua yhteistyötä tai muuten laiminlyönyt sitä a alakohdassa tarkoitettujen järjestelmällisten rikkomisten osalta.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, tilapäistä suspendointia ei sovelleta kauppiaisiin, jotka täyttävät osapuolten 4 kohdassa tarkoitetuissa neuvotteluissa sopimat vaatimukset.

4. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun päätelmän tehnyt osapuoli ilmoittaa viipymättä toiselle osapuolelle kyseisestä päätelmästä ja toimittaa riittävästi tietoja neuvottelujen aloittamisen perusteeksi, mukaan lukien yhteenveto 2 kohdan a ja b alakohtaan liittyvistä olennaisista tosiseikoista, ja aloittaa neuvottelut toisen osapuolen kanssa tavarakauppakomiteassa, jotta voidaan päästä molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun ja sopia tämän sopimuksen vaatimusten ja asiaa koskevan tullilainsäädännön noudattamista koskevista perusteista.

5. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun päätelmän tehnyt osapuoli ilmoittaa ennen lopullisen päätöksen tekemistä kaikille asianomaisille osapuolille aikomuksestaan soveltaa tilapäistä suspendointia ja varmistaa, että niillä on täydet mahdollisuudet etujensa puolustamiseen. Tilapäistä suspendointia ei sovelleta asianomaisiin osapuoliin sillä edellytyksellä, että ne voivat tyydyttävällä tavalla osoittaa päätelmän tehneelle osapuolelle, että ne eivät osallistu 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin järjestelmällisiin rikkomisiin.

6. Jos osapuolet eivät ole edellä 4 ja 5 kohdassa tarkoitettujen menettelyiden jälkeen kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksesta päässeet hyväksyttävään ratkaisuun, päätelmän tehnyt osapuoli voi päättää tämän sopimuksen mukaisen tullietuuskohTELUN tilapäisestä suspendoinnista kyseeseen tulevien tavaroiden osalta ottaen 3 kohdassa määrätyn poikkeuksen asianmukaisesti huomioon. Tilapäisestä suspendoinnista on ilmoitettava viipymättä toiselle osapuolelle.

7. Tilapäinen suspendointi voi kestää ainoastaan sen ajan, joka on tarpeen rikkomisten ehkäisemiseksi, ja enintään kuusi kuukautta. Jos osapuoli on päätellyt, että olosuhteet, jotka alun perin johtivat suspendointiin, vallitsevat edelleen tilapäisen keskeyttämisen päättyessä, kyseinen osapuoli voi päättää uudistaa tilapäisen suspendoinnin ilmoitettuaan tällaisesta päätelmästä toiselle osapuolelle ja annettuaan riittävästi tietoja uudistamisen perustelemiseksi. Kaikki tilapäiset suspendoinnit on lopetettava viimeistään kahden vuoden kuluttua alkuperäisestä suspendoinnista, ellei tavarakauppakomitealle ole osoitettu, että alkuperäiseen suspendointiin johtaneet olosuhteet vallitsevat edelleen kunkin uusimiskauden päättyessä.

8. Toteutetuista tilapäisistä suspendoinneista käydään säännöllisiä neuvotteluja tavarakauppakomiteassa.

9. Edellä 2–7 kohdassa tarkoitetun päätelmän tehnyt osapuoli julkaisee sisäisten menettelyidensä mukaisesti tuojille tiedoksiannon kaikista 4–7 kohdissa tarkoitettuja tilapäisiä suspendointeja koskevista ilmoituksista ja päätöksistä.

10. Tilapäistä suspendointia ei sovelleta muihin kauppiaisiin kuin 3 kohdassa tarkoitettuihin kauppiaisiin ja 5 kohdassa tarkoitettuihin asianomaisiin osapuoliin sillä edellytyksellä, että ne voivat tyydyttävällä tavalla osoittaa 2 tai 7 kohdassa tarkoitetun päätelmän tehneelle osapuolelle, että ne eivät osallistu 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin järjestelmällisiin rikkomisiin.

11. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan määräysten ei saa tulkita estävän kauppiaita tai asianomaisia osapuolia vaatimasta korvausta 6 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden seurauksena laittomasti aiheutuneesta vahingosta 2 tai 7 kohdassa tarkoitetun päätelmän tehneeltä osapuolelta sen säädösten ja määräysten mukaisesti.

2.34 ARTIKLA

Tavarakauppakomitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu tavarakauppakomitea, jäljempänä tässä artikkelissa 'komitea'.

2. Komitealla on seuraavat tehtävät:

a) tarkastella ja valvoa tämän luvun täytäntöönpanoa ja toimintaa;

- b) raportoida komitean päätelmistä sekakomitealle; ja
 - c) toteuttaa muita tehtäviä sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.
3. Komitea pitää kokouksia osapuolten edustajien sopimina aikoina ja sopimissa paikoissa tai sopimin keinoin.

2.35 ARTIKLA

Viinityöryhmä

1. Jäljempänä olevan 22.4 artiklan 1 kohdan nojalla perustettu viinityöryhmä on vastuussa C jakson ja liitteen 2-E tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta.
2. Viinityöryhmällä on seuraavat tehtävät:
 - a) 2.28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua omaa vahvistusta koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen hyväksyminen;

- b) 2.25–2.29 artiklan täytäntöönpanon seuranta, mukaan lukien 2.29 artiklan mukainen tarkastelu ja neuvottelut; ja
 - c) liitteen 2-E muutosten tarkastelu ja suositusten antaminen sekakomitealle tällaisia muutoksia koskevan päätöksen tekemiseksi.
3. Viiniryöryryhmä pitää ensimmäisen kokouksensa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä.

3 LUKU

ALKUPERÄSÄÄNNÖT JA ALKUPERÄMENETTELYT

A JAKSO

Alkuperäsäännöt

3.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'vesiviljelyllä' tarkoitetaan vesieliöiden, kuten kalojen, nilviäisten, äyriäisten ja muiden vesiselkärangattomien sekä vesikasvien, viljelyä siemenkannasta kuten munista, kalanpoikasista ja toukista osallistumalla kasvatus- tai kasvuprosesseihin tuotannon lisäämiseksi tehtävillä toimilla, kuten säännöllisellä kannan täydentämisellä, ruokinnalla tai petoeläimiltä suojelulla;

- b) 'lähetyksellä' tarkoitetaan tuotteita, jotka lähetetään samanaikaisesti yhdeltä viejältä yhdelle vastaanottajalle tai kuljetetaan yhdellä kuljetusasiakirjalla taikka, jos tällaista asiakirjaa ei ole, yhdellä kauppalaskulla viejältä vastaanottajalle;
- c) 'viejällä' tarkoitetaan osapuolella olevaa henkilöä, joka kyseisen osapuolen säädöksissä ja määräyksissä vahvistettujen vaatimusten mukaisesti vie tai tuottaa alkuperätuotteen ja laatii alkuperävakuutuksen;
- d) 'tuoajalla' tarkoitetaan henkilöä, joka tuo alkuperätuotteen ja hakee sille tullietuuskohtelua;
- e) 'aineksella' tarkoitetaan kaikkia aineksia tai aineita, joita käytetään tuotteen valmistuksessa, mukaan lukien aineosat, raaka-aineet, komponentit tai osat;
- f) 'ei-alkuperäaineksella' tarkoitetaan ainesta, joka ei täytä tämän luvun alkuperäsääntöjä, mukaan lukien aines, jonka alkuperäasemaa ei voida määrittää;
- g) 'tullietuuskohtelulla' tarkoitetaan alkuperätavaroihin 2.8 artiklan 1 kohdan mukaisesti sovellettavia tulleeja;

- h) 'tuotteella' tarkoitetaan mitä tahansa tuotettua ainesta tai ainetta, vaikka se olisi tarkoitettu käytettäväksi aineksena toisen tuotteen tuotannossa, ja se on tulkittava 2 luvussa tarkoitetuksi tavaraksi; ja
- i) 'tuotannolla' tarkoitetaan kaikenlaista valmistusta tai käsittelyä, myös kokoamista.

3.2 ARTIKLA

Alkuperä tuotteita koskevat vaatimukset

1. Jotta osapuoli voi soveltaa tullietuuskohdeltua toisen osapuolen alkuperätavaraan 2.8 artiklan 1 kohdan mukaisesti, seuraavia tuotteita on pidettävä toisen osapuolen alkuperätavaroina, jos ne täyttävät kaikki muut tämän luvun sovellettavat vaatimukset:
 - a) 3.3 artiklan määräysten mukaisesti kokonaan tuotetut tai valmistetut tuotteet;
 - b) kokonaan kyseisen osapuolen alkuperä aineksista tuotetut tuotteet; tai
 - c) tuotteet, jotka on valmistettu ei-alkuperä aineksista, sillä edellytyksellä, että ne ovat kaikkien liitteen 3-B vaatimusten mukaisia.

2. Tämän luvun soveltamiseksi osapuolen alueeseen eivät sisälly sen aluemerен ulkopuolinen meri, merenpohja ja merenpohjan alaiset kerrostumat.
3. Jos tuote on saanut alkuperäaseman, tuotteen valmistuksessa käytettyjä ei-alkuperäaineita on pidettävä ei-alkuperäisinä, kun kyseinen tuote liitetään aineksena toiseen tuotteeseen.
4. Tässä luvussa vahvistettujen alkuperäaseman saamista koskevien vaatimusten on täyttyttävä keskeytyksettä osapuolessa.

3.3 ARTIKLA

Kokonaan tuotetut tuotteet

1. Edellä olevaa 3.2 artiklaa sovellettaessa tuotetta pidetään osapuolessa kokonaan tuotettuna, jos se on
 - a) siellä kasvanut, kasvatettu, korjattu, poimittu tai kerätty kasvi tai kasvituote;
 - b) siellä syntynyt ja kasvatettu elävä eläin;
 - c) siellä kasvatetusta elävästä eläimestä saatu tuote;

- d) siellä syntyneestä ja kasvatetusta teurastetusta eläimestä saatu tuote;
- e) siellä metsästämällä, ansapyynnillä, kalastamalla, keräämällä tai vangitsemalla saatu eläin;
- f) siellä vesiviljelystä saatu tuote;
- g) siellä kaivettu tai sieltä otettu mineraali tai luonnollisesti esiintyvä aine, joka ei sisälly a–f alakohtaan;
- h) kummankin osapuolen aluemerен ulkopuolella ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti kolmansien maiden aluemerен ulkopuolella merestä, merenpohjasta tai merenpohjan alaisista kerrostumista osapuolen aluksella pyydetty kalat, äyriäiset ja muut merieläimet;
- i) yksinomaan h alakohdassa tarkoitetuista tuotteista kummankin osapuolen aluemerен ulkopuolella ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti kolmansien maiden aluemerен ulkopuolella osapuolen tehdasaluksella tuotettu tuote;
- j) kummankin osapuolen aluemerен ulkopuolella ja niiden alueiden ulkopuolella, joihin kolmansilla mailla on toimivalta, osapuolen tai osapuolen henkilön merenpohjasta tai merenpohjan alaisista kerrostumista ottama muu tuote kuin kalat, äyriäiset ja muut merieläimet sillä edellytyksellä, että kyseisellä osapuolella tai kyseisen osapuolen henkilöllä on kansainvälisen oikeuden mukaisesti oikeus hyödyntää kyseistä merenpohjaa tai merenpohjan alaisia kerrostumia;

k) tuote, joka on

i) siellä suoritetusta valmistuksesta syntynyttä jätettä tai romua; tai

ii) siellä kerätyistä käytetyistä tuotteista talteenotettu jäte tai romu sillä edellytyksellä, että kyseiset tuotteet soveltuvat ainoastaan tällaiseen raaka-aineiden talteenottoon; tai

l) siellä yksinomaan a–k alakohdassa tarkoitetuista tuotteista tai niiden johdannaisista tuotettu tuote.

2. 'Osapuolen aluksella' 1 kohdan h alakohdassa tai 'osapuolen tehdasaluksella' 1 kohdan i alakohdassa tarkoitetaan alusta tai tehdasalusta, joka

a) on rekisteröity Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Japanissa;

b) purjehtii Euroopan unionin jäsenvaltion tai Japanin lipun alla; ja

c) täyttää jonkin seuraavista vaatimuksista:

i) vähintään 50 prosenttia siitä on osapuolen yhden tai useamman luonnollisen henkilön omistuksessa; tai

ii) sen omistaa yksi tai useampi oikeushenkilö¹,

A) joiden kotipaikka ja päätoimipaikka on osapuolessa; ja

B) joiden omistuksesta vähintään 50 prosenttia kuuluu osapuolen luonnollisille tai oikeushenkilöille.

3.4 ARTIKLA

Riittämätön valmistus tai käsittely

1. Sen estämättä, mitä 3.2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään, tuotetta ei pidetä osapuolen alkuperätuotteena, jos ei-alkuperäaineiksille on kyseisessä osapuolessa tuotteen tuotannon yhteydessä tehty ainoastaan yksi tai useampi seuraavista toimista:

a) säilytystoimet, kuten kuivaaminen, pakastaminen, säilyttäminen suolavedessä ja muut vastaaviin toimet, joiden ainoana tarkoituksena on tuotteiden kunnon säilymisen varmistaminen kuljetuksen ja varastoinnin aikana;

¹ Tämän luvun soveltamiseksi 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan mitä tahansa sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tavoittelemiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa oikeussubjektia, kuten yrityksiä, säätiöitä, henkilöyhtiöitä, yhteisyrityksiä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia tai yhdistyksiä.

- b) pakkauksen vaihtaminen;
- c) pakkausten jakaminen tai yhdistäminen;
- d) pesu, puhdistus tai pölyn, oksidin, öljyn, maalin tai muun peiteaineen poistaminen;
- e) tekstiilien tai tekstiilitavaroiden silytys tai prässäys;
- f) yksinkertainen maalaus tai kiillotus;
- g) viljan ja riisin esikuorinta, valkaisu osittain tai kokonaan, kiillotus tai lasitus;
- h) sokerin värjäys tai maustaminen taikka sokeripalojen muodostus; kiinteässä muodossa olevan sokerin hienontaminen osittain tai kokonaan;
- i) hedelmien, pähkinöiden tai vihannesten kuoriminen tai kivien poisto;
- j) teroitus, yksinkertainen hiominen tai yksinkertainen leikkaaminen;
- k) seulonta, lajittelu, luokittelu, ryhmittely tai yhteensovitus, myös tavaroiden järjestäminen sarjoiksi;

- l) yksinkertainen pullotus, tölkitys, pussitus, koteloihin tai rasioihin pakkaaminen, pelkkä kartongille tai levyille kiinnittäminen ja kaikki muut yksinkertaiset pakkaustoimenpiteet;
- m) merkkien, nimilappujen, logojen ja muiden niiden kaltaisten tunnusten kiinnittäminen tai painaminen tuotteisiin tai niiden pakkauksiin;
- n) tuotteiden¹ yksinkertainen sekoittaminen, myös erilaisten;
- o) yksinkertainen veden lisääminen tuotteisiin tai tuotteen laimentaminen, kuivattaminen tai denaturointi²;
- p) osien yksinkertainen kerääminen tai yhdistäminen kokonaiseksi tai valmiiksi tuotteeksi tai esineeksi, joka harmonoidun järjestelmän yleisten tulkintasääntöjen säännön 2 kohdan a alakohdan nojalla luokitellaan kokonaiseksi tai valmiiksi tuotteeksi; tuotteiden purkaminen osiin; tai
- q) eläinten teurastus.

¹ Tämän artiklan soveltamista varten tuotteiden yksinkertainen sekoittaminen kattaa sokerin sekoittamisen.

² Tämän artiklan soveltamista varten denaturointiin sisältyy erityisesti tuotteiden tekeminen ihmisravinnoksi soveltumattomiksi lisäämällä niihin myrkyllisiä tai pahanmakuisia aineita.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa toimia on pidettävä yksinkertaisina, jos niiden suorittamiseksi ei tarvita erityistaitoja eikä nimenomaisesti näitä toimia varten tuotettuja tai asennettuja koneita, laitteita tai välineitä.

3.5 ARTIKLA

Kumulaatio

1. Tuotteen, joka täyttää osapuolen alkuperätuotetta koskevat vaatimukset, katsotaan olevan toisen osapuolen alkuperätuote, jos sitä käytetään aineksena jonkin muun tuotteen tuotannossa kyseisessä toisessa osapuolessa.
2. Ei-alkuperäainekselle osapuolessa suoritettut tuotantotoimet voidaan ottaa huomioon määritettäessä, onko tuote toisen osapuolen alkuperätuote.
3. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta, jos tuotteelle toisessa osapuolessa suoritetuissa tuotantotoimissa ei mennä yhtä tai useampaa 3.4 artiklan 1 kohdan a–q alakohdassa tarkoitettua toimea pidemmälle.
4. Jotta viejä voi laatia 3.16 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun alkuperävakuutuksen 2 kohdassa tarkoitetuille tuotteille, viejän on saatava tavarantoimittajaltaan 3-C liitteessä vahvistetut tiedot.

5. Edellä 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja sovelletaan yhteen lähetykseen tai saman aineksen useaan lähetykseen, jotka toimitetaan enintään 12 kuukauden kuluessa päivästä, jona kyseiset tiedot toimitettiin.

3.6 ARTIKLA

Toleranssit

1. Jos tuotteen valmistuksessa käytetyt ei-alkuperäaineet eivät täytä liitteessä 3-B vahvistettuja edellytyksiä, tuotteen katsotaan olevan osapuolen alkuperätuote sillä edellytyksellä, että
 - a) harmonoidun järjestelmän¹ ryhmiin 1–49 tai 64–97 luokiteltujen tuotteiden osalta kaikkien ei-alkuperäainesten arvo on enintään 10 prosenttia tuotteen noudettuna-hinnasta tai fob-hinnasta;
 - b) harmonoidun järjestelmän ryhmiin 50–63 luokiteltujen tuotteiden osalta sovelletaan liitteessä 3-A olevissa huomautuksissa 6–8 vahvistettuja toleransseja.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä luvussa viittaukset harmonoidun järjestelmän tariffiluokitusnumeroon perustuvat harmonoituun järjestelmään, sellaisena kuin se on muutettuna 1 päivänä tammikuuta 2017.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos tuotteen tuotannossa käytettyjen ei-alkuperäisten arvo ylittää jonkin ei-alkuperäisten arvolle liitteessä 3-B vahvistettujen vaatimusten mukaisen enimmäisprosenttiosuuden.
3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta tuotteisiin, jotka on kokonaan tuotettu osapuolella 3.3 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Jos liitteessä 3-B edellytetään, että tuotteen tuotannossa käytettävät ainekset ovat kokonaan tuotettuja, sovelletaan 1 ja 2 kohtaa.

3.7 ARTIKLA

Kelpuuttamisen yksikkö

1. Kelpuuttamisen yksikkö tämän luvun säännöksiä sovellettaessa on se tuote, jota pidetään perusyksikkönä luokiteltaessa tuote harmonoidun järjestelmän mukaan.
2. Kun lähetys koostuu useasta samanlaisesta tuotteesta, jotka luokitellaan samaan harmonoidun järjestelmän nimikkeeseen, kukin yksittäinen tuote on otettava huomioon tämän luvun säännöksiä sovellettaessa.

3.8 ARTIKLA

Kirjanpidollinen erottelu

1. Keskenään korvattavissa olevat alkuperä- ja ei-alkuperäaineet on fyysisesti eroteltava toisistaan varastoinnin aikana niiden alkuperäaseman säilyttämiseksi.
2. Tämän artiklan soveltamista varten 'keskenään korvattavissa olevilla aineksilla' tarkoitetaan samanlaisia aineksia, jotka ovat samaa kaupallista laatua, joiden tekniset ja fyysiset ominaisuudet ovat samat ja joita ei voida erottaa toisistaan sen jälkeen, kun ne on käytetty valmiin tuotteen valmistukseen.
3. Sen rajoittamatta, mitä 1 kohdassa määrätään, keskenään korvattavissa olevia alkuperä- ja ei-alkuperäaineita voidaan käyttää tuotteen tuotannossa ilman, että ne erotellaan toisistaan varastoinnin aikana sillä edellytyksellä, että käytetään kirjanpidollisen erottelun menetelmää.
4. Edellä 3 kohdassa tarkoitettua kirjanpidollista erottelua sovelletaan osapuoleissa yleisesti hyväksyttyjen kirjanpitoperiaatteiden mukaisen varastohallintamenetelmän vaatimuksia noudattaen.

5. Osapuoli voi vaatia sen säädöksissä ja määräyksissä esitetyin edellytyksin, että kirjanpidollisen erottelun menetelmän käyttöön sovelletaan kyseisen osapuolen tulliviranomaisen ennakkohyväksyntää. Osapuolen tulliviranomainen valvoo luvan käyttöä ja voi peruuttaa sen, jos luvanhaltija käyttää kirjanpidollisen erottelun menetelmää sääntöjenvastaisesti tai ei täytä jotain muuta tässä luvussa vahvistettua edellytystä.
6. Kirjanpidollisen erottelun menetelmää on mikä tahansa menetelmä, jolla varmistetaan, että kaikkina aikoina alkuperäaseman saaneiden tuotteiden lukumäärä on enintään sama kuin jos ainekset olisivat olleet fyysisesti erillään.

3.9 ARTIKLA

Sarjat

Sarja, joka on luokiteltu harmonoidun järjestelmän yleisten tulkintasääntöjen säännön 3 kohdan b ja c alakohdan nojalla, katsotaan osapuolen alkuperätuotteeksi, kun kaikki sen osat ovat tämän luvun mukaisesti alkuperätuotteita. Kun sarja koostuu sekä alkuperätuotteista että ei-alkuperätuotteista, sitä on kokonaisuutena pidettävä osapuolen alkuperätuotteena sillä edellytyksellä, että ei-alkuperäosien arvo on enintään 15 prosenttia sarjan noudettuna-hinnasta tai fob-hinnasta.

3.10 ARTIKLA

Muuttumattomuus

1. Tuojaosapuolella kulutukseen luovutettua alkuperätuotetta ei saa viennin jälkeen ja ennen kulutukseen luovuttamista muuttaa tai muuntaa millään tavoin eikä siihen saa kohdistaa muita toimia kuin toimet sen kunnossapidämiseksi tai merkintöjen, etikettien, sinettien tai muun asiakirja-aineiston lisääminen tai kiinnittäminen tuojaosapuolen erityisten sisäisten vaatimusten noudattamiseksi.
2. Tuotteen varastointi tai esittely voi tapahtua kolmannessa maassa sillä edellytyksellä, että se pysyy tullivalvonnassa kyseisessä kolmannessa maassa.
3. Rajoittamatta B jakson määräysten soveltamista lähetys voidaan jakaa kolmannessa maassa, jos jakamisen toteuttaa viejä tai se tehdään viejän vastuulla ja sillä edellytyksellä, että lähetykset pysyvät tullivalvonnassa kyseisessä kolmannessa maassa.
4. Jos esiintyy epävarmuutta siitä, onko 1–3 kohdan määräyksiä noudatettu, tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyytää maahantuoja esittämään näyttöä vaatimusten noudattamisesta, mikä voidaan antaa millä tahansa tavalla, myös sopimusperusteisilla kuljetusasiakirjoilla, kuten konossementit, tai tosiasiallisella tai konkreettisella näytöllä, joka perustuu pakkausten merkitsemiseen tai numerointiin, tai jollakin muulla varsinaiseen tuotteeseen perustuvalla näytöllä.

3.11 ARTIKLA

Palautuvat tuotteet

Jos osapuolesta kolmanteen maahan viety osapuolen alkuperätuote palautetaan kyseiseen osapuoleen, sitä on pidettävä ei-alkuperätuotteena, jollei kyseisen osapuolen tulliviranomaista tyydyttävällä tavalla voida osoittaa, että

- a) palautettu tuote on sama kuin viety tuote; ja
- b) sille ei ole suoritettu kyseisessä kolmannessa maassa tai viennin aikana muita kuin sen kunnon säilyttämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

3.12 ARTIKLA

Tarvikkeet, varaosat ja työkalut sekä ohjeet tai muuta tiedotusaineisto

1. Tämän artiklan soveltamiseksi tarvikkeet, varaosat ja työkalut sekä ohje- tai muuta tiedotusaineisto kuuluvat sen piiriin, jos

- a) tarvikkeet, varaosat ja työkalut sekä ohjeet tai muu tiedotusaineisto on luokiteltu ja toimitetaan yhdessä tuotteen kanssa, mutta niitä ei laskuteta tuotteesta erikseen; ja

b) tarvikkeiden, varaosien ja työkalujen sekä ohjeiden tai muun tiedotusaineiston tyytit, määrä ja arvo ovat kyseiselle tuotteelle tavanomaisia.

2. Määritettäessä, onko tuote kokonaan tuotettu tai täyttääkö se liitteessä 3-B vahvistetun tuotantoprosessia tai tariffiluokituksen muutosta koskevan vaatimuksen, ei oteta huomioon tarvikkeita, varaosia ja työkaluja sekä ohjeita tai muuta tiedotusaineistoa.

3. Määritettäessä, täyttääkö tuote liitteessä 3-B vahvistetun arvoa koskevan vaatimuksen, tarvikkeiden, varaosien ja työkalujen sekä ohjeiden tai muun tiedotusaineiston arvo on otettava laskelmassa huomioon tapauksen mukaan joko alkuperäaineina tai ei-alkuperäaineina, jotta tuotteeseen voidaan soveltaa arvoa koskevaa vaatimusta.

4. Tuotteen tarvikkeilla, varaosilla ja työkaluilla sekä ohjeilla tai muulla tiedotusaineistolla on sen tuotteen alkuperäasema, jonka kanssa ne on toimitettu.

3.13 ARTIKLA

Neutraalit tekijät

Määritettäessä, onko tuote osapuolen alkuperätuote, ei ole tarpeen määrittää seuraavien tekijöiden alkuperäasemaa:

- a) polttoaine, energia, katalyytit ja liuottimet;
- b) tuotteen testauksessa tai tarkastamisessa käytettävät laitteistot, laitteet ja tarvikkeet;
- c) hansikkaat, lasit, jalkineet, vaatteet, turvalaitteet ja -tarvikkeet;
- d) koneet, työkalut ja muotit;
- e) varaosat sekä laitteistojen ja rakennusten ylläpidossa käytettävät ainekset;
- f) voiteluaineet, rasvat sekä laitteistojen ja rakennusten tuotannossa tai käytössä käytettävät ainesyhdistelmät ja muut ainekset; ja
- g) kaikki muut ainekset, joita ei ole liitetty tuotteeseen mutta joiden käytön tuotteen tuotannossa voidaan kohtuudella osoittaa kuuluvan osana tällaiseen tuotantoon.

3.14 ARTIKLA

Pakkaukset ja säiliöt kuljetusta varten

Kuljetuspakkauksia ja -säiliöitä, joilla tuotetta suojataan kuljetuksen aikana, ei oteta huomioon määritettäessä kyseisen tuotteen alkuperäasemaa.

3.15 ARTIKLA

Pakkausmateriaalit ja säiliöt vähittäismyyntiä varten

1. Pakkausmateriaalit ja säiliöt, joihin tuote on pakattu vähittäismyyntiä varten, jos ne on luokiteltu tuotteen kanssa, ei oteta huomioon määritettäessä, onko kaikille tuotteen tuotannossa käytetyille ei-alkuperäaineiksille tehty liitteessä 3-B vahvistettu soveltuva tariffiluokituksen muutos tai tuotantoprosessi tai onko tuote kokonaan tuotettu.
2. Jos tuotteeseen sovelletaan liitteessä 3-B vahvistettua arvoa koskevaa vaatimusta, pakkausmateriaalien ja säiliöiden, joihin tuote on pakattu vähittäismyyntiä varten, jos ne on luokiteltu tuotteen kanssa, arvo on otettava laskelmassa huomioon tapauksen mukaan joko alkuperäaineiksina tai ei-alkuperäaineiksina, jotta tuotteeseen voidaan soveltaa arvoa koskevaa vaatimusta.

B JAKSO

Alkuperämenettelyt

3.16 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hakeminen

1. Tuojaosapuolen on tuonnin yhteydessä myönnettävä etuuskohtelu toisen osapuolen alkuperätuotteelle tuojan esittämän tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen perusteella. Tuoja on vastuussa tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen oikeellisuudesta ja tässä luvussa vahvistettujen vaatimusten noudattamisesta.
2. Tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen on perustuttava
 - a) viejän laatimaan alkuperävakuutukseen, jonka mukaan kyseessä on alkuperätuote; tai
 - b) tuojan tietoon siitä, että kyseessä on alkuperätuote.

3. Tullietuuskohtelua koskeva hakemus ja sen 2 kohdan a tai b kohdassa tarkoitettu peruste on sisällytettävä tullin tuonti-ilmoitukseen tuojaosapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyytää tuojaa antamaan osana tullin tuonti-ilmoitusta tai sen liitteenä selityksen, siinä määrin kuin tuoja voi tällaisen selityksen antaa, siitä että tuote täyttää tämän luvun vaatimukset.
- 4 Tuojan, joka esittää tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun alkuperävakuutuksen pohjalta, on säilytettävä alkuperävakuutus ja tuojaosapuolen tulliviranomaisen pyynnöstä esitettävä sille tällaisen vakuutuksen kopio.
5. Edellä olevia 2–4 kohtaa ei sovelleta 3.20 artiklassa täsmennetyissä tapauksissa.

3.17 ARTIKLA

Alkuperävaluutus

1. Viejä voi antaa tuotteen alkuperävaluutuksen sellaisen tietojen pohjalta, joilla osoitetaan, että kyseessä on alkuperätuote, mukaan lukien tiedot tuotteen valmistuksessa käytettyjen ainesten alkuperäasemasta. Viejä on vastuussa alkuperävaluutuksen ja annettujen tietojen oikeellisuudesta.
2. Alkuperävaluutus on tehtävä käyttäen yhtä liitteessä 3-D vahvistettua kielitoisintoa tai jotakin muuta kaupallista asiakirjaa, jossa alkuperätuote kuvataan riittävän tarkasti sen yksilöimisen mahdollistamiseksi. Tuojaosapuoli ei vaadi tuojalta alkuperävaluutuksen käännöksen esittämistä.
3. Tuojaosapuolen tulliviranomainen ei saa hylätä tullietuuskohdeltua koskevaa hakemusta vähäisten alkuperävaluutuksen virheiden tai ristiriitaisuuksien vuoksi tai ainoastaan siksi, että lasku on annettu kolmannessa maassa.
4. Alkuperävaluutus on voimassa 12 kuukautta siitä päivästä alkaen, jona se on laadittu.

5. Alkuperävakuutus voi koskea

- a) yhden tai useamman tuotteen lähetystä, joka tuodaan osapuoleen; tai
- b) useita samanlaisen tuotteen lähetyksiä, jotka tuodaan osapuoleen jollakin alkuperävakuutuksessa täsmennetyllä ajanjaksolla, joka on kestoaltaan enintään 12 kuukautta.

6. Jos harmonoidun järjestelmän XV–XXI jaksoon kuuluva, harmonoidun järjestelmän yleisten tulkintasääntöjen 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu osiin purettu tai kokoamaton tuote tuodaan tuojan pyynnöstä maahan osalähetyksinä, tällaisista tuotteista voidaan käyttää yhtä alkuperävakuutusta tuojaosapuolen tulliviranomaisten määräämin edellytyksin.

3.18 ARTIKLA

Maahantuojan tietoisuus

Maahantuojan tietoisuuden siitä, että tuote on viejäosapuolen alkuperätuote, on perustuttava tietoihin, joilla osoitetaan, että kyseessä on tässä luvussa vahvistetut vaatimukset täyttävä alkuperätuote.

3.19 ARTIKLA

Tietojen kirjaamista koskevat vaatimukset

1. Tuojan, joka esittää tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen tuojaosapuoleen tuodusta tuotteesta, on vähintään kolmen vuoden ajan tuotteen tuontipäivästä säilytettävä
 - a) viejän laatima alkuperävakuutus, jos hakemus perustuu alkuperävakuutukseen; tai
 - b) kaikki tiedot, joilla osoitetaan, että tuote täyttää alkuperäaseman saamista koskevat vaatimukset, jos hakemus perustui tuojan tietoisuuteen.
2. Viejän, joka on laatinut alkuperävakuutuksen, on vähintään neljän vuoden ajan alkuperävakuutuksen laadinnasta säilytettävä alkuperävakuutuksen kopio ja kaikki muut tiedot, joilla osoitetaan, että tuote täyttää alkuperäaseman saamista koskevat vaatimukset.
3. Tämän artiklan mukaisesti säilytettävät tiedot voidaan pitää sähköisessä muodossa.
4. Edellä olevia 1–3 kohtaa ei sovelleta 3.20 artiklassa täsmennetyissä tapauksissa.

3.20 ARTIKLA

Pienet lähetykset ja vapautukset

1. Yksityishenkilöiden yksityishenkilöille pikkulähetyksinä lähettämät tuotteet ja matkustajien henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvät tuotteet voidaan tuoda maahan alkuperätuotteina, jos kyseessä ei ole kaupallinen¹ tuonti ja tuotteiden on ilmoitettu täyttävän tässä luvussa määrätty vaatimukset eikä ole syytä epäillä annetun ilmoituksen todenmukaisuutta.
2. Sillä edellytyksellä, että tuonti ei ole osa sellaisesta tuonnista, jota voitaisiin kohtuudella pitää alkuperävakuutusta koskevan vaatimuksen välttämiseksi erikseen tehtynä, 1 kohdassa tarkoitettujen tuotteiden kokonaisarvo saa olla enintään
 - a) Euroopan unionin osalta 500 euroa pikkulähetysten osalta tai 1 200 euroa matkustajan henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvien tuotteiden osalta. Euroopan unionin jäsenvaltioiden muuna kansallisena valuuttana ilmaistujen määrien muuntamisessa käytetään kyseisen valuutan arvoa euroina kunkin vuoden lokakuun ensimmäisenä työpäivänä. Nämä määrät julkaisee kyseisenä päivänä Euroopan keskuspankki, ellei Euroopan komissio ilmoita muuta määrää kukin vuoden lokakuun 15 päivään mennessä, ja niitä sovelletaan seuraavan kalenterivuoden tammikuun 1 päivään. Euroopan komissio ilmoittaa nämä määrät Japanille.

¹ Tuontia, joka on satunnaista ja muodostuu ainoastaan vastaanottajien tai matkustajien tai heidän perheidensä henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuista tuotteista, ei pidetä kaupallisena, jos tuotteiden luonne tai määrä ei viittaa mihinkään kaupalliseen tarkoitukseen.

b) Japanin osalta 100 000 jeniä tai muu Japanin vahvistama määrä.

3. Kumpikin osapuoli voi säätää, että 3.16 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua hakemuksen perustetta ei edellytetä sellaisen tuotteen tuonnissa, jonka osalta tuojaosapuoli on luopunut vaatimuksista.

3.21 ARTIKLA

Tarkastus

1. Jotta voidaan varmistaa, onko osapuoleen tuotu tuote toisen osapuolen alkuperätuote tai täyttyvätkö muut tämän luvun vaatimukset, tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tehdä tarkastuksia riskinarviointimenetelmien pohjalta, joihin voi sisältyä sattumanvarainen valinta, esittämällä tietopyynnön 3.16 artiklassa tarkoitetun hakemuksen esittäneelle tuojalle. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tehdä tarkastuksia joko tullin tuonti-ilmoituksen esittämisen aikana, ennen tuotteiden luovutusta tai tuotteiden luovutuksen jälkeen.

2. Edellä olevan 1 kohdan nojalla edellytetyjen tietojen on katettava ainoastaan seuraavat seikat:
- a) alkuperävakuutus, jos 3.16 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu hakemuksen peruste oli alkuperävakuutus;
 - b) harmonoidun järjestelmän mukainen tuotteen tariffiluokan numero ja alkuperän määrittämisessä käytetyt kriteerit;
 - c) tuotantomenetelmän lyhyt kuvaus;
 - d) tarkka tuotantoprosessin kuvaus, jos alkuperäperusteet perustuivat erityiseen tuotantoprosessiin;
 - e) tapauksen mukaan kuvaus tuotantoprosessissa käytetyistä alkuperäaineista ja ei-alkuperäaineista;
 - f) jos alkuperäperusteena oli ”kokonaan tuotettu”, soveltuva luokka (kuten sadonkorjuu, kaivostoiminta, kalastus sekä tuotantopaikka);
 - g) jos alkuperäperuste pohjautui arvomenetelmään, tuotteen arvo ja kaikkien tuotannossa käytettyjen ei-alkuperäainesten tai soveltuvin osin alkuperäainesten arvo, jotta voidaan osoittaa arvoa koskevan vaatimuksen noudattaminen;

- h) jos alkuperäperuste pohjautui painoon, tuotteen paino ja kaikkien tuotannossa käytettyjen merkityksellisten ei-alkuperäainesten tai soveltuvin osin alkuperäainesten paino, jotta voidaan osoittaa painoa koskevan vaatimuksen noudattaminen;
- i) jos alkuperäperuste pohjautui tariffiluokituksen muutokseen, luettelo kaikista ei-alkuperäaineista, mukaan lukien niiden tariffiluokituksen numero harmonoidussa järjestelmässä (kaksi-, neli- tai kuusinumeroisena alkuperäperusteen mukaisesti); tai
- j) edellä 3.10 artiklassa tarkoitetun muuttumattomuutta koskevan määräyksen noudattamista koskevat tiedot.

3. Toimittaessaan vaadittuja tietoja tuoja voi lisätä niihin muita tietoja, jotka se katsoo merkityksellisiksi tarkastuksen kannalta.

4. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustuu 3.16 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun alkuperävakuutukseen, tuojan on ilmoitettava tuojaosapuolen tulliviranomaiselle, kun viejä voi suoraan toimittaa pyydetyt tiedot kokonaisuudessaan tai yhden tai useamman yksittäisen seikan osalta.

5. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustui 3.16 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun tuojan tietoisuuteen, tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyydettyään ensin tietoja tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti pyytää tietoja myös tuojalta, jos tulliviranomainen katsoo, että tuotteen alkuperäaseman tarkastamiseksi tarvitaan lisätietoja. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tarvittaessa pyytää maahantuojalta erityisiä asiakirjoja ja tietoja.

6. Jos tuojaosapuolen tulliviranomainen päättää suspendoida tullietuuskohtelun myöntämisen asianomaiselle tuotteelle tarkastuksen tulosten saamiseen asti, sen on tarjottava tuojalle mahdollisuutta luovuttaa tuote, jos aiheelliset varotoimenpiteet, mukaan lukien takaukset, toteutetaan. Tullietuuskohtelun suspendointi on lopetettava mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tuojaosapuolen tulliviranomaiset ovat varmentaneet asianomaisen tuotteen alkuperäaseman tai tämän luvun muiden vaatimusten täyttymisen.

3.22 ARTIKLA

Hallinnollinen yhteistyö

1. Tämän luvun asianmukaista soveltamista varten osapuolet tekevät kunkin osapuolen tulliviranomaisten välityksellä yhteistyötä varmistaessaan, että tuote on alkuperätuote ja muiden tässä luvussa vahvistettujen vaatimusten mukainen.

2. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustui 3.16 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun alkuperävakuutuksen, tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyydettyään ensin tietoja 3.21 artiklan 1 kohdan mukaisesti myös pyytää tietoja viejäosapuolen tulliviranomaiselta kahden vuoden kuluessa tuotteiden tuonnista, jos tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen katsoo, että tuotteen alkuperäaseman tarkastamiseksi tarvitaan lisätietoja. Tietopyyntöön olisi sisällyttävä seuraavat tiedot:
 - a) alkuperävakuutus;
 - b) pyynnön esittävän tulliviranomaisen tunnistetiedot;
 - c) viejän nimi;

- d) tarkastuksen kohde ja laajuus; ja
- e) tarvittaessa muut asiaa koskevat asiakirjat.

Näiden tietojen lisäksi tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tarvittaessa pyytää viejäosapuolen tulliviranomaiselta erityisiä asiakirjoja ja tietoja.

3. Viejäosapuolen tulliviranomainen voi säädöstensä ja määräystensä puitteissa pyytää asiakirjoja tai tutkimusta pyytämällä mahdollisia todisteita tai käymällä viejän tiloissa tutustuakseen asiakirjoihin ja tuotteen tuotannossa käytettäviin laitteistoihin.

4. Rajoittamatta 5 kohdan soveltamista viejäosapuolen tulliviranomaisen, joka saa edellä 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön, on toimitettava tuojaosapuolen tulliviranomaiselle seuraavat tiedot:

- a) pyydetyt asiakirjat, jos ne ovat saatavilla;
- b) lausunto tuotteen alkuperäasemasta;
- c) tutkimuksen kohteena olevan tuotteen kuvaus sekä tämän luvun soveltamisen kannalta merkityksellinen tariffiluokitus;
- d) tuotantoprosessin kuvaus ja selitys, jotka tukevat riittävästi tuotteen alkuperäasemaa;

e) tiedot tavasta, jolla tutkimus suoritettiin; ja

f) tausta-asiakirjat, jos aiheellista.

5. Viejäosapuolen tulliviranomaisen ei tarvitse toimittaa 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja tuojaosapuolen tulliviranomaiselle, jos viejä katsoo näiden tietojen olevan luottamuksellisia.

6. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle tullinviranomaisten yhteystiedot, mukaan lukien posti- ja sähköpostiosoitteet sekä puhelin- ja faksinumerot, ja ilmoittaa toiselle osapuolelle kaikista tällaisten tietojen muutoksista 30 päivän kuluessa muutoksesta.

3.23 ARTIKLA

Keskinäinen avunanto petosten torjunnassa

Osapuolet tarjoavat toisilleen tulliyhteistyösopimuksen mukaisesti keskinäistä apua tämän luvun määräysten epäillyissä rikkomistapauksessa.

3.24 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun epääminen

1. Rajoittamatta 3 kohdan soveltamista tuojaosapuolen tulliviranomainen voi evätä tullietuuskohtelun, jos
 - a) kolmen kuukauden kuluessa 3.21 artiklan 1 kohdan mukaisen tietopyynnön päiväyksestä
 - i) ei saada vastausta; tai
 - ii) toimitetut tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi, kun tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustui 3.16 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun tuojan tietoisuuteen;
 - b) kolmen kuukauden kuluessa 3.21 artiklan 5 kohdan mukaisen tietopyynnön päiväyksestä
 - i) ei saada vastausta; tai
 - ii) toimitetut tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi;

- c) 10 kuukauden kuluessa 3.22 artiklan 2 kohdan mukaisen tietopyynnön päiväyksestä
 - i) ei saada vastausta; tai
 - ii) toimitetut tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi; tai
 - d) edellä olevan 3.23 artiklan nojalla aiemmin esitetyn avunpyynnön jälkeen ja yhteisesti sovitun ajan kuluessa sellaisten tuotteiden osalta, joita on koskenut 3.16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu hakemus,
 - i) viejäosapuolen tulliviranomainen ei tarjoa apua; tai
 - ii) avun tulos on riittämätön, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi.
2. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi evätä tullietuuskohtelun tuotteelta, jolle tuoja hakee tullietuuskohtelua, kun tuoja ei noudata tämän luvun muita kuin tuotteiden alkuperäasemaan liittyviä vaatimuksia.

3. Jos tuojaosapuolen tulliviranomaisella on riittävä peruste evätä tullietuuskohdeltu 1 kohdan mukaisesti tapauksissa, joissa viejäosapuolen tulliviranomainen on 3.22 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti antanut lausunnon, jolla vahvistetaan tuotteiden alkuperäasema, tuojaosapuolen tulliviranomaisen on ilmoitettava viejäosapuolen tulliviranomaiselle aikeestaan evätä tullietuuskohdeltu kahden kuukauden kuluessa mainitun lausunnon vastaanottamisesta. Jos tällainen ilmoitus annetaan, osapuolen pyynnöstä järjestetään neuvottelut kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen päivämäärästä. Neuvottelujen aikaa voidaan jatkaa tapauskohtaisesti osapuolten yhteisellä suostumuksella. Neuvottelut voidaan käydä 22.3 artiklan nojalla perustetun alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevän komitean vahvistaman menettelyn mukaisesti. Neuvottelujakson päättyessä tuojaosapuolen tulliviranomainen voi evätä tullietuuskohdelun ainoastaan riittävien perusteiden mukaisesti ja annettuaan tuojalle mahdollisuuden tulla kuulluksi.

3.25 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

1. Kunkin osapuolen on säilytettävä säädöstensä ja määräystensä mukaisesti toisen osapuolen tämän luvun nojalla sille toimittamien tietojen luottamuksellisuus ja suojattava kyseiset tiedot paljastamiselta.

2. Tuojaosapuolen viranomaiset voivat käyttää tämän luvun nojalla saamiaan tietoja ainoastaan tämän luvun mukaisiin tarkoituksiin.
3. Viejäosapuolen tai tuojaosapuolen tulliviranomaisen viejältä 3.21 ja 3.22 artiklan soveltamisen myötä saamia liikesalaisuuksia ei saa paljastaa, ellei tässä luvussa toisin määrätä.
4. Tuojaosapuoli ei saa käyttää tuojaosapuolten tulliviranomaisten tämän luvun nojalla saamia tietoja missään tuomioistuimen tai tuomarin toteuttamassa rikosoikeudellisessa menettelyssä, ellei tällaisten tietojen käyttöön saada lupaa viejäosapuolelta tämän säädösten ja määräysten mukaisesti.

3.26 ARTIKLA

Hallinnolliset toimenpiteet ja seuraamukset

Kumpikin osapuoli toteuttaa hallinnollisia toimenpiteitä ja tarvittaessa määrää seuraamuksia omien säädöstensä ja määräyksiensä mukaisesti sellaiselle henkilölle, joka laatii tai laadituttaa virheellisiä tietoja sisältävän asiakirjan, joka annetaan tullietuuskohtelun saamiseksi jollekin tuotteelle, tai joka ei noudata 3.19 artiklan vaatimuksia tai joka ei toimita näyttöä tai kieltäytyy 3.22 artiklan 3 kohdassa tarkoitettusta käynnistä.

C JAKSO

Muut asiat

3.27 ARTIKLA

Tämän luvun soveltaminen Ceutaan ja Melillaan

1. Tätä lukua sovellettaessa Euroopan unionin osalta käsitteeseen 'osapuoli' eivät sisälly Ceuta ja Melilla.
2. Ceutaan ja Melillaan tuotaviin Japanin alkuperätuotteisiin sovelletaan kaikilta osin tämän sopimuksen nojalla samaa tullikohtelua, jota sovelletaan Euroopan unionin tullialueen alkuperätuotteisiin Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan Euroopan unioniin liittymisestä tehdyn asiakirjan pöytäkirjan n:o 2 mukaisesti. Japani soveltaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien, Ceutan ja Melillan alkuperätuotteiden tuontiin tämän sopimuksen nojalla samaa tullikohtelua, jota sovelletaan Euroopan unionista tuotaviin Euroopan unionin alkuperätuotteisiin.
3. Tämän luvun alkuperäsääntöjä ja alkuperämenettelyjä sovelletaan soveltuvien osien Japanista Ceutaan ja Melillaan vietäviin tuotteisiin sekä Ceutasta ja Melillasta Japaniin vietäviin tuotteisiin.

4. Euroopan unionin, Japanin sekä Ceutan ja Melillan väliseen tuotteiden tuontiin ja vientiin sovelletaan 3.5 artiklaa.
5. Ceutaa ja Melillaa pidetään yhtenä alueena.
6. Espanjan kuningaskunnan tulliviranomainen vastaa tämän artiklan soveltamisesta Ceutassa ja Melillassa.

3.28 ARTIKLA

Alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea

1. Muiden, 4.14 artiklan 1 kohdassa määrättyjen vastuiden lisäksi tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea, jäljempänä tässä artikkelissa 'komitea'.

2. Tämän luvun soveltamiseksi komitealla on seuraavat tehtävät:
- a) tarvittaessa soveltuvien suositusten tarkastelu ja antaminen 22.1 artiklan nojalla perustetulle sekakomitealle seuraavista:
 - i) tämän luvun täytäntöönpano ja toiminta; ja
 - ii) osapuolen ehdottamat muutokset tämän luvun määräyksiin;
 - b) selittävien huomautusten antaminen tämän luvun määräysten täytäntöönpanon helpottamiseksi;
 - c) 3.24 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun neuvottelumenettelyn vahvistaminen; ja
 - d) kaikkien muiden tähän lukuun liittyvien seikkojen tarkasteleminen osapuolten edustajien sopimuksesta.

3.29 ARTIKLA

Kuljetettavina tai varastossa olevia tavaroita koskevat siirtymämääräykset

Tämän sopimuksen määräyksiä voidaan soveltaa tämän luvun määräykset täyttäviin tavaroihin, jotka ovat tämän sopimuksen voimaantulopäivänä joko kuljetettavina viejäosapuolesta tuojaosapuoleen tai tuojaosapuolella tullivalvonnassa eikä niistä ei ole maksettu tuontitulleja ja -veroja, jos niistä tehdään 3.16 artiklassa tarkoitettu tullietuuskohdella koskeva hakemus tuojaosapuolen tulliviranomaiselle 12 kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulopäivästä.

4 LUKU

TULLIASIAT JA KAUPAN HELPOTTAMINEN

4.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

- a) edistää tavarakaupan helpottamista osapuolten välillä ja samalla varmistaa tehokas tullivalvonta ottaen huomioon kaupan käytäntöjen kehitys;

- b) varmistaa kummankin osapuolen tullilainsäädännön ja muiden kauppaan liittyvien säädösten ja määräysten avoimuus sekä niiden yhdenmukaisuus sovellettavien kansainvälisten standardien kanssa;
- c) varmistaa kummassakin osapuolella sen oman tullilainsäädännön ja muiden kauppaan liittyvien säädösten ja määräysten ennakoitavissa oleva, johdonmukainen ja syrjimätön soveltaminen;
- d) edistää kummassakin osapuolella tullimenettelyiden ja -käytäntöjen yksinkertaistamista ja nykyaikaistamista;
- e) kehittää edelleen riskinhallintatekniikoita laillisen kaupan helpottamiseksi ja samalla kansainvälisen kaupan toimitusketjun turvaamiseksi; ja
- f) tehostaa osapuolten yhteistyötä tulliasioissa ja kaupan helpottamisen alalla.

4.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan asioihin, jotka liittyvät kunkin osapuolen tullilainsäädäntöön, muihin kauppaan liittyviin säädöksiin ja määräyksiin sekä kauppaan liittyviin yleisiin hallinnollisiin menettelyihin, mukaan lukien niiden soveltaminen osapuolten väliseen tavarakauppaan, sekä osapuolten yhteistyöhön.

2. Tämän luvun määräykset eivät vaikuta 6 ja 7 luvun nojalla osapuolelle kuuluviin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

3. Jos tämä sopimus ja luku 6 tai 7 ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin 6 tai 7 lukua.

4. Tätä lukua sovelletaan rajoittamatta kunkin osapuolen oikeutettujen poliittisten tavoitteiden toteutumista ja niiden kansainvälisten sopimusten mukaisia tavoitteita ja velvoitteita, joiden sopimuspuoli sen on, seuraavien seikkojen suojelun osalta:

- a) yleinen moraali;
- b) ihmisten, eläinten tai kasvien elämä tai terveys ;
- c) taiteelliset, historialliset tai arkeologiset kansallisaarteet; tai
- d) ympäristö.

5. Kumpikin osapuoli panee tämän luvun täytäntöön omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti. Kumpikin osapuoli käyttää voimavarojaan soveltuvalla tavalla tämän luvun täytäntöönpanemiseksi.

4.3 ARTIKLA

Avoimuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen tullilainsäädäntö ja muut kauppaan liittyvät säädökset ja määräykset sekä kauppaan liittyvät yleiset hallinnolliset menettelyt ja yleisesti sovellettavat merkitykselliset tiedot julkaistaan ja asetetaan helposti kaikkien asianomaisten henkilöiden saataville tarvittaessa myös internetin välityksellä.
2. Kumpikin osapuoli julkaisee ja asettaa helposti saataville tullilainsäädäntönsä, muut kauppaan liittyvät säädöksensä ja määräyksensä sekä kauppaan liittyvät yleiset hallinnolliset menettelynsä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennen niiden voimaantuloa, jotta kaikki asianomaiset osapuolet voivat tutustua niihin, lukuun ottamatta seuraavia:
 - a) kiireelliset tapaukset;
 - b) tällaisiin säädöksiin, määräyksiin tai yleisiin hallinnollisiin menettelyihin tehtävät vähäiset muutokset;
 - c) tapaukset, joissa tällaisten säädösten ja määräysten tehokkuus tai niiden täytäntöönpano vaarantuu enakkoon julkaisemisen vuoksi; tai
 - d) vaikutuksiltaan lieventävät toimenpiteet.

3. Kumpikin osapuoli nimeää yhden tai useampia tiedotuspisteitä vastaamaan 1 kohdan piiriin kuuluvia seikkoja koskeviin asianomaisten henkilöiden esittämiin kohtuullisiin kysymyksiin. Tiedotuspisteiden on vastattava tällaisiin kyselyihin ja toimitettava kaikki tarvittavat lomakkeet ja asiakirjat kunkin osapuolen vahvistaman kohtuullisen ajan kuluessa.
4. Kumpikin osapuoli järjestää tarvittaessa säännöllisiä neuvotteluja sen tulliviranomaisen ja muiden kauppaan liittyvien virastojen sekä kauppiaiden tai muiden sen alueelle sijoittautuneiden sidosryhmien välillä.
5. Tiedot maksuista ja palkkioista julkaistaan 1 ja 2 kohdan mukaisesti. Näissä tiedoissa on esitettävä sovellettavat maksut ja palkkiot, näiden maksujen ja palkkioiden perusteet, asiasta vastaava viranomainen sekä se, milloin ja miten maksu on suoritettava. Tällaisia maksuja ja palkkioita ei saa soveltaa ennen kuin niitä koskevat tiedot on julkaistu.

4.4 ARTIKLA

Tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevat menettelyt

1. Kumpikin osapuoli soveltaa tullilainsäädäntöään ja muita kauppaan liittyviä säädöksiään ja määräyksiään ennakoitavissa olevalla, johdonmukaisella, avoimella ja syrjimättömällä tavalla.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että
- a) sen tullimenettelyt ovat yhdenmukaisia kansainvälisten standardien ja suositeltujen menettelyjen kanssa, joita kussakin osapuolella sovelletaan tullimenettelyjen alalla, mukaan luettuina Maailman tullijärjestön¹ puitteissa, jäljempänä 'WCO', laaditut, myös tullimenettelyjen yksinkertaistamisesta ja yhdenmukaistamisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muuttamisesta Brysselissä 26 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyn pöytäkirjan sisällölliset osatekijät, Brysselissä 14 päivänä kesäkuuta 1983 tehty kansainvälinen yleissopimus harmonoidusta tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmästä sekä WCO:n maailmankaupan turvaamista ja helpottamista koskeva normikehys, jäljempänä 'SAFE-normikehys';
 - b) sen tullimenettelyillä pyritään helpottamaan laillista kauppaa ottaen huomioon kaupan käytäntöjen kehitys ja samalla varmistamaan sen säädösten ja määräysten mukaisuus;
 - c) sen tullimenettelyissä säädetään tehokkaasta täytäntöönpanon valvonnasta, jos sen tullimenettelyjä koskevia säädöksiä ja määräyksiä rikotaan, mukaan lukien tullien kiertäminen ja salakuljetus; ja
 - d) sen tullimenettelyihin ei sisälly tulliasioitsijoiden pakollista käyttöä tai kuljetusta edeltäviä tarkastuksia.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että WCO perustettiin vuonna 1952 tulliyhteistyöneuvostona (CCC).

3. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla myönnetään suotuista kohtelu tullitarkastuksissa, jotka tavaroille tehdään ennen niiden luovutusta kauppiaille tai toimijoille, jotka täyttävät sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistetut vaatimukset.
4. Kumpikin osapuoli tukee sellaisten, myös tieto- ja viestintätekniikkaan pohjautuvien, edistyneiden järjestelmien vaiheittaista kehittämistä ja käyttöä, joilla helpotetaan tietojen sähköistä vaihtoa kauppiaiden tai toimijoiden ja sen tulliviranomaisen ja kauppaan liittyvien virastojen välillä.
5. Kumpikin osapuoli jatkaa työtä, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa ja standardoida sen tulliviranomaisen ja muiden kauppaan liittyvien virastojen vaatimia tietoja ja asiakirjoja.

4.5 ARTIKLA

Tavaroiden luovutus

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää menettelyjä, joilla

- a) mahdollistetaan tavaroiden nopea luovuttaminen sellaisen ajan kuluessa, joka ei ole pidempi kuin osapuolen säädösten ja määräysten noudattaminen edellyttää;

- b) mahdollistetaan asiakirjojen ja muiden vaadittavien tietojen toimittaminen etukäteen sähköisesti ennen tavaroiden saapumista; ja
- c) mahdollistetaan tavaroiden luovuttaminen ennen tullien, verojen, palkkioiden ja maksujen lopullista määrittämistä sillä edellytyksellä, että annetaan takuu, jos sen säädöksissä ja määräyksissä sitä edellytetään, jotta voidaan varmistaa niiden lopullinen maksaminen.

4.6 ARTIKLA

Tullimenettelyjen yksinkertaistaminen

1. Kumpikin osapuoli pyrkii yksinkertaistamaan tullimenettelyjä koskevia vaatimuksiaan ja muodollisuuksiaan, jotta voidaan vähentää niihin liittyviä kauppiaiden tai toimijoiden kustannuksia, mukaan lukien pienet ja keskisuuret yritykset.
2. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joiden ansiosta kauppiaat tai toimijat, jotka täyttävät sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistetut vaatimukset, voivat hyötyä tullimenettelyjen pidemmälle menevästä yksinkertaistamisesta. Tällainen yksinkertaistaminen voi mahdollistaa kausi-ilmoitukset tullien ja verojen määrittämiseksi ja maksamiseksi useista tuontitapahtumista tietyllä ajanjaksolla tavaroiden luovutuksen jälkeen.

3. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää ohjelmia, joiden ansiosta toimijat, jotka täyttävät sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistetut vaatimukset, voivat saada enemmän ja helpoimmin hyötyä 2 kohdassa tarkoitetusta yksinkertaistamisesta.

4.7 ARTIKLA

Ennakkopäätökset

1. Kumpikin osapuoli antaa tulliviranomaisensa välityksellä ennakkopäätöksen, jossa vahvistetaan kyseisiä tavaroita koskeva kohtelu. Tällainen päätös on annettava kohtuullisessa määräajassa hakijalle, joka on esittänyt kirjallisen pyynnön, myös sähköisessä muodossa, johon sisältyvät kaikki päätöksen antavan osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti tarpeelliset tiedot.

2. Ennakkopäätöksen on katettava tavaroiden tariffiluokittelu, tavaroiden alkuperä, mukaan lukien 3 luvun mukainen kelpuuttaminen alkuperätavaroiksi, tai mikä tahansa muu osapuolten sopima, erityisesti tavaroiden tullausarvon määrittämiseen käytettävää soveltuvaa menetelmää tai kriteeriä koskeva asia.

3. Omiin säädöksiinsä ja määräyksiinsä mahdollisesti sisältyvien luottamuksellisuutta koskevien vaatimusten asettamisessa rajoissa kumpikin osapuoli voi julkaista ennakkopäätöksensä, myös internetissä.

4.8 ARTIKLA

Muutoksenhaku ja uudelleentarkastelu

1. Kumpikin osapuoli takaa oikeuden muutoksenhakuun tai uudelleentarkasteluun kaikille henkilöille, joita koskevan hallinnollisen päätöksen kyseisen osapuolen tulliviranomainen tai muu kauppaan liittyvä virasto on tehnyt.
2. Muutoksenhakuun tai tarkasteluun sisältyy
 - a) hallinnollinen muutoksenhaku päätöksen tehnyttä virkamiestä tai virastoa korkeammalle hallinnolliselle viranomaiselle tai tällaisesta virkamiehestä tai virastosta riippumattomalle hallinnolliselle viranomaiselle tai näiden suorittama hallinnollinen uudelleentarkastelu; tai
 - b) päätöstä koskeva oikeudellinen muutoksenhaku tai uudelleentarkastelu.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että jos 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua muutoksenhakua tai uudelleentarkastelua koskevaa päätöstä ei tehdä sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistetussa ajassa tai ilman aiheutonta viivytystä, 1 kohdassa tarkoitettulla henkilöllä on oikeus muuhun hallinnolliseen tai oikeudelliseen muutoksenhakuun tai uudelleentarkasteluun.
4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 1 kohdassa tarkoitettulle henkilölle annetaan hallinnollisen päätöksen perusteet, jotta tämä voi tarvittaessa käyttää muutoksenhakua tai uudelleentarkastelua koskevia menettelyjä.

4.9 ARTIKLA

Riskinhallinta

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa riskinhallintajärjestelmän, jonka avulla sen tulliviranomainen voi keskittää tarkastustoimintansa suuririskisiin lähetyksiin ja näin sujuvoittaa pieniriskisten tavaroiden luovuttamista.
2. Kummankin osapuolen riskinhallinnan on perustuttava riskien arviointiin asianmukaisten valikoivuuskriteerien perusteella.
3. Osapuoli voi myös valita sattumanvaraisesti lähetyksiä 1 kohdassa tarkoitettuihin tarkastustoimiin osana riskinhallintaansa.
4. Kummankin osapuolen on suunniteltava riskinhallinta ja sovellettava sitä niin, että vältetään mielivaltainen tai perusteeton syrjintä taikka kansainvälisen kaupan peitelty rajoittaminen.

4.10 ARTIKLA

Jälkitarkastus

1. Voidakseen nopeuttaa tavaroiden luovutusta kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa jälkitarkastuksen, jotta varmistetaan sen tullilainsäädännön ja muiden asiaan liittyvien säädösten ja määräysten mukaisuus. Kummankin osapuolen tulliviranomainen käyttää tekemänsä jälkitarkastuksen tuloksia soveltaessaan 4.9 artiklassa tarkoitettua riskinhallintaa. Osapuoli voi säätää, että sen tulliviranomainen käyttää muiden kauppaa koskevien virastojen tekemän jälkitarkastuksen tuloksia soveltaessaan riskinhallintaa tai päin vastoin.
2. Kumpikin osapuoli valitsee jälkitarkastukseen henkilön tai lähetyksen riskin perusteella, missä voidaan ottaa huomioon asianmukaiset valikoivuusstandardit. Kumpikin osapuoli tekee jälkitarkastukset avoimella tavalla. Jos henkilö on osallisena tarkastusprosessissa, josta on saatu ratkaisevia tuloksia, osapuoli ilmoittaa viipymättä tarkastuksen kohteena olleelle henkilölle tarkastuksen tulokset, henkilön oikeudet ja velvollisuudet sekä tulosten syyt.

4.11 ARTIKLA

Kauttakulku tai uudelleenlastaus

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää menettelyjä, joilla helpotetaan sellaisten tavaroiden liikkuvuutta toisesta osapuolesta tai toiseen osapuoleen, joita koskee kauttakulku tai uudelleenlastaus sen tullialueella, ja pitää samalla yllä asianmukaista valvontaa.

4.12 ARTIKLA

Tulliyhteistyö

1. Rajoittamatta muita tämän sopimuksen mukaisia yhteistyömuotoja osapuolten tulliviranomaiset tekevät yhteistyötä, myös vaihtamalla tietoja, ja antavat toisilleen keskinäistä hallinnollista apua tässä luvussa tarkoitetuissa asioissa tulliyhteistyösopimuksen mukaisesti, sen estämättä, mitä 1.6 artiklassa määrätään.

2. Osapuolten tulliviranomaiset tehostavat yhteistyötä tässä luvussa tarkoitetuissa kysymyksissä seuraavilla aloilla, jotta kauppaa voidaan edelleen helpottaa ja samalla varmistaa niiden tullilainsäädännön noudattaminen ja toimitusketjun turvallisuuden parantaminen:
- a) tullimenettelyjen yksinkertaistamisen jatkamista koskeva yhteistyö, jossa otetaan huomioon kaupan käytäntöjen kehittyminen;
 - b) yhteistyö tullia koskevien tietovaatimusten harmonisoimiseksi soveltuvien kansainvälisten standardien, kuten WCO:n standardien mukaisesti;
 - c) yhteistyö tulliin liittyvien seikkojen kehittämiseksi edelleen kansainvälisen kaupan toimitusketjun turvaamisessa ja tukemisessa SAFE-normikehyksen mukaisesti;
 - d) yhteistyö niiden riskinhallintamenetelmien kehittämiseksi, mukaan lukien parhaiden käytäntöjen ja tarvittaessa riskitietojen ja tarkastustulosten jakaminen;
 - e) yhteistyö 4.4 artiklan 3 kohdassa ja 4.6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden tai 4.6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen ohjelmien kehittämiseksi edelleen, mukaan lukien mahdollinen yhteistyö, jotta osapuolen kauppiaat tai toimijat voisivat hyötyä toisen osapuolen toimenpiteistä tai ohjelmista;

- f) yhteistyö ja toiminnan koordinointi kansainvälisissä järjestöissä, kuten WTO:ssa ja WCO:ssa, yhteisesti kiinnostavissa asioissa, mukaan lukien tariffiluokitus sekä tullausarvon ja alkuperän määrittäminen, jotta voidaan mahdollisuuksien mukaan saavuttaa yhteisiä kantoja; ja
 - g) yhteistyö kiellettyjen tavaroiden salakuljetusta torjuvassa toiminnassa.
3. Osapuolten tulliviranomaiset varmistavat 2 kohdan soveltamiseksi tarvittavan tietojen vaihdon.

4.13 ARTIKLA

Väliaikainen maahantuonti

Edellä 2.10 artiklassa tarkoitettujen tavaroiden väliaikaiseen maahantuontiin ja niiden alkuperästä riippumatta kumpikin osapuoli hyväksyy väliaikaista maahantuontia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa määrättyjen ja osapuolten soveltamien menettelyiden mukaisesti toisessa osapuolella annetut ATA-carnet't¹.

¹ 'ATA-carnet'illa' on sama merkitys kuin Brysselissä 6 päivänä joulukuuta 1961 tehdyssä tavaroiden väliaikaisen maahantuonnin ATA-carnet'ta koskevassa tulliyleissopimuksessa tai Istanbulissa 26 päivänä kesäkuuta 1990 tehdyssä yleissopimuksessa väliaikaisesta maahantuonnista.

4.14 ARTIKLA

Alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea

1. Edellä 3.28 artiklan 1 kohdassa määrättyjen muiden vastuiden¹ lisäksi 22.3 artiklan nojalla perustettu alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea, jäljempänä tässä artiklassa 'komitea', vastaa tämän luvun sekä tulliin liittyvien 2 luvun ja 14.51 artiklan asioiden tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta.
2. Komitea järjestää yhteisiä kokouksia tulliyhteistyösopimuksen nojalla perustetun tulliyhteistyösekokomitean kanssa, elleivät tällaiset yhteiset kokoukset ole tarpeettomia, jotta voidaan varmistaa 1 kohdassa ja tulliyhteistyösopimuksessa² tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanon ja toiminnan johdonmukaisuus.
3. Osapuolet varmistavat, että niiden valtuuskuntien kokoonpano komitean kokouksissa vastaa asialistan sisältöä.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä artiklassa ei vaikuta osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin, jotka liittyvät tavarakauppakomiteaan 2 luvun tai teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevään komiteaan 14 luvun osalta.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan määräysten ei saa tulkita estävän tulliyhteistyösekokomiteaa kokoontumasta pelkästään tulliyhteistyösopimuksen puitteissa.

4. Rajoittamatta tulliyhteistyösekakomitean toimintaa, komitealla on seuraavat tehtävät:
- a) kaikkien 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanosta ja toiminnasta johtuvien kysymysten käsittely;
 - b) kaikkien 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanon ja toiminnan kehittämisalueiden tunnistaminen;
 - c) toimiminen välineenä, jolla voidaan nopeasti saavuttaa yhteisesti sovittuja ratkaisuja kaikkien 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten piiriin kuuluvissa asioissa;
 - d) sellaisten päätöslauselmien, suositusten tai lausuntojen laadinta, joita se pitää välttämättöminä tämän luvun tavoitteiden ja tehokkaan toiminnan saavuttamiseksi;
 - e) päätösten tekeminen toimista tai toimenpiteistä, jotka osapuolen tai osapuolten on toteuttava tai pantava täytäntöön 4.12 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla aloilla ja joita se pitää tarpeellisina tämän luvun tavoitteiden ja tehokkaan toiminnan saavuttamiseksi; ja
 - f) toteuttaa muita tehtäviä sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.

5 LUKU

KAUPAN SUOJATOIMET

A JAKSO

Yleiset määräykset

5.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'kotimaisella tuotannonalalla' tarkoitetaan kokonaisuudessaan samanlaisten tai suoraan kilpailevien tavaroiden tuottajia tai tuottajia, joiden samanlaisten tai suoraan kilpailevien tavaroiden tuotanto muodostaa merkittävän osuuden kyseisten tuotteiden koko kotimaisesta tuotannosta;
- b) 'vakavalla haitalla' tarkoitetaan kotimaisen tuotannonalan tilanteen huomattavaa yleistä huononemista;

- c) 'vakavan haitan uhalla' tarkoitetaan vakavaa haittaa, joka on 5.4 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tutkimuksen mukaisesti selvästi toteutumassa. Vakavan haitan olemassaolon määrittämisen on perustuttava tosiasioihin eikä ainoastaan todistamattomaan väitteeseen, arveluun tai vähäiseen mahdollisuuteen; ja
- d) 'siirtymäkaudella' tarkoitetaan tietyn alkuperätavaran osalta jaksoa, joka alkaa tämän sopimuksen voimaantulosta ja päättyy 10 vuoden kuluttua kyseisen tavaran tullien alennuksen tai poiston loppuun saattamisesta liitteen 2-A mukaisesti.

B JAKSO

Kahdenväliset suojatoimenpiteet

5.2 ARTIKLA

Kahdenvälisten suojatoimenpiteiden soveltaminen

1. Jos 2.8 artiklan mukaisen tullien alennuksen tai poiston seurauksena osapuolen alueelta peräisin olevaa alkuperätuotetta tuodaan toisen osapuolen alueelle sellaisina lisääntyneinä määrinä joko absoluuttisesti mitattuna tai suhteessa kansalliseen tuotantoon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, toinen osapuoli voi toteuttaa 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, siinä määrin kuin se on tarpeen toisen osapuolen kotimaiselle tuotannonalalle koituvan vakavan haitan estämiseksi tai korjaamiseksi ja kotimaisen tuotannonalan sopeutumisen helpottamiseksi.

2. Kahdenvälinen suojatoimenpide voi koostua seuraavista:
- a) 2 luvussa määrättyjen alkuperätavaran tullin lisäalennusten suspendointi; tai
 - b) alkuperätuotteen tullin korottaminen määrään, joka ei ylitä alempaa seuraavista:
 - i) sovellettu suosituimmustulli, joka on voimassa kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisen alkamispäivänä; ja
 - ii) sovellettu suosituimmustulli, joka on voimassa päivänä, joka välittömästi edeltää tämän sopimuksen voimaantulopäivää.

5.3 ARTIKLA

Ehdot ja rajoitukset

1. Mitään kahdenvälistä suojatoimenpidettä ei saa pitää voimassa laajempaan ja pidempään kuin se, mikä on tarpeen kotimaiselle tuotannonalalle koituvan vakavan haitan estämiseksi tai korjaamiseksi ja tuotannonalan sopeutumisen helpottamiseksi, eikä tällainen ajanjakso ei saa ylittää kahta vuotta. Kahdenvälistä suojatoimenpidettä voidaan kuitenkin jatkaa sillä edellytyksellä, että kahdenvälisen suojatoimenpiteen kokonaiskesto tällaiset jatkamiset mukaan luettuina on enintään neljä vuotta.
2. Kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä voidaan soveltaa ainoastaan siirtymäkauden aikana.
3. Sopeutumisen helpottamiseksi tilanteessa, jossa kahdenvälisen suojatoimenpiteen odotettu kesto on pidempi kuin yksi vuosi, kahdenvälisen suojatoimenpiteen voimassa pitävä osapuoli vapauttaa kahdenvälisen suojatoimenpiteen asteittain säännöllisin välein soveltamisajanjakson aikana.
4. Mitään kahdenvälistä suojatoimenpidettä ei saa soveltaa jonkin sellaisen alkuperätavaran tuontiin, johon on jo aiemmin sovellettu tällaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, ajanjaksoa, joka kestoiltaan vastaa aiempaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä tai yhtä vuotta, sen mukaan kumpi aika on pidempi.

5. Kun kahdenvälinen suojatoimenpide päättyy, toimenpiteen kohteena olleen alkuperätavaran tullin määrä on se, joka olisi ollut voimassa ilman kyseistä toimenpidettä.

5.4 ARTIKLA

Tutkimus

1. Osapuoli voi soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä vasta, kun sen toimivaltainen viranomaisen¹ on toteuttanut tutkimuksen samojen menettelyiden mukaisesti, joista määrätään suojalausekesopimuksen 3 artiklassa ja 4 artiklan 2 kohdan c alakohdassa.
2. Tällainen tutkimus on kaikissa tapauksissa saatettava päätökseen vuoden kuluessa sen käynnistämispäivästä.

¹ Tämän jakson soveltamista varten Japanin toimivaltainen viranomainen käsittää sen kyseiset viranomaiset.

3. Tutkimuksessa, jolla määritetään, onko alkuperätavaran lisääntynyt tuonti aiheuttanut tai uhkaako se aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, tutkimuksen toteuttavan toimivaltaisen viranomaisen on arvioitava kaikki objektiiviset ja määrällisesti mitattavat merkitykselliset tekijät, jolla on vaikutusta kotimaisen tuotannonalan tilanteeseen. Näihin tekijöihin kuuluvat erityisesti kyseisen alkuperätuotteen tuonnin lisääntyminen absoluuttisesti ja suhteellisesti ilmaistuna, alkuperätuotteen lisääntyneen tuonnin osuus kotimaan markkinoista sekä myynnin, tuotannon, tuottavuuden, kapasiteetin käyttöasteen, voittojen ja tappioiden sekä työllisyyden tason muutokset.

4. Päätelmää, jonka mukaan alkuperätavaran lisääntynyt tuonti on aiheuttanut tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle, ei tehdä, ellei tutkimus osoita objektiivisen näytön pohjalta, että alkuperätavaran lisääntyneen tuonnin ja kotimaiselle tuotannonalalle koituvan vakavan haitan tai vakavan haitan uhkan välillä on syy-yhteys. Tässä päätelmässä on otettava huomioon myös muut sellaiset tekijät kuin alkuperätavaran tuonnin lisääntyminen, jotka samanaikaisesti aiheuttavat haittaa kotimaiselle tuotannonalalle.

5.5 ARTIKLA

Ilmoittaminen

1. Osapuolen on välittömästi ilmoitettava toiselle osapuolelle kirjallisesti, kun se
 - a) panee vireille 5.4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun vakavaa haittaa tai vakavan haitan uhkaa koskevan tutkimuksen, ja ilmoitettava sen syyt;
 - b) tekee päätelmän lisääntyneen tuonnin aiheuttamasta vakavasta haitasta tai vakavan haitan uhkasta; ja
 - c) tekee päätöksen suojatoimenpiteen käyttämisestä tai suojatoimenpiteen käytön jatkamisesta.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen tehnyt osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle kaikki olennaiset asiaan liittyvät tiedot, joihin sisältyvät seuraavat:
 - a) kun kyseessä on 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu ilmoitus, syy tutkimuksen vireillepanoon, tarkka kuvaus tutkimuksen kohteena olevasta alkuperätavarasta ja sen alanimike harmonoidussa järjestelmässä, tutkimuksen odotettu kesto ja tutkimuksen vireillepanopäivä; ja

- b) kun kyseessä on 1 kohdan b ja c alakohdassa tarkoitettu ilmoitus, näyttöä alkuperätavaran lisääntyneen tuonnin aiheuttamasta vakavasta haitasta tai vakavan haitan uhkasta, tarkka kuvaus ehdotetun kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevasta alkuperätavarasta ja sen alanimike harmonoidussa järjestelmässä, tarkka kuvaus ehdotetusta kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä, kahdenvälisen suojatoimenpiteen ehdotettu käyttöönottopäivä ja sen odotettu kesto.

5.6 ARTIKLA

Neuvottelut ja korvaukset

1. Osapuoli, joka aikoo soveltaa tai laajentaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä, tarjoaa toiselle osapuolelle riittävän mahdollisuuden ennalta käytäviin neuvotteluihin, jotta voidaan tarkastella 5.4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tutkimuksesta saatavaa tietoa, vaihtaa näkemyksiä kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä ja päästä sopimukseen tässä artikkelissa määrätystä korvauksesta.
2. Kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamista tai laajentamista ehdottava osapuoli tarjoaa toiselle osapuolelle yhdessä sovitun riittävän kaupan korvausmuodon tullimyönnytyksinä, jotka olennaisilta osin vastaavat arvoltaan niitä lisätulleja, joiden oletetaan koituvan kahdenvälisen suojatoimenpiteen seurauksena.

3. Jos osapuolet eivät pysty sopimaan korvauksesta 30 päivän kuluessa neuvottelujen aloittamisesta, osapuoli, jonka alkuperätavaraan kahdenvälistä suojoitoimenpidettä sovelletaan, voi vapaasti suspendoida tämän sopimuksen mukaisten sellaisten myönnytysten soveltamisen, joiden arvo vastaa olennaisesti lisätulleja, jotka koituvat kahdenvälisen suojoitoimenpiteen seurauksena. Suspendointioikeutta käyttävä osapuoli voi suspendoida myönnytysten soveltamisen ainoastaan enintään siksi ajaksi, joka on tarpeen olennaisilta osin vastaavien vaikutusten aikaansaamiseksi, ja ainoastaan sinä aikana, jona kahdenvälinen suojoitoimenpide pysyy voimassa.

4. Sen rajoittamatta, mitä 3 kohdassa määrätään, mainitussa kohdassa tarkoitettua suspendointioikeutta ei saa käyttää kahdenvälisen suojoitoimenpiteen ensimmäisten 24 voimassaolokuukauden aikana sillä edellytyksellä, että kahdenvälinen suojoitoimenpide on toteutettu tuonnin absoluuttisen määrän lisääntymisen vuoksi ja että tällainen kahdenvälinen suojoitoimenpide on tämän sopimuksen määräysten mukainen.

5.7 ARTIKLA

Väliaikaiset kahdenväliset suojatoimenpiteet

1. Kriittisissä olosuhteissa, joissa viivytys aiheuttaisi vaikeasti korjattavissa olevan vahingon, osapuoli voi soveltaa väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, joka on muodoltaan 5.2 artiklan 2 kohdan a tai b alakohdassa vahvistettu toimenpide, kun alustavan määrityksen perusteella on ensin saatu selkeää näyttöä siitä, että toisen osapuolen alkuperätavaroiden lisääntynyt tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamista ehdottavan osapuolen kotimaiselle tuotannonalalle.
2. Osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle kirjallisesti ehdotetusta väliaikaisesta kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä viimeistään sen soveltamispäivänä. Osapuolten väliset neuvottelut väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisesta aloitetaan välittömästi sen jälkeen, kun väliaikaista suojatoimenpidettä aletaan soveltaa. Ilmoitukseen on sisällytettävä näyttöä kriittisistä olosuhteista, näyttöä alkuperätavaran lisääntyneen tuonnin aiheuttamasta vakavasta haitasta tai vakavan haitan uhkasta, tarkka kuvaus ehdotetun väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevasta alkuperätavarasta ja sen alanimike harmonoidussa järjestelmässä ja tarkka kuvaus ehdotetusta väliaikaisesta kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä.

3. Väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen kesto on enintään 200 päivää. Edellä olevan 5.4 artiklan merkityksellisten vaatimusten on täytyttävä tämän jakson aikana. Väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen kesto lasketaan osaksi 5.3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ajanjaksoa.

4. Väliaikaiseen kahdenväliseen suojatoimenpiteeseen sovelletaan 5.3 artiklan 5 kohtaa soveltuvin osin. Väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen seurauksena peritty tulli palautetaan, jos 5.4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa myöhemmässä tutkimuksessa ei päätellä, että alkuperätavaran lisääntynyt tuonti on aiheuttanut tai uhannut aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle.

5.8 ARTIKLA

Muut asiat

Edellä 5.5 artiklan 1 kohdassa ja 5.7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut ilmoitukset laaditaan ja kaikki muu tämän jakson nojalla osapuolten välillä tapahtuva viestintä käydään englanniksi.

C JAKSO

Yleiset suojatoimenpiteet

5.9 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Mikään tässä luvussa ei estä osapuolta soveltamasta toisen osapuolen alkuperätavaraan suojatoimenpidettä GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekesopimuksen mukaisesti.
2. Tämä jakson määräyksiin ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

5.10 ARTIKLA

Suojatoimenpiteiden soveltaminen

Kumpikaan osapuoli ei saa samaan aikaan soveltaa samaan tavaraan tai pitää yllä

- a) B jaksossa vahvistettua kahdenvälistä suojatoimenpidettä;
- b) GATT 1994:n XIX artiklan ja suojalausekkeista tehdyn sopimuksen mukaista toimenpidettä; tai
- c) liitteessä 2-A olevan 3 osan C jaksossa vahvistettua suojatoimenpidettä.

D JAKSO

Polkumyynnin vastaiset toimenpiteet ja tasoitustoimenpiteet

5.11 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Osapuolet säilyttävät polkumyynnin vastaisesta sopimuksesta ja tukisopimuksesta johtuvat oikeutensa ja velvollisuutensa.

2. Tämä jakson määräykseen ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.
3. Tämän sopimuksen mukaisiin polkumyynnin vastaisiin ja tasoitustoimenpiteisiin ei sovelleta 3 lukua.

5.12 ARTIKLA

Avoimuus ja olennaisten tietojen ilmoittaminen

1. Kumpikin osapuoli toteuttaa polkumyynti- ja tasoitustullitutkimuksen oikeudenmukaisesti ja avoimesti ja polkumyynnin vastaisen sopimuksen ja tukisopimuksen pohjalta.
2. Osapuolten on varmistettava, että kaikki tarkasteltavana olevat olennaiset tosiseikat, joihin niiden päätös väliaikaisten tai lopullisten toimenpiteiden soveltamisesta pohjautuu, ilmoitetaan täysimittaisesti ennen polkumyynnin vastaisen sopimuksen 7 artiklassa ja tukisopimuksen 17 artiklassa tarkoitettujen väliaikaisten toimenpiteiden käyttöön ottamista tai välittömästi sen jälkeen ja joka tapauksessa ennen toimenpiteiden lopullista määräämistä. Olennaisten tosiseikkojen täysimittaisella ilmoittamisella ei rajoiteta polkumyynnin vastaisen sopimuksen 6.5 artiklassa ja tukisopimuksen 12.4 artiklassa tarkoitettuja luottamuksellisuutta koskevia vaatimuksia. Tällainen ilmoitus on tehtävä kirjallisesti, ja sen olisi tapahduttava riittävän ajoissa, jotta asianomaiset osapuolet voivat puolustaa etujaan.

3. Edellä olevan 2 kohdan mukaisesti tehtävään olennaisten tosiseikkojen ilmoittamiseen olisi sisällytettävä erityisesti seuraavat:

- a) kun kyseessä on polkumyöntutkimus, määritetyt polkumyöntimarginaalit, riittävän yksityiskohtainen selvitys perusteista ja menetelmistä, joilla normaaliarvot ja vientihinnat on määritetty, sekä menetelmistä, joita on käytetty verrattaessa normaaliarvoja ja vientihintoja, mukaan lukien mahdolliset oikaisut;
- b) kun kyseessä on tasoitustutkimus, tasoitustoimenpiteiden alaisen tuen määrittäminen, mukaan lukien riittävät tiedot sen määrän laskemisesta ja menetelmät, joita noudattamalla on päätelty tuen esiintyminen; ja
- c) vahingon määrittämisen kannalta merkittävät tiedot, mukaan lukien tiedot polkumyynnillä tapahtuneen tuonnin määrästä ja polkumyynnillä tapahtuneen tuonnin vaikutuksesta samanlaisten tavaroiden kotimaan markkinoihin, tarkka menetelmä, jota käytettiin hintojen alittavuutta koskevaan laskelmaan, polkumyynnin vaikutus kotimaiseen tuotannonalaan ja syy-yhteyden osoittaminen, mukaan lukien polkumyynnin vastaisen sopimuksen 3.5 artiklassa tarkoitettujen muiden tekijöiden kuin polkumyynnillä tapahtuneen tuonnin vaikutus.

4. Tapauksissa, joissa osapuolen tutkintaviranomainen¹ aikoo käyttää saatavilla olevia tietoja polkumyynnin vastaisen sopimuksen 6.8 artiklan nojalla, tutkintaviranomaisen on ilmoitettava kyseiselle asianomaiselle osapuolelle aikeestaan ja antaa selkeä kuva niistä syistä, jotka voivat johtaa saatavilla olevien tietojen käyttöön. Jos sen jälkeen, kun asianomaiselle osapuolelle on annettu mahdollisuus antaa lisäselvityksiä kohtuullisen ajan kuluessa, tutkintaviranomainen ei ole tyytyväinen sen antamiin selvityksiin, olennaisten tosiseikkojen ilmoittamisessa on osoitettava selvästi ne tosiseikat, joita tutkintaviranomainen on käyttänyt selvitysten sijaan.

5.13 ARTIKLA

Yleisen edun huomioon ottaminen

Tehdessään jotakin tavaraa koskevaa polkumyyntitutkimusta ja tasoitustullitutkimusta tuojaosapuolen tutkintaviranomainen tarjoaa omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti tuojaosapuolen samanlaisen tavaran tuottajille, tavaran tuojille, tavaran teollisille käyttäjille ja kuluttajajärjestöjen edustajille tapauksissa, joissa tavaraa myydään yleisesti vähittäismyynnissä, mahdollisuuden esittää polkumyynti- ja tasoitustullitutkimusta koskevat näkemyksensä kirjallisesti, mukaan lukien tullin potentiaalinen vaikutus niiden tilanteeseen.

¹ Tämän jakson soveltamista varten Japanin toimivaltainen viranomainen sisältää sen tutkintaviranomaiset.

5.14 ARTIKLA

Polkumyyntitutkimus

Kun tuojaosapuolen tutkintaviranomainen on saanut kotimaiselta tuotannonaltaan tai tuotannonalan puolesta kirjallisen pyynnön viejäosapuolen tavaraa koskevan polkumyyntitutkimuksen käynnistämiseksi, tuojaosapuolen on ilmoitettava vähintään 10 päivää ennen tällaisen tutkimuksen vireillepanoa viejäosapuolelle tällaisesta pyynnöstä.

6 LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET

6.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

- a) suojella ihmisten, eläinten tai kasvien elämää tai terveyttä kehittämällä, ottamalla käyttöön ja panemalla täytäntöön terveys- ja kasvinsuojelutoimia ja samalla minimoida terveys- ja kasvinsuojelutoimien kielteinen vaikutus osapuolten väliseen kauppaan;

- b) edistää osapuolten välistä yhteistyötä terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen täytäntöönpanossa; ja
- c) tarjota keinot osapuolten välisen tiedonkulun ja yhteistyön parantamiseen, puitteet terveys- ja kasvinsuojelutoimien täytäntöönpanoon liittyvien kysymysten käsittelyyn sekä keinot yhteisesti hyväksyttävien ratkaisujen saavuttamiseen.

6.2 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkiin terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen alaisiin osapuolten terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, jotka voivat suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan.

6.3 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tähän lukuun sovelletaan terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteen A määritelmiä.

2. Tässä luvussa

- a) 'tuontiedellytyksillä' tarkoitetaan kaikkia terveys- tai kasvinsuojelutoimia, joiden toteutumista edellytetään tuotteiden tuontia varten; ja
- b) 'suoja-alueella' tarkoitetaan virallisesti määriteltyä kunkin osapuolen maantieteellistä aluetta, jossa tiettyä säänneltyä tuhoojaorganismeja ei esiinny sen esiintymiselle suotuisista olosuhteista huolimatta ja vaikka sitä esiintyy osapuolen alueen muissa osissa.

3. Lisäksi 22.3 artiklan nojalla perustettu terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea voi sopia muista määritelmistä tämän luvun soveltamista varten ottaen huomioon sanastot ja määritelmät, joita ovat laatineet merkittävät kansainväliset järjestöt, kuten Codex Alimentarius -komissio, jäljempänä 'Codex Alimentarius', Kansainvälinen eläintautivirasto, jäljempänä 'OIE', sekä kansainvälisen kasvinsuojeluyhteisöön, jäljempänä 'IPPC', puitteissa toimivat merkittävät kansainväliset järjestöt. Jos terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevässä komiteassa sovittujen ja toisaalta terveys- ja kasvinsuojelusopimuksessa vahvistettujen määritelmien välillä on ristiriita, sovelletaan terveys- ja kasvinsuojelusopimuksessa vahvistettuja määritelmiä.

6.4 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Osapuolet vahvistavat terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvät terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa. Tämän luvun määräykset eivät vaikuta terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen nojalla osapuolelle kuuluviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

6.5 ARTIKLA

Toimivaltaiset viranomaiset ja yhteyspisteet

1. Tämän sopimuksen voimaan tullessa kumpikin osapuoli antaa toiselle osapuolelle kuvauksen tämän luvun täytäntöönpanon osalta toimivaltaisista virnaomaisistaan ja ilmoittaa yhteyspisteen kaikissa tämän luvun soveltamisalaan liittyvissä asioissa tapahtuvaa viestintää varten.
2. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle kaikista merkittävistä muutoksista sen toimivaltaisten viranomaisten rakenteessa, organisaatiossa ja vastuunjaossa ja varmistaa, että tiedot yhteyspisteistä ovat ajan tasalla.

6.6 ARTIKLA

Riskien arviointi

Osapuolet varmistavat, että niiden terveys- ja kasvinsuojelutoimet perustuvat terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan ja sen muiden asiaankuuluvien määräysten mukaiseen riskinarviointiin.

6.7 ARTIKLA

Tuontiedellytykset, tuontimenettelyt ja kaupan helpottaminen

1. Tuojaosapuoli vahvistaa tuontiedellytykset, joilla varmistetaan riittävä suojelun taso, kunhan osapuolten välillä käydään tarvittaessa neuvotteluja ja tällaiset neuvottelut otetaan huomioon ja joissa otetaan huomioon neuvottelut, joita osapuolten välillä käydään tarvittaessa.
2. Rajoittamatta kummankin osapuolen terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia tuojaosapuolen olisi viejäosapuolen pyynnöstä sovellettava tuotteiden tuontiedellytyksiä koko viejäosapuolen alueeseen johdonmukaisella tavalla.
3. Edellä olevilla 1 ja 2 kohdalla ei ole vaikutusta osapuolten välillä tämän sopimuksen voimaantulopäivänä vallitseviin tuontiedellytyksiin. Osapuolet tarkastelevat kaikkia tällaisten tuontiedellytysten tarkistuspyyntöjä.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa kaikissa tuontimenettelyissä, joissa tarkistetaan ja varmistetaan terveys- tai kasvinsuojelutoimien toteutuminen, mukaan lukien hyväksyntä- ja selvitysmenettelyt, että

- a) tällaiset menettelyt ovat yksinkertaistettuja, nopeita ja ne saadaan päätökseen ilman aiheutonta viivytystä terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen mukaisesti;
- b) tällaisia menettelyitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi toisen osapuolen mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää;
- c) kunkin menettelyn tavanomainen käsittelyaika julkaistaan tai ennakoitu käsittelyaika ilmoitetaan hakijalle tämän pyynnöstä; ja
- d) tiedonantovaatimukset rajoitetaan siihen, mikä on tarpeellista asianmukaisia valvonta-, tarkastus- ja hyväksymismenettelyjä varten, mukaan lukien lisäaineiden käytön tai epäpuhtauksien sallittujen määrien hyväksyminen.

5. Osapuolet ottavat huomioon IPPC:n puitteissa laaditut sovellettavat standardit ja tarjoavat riittävästi tietoa tuhoajatilanteestaan, mukaan lukien seurantaa, hävittämistä ja leviämisen estämistä koskevat ohjelmat ja niistä saadut tulokset, jotta voidaan tukea tuhoojien luokittelua ja perustella kasvinsuojeluun liittyvät tuontiedellytykset.

6. Kumpikin osapuoli laatii säänneltyjen tuhoojien luettelon sellaisten hyödykkeiden¹ osalta, joissa on kasvien terveyteen liittyviä huolenaiheita. Luettelon on sisällettävä soveltuvin osin seuraavat:

- a) karanteenituhoojat, joita ei tiedetä esiintyvän missään sen alueella;
- b) karanteenituhoojat, joita tiedetään esiintyvän jossakin osassa sen aluetta mutta jotka eivät ole levinneet laajalle ja ovat virallisessa valvonnassa; ja
- c) kaikki muut säännellyt tuhoojat, joiden osalta voidaan toteuttaa kasvinsuojelutoimia.

Niiden hyödykkeiden, joihin liittyy kasvinsuojelullisia huolenaiheita, tuontiedellytykset olisi rajattava toimenpiteisiin, joilla varmistetaan säänneltyjen kasvintuhoojien poissaolo tuojaosapuolesta. Tuojaosapuoli asettaa saataville luettelon säännellyistä hyödykkeistä ja kaikkien säänneltyjen hyödykkeiden kasvinsuojelua koskevista tuontiedellytyksistä. Näihin tietoihin on sisällyttävä tarvittaessa erityiset karanteenituhoojat ja ilmoitukset tuojaosapuolen määrittämisestä kasvinsuojelutodistuksista.

¹ Sovellettaessa tätä lukua 'hyödykkeet' on tulkittava IPPC:n sihteeristön laatiman kasvinsuojelualan sanaston "Glossary of Phytosanitary Terms (International Standards for Phytosanitary Measures No.5)" mukaisesti.

7. Jos on tarpeen määrittää tuontiedellytyksiä viejäosapuolen pyynnöstä:

a) tuojaosapuoli toteuttaa kaikki tarvittavat toimet, jotta asianomaisten tuotteiden tuonti ilman tarpeetonta viivästystä on mahdollista;

b) viejäosapuoli

i) toimittaa kaikki tuojaosapuolen tarvitsemat tiedot; ja

ii) tarjoaa tuojaosapuolelle kohtuullisen pääsyn tarkastuksiin sekä muihin asiaankuuluviin menettelyihin.

8. Kun käytettävissä on joukko vaihtoehtoisia terveys- tai kasvinsuojelutoimia asianmukaisen suojelun tason saavuttamiseksi tuojaosapuolella, osapuolet harkitsevat viejäosapuolen pyynnöstä käytännöllisemmän ja vähemmän kauppaa rajoittavan ratkaisun valintaa.

9. Jos terveys- tai kasvinsuojelun tavoitteiden vuoksi edellytetään viejäosapuolen antamaa todistusta, osapuolet sopivat todistuksen muodosta ja sisällöstä ottaen huomioon Codex Alimentariuksen, OIE:n ja IPPC:n kansainväliset standardit, ohjeet tai suositukset.

10. Kumpikin osapuoli tukee sähköisten todistusten ja muun kauppaa helpottavan tekniikan käyttöä.
11. Tuojaosapuolen viranomaisten viejäosapuolen alueella toteuttamien tarkastuksen tavoitteena pitäisi olla uuden kaupan helpottaminen. Tällaisten tarkastusten ei pitäisi muodostua pysyväksi toimenpiteeksi. Tuojaosapuoli korvaa voimassa olevan tarkastustoimenpiteen vaihtoehtoisella toimenpiteellä, jolla varmennetaan, että viejäosapuoli noudattaa kasvinsuojelutoimenpiteitä koskevia sovittuja vaatimuksia, jos viejäosapuoli tätä pyytää ja tuojaosapuoli sen hyväksyy ilman aiheetonta viivytystä.
12. Säänneltyjen hyödykkeiden lähetykset hyväksytään viejäosapuolen riittävien takeiden pohjalta ilman erityisiä lisenssin tai hyväksynnän muodossa olevia vientilupia, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tuonti edellyttää virallista suostumusta IPPC:n asiaa koskevien standardien, ohjeiden ja suositusten pohjalta.
13. Tuhoojariskianalyysi on aloitettava mahdollisimman pian ja saatettava päätökseen viipymättä.
14. Viejäosapuolesta tuotuja tuotteita koskevista menettelyistä perittävien maksujen on oltava tasapuolisia verrattuna vastaavista kotimaisista tuotteista veloittaviin maksuihin, eivätkä ne saisi olla suurempia kuin tarjottujen palvelujen tosiasialliset kustannukset terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä C olevan 1 kohdan f alakohdan mukaisesti.

6.8 ARTIKLA

Tarkastus

1. Jotta voidaan luoda ja ylläpitää luottamusta tämän luvun tehokkaaseen täytäntöönpanoon, osapuolet avustavat toisiaan seuraavien kohteiden tarkastusten toteuttamisessa:

- a) viejäosapuolen tarkastus- ja sertifiointijärjestelmä tai sen osat; ja
- b) viejäosapuolen tarkastus- ja sertifiointijärjestelmän mukaisesti toteutetun valvonnan tulokset.

Osapuolet toteuttavat nämä tarkastukset terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen määräysten mukaisesti ottaen huomioon Codex Alimentariuksen, OIE:n ja IPPC:n kansainväliset standardit, ohjeet tai suositukset.

2. Tuojaosapuoli voi suorittaa tarkastuksia pyytämällä tietoja viejäosapuolelta tai tekemällä tarkastuskäyntejä viejäosapuoleen.

3. Tarkastuskäynti toteutetaan osapuolten ennalta sopimien ehtojen mukaisesti.

4. Tuojaosapuoli tarjoaa viejäosapuolelle tilaisuuden esittää kirjallisia huomautuksia tarkastuksen tuloksista. Tuojaosapuoli ottaa huomioon kaikki tällaiset huomautukset, ennen kuin se tekee päätelmänsä ja toteuttaa niiden pohjalta toimia. Tuojaosapuoli toimittaa ilman aiheutonta viivytystä viejäosapuolelle kirjallisen raportin, jossa se esittää omat päätelmänsä.
5. Tarkastuskäynnistä koituneista kuluista vastaa tuojaosapuoli, elleivät osapuolet toisin sovi.

6.9 ARTIKLA

Menettely laitosten tai tilojen luettelomiseksi

1. Toisen osapuolen sitä edellyttäessä viejäosapuolen toimivaltaiset viranomaiset varmistavat, että luettelo laitoksista ja tiloista, jotka ovat tuojaosapuolen tuontiedellytysten mukaisia laaditaan, pidetään ajan tasalla ja ilmoitetaan tuojaosapuolelle.
2. Tuojaosapuoli voi pyytää viejäosapuolta antamaan tietoja, jotka ovat tarpeellisia tarkasteltaessa 1 kohdassa tarkoitettua luetteloä. Ellei luettelon tietojen varmentaminen edellytä lisätietoja, tuojaosapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet mahdollistaakseen tuonnin luetteloön kuuluvista laitoksista ja tiloista ilman tarpeetonta viivytystä. Rajoittamatta 6.13 artiklan soveltamista tällaiset toimenpiteet eivät saa sisältää ennakkotarkastusta, elleivät kummankin osapuolen säädökset ja määräykset sitä edellytä tai osapuolet toisin sovi.

3. Tuojaosapuoli voi suorittaa tarkastuksia 6.8 artiklan mukaisesti.
4. Tuojaosapuoli saattaa 1 kohdassa tarkoitetut luettelot julkisesti saataville asianmukaisella tavalla.
5. Osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle aikeestaan ottaa käyttöön uusia säädöksiä ja määräyksiä tämän artiklan soveltamisalalla ja antaa toiselle osapuolelle mahdollisuuden esittää niistä huomioita.

6.10 ARTIKLA

Alueelliseen tilanteeseen mukautuminen

1. Eläinten, eläintuotteiden ja eläimistä saatavien sivutuotteiden osalta osapuolet tunnustavat käsitteet vyöhyke ja lokero OIE:n maaeläinten terveyttä koskevassa säännöstössä ja OIE:n vesieläinten terveyttä koskevassa säännöstössä.
2. Vahvistettaessa tai ylläpidettäessä terveystoimia koskevia tuontiedellytyksiä viejäosapuolen pyynnöstä tuojaosapuoli tunnustaa viejäosapuolen vahvistamat vyöhykkeet tai lokerot perustaksi, kun tarkastellaan tuonnin sallimisesta tai ylläpitämisestä tehtävää päätöstä.

3. Viejäosapuoli nimeää 2 kohdassa tarkoitetut vyöhykkeensä tai lokeronsa ja antaa tuojaosapuolen pyynnöstä täydellisen selityksen ja asiaa tukevat tiedot, jotka perustuvat OIE:n maaeläinten terveyttä koskevaan säännöstöön ja OIE:n vesieläinten terveyttä koskevaan säännöstöön, tai muilla osapuolten asianmukaisiksi katsomilla tavoilla viejäosapuolen toimivaltaisten viranomaisten kokemuksen kautta hankittujen tietojen pohjalta.
4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 2 ja 3 kohdassa vahvistetut menettelyt ja velvoitteet toteutetaan viipymättä.
5. Elleivät osapuolet muuta sovi, ne vaihtavat terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean välityksellä tietoja tavasta vahvistaa ja ylläpitää yhteinen terveystilan tunnustaminen OIE:n maaeläinten terveyttä koskevaan säännöstöön ja OIE:n antamien suositusten pohjalta.
6. Kumpikin osapuoli voi vahvistaa 2 kohdassa tarkoitetut vyöhykkeensä tai lokeronsa sairauksien osalta, jotka eivät kuulu OIE:n maaeläinten terveyttä koskevaan säännöstöön ja OIE:n vesieläinten terveyttä koskevaan säännöstöön, ja sopia toisen osapuolen kanssa tällaisten vyöhykkeiden tai lokeroiden soveltamisesta osapuolten välisessä kaupassa.
7. Kasvien ja kasvituotteiden osalta osapuolet tunnustavat IPPC:n alaisuudessa laadituissa kasvinsuojelutoimenpiteitä koskevissa kansainvälisissä standardeissa vahvistetut tuhoojista vapaiden alueiden, tuhoojista vapaiden tuotantopaikkojen ja alueiden, joilla esiintyy vain vähän tuhoojia, käsitteet sekä suoja-alueen käsitteen, jota osapuolet sopivat soveltavansa keskinäiseen kauppaansa.

8. Kun tuojaosapuolen pyynnöstä otetaan käyttöön tai pidetään voimassa kasvinsuojelua koskeva tuontiedellytys, tuojaosapuoli ottaa huomioon tuhoojista vapaat alueet, tuhoojista vapaat tuotantopaikat, alueet, joilla esiintyy vain vähän tuhoojia, ja viejäosapuolen vahvistamat suoja-alueet perustaksi, kun tarkastellaan tuonnin sallimisesta tai ylläpitämisestä tehtävää päätöstä.
9. Viejäosapuoli nimeää tuhoojista vapaat alueet, tuhoojista vapaat tuotantopaikat, alueet, joilla esiintyy vain vähän tuhoojia, tai suoja-alueet. Tuojaosapuolen pyynnöstä viejäosapuoli antaa täydellisen selityksen ja asiaa tukevat tiedot, jotka perustuvat IPPC:n alaisuudessa laadittuihin kasvinsuojelutoimenpiteitä koskeviin kansainvälisiin standardeihin, tai muilla osapuolten asianmukaisiksi katsomilla tavoilla viejäosapuolen toimivaltaisten viranomaisten kokemuksen kautta hankittujen tietojen pohjalta.
10. Edellä olevia 7–9 kohtaa täytäntöönpantaessa voidaan käydä teknisiä neuvotteluja ja suorittaa tarkastuksia. Tekniset neuvottelut käydään 6.12 artiklan mukaisesti. Tarkastukset toteutetaan 6.8 artiklan mukaisesti ottaen huomioon kyseisten tuhoojien ja hyödykkeen biologiset ominaisuudet.
11. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 8 ja 10 kohdassa vahvistetut menettelyt ja velvoitteet toteutetaan viipymättä.

12. Jos karanteenituhoojaa havaitaan suoja-alueella, viejäosapuoli ilmoittaa tästä välittömästi tuojaosapuolelle ja tuojaosapuolen pyynnöstä keskeyttää kyseisen viennin välittömästi. Viejäosapuoli voi jatkaa vientiä, jos tuojaosapuoli hyväksyy viejäosapuolen antamat takeet.

6.11 ARTIKLA

Avoimuus ja tietojenvaihto

1. Terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 7 artiklan ja liitteiden B ja C mukaisesti kumpikin osapuoli

a) varmistaa avoimuuden seuraavien osalta:

- i) terveys- ja kasvinsuojelutoimet, mukaan lukien tuontiedellytykset; ja
- ii) valvonta-, tarkastus- ja hyväksymismenettelyt, mukaan lukien täydelliset tiedot pakollisista hallinnollisista toimista, odotettavissa olevat aikataulut sekä tuontihakemusten vastaanottamisesta ja käsittelystä vastaavat viranomaiset;

- b) tehostaa vastavuoroisesti toistensa terveys- ja kasvinsuojelutoimien ja niiden soveltamisen tuntemusta; ja
- c) toisen osapuolen kohtuullisesta pyynnöstä ja niin pian kuin mahdollista antaa tietoja terveys- ja kasvinsuojelutoimistaan ja niiden soveltamisesta, mukaan lukien seuraavat:
 - i) tiettyjen tuotteiden tuontiin sovellettavat tuontiedellytykset;
 - ii) tiettyjen tuotteiden hyväksynnässä saavutettu edistyminen;
 - iii) toisen osapuolen tuotteisiin kohdistettujen tuontitarkastusten tiheys; ja
 - iv) terveys- ja kasvinsuojelutoimien suunnitteluun ja soveltamiseen liittyvät seikat, myös saatavilla oleva uusi tieteellinen näyttö, jotka vaikuttavat tai voivat vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan, jotta niiden kielteiset vaikutukset kauppaan voidaan minimoida;

2. Kun osapuoli on asettanut 1 kohdan a ja c kohdassa tarkoitetut tiedot saataville terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen nojalla tai kun tällaiset tiedot on asetettu saataville kyseisen osapuolen virallisella, yleisesti saatavilla olevalla ja maksuttomalla verkkosivulla, katsotaan, että 1 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitetut tiedot on toimitettu.

6.12 ARTIKLA

Tekniset neuvottelut

1. Jos osapuolella on merkittäviä huolenaiheita, jotka koskevat ihmisten, eläinten tai kasvien elämää tai terveyttä taikka toisen osapuolen ehdottamia tai toteuttamia toimenpiteitä, kyseinen osapuoli voi pyytää teknisiä neuvotteluja.
2. Toinen osapuoli vastaa pyyntöön ilman aiheetonta viivytystä ja käy teknisiä neuvotteluja näiden huolenaiheiden käsittelemiseksi.
3. Kukin osapuoli pyrkii tarjoamaan tarvittavat tiedot, jotta vältetään kaupan häiriöt ja päästään kumpaakin osapuolta tyydyttävään ratkaisuun.
4. Jos osapuolet ovat jo ottaneet käyttöön näiden huolenaiheiden käsittelemiseksi muita välineitä kuin tässä artikkelissa tarkoitetut, niiden on käytettävä niitä mahdollisimman pitkälti, jotta vältetään tarpeeton päällekkäisyys.
5. Kumpikin osapuoli pyrkii ratkaisemaan 1 kohdassa tarkoitetut toisen osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimia mahdollisesti koskevat huolenaiheet tämän artiklan mukaisilla teknisillä neuvotteluilla ennen tämän sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn aloittamista.

6. Kumpikin osapuoli voi päättää tekniset neuvottelut milloin tahansa ilmoittamalla siitä kirjallisesti toiselle osapuolelle viimeistään 90 kuluessa siitä päivästä, jolloin 2 kohdassa tarkoitettu toisen osapuolen vastaus on saatu tai minkä tahansa muun osapuolten sopiman ajanjakson kuluessa.

6.13 ARTIKLA

Kiireelliset toimenpiteet

1. Osapuoli voi hyväksyä kiireellisiä toimenpiteitä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi. Hyväksyessään tällaisia kiireellisiä toimenpiteitä kyseisen osapuolen toimivaltainen viranomainen
 - a) ilmoittaa toisen osapuolen toimivaltaisille viranomaisille näistä kiireellisistä toimenpiteistä;
 - b) antaa toiselle osapuolelle mahdollisuus esittää kirjallisia huomautuksia;
 - c) käy tarvittaessa 6.12 artiklassa tarkoitettuja teknisiä neuvotteluja; ja
 - d) ottaa huomioon b alakohdassa tarkoitettut huomautukset ja c alakohdassa tarkoitettujen teknisten neuvottelujen tulokset.

2. Jotta voidaan välttää tarpeettomat kaupan häiriöt, tuojaosapuoli ottaa huomioon tiedot, jotka viejäosapuoli on toimittanut kohtuullisessa ajassa, tehdessään päätöksiä lähetyksistä, joita kiireellisten toimenpiteiden hyväksymishetkellä kuljetetaan osapuolten välillä.

3. Tuojaosapuoli varmistaa, että 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä ei pidetä voimassa ilman tieteellistä näyttöä. Tapauksissa, joiden tieteellinen näyttö on riittämätöntä, tuojaosapuoli voi väliaikaisesti toteuttaa kiireellisiä toimenpiteitä saatavilla olevan merkityksellisen tiedon pohjalta, mukaan lukien asiaankuuluvilta kansainvälisiltä järjestöiltä saatava tieto. Tuojaosapuoli arvioi kiireellisen toimenpiteen, jotta voidaan minimoidaan sen kielteiset vaikutukset kauppaan joko kumoamalla toimenpide tai korvaamalla se pysyvällä toimenpiteellä.

6.14 ARTIKLA

Vastaavuus

1. Tuojaosapuoli tunnustaa viejäosapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimenpiteiden vastaavuuden, jos viejäosapuoli osoittaa tuojaosapuolelle objektiivisesti, että sen toimenpiteet vastaavat tuojaosapuolen tarkoituksenmukaisen suojan tasoa. Tätä varten tuojaosapuolelle on tämän pyynnöstä annettava kohtuullinen mahdollisuus suorittaa tarkastuksia, kokeita ja muita asianmukaisia menettelyjä.

2. Osapuolet käyvät kumman tahansa osapuolen pyynnöstä neuvotteluja, joiden tavoitteena on saada aikaan järjestelyjä, joilla määritetään terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuus.
3. Määritettäessä terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuutta osapuolten on otettava huomioon WTO:n terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean asiaa koskevat ohjeet, erityisesti terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 4 artiklan täytäntöönpanosta tehdyn päätöksen¹, sekä Codex Alimentariuksen, OIE:n ja IPPC:n kansainväliset standardit, ohjeet tai suositukset.
4. Jos vastaavuus on todettu, osapuolet voivat sopia vaihtoehtoisista tuontiehdoista ja yksinkertaistetuista todistuksista ottaen huomioon Codex Alimentariuksen, OIE:n ja IPPC:n kansainväliset standardit, ohjeet tai suositukset.

6.15 ARTIKLA

Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea.

¹ WTO:n asiakirja G/SPS/19/Rev.2, 23. heinäkuuta 2004.

2. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean tavoitteina on
 - a) tehostaa tämän luvun määräysten täytäntöönpanoa kummassakin osapuolella;
 - b) tarkastella yhteistä etua koskevia terveys- ja kasvinsuojelukysymyksiä; ja
 - c) tehostaa viestintää ja yhteistyötä yhteistä etua koskevissa terveys- ja kasvinsuojelukysymyksissä.
3. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea
 - a) tarjoaa foorumin, jolla parannetaan osapuolten ymmärrystä terveys- ja kasvinsuojelukysymyksistä, jotka liittyvät terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen täytäntöönpanoon;
 - b) tarjoaa foorumin, jolla parannetaan kunkin osapuolten vastavuoroista ymmärrystä toisen osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimista ja niihin liittyvistä sääntelyprosesseista;
 - c) valvoo, tarkastelee ja vaihtaa tietoja tämän luvun täytäntöönpanosta ja toiminnasta;

- d) toimii foorumina, jolla käsitellään 6.12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja huolenaiheita kumpaan osapuolta tyydyttävien ratkaisujen löytämiseksi sillä edellytyksellä, että osapuolet ovat ensin yrittäneet ratkaista niitä 6.12 artiklan nojalla käydyissä teknisissä neuvotteluissa, sekä muita osapuolten sopimia aiheita;
 - e) määrittää asianmukaiset keinot, joihin voi kuulua myös tilapäisiä työryhmiä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean toimintoihin liittyvien erityistehtävien suorittamiseksi;
 - f) voi nimetä ja tarkastella osapuolten välisiä teknisiä yhteistyöhankkeita, jotka koskevat terveys- ja kasvinsuojelutoimien kehittämistä, täytäntöönpanoa ja soveltamista; ja
 - g) voi kokoontua käsittelemään kysymyksiä ja kantoja WTO:n terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean kokouksia ja Codex Alimentariuksen, OIE:n ja IPPC:n puitteissa järjestettäviä kokouksia varten.
4. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea koostuu osapuolten edustajista, jotka vastaavat terveys- ja kasvinsuojelutoimista ja joilla on asiaankuuluvaa asiantuntemusta.
5. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea vahvistaa työjärjestyksensä ja voi tarvittaessa tarkistaa tällaisia sääntöjä.

6. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea kokoontuu ensimmäisen kerran vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

6.16 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

1. 21 luvun mukaisia riitojenratkaisumenettelyjä ei sovelleta 6.6 artiklaan, 6.7 artiklan 4 kohdan b–d alakohtaan ja 6.14 artiklan 1 ja 2 kohtaan.
2. Elleivät osapuolet toisin sovi, paneeli pyytää neuvoja asiantuntijoilta, jotka paneeli valitsee neuvoteltuaan osapuolten kanssa, jos tämän luvun alaan kuuluvaan riitaan sisältyy tieteellisiä tai teknisiä kysymyksiä. Tätä varten paneelin on osapuolen pyynnöstä perustettava neuvoa-antava tekninen asiantuntijaryhmä tai neuvoteltava alan kansainvälisten järjestöjen kanssa.

7 LUKU

KAUPAN TEKNISET ESTEET

7.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa ja lisätä osapuolten välistä tavarakauppaa

- a) varmistamalla, että teknisillä määräyksillä, standardeilla ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyillä ei luoda tarpeettomia kaupan esteitä;
- b) tehostamalla osapuolten yhteistyötä, myös kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen täytäntöönpanossa; ja
- c) tutkimalla soveltuvia keinoja pienentää tämän luvun piiriin kuuluvien toimenpiteiden kauppaan kohdistuvia tarpeettomia kielteisiä vaikutuksia.

7.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan kaupan teknisiä esteitä koskevassa sopimuksessa määriteltyjen sellaisten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden valmisteluun, käyttöönottoon ja soveltamiseen keskushallinnon elimissä, jotka voivat vaikuttaa osapuolten väliseen tavarakauppaan.
2. Kumpikin osapuoli toteuttaa käytettävissään olevia kohtuullisia toimenpiteitä tukeakseen 7.5–7.11 artiklan määräysten noudattamista välittömästi keskushallinnon tason alapuolella toimivissa alueensa paikallishallinnon elimissä, jotka vastaavat teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden, valmistelusta, käyttöön ottamisesta ja soveltamisesta.
3. Tätä lukua ei sovelleta
 - a) valtion elimen omia tuotanto- tai kulutustarkoituksiaan varten laatimiin hankintaeritelmiin; tai
 - b) terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä A määriteltyihin terveys- ja kasvinsuojelutoimiin.

7.3 ARTIKLA

Tiettyjen kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen

1. Osapuolet vahvistavat kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa.
2. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2–9 artikla ja liitteet 1 ja 3 liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvien osien.
3. Jos syntyy riita, jossa osapuoli väittää toisen osapuolen tietyn toimenpiteen rikkovan ainoastaan 2 kohdassa tarkoitettuja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen määräyksiä, kyseinen toinen osapuoli valitsee WTO-sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn, sen rajoittamatta, mitä 21.27 artiklan 1 kohdassa määrätään.

7.4 ARTIKLA

Määritelmät

Tähän lukuun sovelletaan kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteen 1 termejä ja määritelmiä.

7.5 ARTIKLA

Tekniset määräykset

1. Osapuolet tunnustavat hyvän sääntelytavan merkityksen teknisten määräysten laatimisen, käyttöönoton ja soveltamisen osalta, erityisesti hyvää sääntelytapaa koskevan työn, jota on tehty kaupan teknisiä esteitä käsittelevässä WTO:n komiteassa. Tässä yhteydessä kumpikin osapuoli sitoutuu

a) laatiessaan teknistä määräystä

- i) arvioimaan omien säädöstensä tai hallinnollisten määräystensä mukaisesti sellaiset käytettävissä olevat sääntelylliset tai muut vaihtoehdot ehdotetulle tekniselle määräykselle, joilla voidaan täyttää sen oikeutettu tavoite, jotta voidaan varmistaa, ettei ehdotetulla teknisellä määräyksellä rajoiteta kauppaa enemmän kuin on tarpeen sen oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti; tämä määräys ei vaikuta kunkin osapuolen oikeuksiin laatia, ottaa käyttöön ja soveltaa toimenpiteitä viipymättä, kun kiireellisiä ongelmia, mukaan lukien turvallisuutta, terveyttä, ympäristösuojelua tai kansallista turvallisuutta koskevat ongelmat, ilmenee tai uhkaa ilmetä;
- ii) pyrkimään toteuttamaan järjestelmällisesti vaikutustenarviointeja teknisistä määräyksistä, joilla on huomattava vaikutus kauppaan, mukaan lukien kauppaan kohdistuvan vaikutuksen arviointi; ja

iii) täsmentämään tarvittaessa tekniset määräykset ennemmin suorituskyyä kuin rakennetta tai ulkoisia ominaisuuksia koskevien ominaisuuksien avulla; ja

b) rajoittamatta kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 3 kohtaa tarkastelemaan hyväksyttyjä teknisiä määräyksiä säännöllisin aikaväleihin, mieluiten enintään viiden vuoden välien, jotta voidaan lisätä niiden lähentymistä alan kansainvälisiin standardeihin nähden. Toteuttaessaan tällaisen tarkastelun kumpikin osapuoli ottaa huomioon muun muassa alan kansainvälisten standardien tuoreet muutokset ja sen, ovatko ne olosuhteet, jotka ovat johtaneet osapuolen teknisten määräysten ja alan mahdollisten kansainvälisten standardien eroihin, edelleen olemassa. Tämän tarkastelun tulokset toimitetaan ja selitetään toiselle osapuolelle sen pyynnöstä.

2. Osapuoli, joka katsoo että sen tekninen määräys vastaa tavoitteeltaan ja tuotealaltaan toisen osapuolen teknistä määräystä, voi pyytää kirjallisesti ja yksityiskohtaisin perusteluin, että toinen osapuoli tunnustaa kyseiset tekniset määräykset toisiaan vastaaviksi. Pyyntöön vastaanottanut osapuoli tarkastelee myönteisesti kyseisten teknisten määräysten hyväksymistä toisiaan vastaaviksi, vaikka ne eroavat toisistaan, sillä edellytyksellä, että se katsoo pyynnön esittäneen osapuolen teknisen määräyksen täyttävän sen oman teknisen määräyksen tavoitteet. Jos pyynnön vastaanottanut osapuoli ei hyväksy toisen osapuolen pyyntöä teknisten määräyksen vastaavuuden hyväksymiseksi, sen on pyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä selvitettävä päätöksensä syyt.

3. Sen osapuolen pyynnöstä, joka haluaa laatia teknisen määräyksen, joka on samanlainen kuin toisen osapuolen tekninen määräys, pyynnön vastaanottanut osapuoli antaa, siinä määrin kuin se on mahdollista, pyynnön esittäneelle osapuolelle tarvittavat tiedot, mukaan lukien tutkimukset tai asiakirjat, luottamuksellisia tietoja lukuun ottamatta, joihin se on tukeutunut laatiessaan teknistä määräystä.

4. Kumpikin osapuoli soveltaa yhdenmukaisesti ja johdonmukaisesti koko alueeseensa teknisissä määräyksissä vahvistettuja vaatimuksia, jotka koskevat niissä tarkoitettujen tuotteiden saattamista markkinoille. Jos osapuolella on perusteltua syytä uskoa, että jotakin tällaista vaatimusta ei sovelleta yhdenmukaisesti ja johdonmukaisesti toisen osapuolen alueella ja että tilanteella on merkittävä vaikutus kahdenväliseen kauppaan, kyseinen osapuoli voi ilmoittaa toiselle osapuolelle tällaisista perustelluista syistä, jotta kysymys voidaan selvittää ja 7.14 artiklassa tarkoitettu yhteyspiste tai muu tämän artiklan nojalla perustettu soveltuva elin voi tarvittaessa käsitellä sitä viivytyksettä.

7.6 ARTIKLA

Kansainväliset standardit

1. Tämän luvun ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen soveltamiseksi kansainvälisen standardisomisjärjestön, jäljempänä 'ISO', sähköalan kansainvälisen standardisointijärjestön, jäljempänä 'IEC', kansainvälisen teleliiton, jäljempänä 'ITU', Codex Alimentariuksen, kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön, jäljempänä 'ICAO', Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission, jäljempänä 'UNECE', ajoneuvoja koskevien määräysten yhdenmukaistamista käsittelevän maailmanfoorummin (WP.29), Yhdistyneiden kansakuntien kemikaalien maailmanlaajuisesti yhdenmukaistettua luokitus- ja merkintäjärjestelmää käsittelevän asiantuntijoiden alakomitean, jäljempänä 'UNSCGHS', ja ihmisten käyttöön tarkoitettujen lääkkeiden rekisteröintiä koskevia vaatimuksia käsittelevän kansainvälisen harmonisointineuvoston, jäljempänä 'ICH', antamia standardeja pidetään tässä luvussa, kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklassa ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 3 tarkoitettuina alan kansainvälisinä standardeina sillä edellytyksellä, että niitä laadittaessa on noudatettu kaupan teknisiä esteitä käsittelevän WTO:n komitean päätöstä kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten kehittämisen periaatteista suhteessa kyseisen sopimuksen 2 ja 5 artiklaan ja liitteeseen 3¹, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tällaiset standardit tai niiden asiaa koskevat osat olisivat tehottomia tai soveltumattomia oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

¹ WTO:n asiakirjan G/TBT/9 liite 4, 13. marraskuuta 2000.

2. Jotta osapuolet voisivat yhdenmukaistaa standardinsa mahdollisimman laajalti, osapuolet kannustavat alueellisia tai kansallisia standardointielimiä omalla alueellaan
- a) osallistumaan täysimääräisesti omien voimavarojensa rajoissa kansainvälisten standardien kehittämiseen alan kansainvälisissä standardointielimissä;
 - b) käyttämään alan kansainvälisiä standardeja pohjana kehittämilleen teknisille määräyksille, paitsi silloin, kun tällaiset kansainväliset standardit olisivat tehoton tai sopimaton keino, esimerkiksi riittämättömän suojelun tason tai oleellisten ilmastollisten tai maantieteellisten tekijöiden taikka teknologisten ongelmien vuoksi;
 - c) välttämään kansainvälisten standardointielinten työn toistamista tai päällekkäisyyksiä sen kanssa; ja
 - d) tarkastelemaan standardejaan, jotka eivät perustu alan kansainvälisiin standardeihin, säännöllisin aikavälein, mieluiten enintään viiden vuoden välein, jotta voidaan lisätä niiden lähentymistä alan kansainvälisiin standardeihin nähden.

3. Laatiessaan teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä
- a) kumpikin osapuoli käyttää alan kansainvälisiä standardeja, ohjeita tai suosituksia tai niiden merkityksellisiä osia kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 4 kohdassa ja 5 artiklan 4 kohdassa määrätystä laajuudesta perustana omille teknisille määräyksilleen ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyilleen ja välttää poikkeamia kansainvälisistä standardeista tai lisävaatimuksia näihin standardeihin nähden, lukuun ottamatta tilanteita, joissa teknistä määräystä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä laativa osapuoli voi merkityksellisten tietojen pohjalta, mukaan lukien saatavilla oleva tieteellinen ja tekninen näyttö, osoittaa, että tällaiset kansainväliset standardit olisivat tehottomia tai epäasianmukaisia kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa ja 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
 - b) jos osapuoli ei käytä 1 kohdassa tarkoitettuja alan kansainvälisiä standardeja, ohjeita tai suosituksia tai niiden merkityksellisiä osia perustana omille teknisille määräyksilleen ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyilleen, se selittää toisen osapuolen pyynnöstä, miksi se pitää tällaisia kansainvälisiä standardeja tehottomina tai epäasianmukaisina kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa ja 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja antaa tarvittavat tiedot, mukaan lukien saatavilla oleva tieteellinen ja tekninen näyttö, johon tällainen arvio perustui, ja nimeää ne kyseisten teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden osat, jotka sisällöltään poikkeavat alan kansainvälisistä standardeista, ohjeista tai suosituksista.

4. Kumpikin osapuoli rohkaisee kansallisia tai alueellisia standardointielimiä alueellaan tekemään yhteistyötä toisen osapuolen asiaankuuluvien standardointielinten kanssa kansainvälisten standardointielinten toiminnassa. Tällainen yhteistyö voi tapahtua kansainvälisten standardointielinten puitteissa, joiden jäsen kumpikin osapuoli tai kummankin osapuolen standardointielimet ovat. Tällaisen kahdenvälisen yhteistyön tarkoituksena voi olla muun muassa kansainvälisten standardien kehittämisen tukeminen, kummankin osapuolen yhteisten standardien laatimisen helpottaminen yhteisen edun mukaisilla aloilla, joilla tällaisia kansainvälisiä standardeja ei ole, erityisesti uusien tuotteiden tai teknologian osalta, tai tiedonvaihdon edistäminen edelleen osapuolten standardointielinten välillä.

7.7 ARTIKLA

Standardit

1. Osapuolet vahvistavat kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaiset velvollisuutensa, jotta varmistettaisiin, että niiden alueelliset tai kansalliset standardointielimet hyväksyvät kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 3 olevat menettelyohjeet standardien laatimista, käyttöön ottamista ja soveltamista varten ja toimivat niiden mukaisesti.

2. Osapuolet muistuttavat mieliin, että kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 olevan standardin määritelmän mukaisesti standardien noudattaminen ei ole pakollista. Jos osapuoli edellyttää standardin noudattamista liittämällä kyseisen standardin osaksi teknistä määräystä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä tai viittaamalla siihen, osapuolen on laatiessaan teknistä määräystä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä noudatettava kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 9 kohdassa tai 5 artiklan 6 kohdassa sekä 7.9 artiklassa vahvistettuja avoimuusvelvoitteita.

3. Kumpikin osapuoli rohkaisee omien säädösten ja määräystensä puitteissa alueellisia tai kansallisia standardointielimiään varmistamaan, että sen alueella asianomaiset henkilöt osallistuvat riittävästi standardien laadintaprosessiin, ja mahdollistamaan toisen osapuolen henkilöiden osallistumisen yleisölle avoimiin kuulemismenettelyihin ehdoin, jotka ovat yhtä suotuisat kuin sen omille henkilöille myönnetty ehdot.

4. Osapuolet sitoutuvat vaihtamaan tietoja

- a) standardien käytöstä kummassakin osapuolella tukemaan tai helpottamaan teknisten määräysten noudattamista;
- b) standardointiprosessistaan, erityisesti siitä miten ja missä määrin kansainvälisiä tai alueellisia standardeja käytetään perustana niiden omille alueellisille tai kansallisille standardeille; ja

- c) standardointia koskevista yhteistyösopimuksista tai -järjestelyistä kolmansien osapuolten tai kansainvälisten järjestöjen kanssa.

7.8 ARTIKLA

Vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt

1. Teknisten määräysten valmistelun, hyväksymisen ja soveltamisen osalta sovelletaan 7.5 artiklan 1 kohdan a alakohdan i ja ii alakohtaa ja 1 kohdan b alakohtaa soveltuvien osin myös vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin
2. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 5 artiklan 1.2 kohdan mukaisesti kumpikin osapuoli varmistaa, että vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt eivät ole tarpeettoman tiukkoja tai niitä ei sovelleta tarpeettoman tiukasti, jotta tuojaosapuoli saa kohtuullisen varmuuden siitä, että tuotteet ovat sovellettavien teknisten määräysten tai standardien mukaisia, ottaen huomioon tuotteisiin liittyvät riskit, myös riskit, joita vaatimusten vastaisuudesta aiheutuisi.

3. Osapuolet tunnustavat, että on olemassa laajalti välineitä, joilla helpotetaan vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulosten hyväksymistä. Näihin mekanismeihin voivat sisältyä seuraavat:

- a) sopimukset toisen osapuolen alueella sijaitsevien laitosten toteuttamien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulosten vastavuoroisesta tunnustamisesta erityisten teknisten määräysten osalta;
- b) osapuolten alueella sijaitsevien vaatimustenmukaisuuden arviointielinten välinen yhteistyö ja vapaaehtoiset järjestelyt;
- c) useammankeskiset ja monenväliset tunnustamissopimukset tai järjestelyt, joihin kumpikin osapuoli osallistuu;
- d) akkreditointimenettelyt vaatimustenmukaisuuden arviointielinten hyväksymiseksi;
- e) valtion nimeämät vaatimustenmukaisuuden arviointielimet, myös toisen osapuolen alueella sijaitsevien vaatimustenmukaisuuden arviointielinten osalta;
- f) osapuolen antama hyväksyminen toisen osapuolen alueella toteutettujen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tuloksille; ja
- g) valmistajan tai toimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutus.

4. Osapuolet vaihtavat tietoja 3 kohdan piiriin kuuluvista välineistä.

Toisen osapuolen pyynnöstä osapuoli toimittaa tietoja seuraavista:

- a) edellä 3 kohdassa tarkoitetut ja vastaavat mekanismit, jotta voitaisiin helpottaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tulosten hyväksyntää,
- b) tekijät, mukaan lukien riskinarviointi ja -hallinta, jotka otetaan huomioon valittaessa tiettyihin tuotteisiin soveltuvia vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyitä; ja
- c) akkreditointia koskevat toimintatavat, mukaan lukien kansainväliset akkreditoinnin standardit ja kansainväliset akkreditoinnin alan sopimukset ja järjestelyt, myös ILAC:n (International Laboratory Accreditation Co-operation) ja IAF:n (International Accreditation Forum) puitteissa tehdyt, siinä määrin kuin mahdollista ja osapuolen tietyllä alalla käyttäminä.

5. Näiden mekanismien osalta kumpikin osapuoli

- a) käyttää aina kun se on mahdollista ja säädöstensä ja määräystensä mukaisesti toimittajan antamaa vaatimustenmukaisuusvakuutusta todisteena sovellettavien teknisten määräysten mukaisuudesta;

- b) käyttää akkreditointia tapauksen mukaan viranomaisen myöntämällä toimivallalla tai viranomaisten toteuttamana, jotta voidaan osoittaa tekninen pätevyys vaatimustenmukaisuuden arviointielinten hyväksymistä varten;
- c) jos akkreditointi on säädetty laissa erilliseksi vaiheeksi vaatimustenmukaisuuden arviointielinten hyväksymistä varten, varmistaa, että akkreditointitoiminta on riippumatonta vaatimustenmukaisuuden arviointitoimista ja että akkreditointielinten ja niiden vaatimustenmukaisuuden arviointielinten, jotka ne akkreditoivat, välillä ei ole eturistiriitoja; osapuolet voivat noudattaa tätä velvoitetta erottamalla vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset akkreditointielimistä¹;
- d) harkitsee liittymistä tai, tapauksen mukaan, ei kiellä testaus-, tarkastus- ja sertifiointilaitosten liittymistä kansainvälisiin sopimuksiin tai järjestelyihin, joilla helpotetaan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tulosten hyväksyntää; ja
- e) jos jokin osapuoli on hyväksynyt kaksi tai useamman vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen suorittamaan ne vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt, joita tuotteen asettaminen markkinoille edellyttää, ei kiellä talouden toimijoita vapaasti valitsemasta näiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten välillä.

¹ Tätä c alakohtaa ei sovelleta osapuolen itsensä toteuttamaan vaatimustenmukaisuuden arviointitoimintaan, kun kyseinen osapuoli säilyttää itsellään lopullisen päätösvalan tuotteen vaatimustenmukaisuuden osalta.

6. Osapuolet tekevät vastavuoroisen tunnustamisen alalla yhteistyötä Brysselissä 4 päivänä huhtikuuta 2001 tehdyn vastavuoroista tunnustamista koskevan Euroopan yhteisön ja Japanin sopimuksen mukaisesti. Osapuolet voivat myös päättää mainitun sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti laajentaa sen alaa tuotteiden, sovellettavien sääntelyvaatimusten ja tunnustettujen vaatimustenmukaisuuden arviointielinten osalta.

7.9 ARTIKLA

Avoimuus

1. Laatiessaan teknistä määräystä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, joilla voi olla merkittävää vaikutusta kauppaan, kumpikin osapuoli
 - a) toteuttaa säädöstensä ja määräystensä puitteissa yleisölle avoimia kuulemismenettelyjä ja saattaa tällaisten kuulemismenettelyjen ja muiden toteutettujen vaikutustenarviointien tulokset julkisesti saataville;
 - b) mahdollistaa toisen osapuolen henkilöiden osallistumisen yleisölle avoimiin kuulemismenettelyihin ehdoin, jotka ovat yhtä suotuisat kuin sen omille henkilöille myönnettyt ehdot;

- c) ottaa huomioon toisen osapuolen näkemykset toteuttaessaan yleisölle avoimia kuulemismenettelyitä ja toisen osapuolen pyynnöstä toimittaa viipymättä kirjalliset vastaukset toisen osapuolen esittämiin huomautuksiin;
 - d) edellä 7.5 artiklan 1 kohdan a alakohdan ii alakohdassa määrätyn lisäksi saattaa julkisesti saataville ehdotettua teknisistä määräystä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä koskevan vaikutustenarvioinnin, jos sellainen on tehty, mukaan lukien kauppaan kohdistuva vaikutus; ja
 - e) pyrkii tarjoamaan toisen osapuolen pyynnöstä englanninkielisen tiivistelmän d alakohdassa tarkoitetusta vaikutustenarviointista.
2. Antaessaan kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 9.2 kohdan tai 5 artiklan 6.2 mukaisia ilmoituksia kumpikin osapuoli
- a) varaa periaatteessa ilmoituksen antamisesta alkaen vähintään 60 päivän ajanjakson, jonka kuluessa toinen osapuoli voi toimittaa kirjallisia huomautuksia, lukuun ottamatta tapauksia, joissa esiintyy tai uhkaa esiintyä kiireellisiä turvallisuuteen, terveyteen, ympäristön suojeluun tai kansalliseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia, ja aina, kun se on käytännössä mahdollista, ottaa asianmukaisesti huomioon kohtuulliset pyynnöt, jotka koskevat huomautusten esittämiseen varatun ajan jatkamista;

- b) toimittaa sähköisen version ilmoituksen koko tekstistä ilmoituksen yhteydessä;
- c) toimittaa, jos ilmoitettu teksti ei ole jollakin WTO:n virallisella kielellä, yksityiskohtaisen ja kattavan kuvauksen toimenpiteen sisällöstä ilmoitusmuodossa sekä ilmoitetun tekstin käännöksen jollakin WTO:n virallisella kielellä, jos se on jo saatavilla;
- d) vastaa kirjallisesti toisen osapuolen ehdotusta koskeviin kirjallisiin huomautuksiin viimeistään päivänä, jona se julkaisee lopullisen teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn;
- e) antaa tietoa hyväksytystä lopullisesta tekstistä alkuperäiseen ilmoitukseen tehtävällä lisäyksellä;
- f) varaa riittävästi aikaa¹ teknisten määräysten julkaisun ja niiden voimaantulon välille, jotta toisen osapuolen talouden toimijat voivat sopeutua määräyksiin; ja

¹ Tämän alakohdan soveltamiseksi 'riittävällä ajalla' tarkoitetaan yleensä vähintään kuutta kuukautta, ellei tämä tekisi oikeutettujen tavoitteiden saavuttamista tehottomaksi.

- g) varmistaa, että kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 10 artiklan mukaisesti perustetut tiedotuspisteet tarjoavat tietoa ja vastauksia jollakin WTO:n virallisella kielellä toisen osapuolen tai toisen osapuolen asianomaisten henkilöiden kohtuullisiin kyselyihin, jotka koskevat hyväksyttyjä teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyitä.
3. Kumpikin osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja sellaisen teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn tavoitteista ja perusteista, jotka osapuoli on hyväksynyt tai aikoo hyväksyä.
4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen hyväksymät tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt ovat yleisesti saatavilla virallisilla www-sivustoilla ja englanninkielisinä, jos jo saatavilla.

7.10 ARTIKLA

Markkinavalvonta

1. Tässä artiklassa 'markkinavalvonnalla' tarkoitetaan vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä erillistä ja niiden jälkeistä julkishallinnon toimintaa viranomaisten toimintana ja toimenpiteinä osapuolen menettelyiden pohjalta, jotta osapuoli voi valvoa, ovatko tuotteet sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistettujen vaatimusten mukaisia, tai puuttua näihin seikkoihin.

2. Osapuolet muun muassa

- a) vaihtavat tietoja toisen osapuolen kanssa markkina- ja täytäntöönpanotoimista, kuten viranomaisista, jotka ovat vastuussa markkina- ja täytäntöönpanon valvonnasta, tai toimenpiteistä, jotka on toteutettu vaarallisten tuotteiden torjumiseksi;
- b) varmistavat markkina- ja täytäntöönpanon toimintojen riippumattomuuden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin toimintoihin nähden eturistiriitojen välttämiseksi¹; ja
- c) varmistavat, että eturistiriitoja ei ole markkina- ja täytäntöönpanon viranomaisten ja niiden asianomaisten henkilöiden välillä, joita valvonta koskee, mukaan lukien valmistaja, tuoja ja jakelija.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä alakohtaa ei sovelleta osapuolen itsensä toteuttamiin toimintoihin, kun kyseinen osapuoli säilyttää itsellään lopullisen päätösvallan tuotteen vaatimustenmukaisuuden osalta. Osapuoli voi noudattaa tätä velvoitetta erottamalla markkina- ja täytäntöönpanon viranomaiset vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksista.

7.11 ARTIKLA

Merkinnät

1. Osapuolet toteavat, että tekninen määräys voi sisältää tai käsitellä yksinomaan merkintävaatimuksia. Näin ollen, jos osapuoli antaa merkintöihin liittyviä vaatimuksia teknisten määräysten muodossa, kyseinen osapuoli, että niitä ei ole valmisteltu, hyväksytty tai sovellettu siten, että niiden avulla tai vaikutuksesta luodaan tarpeettomia esteitä kansainväliselle kaupalle, eikä niiden pitäisi olla rajoittavampia kuin mikä on tarpeen oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi, kuten kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa mainitaan.
2. Osapuolet sopivat erityisesti siitä, että jos osapuoli edellyttää tuotteen merkintää teknisen määräyksen muodossa,
 - a) tällaisten tuotteiden merkintään vaadittavat tiedot on rajoitettava siihen, mikä merkityksellistä asianomaisille henkilöille, kuluttajat, tuotteen käyttäjät tai viranomaiset mukaan luettuina, jotta osoitetaan tuotteiden olevan sääntelyvaatimusten mukaisia;
 - b) osapuoli ei saa vaatia mitään tuotteiden merkintöjen ennakko hyväksyntää, rekisteröintiä tai -sertifiointia ennakkoehdona sellaisten tuotteiden saattamiselle markkinoille, jotka muuten täyttävät sen pakolliset tekniset vaatimukset, elleivät ne ole tarpeen sen oikeutetun tavoitteen täyttämiseksi;

- c) jos osapuoli edellyttää, että tuotteiden merkintään käytetään yksilöllistä tunnusnumeroa, se myöntää tällaisen numeron kyseisille henkilöille, kuten valmistajalle, tuojalle ja jakelijalle, viipymättä ja syrjimättömästi;
- d) osapuoli sallii tavaroiden määrämaassa vaadittavien tietojen osalta seuraavat sillä edellytyksellä, että ne eivät ole harhaanjohtavia, ristiriitaisia tai sekaannusta aiheuttavia tai että osapuolen oikeutetut tavoitteet eivät vaarannu;
 - i) tavaroiden määrämaassa vaadittavan kielen lisäksi muilla kielillä annettavat tiedot;
 - ii) kansainväliset nimikkeistöt, kuvat, symbolit tai grafiikan; ja
 - iii) tavaroiden määrämaassa vaadittavien tietojen lisäksi annettavat lisätiedot.
- e) osapuoli hyväksyy uudelleenmerkinnät ja merkintöjen korjaukset tuontipaikan tullivarastoissa vaihtoehtona viejäosapuolella tehdyille merkinnöille, ellei kansanterveyteen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä edellytetä, että hyväksytyt henkilöt tekevät tällaiset merkinnät; ja

- f) osapuolen on pyrittävä hyväksymään ei-pysyvät tai irrotettavat merkinnät tai merkinnät, jotka ovat tuotteeseen liitettyssä aineistossa eivätkä fyysisesti tuotteeseen kiinnitettynä, ellei osapuoli katso, että tämä vaarantaa kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaiset oikeudet tavoitteet.

7.12 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolten on vahvistettava yhteistyötään teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden alalla, jotta ne voisivat lisätä vastavuoroisesti toistensa järjestelmien tuntemusta ja helpottaa pääsyä toistensa markkinoille. Osapuolet tunnustavat, että nykyiset sääntely-yhteistyötä koskevat vuoropuhelut ovat tärkeitä välineitä tällaisen yhteistyön vahvistamiseksi.
2. Osapuolet pyrkivät tunnistamaan, kehittämään ja tukemaan yhteistä etua koskevia kauppaa helpottavia aloitteita.
3. Edellä olevassa 2 kohdassa tarkoitettuihin aloitteisiin voivat kuulua:
 - a) osapuolten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen ja hyvien sääntelykäytäntöjen edistäminen osapuolten välisellä sääntely-yhteistyöllä, mukaan lukien tiedon, kokemusten ja datan vaihto;

- b) tarvittaessa osapuolten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden yksinkertaistaminen;
- c) osapuolten teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden lähentymisen lisääminen kansainvälisiin standardeihin, ohjeisiin tai suosituksiin nähden;
- d) niiden sääntelyviranomaisten tehokkaan vuorovaikutuksen ja yhteistyön varmistaminen kansainvälisellä, alueellisella tai kansallisella tasolla;
- e) yhteistyön edistäminen tai tehostaminen standardoinnista, akkreditoinnista ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä vastaavien osapuolten organisaatioiden välillä; ja
- f) tiedonvaihto mahdollisuuksien mukaan kaupan teknisiä esteitä koskevista kansainvälisistä sopimuksista ja järjestelyistä, joiden osapuolena toinen tai kumpikin osapuoli on.

7.13 ARTIKLA

Kaupan teknisten esteiden komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu kaupan teknisten esteiden komitea.

2. Kaupan teknisten esteiden komitealla on seuraavat tehtävät:
- a) tämän luvun täytäntöönpanon ja toiminnan tarkastelu;
 - b) teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden laatimista koskevan yhteistyön tarkastelu 7.12 artiklan määräysten mukaisesti;
 - c) tämän luvun tarkastelu kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 13 artiklan nojalla perustetun WTO:n kaupan teknisiä esteitä käsittelevän komitean mukaisten muutosten pohjalta ja tarvittaessa tämän luvun muuttamista koskevien suositusten antaminen;
 - d) muiden toimien toteuttaminen, joiden osapuolet katsovat auttavan niitä panemaan tämä luku ja kaupan teknisiä esteitä koskeva sopimus täytäntöön ja helpottamaan kauppaa osapuolten välillä; ja
 - e) keskustelu kaikista muista tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä osapuolen pyynnöstä;
 - f) toisen osapuolen standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden laatimiseen, hyväksymiseen tai soveltamiseen liittyvien osapuolen esiin tuomien kysymysten käsittely viipymättä tämän luvun ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaisesti;
 - g) tilapäisten teknisten työryhmien perustaminen, jos se on tarpeen tämän luvun tavoitteiden saavuttamiseksi, käsittelemään erityiskysymyksiä tai -aloja ratkaisujen löytämiseksi;

- h) tiedonvaihto teknisiin määräyksiin, standardeihin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin liittyviä toimia toteuttavien alueellisten ja monenvälisten foorumien työstä sekä tämän luvun täytäntöönpanosta ja toiminnasta;
 - i) muiden tehtävien toteuttaminen sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan nojalla; ja
 - j) tämän luvun täytäntöönpanoa ja toimintaa koskeva raportointi sekakomitealle, kun komitea katsoo sen aiheelliseksi.
3. Kaupan teknisten esteiden komiteaa ja sen puitteissa mahdollisesti toimivia tilapäisiä teknisiä työryhmiä koordinoi
- a) Euroopan unionin osalta Euroopan komissio; ja
 - b) Japanin osalta ulkoministeriö.
4. Edellä 3 kohdassa tarkoitetut viranomaiset ovat vastuussa toiminnan koordinoinnista alueillaan asianomaisiin laitoksiin ja henkilöihin nähden sekä sen varmistamisesta, että tällaiset laitokset ja henkilöt kutsutaan tarvittaessa kaupan teknisten esteiden komitean kokouksiin.

5. Kaupan teknisten esteiden komitea ja kaikki sen puitteissa mahdollisesti toimivat tilapäiset tekniset työryhmät kokoontuvat osapuolen pyynnöstä aikoina ja paikoissa, joista osapuolten edustajat sopivat. Kokoukset voidaan järjestää videokokouksina tai muulla tavoin.

7.14 ARTIKLA

Yhteyspisteet

1. Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän luvun täytäntöönpanemiseksi ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

2. Yhteyspisteen tehtävänä on

- a) tiedonvaihto kummankin osapuolen teknisistä määräyksistä, standardeista ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä tai muista tämän luvun piiriin kuuluvista seikoista;
- b) toimittaa kaikki osapuolen pyytämät tiedot tai selvitykset tämän luvun mukaisesti joko kirjallisessa tai sähköisessä muodossa osapuolten sopiman kohtuullisen ajan kuluessa ja, mahdollisuuksien mukaan, 60 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta; ja

- c) standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden laatimiseen, hyväksymiseen tai soveltamiseen liittyvien osapuolen esiin tuomien kysymysten selvitys ja käsittely, kun se on mahdollista, viipymättä tämän luvun ja kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaisesti.

8 LUKU

PALVELUKAUPPA, SIJOITUSTEN VAPAUTTAMINEN JA SÄHKÖINEN KAUPPA

A JAKSO

Yleiset määräykset

8.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Osapuolet, jotka vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset sitoumuksensa ja sitoutumisensa paremman ilmapiirin luomiseen osapuolten välisten kaupan ja sijoitusten kehitykselle, tekevät täten tarvittavat järjestelyt, jotta palvelukauppa ja sijoittaminen voidaan vapauttaa asteittain ja vastavuoroisesti ja jotta sähköisessä kaupassa voidaan tehdä yhteistyötä.

2. Tämän luvun soveltamista varten osapuolet vahvistavat oikeutensa hyväksyä alueellaan sääntelytoimenpiteitä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalien, sosiaalisen suojelun tai kuluttajansuojan tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi.
3. Tätä lukua ei sovelleta toisen osapuolen työmarkkinoille pyrkiviä osapuolen luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä kansallisuutta tai kansalaisuutta taikka asumista tai työpaikkaa pysyvästi koskeviin toimenpiteisiin.
4. Tämän luvun määräyksillä ei estetä osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, joilla säädellään luonnollisten henkilöiden pääsyä osapuoleen tai heidän väliaikaista oleskeluaan siellä, mukaan lukien tarvittavat toimenpiteet, joilla suojellaan sen rajojen koskemattomuutta ja joilla varmistetaan luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuvuus sen rajojen yli edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne tekisivät tyhjäksi ne edut, joita toinen osapuoli saa osakseen tämän luvun ehtojen mukaisesti, tai heikentäisivät näitä etuja. Pelkästään sen seikan, että viisumi vaaditaan vain tietyn maan luonnollisilta henkilöiltä, ei katsota tekevän tyhjäksi tai heikentävän tämän luvun nojalla koituneita etuja.

8.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'ilma-aluksen korjaus- ja huoltopalveluilla, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä' tarkoitetaan sellaisia toimia, jotka on tehty ilma-alukseen tai sen osaan sen ollessa poissa liikenteestä, eikä se sisällä niin sanottua linjahuoltoa;
- b) 'tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää (TPJ) koskevilla palveluilla' tarkoitetaan sellaisella automaattisella tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotettuja palveluja, joka sisältää tietoja lentoyhtiöiden aikatauluista, tarjonnasta, hinnoista ja hintasäännöistä ja jonka kautta voidaan tehdä varauksia tai myydä lippuja;
- c) 'sopimuksen piiriin kuuluvalla yrityksellä' tarkoitetaan suoraan tai epäsuorasti osapuolen alueelle i alakohdan mukaisesti sijoittautunutta toisen osapuolen yrittäjän yritystä, joka on olemassa tämä sopimuksen tullessa voimaan tai perustetaan sen jälkeen, sovellettavan lainsäädännön mukaisesti;

- d) 'rajat ylittävällä palveluiden kaupalla' tarkoitetaan palveluntarjontaa
 - i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai
 - ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;
- e) 'välittömät verot' käsittävät kaikki kokonaistulon tai kokonaisvarallisuuden taikka tulon tai varallisuuden osan perusteella suoritettavat verot, mukaan luettuina omaisuuden luovutuksesta saadun voiton perusteella suoritettavat verot, jäämistön, perinnön ja lahjan perusteella suoritettavat verot sekä yrityksen maksamien palkkojen yhteenlasketun määrän perusteella suoritettavat verot samoin kuin arvonnousun perusteella suoritettavat verot;
- f) 'taloudellisella toiminnalla' tarkoitetaan kaikkea luonteeltaan teollista, kaupallista tai ammatillista palvelua tai toimintaa tai käsityöläistoimintaa mutta ei julkista valtaa käytettäessä harjoitettua toimintaa;
- g) 'yrityksellä' tarkoitetaan oikeushenkilöä tai sivuliikettä tai edustustoimistoa;
- h) 'osapuolen yrittäjällä' tarkoitetaan osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, joka pyrkii sijoittautumaan, on sijoittautumassa tai on sijoittautunut i alakohdan mukaisesti yrityksenä toisen osapuolen alueelle;

- i) 'sijoittautumisella' tarkoitetaan oikeushenkilön perustamista tai hankkimista, mukaan lukien osakkuuden kautta, tai sivuliikkeen tai edustuston perustamista Euroopan unionissa tai Japanissa pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi¹;
- j) 'voimassa olevalla tai nykyisellä' tarkoitetaan tämän sopimuksen voimaantullessa voimassa olevaa;
- k) 'maahuolintapalveluilla' tarkoitetaan lentoasemalla palkkio- tai sopimusperusteisesti tapahtuvaa seuraavien palveluiden tarjontaa: lentoyhtiön edustaminen, hallinto ja valvonta; matkustajien käsittely; matkatavaran käsittely; asematasopalvelut; ateriapalvelut lukuun ottamatta ruoan valmistamista; lentorahdin ja postin käsittely; ilma-aluksen polttoainehuolto; ilma-aluksen huolto ja siivous; pintakuljetukset; sekä lentotoiminta ja miehistön hallinto ja lentosuunnittelu. Maahuolintapalvelut eivät sisällä omahuolintaa; turvallisuutta; linjahuoltoa; ilma-alusten korjausta ja huoltoa; lentoaseman keskitetyn infrastruktuurin, kuten jäänpoistolaitteistojen, polttoaineen jakelujärjestelmien, matkatavaran käsittelyjärjestelmän ja lentoaseman sisäisten kiinteiden liikennejärjestelmien käyttöä tai hallintoa;
- l) 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tuottamiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa mitä tahansa oikeussubjektia, kuten yrityksiä, säätiöitä, henkilöyhtiöitä, yhteisyrityksiä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia tai yhdistyksiä;

¹ Osapuolet ymmärtävät laajentumisen sisältyvän sijoittautumisen määritelmään sopimuksen piiriin kuuluvan yrityksen sijoittautumisen muodossa.

m) oikeushenkilö on

- i) osapuolen luonnollisten tai oikeushenkilöiden 'omistama', jos yli 50 prosenttia sen pääomasta on kyseisen osapuolen luonnollisen tai oikeushenkilöiden omistuksessa; ja
- ii) osapuolen luonnollisten tai oikeushenkilöiden 'määräysvallassa', jos kyseisillä luonnollisilla tai oikeushenkilöillä on valtuudet nimittää enemmistö sen johtajista tai muutoin oikeudellisesti ohjata sen toimintaa;

n) 'osapuolen oikeushenkilöllä' tarkoitetaan

- i) Euroopan unionin osalta Euroopan unionin tai jonkin sen jäsenvaltion säädösten ja määräysten mukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä oikeushenkilöä, jolla on merkittäviä liiketoimia¹ Euroopan unionin alueella; ja

¹ Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) Euroopan unioni katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite "tosiasiallinen ja jatkuva yhteys" jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion talouteen vastaa "merkittävien liiketoimien" käsitettä.

- ii) Japanin osalta Japanin säädösten ja määräysten mukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä oikeushenkilöä, jolla on merkittäviä liiketoimia Japanin alueella;

Sen estämättä, mitä i ja ii alakohdassa määrätään, myös Euroopan unionin tai Japanin ulkopuolelle sijoittautuneet meriliikenneyhtiöt, jotka ovat Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion tai Japanin kansalaisten määräysvallassa, kuuluvat tämän luvun määräyksistä hyötyvien piiriin, jos niiden alukset on rekisteröity niiden lainsäädännön mukaisesti Euroopan unionin jäsenvaltioon tai Japaniin ja ne purjehtivat Euroopan unionin jäsenvaltion tai Japanin lipun alla.

- o) 'osapuolen toimenpiteellä' tarkoitetaan toimenpidettä, jonka toteuttavat tai pitävät voimassa
 - i) keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet tai viranomaiset; ja
 - ii) julkishallinnon ulkopuoliset elimet käyttäessään keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;
- p) 'toiminnalla' tarkoitetaan yrityksen johtamista, hallintoa, ylläpitoa, käyttöä, hyödyntämistä sekä sen myyntiä tai muunlaista lopettamista;

- q) 'ilmakuljetuspalvelujen myynnillä ja markkinoinnilla' tarkoitetaan kyseisen ilmakuljettajan mahdollisuuksia vapaasti myydä ja markkinoida ilmakuljetuspalvelujaan kaikki markkinoinnin osat, kuten markkinatutkimukset, mainonta ja jakelu mukaan luettuina. Nämä toimet eivät sisällä ilmakuljetuspalvelujen hinnoittelua eivätkä sovellettavia ehtoja;
- r) 'palveluilla' tarkoitetaan kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja;
- s) 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavilla palveluilla tai toteutetulla toiminnalla' tarkoitetaan palveluja tai toimintaa, joita ei tarjota tai toteuteta kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;
- t) 'palveluntarjoajalla' tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa palvelua; ja
- u) 'osapuolen palveluntarjoajalla' tarkoitetaan osapuolen kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka aikovat tarjota tai tarjoavat palveluja.

8.3 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

1. B jakson soveltamista varten GATT 1994 -sopimuksen XX artikla liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä¹.
2. Sillä edellytyksellä, että toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sellaisten maiden välillä, joissa vallitsevat samankaltaiset olosuhteet, tai sijoittautumisen taikka palvelukaupan peiteltyä rajoittamista, B–F jakson määräysten ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai soveltamasta toimenpiteitä, jotka
 - a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden tai julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi²;

¹ Osapuolet ymmärtävät, että GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan b alakohtaan sisältyvät ympäristötoimenpiteet, jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi. Osapuolet ymmärtävät, että GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan g alakohtaa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka koskevat elollisten ja elottomien uusiutumattomien luonnonvarojen säilyttämistä.

² Yleiseen turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen liittyviä poikkeuksia voidaan käyttää ainoastaan, kun johonkin yhteiskunnallisesti perustavanlaatuisen etuun kohdistuu aito ja riittävän vakava uhka.

- b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi¹;
- c) ovat välttämättömiä sellaisten lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän luvun määräysten kanssa, mukaan lukien
 - i) harhaanjohtavien ja vilpillisten toimintatapojen estäminen tai sopimusten laiminlyöntien seurauksista huolehtiminen;
 - ii) henkilöiden yksityisyyden suojaaminen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä henkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luottamuksellisuuden turvaaminen; tai
 - iii) turvallisuus; tai

¹ Osapuolet ymmärtävät, että b alakohtaan sisältyvät ympäristötoimenpiteet, jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi.

- d) eivät ole yhteensopivia 8.8 artiklan 1 kohdan ja 8.16 artiklan 1 kohdan kanssa sillä edellytyksellä, että erilaisen kohtelun tarkoituksena on varmistaa välittömien verojen tasapuolinen tai tehokas¹ määrittäminen tai kantaminen toisen osapuolen taloudellisen toiminnan, yrittäjien, palveluiden tai palveluntarjoajien osalta.

¹ Toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on turvata välittömien verojen määrittäminen tai kantaminen tasapuolisesti tai tehokkaasti, kuuluvat osapuolen verojärjestelmänsä mukaisesti suorittamat toimenpiteet,

- a) joita sovelletaan sellaisiin yrittäjiin ja palveluntarjoajiin, jotka eivät asu kyseisellä alueella, tunnustaen, että sellaisten henkilöiden, jotka eivät asu kyseisellä alueella, verotukselliset velvoitteet määritetään sellaisten erien perusteella, joiden lähde on tai jotka sijaitsevat osapuolen alueella;
- b) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka eivät asu osapuolen alueella, tai verojen määrittämisen tai kantamisen turvaamiseksi osapuolen alueella;
- c) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka asuvat tai eivät asu kyseisellä alueella, verojen välttämisen tai kiertämisen estämiseksi, mukaan lukien menettelyyn liittyvien määräysten noudattaminen;
- d) joita sovelletaan toisen osapuolen alueella tai alueelta hankittujen palvelujen kuluttajiin tarkoituksena turvata osapuolen alueella olevista lähteistä olevien verojen määrittäminen tällaisille kuluttajille tai kantaminen tällaisilta kuluttajilta;
- e) joilla erotetaan toisistaan maailmanlaajuisesti veronalaisista eristään verovelvolliset yrittäjät ja palveluntarjoajat ja muut yrittäjät ja palveluntarjoajat tunnustaen heidän veropohjansa välisen erilaisuuden; tai
- f) joilla määrätään, kohdennetaan tai jaetaan osapuolen alueella asuvien henkilöiden tai sivukonttoreiden taikka etuyhteydessä keskenään olevien henkilöiden tai saman henkilön sivukonttoreiden välinen tulo, voitto, tappio, vähennys tai hyvitys tarkoituksena turvata osapuolen veropohja.

Edellä 2 kohdan d alakohdassa ja tässä alaviitteessä olevat verotusermit ja -käsitteet määräytyvät toimenpiteen suorittavan osapuolen sisäisen lainsäädännön mukaisten verotuksen määrittelmien ja käsitteiden tai vastaavien tai samankaltaisten määrittelmien ja käsitteiden mukaisesti.

8.4 ARTIKLA

Palvelukauppaa, sijoitusten vapauttamista ja sähköistä kauppaa käsittelevä komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu palvelukauppaa, sijoitusten vapauttamista ja sähköistä kauppaa käsittelevä komitea, jäljempänä tässä luvussa 'komitea'.
2. Komitealla on seuraavat tehtävät:
 - a) tämän luvun täytäntöönpanon ja toiminnan sekä kummankin osapuolen liitteen 8-B luetteloissa I–IV esitettyjen poikkeavien toimenpiteiden tarkastelu ja seuranta;
 - b) tietojen vaihto kaikista tähän lukuun liittyvistä seikoista;
 - c) tähän lukuun mahdollisesti tehtävien parannusten tarkastelu;
 - d) keskustelu kaikista tähän lukuun liittyvistä kysymyksistä osapuolten edustajien sopimuksen mukaisesti; ja
 - e) muiden tehtävien toteuttaminen sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.

3. Komitea koostuu osapuolten edustajista, mukaan lukien asianomaisten ministeriöiden tai virastojen virkamiehet, jotka vastaavat käsiteltävistä kysymyksistä. Komitea voi kutsua kokouksiinsa muiden asiaankuuluvien yksiköiden kuin osapuolten hallitusten edustajia, joilla on tarvittavaa asiantuntemusta käsiteltävistä asioista

8.5 ARTIKLA

Tarkastelu

1. Kumpikin osapuoli pyrkii tarvittaessa vähentämään sen liitteen 8-B luetteloissa I–IV esitettyjä poikkeavia toimenpiteitä tai poistamaan ne.
2. Jotta tämän luvun määräyksiin voitaisiin tehdä mahdollisia parannuksia osapuolia kansainvälisten sopimusten nojalla koskevien sitoumusten mukaisesti, osapuolet tarkastelevat palvelukauppaa, sijoitusten vapauttamista, sähköistä kauppaa ja sijoitusympäristöä koskevia oikeudellisia puitteitaan, tämä sopimus mukaan luettuna, 23.1 artiklan mukaisesti.

B JAKSO

Sijoitusten vapauttaminen

8.6 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat taloudellisten toimintojen sijoittautumista tai toteuttamista, kun kyseessä ovat
 - a) toisen osapuolen yrittäjät;
 - b) sopimuksen piiriin kuuluvat yritykset; ja
 - c) 8.11 artiklan osalta kaikki osapuolen alueella olevat yritykset, jotka ottavat käyttöön toimenpiteen käyttöön tai pitävät sen voimassa.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta

a) kabotaasiin meriliikennepalveluissa¹;

b) lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin², lukuun ottamatta seuraavia:

i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;

¹ Euroopan unionin osalta tässä jaksossa kansallinen kabotaasi meriliikennepalveluissa kattaa matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna mannerjalusta Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä pidetään kabotaasina.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä jaksoa ei sovelleta lentokonetta käyttäen tarjottavaan palveluun, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjumiseen ilmasta, lentokoulutukseen, yleisölennätyksiin, lentolevitykseen, maanmittaukseen, kartoitukseen, valokuvaukseen, laskuvarjohyppyyn, purjelentokoneen hinaukseen, helikopterin käyttöön hakkuissa ja rakennustöissä sekä muihin ilmasta tapahtuviin maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalveluihin.

- ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut; ja
 - iv) maahuolintapalvelut; ja
- c) audiovisuaalisen alan palveluihin.

8.7 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Kun kyseessä on toisen osapuolen yrittäjän tai sopimuksen piiriin kuuluvan yrityksen pääsy markkinoille sijoittautumalla tai toteuttamalla toimintaa, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan toimenpiteitä, joilla

- a) määrätään rajoituksia seuraaville¹:
- i) yritysten määrä lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinoikeuksien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

¹ Tämän a alakohdan i–iii alakohta ei kata toimenpiteitä, jotka toteutetaan jonkin maataloustuotteen tuotannon rajoittamiseksi.

- ii) liiketoimien tai varojen kokonaisarvo lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
 - iii) liiketoimien tai tuotannon kokonaismäärä määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
 - iv) ulkomaisen pääoman määrä ulkomaisen osakkeenomistuksen enimmäisprosenttirajana tai ulkomaisen sijoituksen yksittäisenä tai yhteenlaskettuna arvona; tai
 - v) niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärä, jotka voivat toimia tietyllä toimialalla tai jotka jokin yritys voi työllistää ja jotka ovat tarpeen taloudellisen toiminnan toteuttamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai
- b) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jotta toisen osapuolen yrittäjä voi harjoittaa taloudellista toimintaa.

8.8 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrittäjille ja tämän sopimuksen piiriin kuuluville yrityksille sen alueella tapahtuvan sijoittautumisen yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille yrittäjilleen ja niiden yritykselle.
2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrittäjille ja tämän sopimuksen piiriin kuuluville yrityksille sen alueella tapahtuvan toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille yrittäjilleen ja niiden yritykselle.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohdan ei saa tulkita estävän osapuolta määräämstä tämän sopimuksen piiriin kuuluvia yrityksiä koskevia tilastollisia muodollisuuksia tai tietovaatimuksia sillä edellytyksellä, että tällaiset muodollisuudet tai vaatimukset eivät ole keino kiertää kyseiselle osapuolelle tämän artiklan mukaisesti kuuluvia velvollisuuksia.

8.9 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrittäjille ja tämän sopimuksen piiriin kuuluville yrityksille sen alueella tapahtuvan sijoittautumisen yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen osapuolen yrittäjille ja niiden yritykselle.
2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrittäjille ja tämän sopimuksen piiriin kuuluville yrityksille sen alueella tapahtuvan toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen osapuolen yrittäjille ja niiden yritykselle.
3. Edellä olevien 1 ja 2 kohdan ei voida tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen yrittäjille ja tämän sopimuksen piiriin kuuluville yrityksille etuuskohtelua, joka on seurausta seuraavista:
 - a) kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehty sopimus tai muu kokonaan tai pääosin verotukseen liittyvä kansainvälinen sopimus tai järjestely; tai
 - b) nykyiset tai tulevat toimenpiteet, jotka koskevat GATS:n VII artiklassa tai sen rahoituspalveluita koskevan liitteen 3 kohdassa tarkoitettujen pätevyiden, toimilupien tai vakavaraisuusvaatimusten tunnustamista.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun kohteluun eivät sisälly muissa kansainvälisissä sopimuksissa määrättyt sijoittajien ja valtion väliset riitojenratkaisumenettelyt.

5. Osapuolen kolmannen maan ¹ kanssa tekemien muiden kansainvälisten sopimusten aineelliset määräykset eivät sinänsä ole tämän artiklan mukaista kohtelua. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen toimet tai niiden puute tällaisten määräysten osalta voi olla kohtelua² ja se voi näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista siltä osin kuin rikkominen ei perustu ainoastaan mainittuihin määräyksiin.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että pelkkä kyseisten määräysten saattaminen osaksi sisäistä lainsäädäntöä ei muuta sitä, että ne katsotaan kansainvälisen oikeuden säännöksiksi ja että ne tämän vuoksi kuuluvat tämän kohdan piiriin.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että toisen osapuolen yrittäjillä tai niiden tämän sopimuksen piiriin kuuluvilla yrityksillä olisi oikeus saada sama kohtelu myös silloin, kun kyseisen kolmannen maan sijoittautuneita yrityksiä ei ole aikana, jona vertailu tehdään.

8.10 ARTIKLA

Ylempi johto ja hallitukset

Osapuoli ei saa edellyttää mitään tiettyä kansalaisuutta henkilöiltä, jotka tämän sopimuksen piiriin kuuluva yritys nimittää johtajiksi, esimiehiksi tai hallituksen jäseniksi.

8.11 ARTIKLA

Suoritevaatimusten kielto

1. Osapuoli ei saa määrätä tai panna täytäntöön mitään seuraavia vaatimuksia taikka panna täytäntöön alueellaan minkään yrityksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä sitoumusta tai velvollisuutta, joka koskee seuraavia¹:

a) tavaroiden tai palveluiden vienti tietyllä tasolla tai prosenttiosuudella;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohdassa tarkoitetun edun saamiselle tai edun saamisen jatkumiselle asetettu ehto ei merkitse 1 kohdassa tarkoitettua sitoumusta tai velvollisuutta.

- b) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
- c) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta tai oikeushenkilöiltä tai joltakin muulta taholta;
- d) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- e) tällaisen yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttavirtojen määrään;
- f) viennin tai vientimyyntin rajoittaminen;
- g) teknologian, tuotantoprosessin tai muun rajoitetun tiedon siirto sen alueella olevalle luonnolliselle tai oikeushenkilölle tai muulle taholle;
- h) tällaisten yritysten tietyn alueen tai maailmanmarkkinoiden päätoimipaikan sijoittaminen sen alueelle;

- i) sen kansalaisten tietyn määrän tai prosenttiosuuden palkkaaminen;
- j) tietyn tason tai arvon saavuttaminen tutkimuksessa ja kehittämisessä sen alueella;
- k) yrityksen tuottaman yhden tai useamman tavarain tai tarjoaman palvelun tarjonta yksinomaan sen omalta alueelta tietyille alueille tai maailmanmarkkinoille; tai
- l) velvollisuus vahvistaa
 - i) tiettyä tasoa alhaisempi rojaltin taso tai määrä; tai
 - ii) lisenssisopimuksen¹ voimassaolon määräpituus;

minkään sellaisen lisenssisopimuksen osalta, joka on olemassa vaatimuksen käyttöönottamisen tai täytäntöönpanon aikana, tai jotakin sitoumusta tai velvollisuutta täytäntöön pantaessa tai jonkin tulevan lisenssisopimuksen osalta, jonka yritys ja jokin luonnollinen tai oikeushenkilö tai muu taho sen alueella vapaasti tekevät, jos vaatimus otetaan käyttöön tai pannaan täytäntöön taikka sitoumus tai velvollisuus pannaan täytäntöön tavalla, joka suoraan puuttuu kyseiseen lisenssisopimukseen osapuolen muun kuin oikeusviranomaisen käyttämän julkaisen vallan kautta².

¹ Tässä alakohdassa 'lenssisopimuksella' tarkoitetaan kaikkia sopimuksia, jotka koskevat teknologian, tuotantoprosessin tai omistusoikeuden lisensointia.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että edellä olevaa l alakohtaa ei sovelleta, kun lisenssisopimus tehdään yrityksen ja osapuolen välillä.

2. Osapuoli ei saa yrityksen sijoittautumisen yhteydessä alueellaan asettaa edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi mitään seuraavista vaatimuksista:

- a) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
- b) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta tai oikeushenkilöiltä tai joltakin muulta taholta;
- c) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- d) tällaisen yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttavirtojen määrään; tai
- e) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

3. Edellä olevan 2 kohdan ei saa tulkita ei estävän osapuolta asettamasta alueellaan yrityksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi vaatimusta sijoittaa tuotanto, tarjota palvelu, kouluttaa tai työllistää työntekijöitä, rakentaa tai laajentaa tiettyjä tiloja tai toteuttaa tutkimus- ja kehitystoimintaa sen alueella.
4. Edellä olevan 1 kohdan a–c alakohtaa ja 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaroiden tai palveluiden kelpoisuusvaatimuksiin viennin edistämishojelmien ja ulkomaan avustusohjelmien osalta.
5. Edellä olevia 1 kohdan g ja l alakohtaa ei sovelleta, kun
- a) tuomioistuin, hallinnollinen tuomioistuin tai kilpailuviranomainen määrää tai panee täytäntöön vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden kilpailulainsäädännön rikkomisen korjaamiseksi; tai
 - b) osapuoli sallii teollis- ja tekijänoikeuksien käytön TRIPS-sopimuksen 31 tai 31a artiklan mukaisesti tai toimenpiteet, jotka edellyttävät sellaisten datan tai yksityisten tietojen ilmoittamista, jotka kuuluvat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan ja ovat sen kanssa sopusoinnussa.

6. Edellä olevan 1 kohdan l alakohtaa ei sovelleta, jos tuomioistuin määrää tai panee täytäntöön vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden osapuolen tekijänoikeuslainsäädännön mukaisena kohtuullisena korvauksena.
7. Edellä olevia 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavarán sisältöä koskeviin vaatimuksiin, jotka tuojaosapuoli on määrännyt tai pannut täytäntöön, jotta tavaroille voidaan myöntää on tullietuuskohdeltu tai tullietuuskiintiö.
8. Tällä artiklalla ei rajoiteta WTO-sopimuksen nojalla osapuolelle kuuluva velvollisuuksia.

8.12 ARTIKLA

Vaatimustenvastaiset toimenpiteet ja poikkeukset

1. Edellä olevaa 8.7–8.11 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) voimassa oleva vaatimustenvastainen toimenpide, jonka osapuoli pitää voimassa seuraavilla tasoilla:
 - i) Euroopan unioni:
 - A) Euroopan unioni, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;

- B) Euroopan unionin jäsenvaltion valtionhallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;
- C) Euroopan unionin jäsenvaltion aluehallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti; tai
- D) muu kuin C alakohdassa tarkoitettu paikallishallinto; ja

ii) Japani:

- A) valtionhallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;
- B) prefektuuri, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti; tai
- C) muu paikallishallinto kuin prefektuuri;

- b) a alakohdassa tarkoitetun vaatimustenvastaisen toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen;
tai

- c) a ja b alakohdassa tarkoitetun vaatimustenvastaisen toimenpiteen muutos tai mukautus sillä edellytyksellä, että muutos tai mukautus ei vähennä toimenpiteen vaatimustenmukaisuutta 8.7–8.11 artiklaan nähden verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.
2. Edellä olevia 8.7–8.11 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteeseen, joka koskee liitteen 8-B liitteessä II olevassa luettelossa vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.
3. Osapuoli ei saa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen ottaa käyttöön toimenpidettä, joka kuuluu sen liitteen 8-B liitteessä II olevaan luetteloon ja jossa edellytetään, että toisen osapuolen yrittäjän on kansallisuutensa vuoksi myytävä tai muuten luovutettava yrityksensä, joka on olemassa kyseisen toimenpiteen voimaantulohetkellä.
4. Edellä olevia 8.8 ja 8.9 artiklaa ei sovelleta toimenpiteeseen, joka muodostaa TRIPS-sopimuksen 3–5 artiklassa erityisesti määrätyn poikkeuksen ja vapautuksen TRIPS-sopimuksen 3 tai 4 artiklasta.
5. Edellä olevia 8.7–8.11 artiklaa ei sovelleta mihinkään osapuolen toimenpiteeseen, joka koskee julkisia hankintoja.
6. Edellä olevia 8.7–8.10 artiklaa ei sovelleta osapuolten myöntämiin tukiin.

8.13 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi kieltää tämän jakson mukaiset edut toisen osapuolen yrittäjältä, joka on toisen osapuolen oikeushenkilö, ja sen tämän sopimuksen piiriin kuuluvalta yritykseltä, jos kyseinen oikeushenkilö on kolmannen maan luonnollisen tai oikeushenkilön omistama tai sen määräysvallassa ja edut kieltävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa kyseisen kolmannen maan osalta toimenpiteitä

- a) jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, mukaan lukien ihmisoikeuksien suojeleminen; ja
- b) joilla kielletään kyseisen oikeushenkilön tai sen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan yrityksen liiketoimet tai joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän luvun mukaiset edut myönnettäisiin niille.

C JAKSO

Rajat ylittävä palveluiden kauppa

8.14 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen palveluntarjoajien rajat ylittävään palveluiden kauppaan. Näihin toimenpiteisiin sisältyvät muiden muassa toimenpiteet, jotka vaikuttavat seuraaviin:
 - a) palvelun tuottaminen, jakelu, markkinointi, myynti tai toimittaminen;
 - b) palvelun ostaminen tai käyttö tai palvelusta maksaminen; ja
 - c) sellaisiin palveluihin pääsy ja niiden käyttö, joita tarjotaan yleisesti palvelun tarjoamisen yhteydessä.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta

a) kabotaasiin meriliikennepalveluissa¹;

b) lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin², lukuun ottamatta seuraavia:

i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;

¹ Euroopan unionin osalta tässä jaksossa kansallinen kabotaasi meriliikennepalveluissa kattaa matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna mannerjalusta Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä pidetään kabotaasina.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä jaksoa ei sovelleta lentokonetta käyttäen tarjottavaan palveluun, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjumiseen ilmasta, lentokoulutukseen, yleisölennätyksiin, lentolevitykseen, maanmittaukseen, kartoitukseen, valokuvaukseen, laskuvarjohyppyyn, purjelentokoneen hinaukseen, helikopterin käyttöön hakkuissa ja rakennustöissä sekä muihin ilmasta tapahtuviin maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalveluihin.

- ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut; ja
 - iv) maahuolintapalvelut;
- c) julkisiin hankintoihin;
 - d) audiovisuaalisen alan palveluihin; ja
 - e) 12 luvussa määriteltyihin tukiin siinä määrätyn mukaisesti.

8.15 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan toimenpiteitä, joilla

a) määrätään rajoituksia seuraaville:

- i) palveluntarjoajien määrä lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa¹;
- ii) palveluliiketoimien tai varojen kokonaisarvo lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai
- iii) palveluliiketoimien tai palvelutuotannon kokonaismäärä määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa²; tai

¹ Tähän a kohdan i alakohtaan sisältyvät osapuolen toimenpiteet, joissa rajat ylittävän palveluntarjonnan ehtona edellytetään, että toisen osapuolen palveluntarjoajan yritys on sijoittautunut tai sitä pidetään toiminnassa jossakin muodossa osapuolen alueella tai että palveluntarjoaja asuu siellä.

² Tämä a kohdan iii alakohta ei koske sellaisia osapuolen toimenpiteitä, jotka rajoittavat palvelun tarjoamiseen tarvittavia panoksia.

- b) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jotta palvelujen tarjoaja voi tarjota palvelun.

8.16 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se, jonka se vastaavissa tilanteissa myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
2. Osapuoli voi täyttää 1 kohdan vaatimuksen myöntämällä toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille joko muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun kuin se myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
3. Muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun katsotaan olevan vähemmän edullista, jos se muuttaa kilpailuedellytyksiä osapuolen palvelujen tai palveluntarjoajien eduksi verrattuna vastaaviin toisen osapuolen palveluihin tai palveluntarjoajiin.
4. Tämän artiklan määräysten ei voida tulkita velvoittavan osapuolta korvaamaan luontaista kilpailuhaittaa, joka johtuu asianomaisten palveluiden tai palveluntarjoajien ulkomaalaisuudesta.

8.17 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se myöntää vastaaville kolmannen maan palveluille ja palveluntarjoajille.
2. Edellä olevan 1 kohdan ei voida tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille etuuskohtelua, joka on seurausta seuraavista:
 - a) kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehty kansainvälinen sopimus tai muu kokonaan tai pääosin verotukseen liittyvä kansainvälinen sopimus tai järjestely; tai
 - b) nykyiset tai tulevat toimenpiteet, jotka koskevat GATS-sopimuksen VII artiklassa tai sen rahoituspalveluita koskevan liitteen 3 kohdassa tarkoitettujen pätevyyden, toimilupien tai vakavaraisuusvaatimusten tunnustamista.

8.18 ARTIKLA

Vaatimustenvastaiset toimenpiteet

1. Edellä olevaa 8.15–8.17 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) voimassa oleva vaatimustenvastainen toimenpide, jonka osapuoli pitää voimassa seuraavilla tasoilla:
 - i) Euroopan unioni:
 - A) Euroopan unioni, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;
 - B) Euroopan unionin jäsenvaltion valtionhallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;
 - C) Euroopan unionin jäsenvaltion aluehallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti; tai
 - D) muu kuin C alakohdassa tarkoitettu paikallishallinto; ja

ii) Japani:

A) valtionhallinto, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti;

B) prefektuuri, liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti; tai

C) muu paikallishallinto kuin prefektuuri;

b) edellä olevassa a alakohdassa tarkoitetun vaatimustenvastaisen toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) edellä olevassa a ja b alakohdassa tarkoitetun vaatimustenvastaisen toimenpiteen muutos tai mukautus sillä edellytyksellä, että muutos tai mukautus ei vähennä toimenpiteen vaatimustenmukaisuutta 8.15–8.17 artiklaan nähden verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevia 8.15–8.17 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteeseen, joka koskee liitteen 8-B liitteessä II olevassa luettelossa vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

8.19 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi kieltää tämän jakson mukaiset edut toisen osapuolen palveluntarjoajalta, joka on toisen osapuolen oikeushenkilö, ja kyseisen palveluntarjoajan palveluilta, jos kyseinen oikeushenkilö on kolmannen maan luonnollisen tai oikeushenkilön omistama tai sen määräysvallassa ja edut kieltävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa kyseisen kolmannen maan osalta toimenpiteitä

- a) jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, mukaan lukien ihmisoikeuksien suojeleminen; ja
- b) joilla kielletään liiketoimet palveluntarjoajan kanssa tai joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän jakson mukaiset edut myönnettäisiin palveluntarjoajalle tai sen palveluille.

D JAKSO

Luonnollisten henkilöiden saapuminen ja tilapäinen oleskelu

8.20 ARTIKLA

Yleiset säännökset ja soveltamisala

1. Tämä jakso kuvastaa osapuolten välistä vahvaa kauppasuhdetta sekä osapuolten pyrkimystä helpottaa vastavuoroisesti luonnollisten henkilöiden saapumista ja tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten ja varmistaa prosessin avoimuus.
2. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen niiden luonnollisten henkilöiden saapumiseen, jotka ovat sijoittautumisen vuoksi matkustavia liikematkustajia, sisäisen siirron saaneita työntekijöitä, sijoittajia, sopimusperusteisia palveluntarjoajia, itsenäisiä ammatinharjoittajia ja lyhytaikaisia liikematkalaisia, sekä toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat heidän liiketoimiinsa heidän tilapäisen oleskelunsa aikana ensiksi mainitussa osapuolessa.
3. Siinä määrin kuin sitoumuksia ei vahvisteta tässä jaksossa, sovelletaan edelleen osapuolten säädöksissä ja määräyksissä vahvistettuja kaikkia muita saapumista ja tilapäistä oleskelua koskevia vaatimuksia, myös sääntöjä, jotka koskevat oleskelun pituutta.

4. Sen estämättä, mitä tässä jaksossa määrätään, sovelletaan edelleen kaikkia osapuolten säädöksissä ja määräyksissä vahvistettuja vaatimuksia, jotka koskevat työtä ja sosiaaliturvatoimenpiteitä, myös vähimmäispalkkaa ja työehtosopimuksia koskevia sääntöjä.

5. Luonnollisten henkilöiden saapumista ja tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten koskevia sitoumuksia ei sovelleta tapauksiin, joissa saapumisen tai tilapäisen oleskelun tarkoituksena tai vaikutuksena on muuttaa työriidan tai johdon riidan tai näitä koskevien neuvotteluiden tulosta tai työllistää jokin luonnollinen henkilö, joka on osallisena tällaisessa riidassa tai neuvottelussa.

8.21 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa

- a) 'sijoittautumisen vuoksi matkustavilla liikematkustajilla' tarkoitetaan osapuolen luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät johtavassa asemassa ja jotka ovat vastuussa yrityksen perustamisesta, eivät tarjoa palveluja eivätkä toteuta muuta taloudellista toimintaa kuin se, mitä sijoittautuminen edellyttää, eivätkä saa korvausta toisen osapuolen alueella;

- b) 'sopimusperusteisella palveluntarjoajalla' tarkoitetaan,
- i) kun kyseessä on saapuminen Euroopan unioniin ja tilapäinen oleskelu siellä, luonnollisia henkilöitä, jotka ovat Japanin jonkin sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka ei ole työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimisto eikä toimi tällaisen toimiston kautta, joka ei ole sijoittautunut Euroopan unionin alueelle ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen palvelujen tarjoamisesta Euroopan unionissa olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää sen työntekijöiden tilapäistä läsnäoloa Euroopan unionissa palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen täytäntöön panemiseksi¹;
 - ii) kun kyseessä on saapuminen Japaniin ja tilapäinen oleskelu siellä, Euroopan unionin luonnollisia henkilöitä, jotka ovat Euroopan unionin jonkin sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka ei ole sijoittautunut Japaniin, sillä edellytyksellä, että seuraavat vaatimukset täyttyvät:
 - A) Japanin oikeushenkilön ja Euroopan unionin sellaisen oikeushenkilön, joka ei ole sijoittautunut Japaniin, välillä on tehty palvelusopimus;
 - B) Japanin toimivaltainen maahanmuuttoviranomainen toteaa A alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen osalta, että Euroopan unionin luonnollisen henkilön ja Japanin oikeushenkilön välillä on tehty työsopimus; ja

¹ Tässä b alakohdan i alakohdassa tarkoitetun palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen on oltava sen paikan säädösten ja määräysten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

C) edellä A alakohdassa tarkoitettu palveluiden tarjontaa koskeva sopimus ei kuulu työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalveluita koskeviin palvelusopimuksiin (CPC872) ja työsopimus on Japanin asiaa koskevien säädösten ja määräysten mukainen.

c) 'itsenäisillä ammatinharjoittajilla' tarkoitetaan,

- i) kun kyseessä on saapuminen Euroopan unioniin ja tilapäinen oleskelu siellä, Japanin alueelle itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi sijoittautuneita luonnollisia henkilöitä, jotka harjoittavat jonkin palvelun tarjontaa, jotka eivät ole sijoittautuneet Euroopan unioniin ja jotka ovat tehneet vilpittömässä mielessä sopimuksen (muu kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimiston kautta tehty sopimus) palvelujen tarjoamisesta Euroopan unioniin alueella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää heidän tilapäistä läsnäoloaan Euroopan unioniin alueella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen täytäntöön panemiseksi¹; ja
- ii) kun kyseessä on saapuminen Japaniin ja tilapäinen oleskelu siellä, Euroopan unionin luonnollisia henkilöitä, jotka oleskellessaan tilapäisesti Japanissa harjoittavat liiketoimintaa tarjoamalla palveluita japanilaisen oikeushenkilön kanssa tehdyn henkilökohtaisen sopimuksen pohjalta;

¹ Tässä c alakohdan i alakohdassa tarkoitetun palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen on oltava sen paikan säädösten ja määräysten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

d) 'sisäisen siirron saaneilla työntekijöillä' tarkoitetaan luonnollisia henkilöitä, jotka ovat olleet osapuolen jonkin oikeushenkilön palveluksessa tai osakkaana vähintään yhden vuoden ajan välittömästi ennen saapumista ja tilapäistä oleskelua toisessa osapuolella koskevan hakemuksen päivämäärää ja jotka on tilapäisesti siirretty toisen osapuolen alueelle sijoittautuneeseen yritykseen, joka kuuluu ensiksi mainitun oikeushenkilön kanssa samaan ryhmään, mukaan lukien edustusto, tytäryhtiö, sivuliike tai emoyritys, sillä edellytyksellä, että seuraavat edellytykset täyttyvät:

i) kyseisen luonnollisen henkilön on kuuluttava johonkin seuraavista luokista:

A) johtajat: johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti vastaavat yrityksen johtamisesta ja joita valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen hallitus tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot, ja joiden tehtäviin kuuluvat vähintäänkin seuraavat:

- 1) yrityksen tai sen osaston taikka jaoksen johtaminen;
- 2) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työn ohjaus ja valvonta; tai
- 3) henkilökohtainen toimivalta palkata ja irtisanoa työntekijöitä taikka suositella palkkaamista, irtisanomista tai muita henkilöstöön liittyviä toimia; tai

- B) asiantuntijat: henkilöt, joilla on yrityksen tuotannon, tutkimuslaitteiden, tekniikan, prosessien, menetelmien tai hallinnon kannalta olennaista erityisosaamista; ja
- ii) Euroopan unionin osalta i alakohdan B alakohdassa tarkoitettua osaamista arvioitaessa otetaan huomioon paitsi yrityskohtainen osaaminen myös luonnollisen henkilön huomattava pätevyys erityistä teknistä osaamista vaativassa työssä tai ammatissa, samoin kuin henkilön kuuluminen luvanvaraisten ammattien harjoittajiin; ja
- e) 'sijoittajilla' tarkoitetaan luonnollisia henkilöitä, jotka perustavat yrityksen ja kehittävät tai hallinnoivat yrityksen toimintaa toisessa osapuolella valvojina tai johtajina ja joille tämän henkilön palkannut henkilö tai oikeushenkilö on osoittanut tai on osoittamassa merkittävän määrän pääomaa.

8.22 ARTIKLA

Yleiset velvollisuudet

1. Osapuoli myöntää oikeuden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen luonnollisille henkilöille tämän jakson sekä liitteen 8-B liitteiden III ja IV mukaisesti liiketoimintaa varten sillä edellytyksellä, että kyseiset henkilöt täyttävät ensiksi mainitun osapuolen maahanmuuttoa koskevissa säädöksissä ja määräyksissä vahvistetut saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun sovellettavat vaatimukset.
2. Kumpikin osapuoli soveltaa tämän jakson määräyksiin liittyviä toimenpiteitään 8.20 artiklan 1 kohdassa vahvistetun osapuolten pyrkimyksen mukaisesti ja erityisesti siten, että vältetään tarpeeton tavara- tai palvelukaupan tai tämän sopimuksen mukaisen sijoittautumisen tai toiminnan estyminen tai viivästys.
3. Toimenpiteiden, joita kumpikin osapuoli toteuttaa helpottaakseen ja nopeuttaakseen toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden saapumista ja tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten, on oltava liitteen 8-C kanssa sopusoinnussa.

8.23 ARTIKLA

Avoimuus

1. Osapuoli asettaa julkisesti saataville 8.20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut tiedot, jotka liittyvät toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin on soveltuvin osin sisällytettävä seuraavat:
 - a) viisumien, lupien tai muiden samantyyppisten saapumista ja tilapäistä oleskelua koskevien hyväksyntien luokat;
 - b) vaadittavat asiakirjat ja täytettävät edellytykset;
 - c) hakemuksen täyttötapa ja toimitusvaihtoehdot, kuten konsulaatit tai verkko;
 - d) hakemusmaksut ja hakemuksen käsittelyn suuntaa-antava aikataulu;
 - e) edellä a alakohdassa kuvattujen hyväksyntätyyppien mukainen oleskelun enimmäiskesto;

- f) mahdollisten jatkamisten tai uudistamisten edellytykset;
- g) mukana saapuvia huollettavia henkilöitä koskevat säännöt;
- h) käytettävissä olevat uudelleentarkastelu- tai muutoksenhakumenettelyt; ja
- i) asiaa koskeva yleisesti sovellettava lainsäädäntö, joka liittyy luonnollisten henkilöiden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun.

3. Mitä tulee 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin, kumpikin osapuoli pyrkii ilmoittamaan viipymättä toiselle osapuolelle mahdollisten uusien vaatimusten ja menettelyiden käyttöön otosta tai muutoksista vaatimukseen ja menettelyihin, jotka vaikuttavat saapumista ja väliaikaista oleskelua ja tarvittaessa työlupaa ensiksi mainitussa osapuolella koskevan hakemuksen hyväksymiseen.

8.24 ARTIKLA

Muiden jaksoiden mukaiset velvollisuudet

1. Tällä sopimuksella ei määrätä osapuolelle maahanmuuttoon liittyviä toimenpiteitä koskevaa velvollisuutta, ellei tässä jaksossa erityisesti toisin määrätä.

2. Rajoittamatta mitään päätöstä, jolla sallitaan toisen osapuolen luonnollisen henkilön tilapäinen saapuminen tämän jakson edellytysten mukaisesti, mukaan lukien tällaisen luvan mukainen oleskelun sallittu kesto,

a) edellä olevien 8.7–8.11 artiklan mukaiset velvoitteet, jollei

i) 8.6 artiklasta; ja

ii) 8.12 artiklasta, siinä määrin kuin toimenpide vaikuttaa toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, muuta johdu,

sisällytetään tähän jaksoon ja otetaan osaksi sitä, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien sellaisten luonnollisten henkilöiden kohteluun, jotka kuuluvat sijoittautumisen vuoksi matkustavien liikematkustajien, sisäisen siirron saaneiden työntekijöiden ja sijoittajien luokkiin, sellaisina kuin ne on määritelty 8.21 artiklassa;

b) edellä olevien 8.15–8.16 artiklan mukaiset velvoitteet, jollei

i) 8.14 artiklasta; ja

ii) 8.18 artiklasta, siinä määrin kuin toimenpide vaikuttaa toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, muuta johdu,

sisällytetään tähän jaksoon ja otetaan osaksi sitä, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin:

i) sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat, sellaisina kuin ne on määritelty 8.21 artiklassa, kaikkien liitteen 8-B liitteessä IV lueteltujen toimialojen osalta; ja

ii) 8.27 artiklassa tarkoitetut lyhytaikaiset liikematkalaiset liitteen 8-B liitteen III mukaisesti; ja

c) edellä olevan 8.17 artiklan mukainen velvoite, jollei

i) 8.14 artiklasta; ja

ii) 8.18 artiklasta, siinä määrin kuin toimenpide vaikuttaa toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, muuta johdu,

sisällytetään tähän jaksoon ja otetaan osaksi sitä, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen alueella liiketoimintaa varten olevien luonnollisten henkilöiden kohteluun, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin:

i) sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat, sellaisina kuin ne on määritelty 8.21 artiklassa; ja

ii) 8.27 artiklassa tarkoitetut lyhytaikaiset liikematkalaiset.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että edellä 2 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka liittyvät osapuolen tai kolmannen maan luonnollisten henkilöiden kyseiseen osapuoleen saapumisen hyväksymiseen.

8.25 ARTIKLA

Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, sisäisen siirron saaneet työntekijät ja sijoittajat

1. Kumpikin osapuoli myöntää oikeuden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen sijoittautumisen vuoksi matkustaville liikematkustajille, sisäisen siirron saaneille työntekijöille ja sijoittajille liitteen 8-B liitteen III mukaisesti.
2. Osapuoli ei saa alueellisesti tai koko alueellaan millään toimialalla tai osa-alalla ottaa käyttöön tai pitää voimassa määrällisinä kiintiöinä tai edellyttämällä taloudellista tarveharkintaa niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää koskevia rajoituksia, joille 1 kohdan mukaisesti on myönnetty oikeus saapumiseen.

8.26 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat

1. Kumpikin osapuoli myöntää oikeuden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen sopimusperusteisille palveluntarjoajille ja itsenäisille ammatinharjoittajille liitteen 8-B liitteen IV mukaisesti.

2. Ellei liitteen 8-B liitteessä IV toisin määrätä, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien, joille myönnetään oikeus saapua osapuoleen, kokonaismäärän rajoituksia määrällisinä kiintiöinä tai edellyttämällä taloudellista tarveharkintaa.

8.27 ARTIKLA

Lyhytaikaiset liikematkalaiset

1. Kumpikin osapuoli myöntää oikeuden saapumiseen ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen lyhytaikaisille liikematkalaisille liitteen 8-B liitteen III mukaisesti seuraavin edellytyksin:
 - a) lyhytaikaiset liikematkalaiset eivät myy tavaroita tai tarjoa palveluita suurelle yleisölle;
 - b) lyhytaikaiset liikematkalaiset eivät saa omasta puolestaan mitään korvausta siinä osapuolella, jossa he oleskelevat tilapäisesti; ja
 - c) lyhytaikaiset liikematkalaiset eivät tarjoa palveluita sopimuksen puitteissa, joka on tehty sellaisen oikeushenkilön, joka ei ole sijoittautunut sen osapuolen alueella, jossa lyhytaikainen liikematkailija oleskelee tilapäisesti, ja mainitulla alueella olevan kuluttajan välillä, paitsi jos liitteen 8-B liitteessä III toisin määrätään.

2. Ellei liitteen 8-B liitteessä III toisin määrätä, kumpikin osapuoli sallii lyhytaikaisten liikematkalaisten saapumisen edellyttämättä työlupaa, taloudellista tarveharkintaa tai muita vastaavia ennakkohyväksyntämenettelyjä.

8.28 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän jakson tehokasta täytäntöönpanoa ja toimintaa varten ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

E JAKSO

Säätelykehys

1 ALAJAKSO

Sisäinen sääntely

8.29 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä alajaksoa sovelletaan sellaisiin lupavaatimuksia ja -menettelyjä, pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä sekä teknisiä standardeja¹ koskeviin osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat
 - a) rajat ylittävään palveluiden kauppaan, sellaisena kuin se on määritelty 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohdassa;
 - b) sijoittautumiseen, sellaisena kuin se on määritelty 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan i alakohdassa, tai toimintaan, sellaisena kuin se on määritelty 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan p alakohdassa; tai

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että teknisten standardien osalta tätä alajaksoa sovelletaan ainoastaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan.

- c) palvelun tarjoamiseen osapuolen luonnollisen henkilön läsnäolon muodossa toisen osapuolen alueella 8.24 artiklan mukaisesti.

2. Tätä alajaksoa ei sovelleta lupavaatimukseen ja -menettelyihin, pätevyysvaatimukseen ja -menettelyihin sekä teknisiin standardeihin

- a) sellaisen toimenpiteen perusteella, joka ei ole 8.7 tai 8.8 artiklan mukainen ja jota tarkoitetaan 8.12 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa tai 8.15 tai 8.16 artiklan mukainen ja jota tarkoitetaan 8.18 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa; tai
- b) 8.12 artiklan 2 kohdassa tai 8.18 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen perusteella.

3. Tässä alajaksossa 'toimivaltaisella viranomaisella' tarkoitetaan keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelintä ja viranomaista tai julkishallinnon ulkopuolista elintä, joka käyttää keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten sille siirtämiä valtuuksia ja jolla on valtuudet tehdä palvelun tarjoamista, myös sijoittautumisen kautta, koskevat lupapäätökset tai yrityksen sijoittautumista muun taloudellisen toiminnan kuin palvelun tarjoamista varten koskevat lupapäätökset.

8.30 ARTIKLA

Toimilupia ja pätevyyttä koskevat edellytykset

Kummankin osapuolen lupavaatimuksia ja -menettelyjä ja pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä koskevat toimenpiteet perustuvat seuraaviin kriteereihin:

- a) selkeys;
- b) objektiivisuus;
- c) avoimuus;
- d) ennakkoon julkaiseminen; ja
- e) saatavuus.

8.31 ARTIKLA

Toimilupia ja pätevyyttä koskevat menettelyt

1. Lupia ja pätevyyttä koskevien menettelyjen on oltava selkeitä, ne on julkaistava ennakkoon ja niillä on varmistettava, että hakemukset käsitellään objektiivisesti ja tasapuolisesti.
2. Lupia ja pätevyyttä koskevien menettelyjen on oltava mahdollisimman yksinkertaisia eivätkä ne itsessään saa rajoittaa palvelun tarjoamista tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamista. Lupamaksun¹, joka voidaan periä hakijalta lupahakemuksesta, olisi oltava kohtuullinen ja avoin eikä se saa itsessään rajoittaa palvelun tarjontaa tai minkään muun taloudellisen toiminnan harjoittamista.
3. Toimivaltaisen viranomaisen lupaprosessissa käyttämien menettelyiden ja tekemien päätösten on oltava puolueettomia kaikkien hakijoiden suhteen. Toimivaltaisen viranomaisen olisi tehtävä päätöksensä riippumattomasti, eikä se saa olla vastuussa toiminnastaan siihen palvelun toimittavaan tai taloudellista toimintaa harjoittavaan henkilöön nähden, jolta lupaa edellytetään.

¹ Lupamaksuihin eivät sisälly luonnonvarojen käytöstä perittävät maksut, huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjimättömästä toimiluvan myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

4. Jos lupahakemuksille on määräaika, toimivaltaisen viranomaisen on jätettävä hakijalle kohtuullisesti aikaa hakemuksen tekemiseen. Toimivaltaisen viranomaisen on aloitettava hakemuksen käsittely ilman aiheutonta viivytystä. Mahdollisuuksien mukaan hakemukset olisi voitava toimittaa sähköisessä muodossa samoin aitoutta koskevin edellytyksin kuin paperikopiona toimitettavat hakemuksetkin.
5. Toimivaltaisen viranomaisen on saatettava hakemusten käsittely, mukaan lukien lopullisen päätöksen tekeminen, päätökseen kohtuullisessa ajassa täydellisen hakemuksen toimittamisesta. Kumpikin osapuoli pyrkii vahvistamaan hakemusten käsittelyä varten suuntaa-antavan aikataulun, ja julkaisemaan tällaisen aikataulun, kun se on vahvistettu.
6. Toimivaltaisen viranomaisen on kohtuullisessa ajassa epätäydelliseksi katsomansa hakemuksen vastaanottamisesta ilmoitettava tästä hakijalle ja siinä määrin kuin se on mahdollista nimettävä hakemuksen täydentämiseen vaadittavat lisätiedot ja tarjottava mahdollisuus puutteiden korjaamiseen.
7. Toimivaltaisen viranomaisen olisi alkuperäisten asiakirjojen sijaan mahdollisuuksien mukaan hyväksyttävä oikeaksi todistetut kopiot.

8. Jos toimivaltainen viranomainen hylkää hakemuksen, sen on ilmoitettava tästä hakijalle periaatteessa kirjallisesti ja ilman aiheetonta viivästystä. Sen on myös ilmoitettava hakijalle tämän pyynnöstä hakemuksen hylkäämisen syyt ja määräaika, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta.
9. Toimivaltaisen viranomaisen on myönnettävä lupa heti, kun asianmukaisen tarkastelun perusteella on todettu, että hakija täyttää luvan saamisen edellytykset.
10. Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että myönnetty lupa tulee voimaan ilman aiheetonta viivytystä luvassa määriteltyjen ehtojen ja edellytysten mukaisesti.

8.32 ARTIKLA

Tekniset standardit

Hyväksyttäessä teknisiä standardeja kumpikin osapuoli kannustaa toimivaltaisia viranomaisiaan hyväksymään teknisiä standardeja, jotka on laadittu avointen ja läpinäkyvien menettelyiden avulla, ja rohkaisee kaikkia teknisten standardien laatimiseen nimettyjä elimiä käyttämään avoimia ja läpinäkyviä menettelyjä.

2 ALAJAKSO

Yleisesti sovellettavat määräykset

8.33 ARTIKLA

Yleisesti sovellettavien toimenpiteiden hallinnointi

1. Kukin osapuoli varmistaa, että kaikkia yleisesti sovellettavia palvelukauppaan vaikuttavia toimenpiteitä hallinnoidaan kohtuutta, objektiivisuutta ja puolueettomuutta noudattaen.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta:
 - a) sellaisen toimenpiteen näkökohtiin, jotka eivät ole 8.7 tai 8.8 artiklan mukaisia ja joita tarkoitetaan 8.12 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa tai 8.15 tai 8.16 artiklan mukaisia ja joita tarkoitetaan 8.18 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa; tai
 - b) 8.12 artiklan 2 kohdassa tai 8.18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun toimenpiteeseen.

8.34 ARTIKLA

Hallinnollisten päätösten uudelleentarkastelumenettelyt

1. Kumpikin osapuoli pitää yllä oikeudellisia, välitys- tai hallinnollisia tuomioistuimia tai -menettelyitä, jotka mahdollistavat asianomaisen yrittäjän tai palveluntarjoajan pyynnöstä nopean uudelleentarkastelun ja tarvittaessa asianmukaiset oikaisukeinot, kun on kyse hallinnollisista päätöksistä, jotka koskevat
 - a) rajat ylittävään palveluiden kauppaan, sellaisena kuin se on määritelty 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan d alakohdassa;
 - b) sijoittautumista, sellaisena kuin se on määriteltynä 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan i alakohdassa, tai toimintaa, sellaisena kuin se on määriteltynä 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan p alakohdassa; tai
 - c) palvelun tarjoamista osapuolen luonnollisen henkilön läsnäolon muodossa toisen osapuolen alueella 8.24 artiklan mukaisesti.
2. Jos edellä 1 kohdassa mainitut menettelyt eivät ole riippumattomia elimestä, jolle on uskottu asianomaisen hallinnollisen päätöksen tekeminen, kunkin osapuolen on taattava, että menettelyillä turvataan asian objektiivinen ja puolueeton tarkastelu.

8.35 ARTIKLA

Vastavuoroinen tunnustaminen

1. Tämän jakson määräykset eivät estä osapuolta vaatimasta, että luonnollisilla henkilöillä on sellainen tarvittava pätevyys tai ammattikokemus, jota edellytetään asianomaisen toimialan osalta sillä alueella, jolla palvelua tarjotaan.
2. Kumpikin osapuoli rohkaisee alueellaan toimivia ammattialajärjestöjä antamaan komitealle vastavuoroista tunnustamista koskevia suosituksia, jotta yrittäjät ja palveluntarjoajat voisivat kokonaan tai osittain täyttää kummankin osapuolen soveltamat perusteet, jotka koskevat yrittäjien ja palveluntarjoajien toimi- ja muita lupia, toimintaa ja todistuksia erityisesti ammatillisten palveluiden alalla.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun yhteisen suosituksen saatuaan komitea tarkastelee suositusta kohtuullisessa ajassa varmistaakseen, onko se tämän sopimuksen kanssa yhteensopiva, ja arvioi siihen sisältyvien tietojen perusteella erityisesti
 - a) missä määrin kummankin osapuolen soveltamat 2 kohdassa tarkoitetut normit ja kriteerit, jotka koskevat toimi- ja muita lupia, toimintaa ja todistuksia, ovat samankaltaisia; ja

b) edellä 2 kohdassa tarkoitetun toimi- ja muita lupien, toiminnan ja todistusten vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen mahdollista taloudellista arvoa.

4. Kun nämä vaatimukset täyttyvät, komitea määrittelee vaiheet neuvotteluja varten. Tämän jälkeen osapuolet aloittavat neuvottelut toimivaltaisten viranomaistensa välityksellä edellä 2 kohdassa tarkoitetun toimi- ja muiden lupien, toiminnan ja todistusten vastavuoroista tunnustamista koskevasta sopimuksesta.

5. Tällaisen vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen, jonka osapuolet voivat tehdä, on oltava WTO-sopimuksen asiaa koskevien määräysten ja erityisesti GATS-sopimuksen VII artiklan mukainen.

3 ALAJAKSO

Posti- ja kuriiripalvelut

8.36 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan posti- ja kuriiripalveluiden tarjontaa koskevan sääntelykehyksen periaatteet, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat posti- ja kuriiripalveluiden kauppaan.

2. Tässä alajaksossa

- a) 'lisanssillä' tarkoitetaan lupaa, jota osapuolen riippumaton sääntelyviranomainen voi edellyttää yksittäiseltä toimittajalta osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, jotta kyseinen toimittaja voi tarjota posti- ja lähettipalvelut; ja
- b) 'yleispalvelulla' tarkoitetaan tietynlaatuisten postipalveluiden pysyvää tarjontaa kaikille käyttäjille kohtuullisin hinnoin osapuolen koko alueella.

8.37 ARTIKLA

Yleispalvelut

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaisen yleispalveluvelvoitteen se haluaa pitää voimassa. Tällaista velvoitetta ei sinänsä katsota kilpailun vastaiseksi, jos sitä hallinnoidaan avoimesti, ketään syrjimättä ja kilpailun kannalta puolueettomalla tavalla eikä se aiheuta suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittelemä yleispalvelu edellyttää kaikkien niiden toimittajien osalta, joita velvoite koskee.

2. Postilainsäädäntönsä puitteissa tai muilla perinteisillä keinoilla kumpikin osapuoli vahvistaa yleispalveluvelvoitteen soveltamisalan ottaen täysimääräisesti huomioon käyttäjien tarpeet ja kyseisen osapuolen kansalliset olosuhteet, mukaan lukien markkinavoimat.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen säädösten ja määräysten mukaisen yleispalveluvelvoitteen piiriin kuuluvien posti- ja kuriiripalveluiden tarjoajat eivät toimi sen alueella seuraavilla tavoilla:
- a) sulkemalla muiden yritysten liiketoimet pois ristikkäistuilla, joihin tulot saadaan yleispalvelun tarjonnasta tai pikapostipalveluiden¹ (EMS) tai jonkin muun ei-yleispalvelun tarjonnasta tavalla, joka muodostaa yksityisen monopolin, joka rikkoo yksityisten monopolien kieltämistä ja hyvän kauppataidan mukaisen kaupan ylläpitoa koskevan Japanin lain (vuoden 1947 laki nro 54) 3 artiklaa, tai on Euroopan unionin kilpailuoikeuden vastaista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä²; tai

¹ Tässä alakohdassa 'pikapostipalveluilla (EMS)' tarkoitetaan Istanbulissa 6 päivänä lokakuuta 2016 tehdyn Maailman postiliiton yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa tarkoitettuja palveluita.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että kummankin osapuolen kilpailulainsäädännön täytäntöönpano ja kilpailuviranomaisen tekemät päätökset kuuluvat 11 luvun määräysten piiriin.

- b) jaotteleamalla samankaltaisissa olosuhteissa asiakkaita perusteettomasti esimerkiksi lähetyspalvelujen suurkuluttajiin tai yhteisrahtilähetysten kokoajiin soveltamalla eri maksuja tai määräyksiä, jotka koskevat vastaanottoa, toimittamista, jälleenlähettämistä, palauttamista ja toimitukseen tarvittavien päivien lukumäärää yleispalveluvelvoitteen piiriin kuuluvan palvelun tarjonnassa.

8.38 ARTIKLA

Rajamenettelyt

1. Kansainvälisiä postipalveluja ja kansainvälisiä kuriiripalveluja¹ koskevat rajamenettelyt pannaan täytäntöön asiaan liittyvien kansainvälisten sopimusten sekä kunkin osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

¹ Tässä artiklassa 'kansainvälisillä postipalveluilla' tarkoitetaan palveluita, joita Maailman postiliiton yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan 12 alakohdassa tarkoitetut nimetyt operaattorit tarjoavat Maailman postiliiton sääntöjen mukaisesti. 'Kansainvälisillä kuriiripalveluilla' tarkoitetaan asiakirjojen, painotuotteiden, pakettien ja tavaroiden keruuta, lajittelua, kuljetusta ja jakelua ulkomaisiin kohteisiin ilman Maailman postiliiton sääntöjen mukaista sääntelyä.

2. Rajoittamatta 1 kohdan soveltamista kumpikaan osapuoli ei saa perusteettomasti antaa kansainvälisille kuriiripalveluille huonompaa kohtelua rajamenettelyjen osalta kun se, minkä se antaa kansainvälisille postipalveluille.

8.39 ARTIKLA

Toimiluvat

1. Kumpikin osapuoli voi vaatia toimilupaa tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvien palveluiden tarjoamiseksi.
2. Kun osapuoli edellyttää toimilupaa, se asettaa julkisesti saataville
 - a) kaikki toimiluvan myöntämiseen liittyvät perusteet sekä aika, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja
 - b) toimilupien ehdot ja edellytykset.

3. Jos toimivaltainen viranomainen hylkää toimilupahakemuksen, sen on pyynnöstä ilmoitettava hakijalle hakemuksen hylkäämisen syyt. Kumpikin osapuoli vahvistaa riippumattoman elimen välityksellä tapahtuvan muutoksenhakumenettelyn, joka on niiden hakijoiden saatavilla, joiden toimilupa on hylätty. Tällaisen menettelyn on oltava avoin, syrjimätön ja objektiivisiin perusteisiin tukeutuva.

8.40 ARTIKLA

Sääntelyelimen riippumattomuus

Kukin osapuoli varmistaa, että

- a) sen tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvien palveluiden sääntelystä vastaava elin¹ on oikeudellisesti erillinen kaikista tällaisten palveluiden tarjoajista eikä ole niihin nähden vastuussa toiminnastaan; sekä
- b) ellei osapuolen säädöksistä ja määräyksistä muuta johdu, sen sääntelyelimen päätökset ja käyttämät menettelyt ovat puolueettomia.

¹ Tässä artiklassa tarkoitettuun sääntelyelimeen eivät kuulu osapuolten tulliviranomaiset.

4 ALAJAKSO

Telepalvelut

8.41 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan sääntelykehyksen periaatteet kaikille telepalveluille, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat telepalveluiden kauppaan, johon kuuluu signaalien, kuten video- ja äänisignaalien, siirtäminen julkisten televerkkojen välityksellä (riippumatta käytetystä protokollatyypistä ja teknologiasta).
2. Tätä alajaksoa ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat seuraaviin:
 - a) kunkin osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti määritellyt yleisradiopalvelut; ja
 - b) televerkkojen ja -palveluiden avulla siirretyt sisältöpalvelut tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitävät palvelut.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdan a alakohdassa määrätään, yleisradiopalveluiden tarjoajaa pidetään yleisten telepalveluiden tarjoajana ja sen verkkoja yleisinä televerkkoina, kun ja siinä määrin kuin tällaisia verkkoja käytetään myös yleisten telepalveluiden tarjoamiseen.
4. Tämän alajakson määräyksiä ei voida tulkita siten, että ne edellyttävät, että osapuoli
- a) antaa toisen osapuolen palveluntarjoajalle oikeuden perustaa, rakentaa, hankkia, vuokrata, käyttää tai tarjota televerkkoja tai -palveluita tässä sopimuksessa täsmennettyjen lisäksi; tai
 - b) perustaa, rakentaa, hankkii, vuokraa, käyttää tai tarjoaa televerkkoja tai -palveluita, joita ei yleisesti ole tarjolla tai velvoittaa sen lainkäyttövaltaan kuuluvan palveluntarjoajan toimimaan näin.

8.42 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä alajaksossa

- a) 'liitännäistoiminnoilla' tarkoitetaan palveluita ja -infrastruktuuria, jotka liittyvät yleisiin televerkkoihin tai -palveluihin ja jotka mahdollistavat palvelujen tarjoamisen kyseisen verkon tai palvelun kautta, muiden muassa rakennuksia (myös sisääntuloja ja kaapelointeja), kaapelikanavia, jakomoja sekä mastoja ja antennoja;
- b) 'kustannuspohjaisella' tarkoitetaan kustannuksiin perustuvaa, mihin voi sisältyä kohtuullinen voitto ja erilaisia kustannusmenettelyjä eri laitteiden tai palveluiden osalta;
- c) 'loppukäyttäjällä' tarkoitetaan yleisen televerkon tai -palvelun lopullista käyttäjää tai tilaajaa, mukaan luettuina muut palveluntarjoajat kuin yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoaja;

- d) 'välttämättömillä laitteilla' tarkoitetaan julkisen televerkon ja -palvelun laitteita,
- i) jotka tarjoaa ainoastaan tai pääasiassa yksi tarjoaja tai rajallinen määrä tarjoajia; ja
 - ii) joiden korvaaminen palvelun tarjoamista varten ei ole taloudellisesti tai teknisesti mahdollista;
- e) 'yhteenliittämisellä' tarkoitetaan yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajien linkittämistä¹, jotta yhden tarjoajan palveluja käyttävät voivat olla yhteydessä toisen tarjoajan asiakkaisiin tai käyttää jonkin toisen sellaisen tarjoajan palveluja, jolla on pääsy verkkoon;
- f) 'kansainvälisellä verkkovierailupalvelulla' tarkoitetaan kaupallista matkaviestintäpalvelua, joka tarjotaan yleisten telepalveluiden toimittajien välisen kaupallisen sopimuksen mukaisesti ja jonka ansiosta loppukäyttäjä voi käyttää omaa matkapuhelintaan tai muuta ääni-, data- tai viestipalvelulaitettaan sen alueen ulkopuolella, jossa loppukäyttäjän oma televerkko sijaitsee;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että linkittäminen voi sisältää fyysistä tai loogista yhdistämistä tapauksen mukaan.

- g) 'vuokrajohdoilla' tarkoitetaan kahden tai useamman nimetyn pisteen välisiä televiestintälaitteita, jotka on osoitettu tietylle käyttäjälle tai tietyn käyttäjän saataville, käytettävästä teknologiasta riippumatta;
- h) 'suurella palveluntarjoajalla' tarkoitetaan toimittajaa, joka voi telepalveluiden markkinoilla olennaisesti vaikuttaa osallistumisehtoihin hinnan ja tarjonnan osalta seuraavien tekijöiden vuoksi:
 - i) välttämättömät laitteet ovat sen hallinnassa; tai
 - ii) se voi hyödyntää asemaansa markkinoilla;
- i) 'syrjimättömällä' tarkoitetaan kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin se, mikä vastaavien yleisten televerkkojen ja -palvelujen toimittajille ja käyttäjille on myönnetty vastaavissa olosuhteissa;
- j) 'numeron siirrettävyydellä' tarkoitetaan yleisten telepalveluiden loppukäyttäjälle tarjottavaa mahdollisuutta säilyttää pyynnöstä puhelinnumeronsa tämän vaihtaessa samanlaisten yleisten telepalveluiden samantasoista tarjoajaa samassa sijaintipaikassa ilman palvelun laatuun tai luotettavuuteen kohdistuvaa haittaa;

- k) 'yleisellä televerkolla' tarkoitetaan yleistä televiestintäinfrastruktuuria, joka mahdollistaa televiestinnän määrättyjen verkon liityntäpisteiden välillä ja parissa;
- l) 'yleisellä telepalvelulla' tarkoitetaan mitä tahansa yleisesti tarjottavia televiestinnän siirtopalveluita, muun muassa sähkö-, puhelin-, teleksi- ja tiedonsiirtopalvelut, joihin liittyy yleensä asiakkaan antamien tietojen siirto kahden tai useamman pisteen välillä siten, että asiakkaan antamien tietojen muoto ja sisältö säilyvät muuttumattomina;
- m) 'sääntelyviranomaisella' tarkoitetaan televiestinnän sääntelystä vastaavaa osapuolen elintä tai elimiä;
- n) 'televiestinnällä' tarkoitetaan signaalien lähettämistä ja vastaanottamista johtojen välityksellä, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla; ja
- o) 'käyttäjillä' tarkoitetaan yleisen televerkon tai -palvelun lopullisia käyttäjiä tai toimittajia, jotka ovat televerkon tai -palvelun kuluttajia tai tilaajia.

8.43 ARTIKLA

Sääntelyä koskevat toimintatavat

1. Osapuolet tunnustavat kilpailumarkkinoiden merkityksen tarjottaessa laaja valikoima telepalveluita ja parannettaessa kuluttajien hyvinvointia sekä sen, että taloudellista sääntelyä ei välttämättä tarvita, jos markkinoilla on tehokas kilpailu. Näin ollen osapuolet tunnustavat, että eri markkinoilla on erilaiset sääntelytarpeet ja toimintatavat sääntelyn osalta ja että osapuoli voi määrittää, miten se panee tämän alajakson mukaiset velvoitteet täytäntöön.
2. Tässä yhteydessä osapuolet tunnustavat, että osapuoli voi
 - a) harjoittaa suoraa sääntelyä joko ennakoiden ongelmaa, jonka osapuoli olettaa ilmenevän, tai ratkaistakseen ongelman, joka on jo ilmennyt markkinoilla; tai
 - b) luottaa markkinavoimien toimintaan, erityisesti niillä markkinasegmenteillä, joilla on kilpailua tai joilla on vähäiset markkinoille pääsyn esteet, kuten palveluissa, joita tarjoavat sellaiset televiestintäpalveluiden toimittajat, joilla ei ole omia verkkoja.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolta, joka pidättäytyy harjoittamasta sääntelyä 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, koskevat edelleen tämän alajakson mukaiset velvoitteet. Tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta sääntelyä telepalveluihin.

8.44 ARTIKLA

Pääsy televerkkoihin ja -palveluihin ja niiden käyttö

1. Kukin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen palveluntarjoajien saatavilla ja käytettävissä ovat yleiset televerkot ja -palvelut kohtuullisin, syrjimättömin ja vähintään yhtä edullisin ehdoin kun ne, jotka näiden yleisten televerkkojen ja -palveluiden tarjoaja myöntää omille vastaaville palveluilleen samoissa olosuhteissa. Tätä velvoitetta sovelletaan muun muassa soveltamalla 2–6 kohtaa.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen palveluntarjoajille myönnetään pääsy mihin tahansa yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin, joita tarjotaan ensiksi mainitun osapuolen rajojen sisällä tai rajojen yli ja edellä mainittujen palvelujen tarjoajien annetaan käyttää niitä, mukaan lukien yksityiset vuokrajohdot, ja tätä varten ne varmistavat, ellei 5 ja 6 kohdasta muuta johdu, että näille palveluntarjoajille annetaan lupa
 - a) hankkia, vuokrata ja kiinnittää päätelaite tai muu laite, joka liitetään verkkoon ja joka on välttämätön niiden palvelujen tarjoamiseksi;
 - b) kytkeä yksityisiä vuokrajohdot tai omistusjohtoja yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin tai toisten palvelujen tarjoajien vuokrajohdot tai omistusjohtoihin; ja

- c) käyttää valintansa mukaisia muita kuin julkisten televerkkojen ja -palvelujen saatavuuden kannalta välttämättömiä käyttöprotokollia palvelun tarjonnassa.

3. Kummankin osapuolen on varmistettava, että toisen osapuolen palveluntarjoajat voivat käyttää yleisiä televerkkoja ja -palveluja ensiksi mainitun osapuolen alueella ja sen rajojen yli tiedonsiirtoa varten, mukaan lukien tällaisten palveluntarjoajien yrityksen sisäinen viestintä, ja päästäkseen kumman tahansa osapuolen tai muun WTO:n jäsenen alueella tietokannoissa pidettäviin tai muulla tavalla koneluettavassa muodossa säilytettyihin tietoihin.

4. Sen rajoittamatta, mitä 3 kohdassa määrätään, osapuoli voi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä viestien turvallisuuden ja luottamuksellisuuden takaamiseksi ottaen huomioon vaatimuksen, ettei näitä toimenpiteitä sovelleta siten, että ne muodostaisivat palvelukaupassa keinon mielivaltaisuudelle tai epäoikeutetulle syrjinnälle tai peitetylle kaupan rajoittamiselle.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleisten televerkkojen tai -palveluiden saannille ja käytölle ei aseteta muita ehtoja kuin ne, jotka ovat tarpeen, jotta voidaan

- a) turvata televerkkojen tai -palveluiden tarjoajia koskevat julkisen palvelun velvollisuudet, ja erityisesti niiden mahdollisuudet pitää verkkojaan ja palvelujaan yleisesti saatavilla; tai

b) suojata yleisten televerkkojen ja -palvelujen teknistä yhtenäisyyttä.

6. Edellyttäen, että ehdot täyttävät 5 kohdassa määrätyt kriteerit, yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin pääsyä ja niiden käyttöä koskevat ehdot voivat sisältää:

a) näiden palvelujen jälleenmyynnin tai jaetun käytön rajoituksia;

b) määrättyjen teknisten liitäntöjen käyttöä koskevan vaatimuksen, myös liitäntäprotokollat televerkkoihin tai -palveluihin yhteenliittämistä varten;

c) tarvittaessa yleisten telepalveluiden yhteentoimivuutta koskevat vaatimukset, jotta voidaan tukea 8.55 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamista;

d) päätelaitteiden tai muiden yleiseen televerkkoon liitettävien laitteiden tyyppihyväksyntä ja tekniset vaatimukset, jotka koskevat näiden laitteiden kiinnittämistä kyseisiin verkkoihin;

e) rajoitukset, jotka koskevat yksityisten vuokrajohdotojen tai omistusjohdotojen yhteenliittämistä yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin tai muiden palveluntarjoajien vuokrajohdotoihin tai omistusjohdotoihin; tai

f) ilmoittamis-, lupa-, rekisteröinti- ja toimilupavaatimuksia.

8.45 ARTIKLA

Numeron siirrettävyys

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleisten telepalveluiden tarjoajat mahdollistavat sen alueella numeron siirrettävyyden matkaviestintäpalveluiden ja muiden kyseisen osapuolen nimeämien palveluiden osalta joutuisasti sekä kohtuullisin ehdoin ja edellytyksin.

8.46 ARTIKLA

Jälleenmyynti

Jos osapuoli edellyttää, että telepalveluiden tarjoajan on tarjottava yleinen telepalvelunsa jälleenmyyntiä varten, kyseinen osapuoli varmistaa, että toimittaja ei määrää kohtuuttomia tai syrjiviä ehtoja tai rajoituksia sen yleisten telepalveluiden jälleenmyynnille.

8.47 ARTIKLA

Verkkotoimintojen käytön ja yhteenliittämisen mahdollistaminen

1. Osapuolet tunnustavat, että verkkotoimintojen¹ käytön ja yhteenliittämisen mahdollistamisesta olisi periaatteessa sovittava kyseisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajien välisten kaupallisten neuvottelujen pohjalta.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikilla yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajilla on sen alueella oikeus ja, jos toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoaja niin pyytää, velvollisuus neuvotella yhteenliittämisestä yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoamista varten. Kumpikin osapuoli myöntää sen sääntelyviranomaiselle valtuudet tarvittaessa edellyttäen, että yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat myöntävät toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille verkkojen yhteenliittämisen.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa 'verkkotoimintojen käytön mahdollistamisella' tarkoitetaan toimintojen tai palveluiden saattamista toisen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajan saataville määräehdoin yleisten telepalveluiden tarjoamista varten. Siihen voivat kuulua aktiivisten tai passiivisten verkkoelementtien käyttäminen, liitännäistoiminnot, virtuaaliset verkkopalvelut, rinnakkain sijoittaminen tai muut liitännäistoimintojen yhteiskäyttötavat, vuokrajohtojen käyttäminen sekä tiettyjen verkkotoimintojen tai -elementtien käyttäminen, mukaan lukien tilaajayhteydet eriytetyltä pohjalta.

3. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joiden vuoksi yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajien on verkkotoimintojen käytön mahdollistamisen tai yhteenliittämisen myöntämisen yhteydessä tarjottava eri palveluntarjoajille samankaltaisia palveluja erilaisin ehdoin ja edellytyksin tai joilla asetetaan velvoitteita, jotka eivät liity tarjottaviin palveluihin.

8.48 ARTIKLA

Suuriin palveluntarjoajiin liittyvät velvoitteet

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä sen estämiseksi, että palveluntarjoajat, jotka joko yksin tai yhdessä ovat suuria palveluntarjoajia, ottavat käyttöön kilpailunvastaisia käytäntöjä tai jatkavat sellaisten soveltamista. Tällaisia kilpailunvastaisia käytäntöjä ovat erityisesti
 - a) kilpailunvastaisen ristiintukemisen harjoittaminen;
 - b) kilpailijoilta saatujen tietojen käyttö kilpailua rajoittavasti; ja
 - c) se, ettei muiden palveluntarjoajien käyttöön anneta viivytyksettä teknisiä tietoja välttämättömistä resursseista eikä kaupallisesti merkityksellisiä tietoja, joita ne tarvitsevat voidakseen tarjota palveluja.

2. Kukin osapuoli myöntää sääntelyviranomaiselleen valtuudet tarvittaessa edellyttäen, että suuret yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat myöntävät sen alueella toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin se, jonka kyseiset suuret tarjoajat myöntävät vastaavissa olosuhteissa tytäryhtiöilleen tai sidosyrityksilleen seuraavien seikkojen osalta:

- a) samanlaisten telepalveluiden saatavuus, tarjonta, hinnat tai laatu; ja
- b) yhteenliittämiseen tarvittavien teknisten rajapintojen saatavuus.

3. Kummankin osapuolen on varmistettava, että kaikki sen alueen suuret palveluntarjoajat tarjoavat yhteenliittämismahdollisuuden toisen osapuolen televerkkojen ja -palveluiden tarjoajille kaikissa suuren palveluntarjoajan verkon teknisesti mahdollisissa kohdissa ja että suuret palveluntarjoajat tarjoavat tällaisen yhteenliittämismahdollisuuden

- a) ehdoin (mukaan luettuina tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito) ja hinnoin, jotka ovat syrjimättömiä ja vähintään yhtä edulliset kuin ne, joita sovelletaan sen omiin vastaaviin palveluihin vastaavissa olosuhteissa, ja laadultaan vähintään yhtä hyvänä kuin mitä tarjotaan sen omille vastaaville palveluille, siihen vailla sidosyhteyttä olevien palveluntarjoajien vastaaville palveluille taikka sen tytäryhtiöille tai muille sidosyrityksille;

- b) viivytyksittä ja soveltaen ehtoja (mukaan luettuina tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito) ja kustannusperustaisia maksuja, jotka ovat avoimia, taloudelliseen toteutettavuuteen nähden kohtuullisia ja riittävän eriteltyjä, jotta palveluntarjoajien ei tarvitse maksaa sellaisista verkon osista tai toiminteista, joita ne eivät tarvitse palvelunsa tarjoamiseen; ja
- c) käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoiminteiden rakentamiskustannuksiin.

4. Kummankin osapuolen on varmistettava, että kaikki sen alueen suuret palveluntarjoajat tarjoavat toisen osapuolen televerkkojen ja -palveluiden tarjoajille niiden toimintojen ja laitteistojen osalta yhteenliittämismahdollisuuden suuren palveluntarjoajan kanssa käyttämällä seuraavia:

- a) yhteenliittämistarjouksen malli tai muu yhteenliittämisen vakiotarjous, joka sisältää hinnat, ehdot ja edellytykset, jotka suuri palveluntarjoaja yleensä tarjoaa yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille; tai
- b) voimassa olevan yhteenliittämissopimuksen ehdot ja edellytykset.

5. Kukin osapuoli varmistaa, että menettelyt, joilla yhteenliittäminen suuriin palveluntarjoajiin sen alueella toteutetaan, julkistetaan.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueen suuret palveluntarjoajat julkaisevat joko yhteenliittämissopimuksensa tai yhteenliittämistarjoustensa mallin.

7. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueen suuret tarjoajat, jotka verkkojen käyttöoikeus- tai yhteenliittämistä koskevien sopimusneuvottelujen myötä taikka verkkotoimintojen käytön tai yhteenliittämisen kautta saavat tietoja toiselta yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajalta, voivat käyttää tällaisia tietoja ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on annettu, ja huolehtivat aina toimitettujen tai tallennettujen tietojen luottamuksellisuudesta.

8. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suuret palveluntarjoajat sen alueella mahdollistavat verkkotoimintojen käytön, mihin voivat muun muassa sisältyä verkkoelementit ja liitännäistoiminnot, toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille ehdoilla ja edellytyksillä (myös hintojen, teknisten standardien, eritelmien, laadun ja ylläpidon osalta), jotka ovat avoimia, kohtuullisia, syrjimättömiä (myös nopeuden osalta) ja vähintään yhtä edullisia kuin sen omille vastaaville palveluille samoissa olosuhteissa tarjottavat ehdot ja edellytykset¹.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän kohdan ei voida tulkita estävän osapuolta sallimasta sitä, että sen alueen suuri palveluntarjoaja hylkää yhteissijoittamisen, kun hylkäämiselle on kohtuulliset perusteet, kuten tekninen toteutettavuus.

8.49 ARTIKLA

Sääntelyviranomainen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen sääntelyviranomainen on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton¹ kaikista yleisten telepalveluiden, -verkkojen tai televiestintälaitteiden tarjoajista.
2. Jos osapuolella on omistussuoksia tai määräysvaltaa yleisiä televerkkoja tai -palveluja tarjoavassa palveluntarjoajassa, sen on varmistettava, että televiestinnän sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan.
3. Kumpikin osapuoli antaa sääntelyviranomaiselleen valtuudet säännellä televiestintäalaa ja toteuttaa sille osoitetut tehtävät, myös tämän alajakson mukaisia velvoitteita koskevien toimenpiteiden täytäntöönpanon valvonnan. Sääntelyviranomaisen tehtävät on julkaistava helposti saatavilla olevassa ja selkeässä muodossa.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen sääntelyviranomaista ei pidetä toiminnallisesti riippuvaisena pelkästään sen vuoksi, että jokin kyseisen osapuolen viranomainen (muu kuin sääntelyviranomainen) omistaa telepalveluiden, -verkkojen tai televiestintälaitteiden tarjoajien osakkeita tai sillä on jokin muu etu niihin nähden.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen sääntelyviranomaisen tekemät päätökset ja käyttämät menettelyt ovat tasapuoliset kaikkien markkinaosapuolten kannalta.
5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen sääntelyviranomainen suorittaa tehtävänsä avoimesti ja mahdollisuuksien mukaan ilman aiheetonta viivytystä.
6. Kumpikin osapuoli antaa sääntelyviranomaiselleen valtuudet pyytää yleisten televerkkojen ja -palveluiden tarjoajilta kaikkia tarvittavia tietoja, myös rahoitustietoja, joita se tarvitsee tämän alajakson mukaisten tehtäviensä hoitamiseen. Sääntelyviranomainen ei saa vaatia enemmän tietoja kuin mitä on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi ja sen on käsiteltävä näiltä toimittajilta saatuja tietoja liikesalaisuutta koskevien kyseisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

8.50 ARTIKLA

Yleispalvelut

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, millaiset yleispalveluvelvoitteet se haluaa pitää voimassa. Näitä velvoitteita ei sinänsä katsota kilpailun vastaisiksi, jos niitä hallinnoidaan avoimesti, objektiivisesti, syrjimättömästi ja kilpailun kannalta puolueettomalla tavalla eivätkä ne aiheuta suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittämä yleispalvelu edellyttää.

2. Kaikkien telepalveluja tarjoavien palveluntarjoajien on oltava oikeutettuja tarjoamaan yleispalvelua. Yleispalvelun tarjoajat on nimettävä tehokkaalla, läpinäkyvällä, syrjimättömällä menetelmällä, joka ei ole tarpeettoman raskas.

3. Osapuolen sääntelyviranomaisen voi päättää, tarvitaanko menettelyä, jolla korvataan nettokustannukset yleispalvelun tarjoajaksi nimetyille palveluntarjoajille, kun otetaan huomioon tällaisille toimittajille koituva mahdollinen markkinaetu, vai jaetaanko yleispalveluvelvoitteiden nettokustannukset.

8.51 ARTIKLA

Televerkkojen ja -palveluiden tarjoamista koskeva lupa

1. Mahdollisuuksien mukaan kumpikin osapuoli antaa luvan televerkkojen tai -palveluiden tarjontaan yksinkertaisen ilmoituksen tai rekisteröinnin perusteella edellyttämättä sääntelyviranomaisen ennakkopäätöstä. Lupa perustuvat oikeudet ja velvoitteet on julkaistava helposti saatavilla olevassa muodossa.

2. Osapuoli voi tarvittaessa edellyttää toimilupaa radiotaajuuksien ja numeroiden käyttöoikeuteen

a) haitallisten häiriöiden välttämiseksi;

b) palvelun teknisen laadun varmistamiseksi; ja

c) taajuuksien tehokkaan käytön varmistamiseksi.

3. Jos osapuoli edellyttää toimilupaa, se julkaisee

a) kaikki toimiluvan myöntämiseen liittyvät perusteet sekä sen kohtuullisen ajan, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja

b) toimilupakohtaiset ehdot ja edellytykset.

4. Kumpikin osapuoli ilmoittaa hakemuksen tekijälle hakemuksen tuloksesta ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun päätös toimiluvasta on tehty. Jos tehdään päätös hakemuksen hylkäämisestä tai toimiluvan peruuttamisesta, kummankin osapuolen on ilmoitettava hakijalle pyynnöstä ja periaatteessa kirjallisesti hylkäämisen tai peruuttamisen syyt. Tässä tapauksessa hakijan on voitava hakea muutosta 8.54 artiklassa tarkoitetulta muutoksenhakuelimeltä.

5. Kummankin osapuolen on varmistettava, että televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille mahdollisesti määrättävät hallinnolliset maksut ovat objektiivisia, avoimia ja oikeassa suhteessa sen sääntelyviranomaisen hallinnollisiin kustannuksiin. Tällaisiin hallinnollisiin maksuihin eivät sisälly rajallisten resurssien käyttöoikeudesta maksettava maksut eivätkä yleispalvelun tarjoamiseksi määrättävät maksusuudet.

8.52 ARTIKLA

Rajallisten resurssien jakaminen ja käyttö

1. Kumpikin osapuoli toteuttaa menettelynsä, jotka koskevat televiestintään liittyvien rajallisten resurssien, kuten taajuuksien, numeroiden ja reititysoikeuksien, myöntämistä ja käyttöä, avoimesti, puolueettomasti, joutuisasti, läpinäkyvästi, syrjimättömästi ja tavalla, joka ei ole tarpeettoman raskas.
2. Kukin osapuoli julkaisee myönnettyjen taajuuskaistojen kulloisenkin tilanteen, mutta yksityiskohtaisia tietoja julkishallinnon erityisiin käyttötarkoituksiin myönnettyistä taajuuksista ei edellytetä.
3. Spektrin jakamiseen ja myöntämiseen sekä taajuuksien hallintaan liittyvät osapuolen toimenpiteet eivät sinänsä ole ristiriidassa 8.7 ja 8.15 artiklan kanssa. Näin ollen osapuolet säilyttävät oikeutensa ottaa käyttöön ja soveltaa spektrin ja taajuuksien hallintaohjelmia, joilla voidaan rajoittaa yleisten telepalveluiden tarjoajien määrää, sillä edellytyksellä, että osapuoli tässä yhteydessä toimii tämän sopimuksen muiden määräysten kanssa yhteensopivalla tavalla. Tähän oikeuteen sisältyy mahdollisuus jakaa taajuusalueita ottaen huomioon nykyiset ja tulevat tarpeet sekä taajuuksien saatavuuden.

8.53 ARTIKLA

Avoimuus

Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimenpiteet, jotka liittyvät yleisten televerkkojen tai -palveluiden saantiin ja käyttöön, ovat julkisesti saatavilla, mukaan lukien seuraavia koskevat toimenpiteet:

- a) tariffit ja muut palvelua koskevat ehdot ja edellytykset;
- b) teknisten rajapintojen eritelmät;
- c) saantiin ja käyttöön vaikuttavien standardien valmistelusta, muuttamisesta ja hyväksymisestä vastaavat elimet;
- d) päätelaitteiden tai muiden laitteiden liittämistä yleiseen televerkkoon koskevat edellytykset; ja
- e) mahdolliset ilmoitus-, lupa-, rekisteröinti- tai lisenssivaatimukset.

8.54 ARTIKLA

Televiestintäriitojen ratkaiseminen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti, että toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajan käytettävissä on joutuisa muutoksenhaku ensiksi mainitun osapuolen sääntelyviranomaisessa, kun kyseessä ovat tästä alajaksosta syntyvät tällaisten toimittajien oikeudet ja velvoitteet. Tällaisessa tapauksessa sääntelyviranomaisen on pyrittävä, tapauksen mukaan, antamaan sitova päätös, jotta riita voidaan ratkaista ilman aiheetonta viivytystä.
2. Jos sääntelyviranomainen kieltäytyy panemasta vireille jotakin toimintaa saatuaan riidanratkaisupyynnön, sen on pyynnöstä ja kohtuullisen ajan kuluessa annettava kirjallinen selvitys päätöksestään.
3. Sääntelyviranomaisen on julkistettava riidan ratkaisemisesta tehty päätös osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti ja ottaen huomioon liikesalaisuutta koskevat vaatimukset.
4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki toisen osapuolen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat, joihin sen sääntelyelimen ottama kanta tai tekemä päätös vaikuttaa kielteisesti, voivat hakea tällaisen kannan tai päätöksen uudelleentarkastelua joko kyseiseltä sääntelyviranomaiselta tai riippumattomalta muutoksenhakuelimeltä, joka voi olla oikeusviranomainen tai muu elin.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat, joihin sen sääntelyelimen tai riippumattoman muutoksenhakuelimen päätös vaikuttaa, voivat hakea tällaisen päätöksen lisätarkastelua riippumattomalta oikeusviranomaiselta osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, paitsi jos toimittaja on hyväksynyt menettelyn, jossa sääntelyelin tai riippumaton muutoksenhakuelin antaa lopullisen päätöksen.
6. Kumpikaan osapuoli ei saa sallia sitä, että muutoksenhaku muutoksenhakuelimestä tai oikeusviranomaisesta oikeuttaisi sääntelyviranomaisen kannan tai päätöksen noudattamatta jättämisen, ellei asianmukainen muutoksenhakuelin tai oikeusviranomainen keskeytä tai kumoa tällaisen kannan tai päätöksen soveltamista.
7. Edellä 1–3 kohdassa tarkoitettu menettely ei estä osapuolia saattamasta asiaa oikeusviranomaisten käsiteltäväksi.

8.55 ARTIKLA

Suhde kansainvälisiin järjestöihin

Osapuolet tunnustavat kansainvälisten standardien merkityksen televerkkojen ja -palveluiden maailmanlaajuisista yhteensopivuutta ja yhteentoimivuutta varten ja ottavat asiakseen tällaisten standardien edistämisen asiankuuluvissa kansainvälisissä elimissä, mukaan lukien Kansainvälinen teleliitto ja Kansainvälinen standardisointijärjestö.

8.56 ARTIKLA

Tietojen luottamuksellisuus

Palvelukauppaa rajoittamatta kukin osapuoli varmistaa yleisiä televerkkoja ja -palveluita käyttävän televiestinnän ja siihen liittyvien käyttäjien liikennetietojen luottamuksellisuuden.

8.57 ARTIKLA

Kansainvälinen verkkovierailu¹

1. Kumpikin osapuoli pyrkii tekemään yhteistyötä varmistaakseen avoimet ja kohtuulliset kansainvälisten verkkovierailupalveluiden hinnat, jotta voidaan tukea osapuolten välisen kaupan kasvua ja parantaa kuluttajien hyvinvointia.
2. Kumpikin osapuoli voi päättää toteuttaa toimia tehostaakseen avoimuutta ja kilpailua kansainvälisten verkkovierailupalveluiden hintojen ja verkkovierailupalvelujen teknisten vaihtoehtojen osalta, esimerkiksi
 - a) varmistamalla, että tiedot vähittäishinnoista ovat helposti kuluttajien saatavilla; ja
 - b) minimoimalla verkkovierailupalvelujen teknisiä vaihtoehtoja rajoittavat esteet, jolloin osapuolen alueelta toisen osapuolen alueella vierailevat kuluttajat voivat saada käyttöönsä telepalveluita valitsemaansa laitetta käyttäen.

¹ Tätä artiklaa ei sovelleta Euroopan unionin sisäisiin verkkovierailupalveluihin, jotka ovat kaupallisia matkaviestintäpalveluita, joita tarjotaan yleisten telepalveluiden toimittajien välisen kaupallisen sopimuksen mukaisesti ja joiden ansiosta loppukäyttäjä voi käyttää omaa matkapuhelintaan tai muuta ääni-, data- tai viestipalvelulaitettaan muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa kuin siinä, jossa loppukäyttäjän oma televerkko sijaitsee.

3. Kumpikin osapuoli rohkaisee alueellaan toimivia yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajia julkaisemaan tiedot kansainvälisten verkkovierailupalveluiden vähittäishinnoista sellaisten ääni-, data- ja tekstiviestipalveluiden osalta, joita ne tarjoavat toisen osapuolen alueella vieraileville loppukäyttäjilleen.
4. Tämän artiklan määräykset eivät velvoita osapuolta sääntelemään kansainvälisten verkkovierailupalveluiden hintoja tai ehtoja.

5 ALAJAKSO

Finanssipalvelut

8.58 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä alajaksoa sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat finanssipalvelujen kauppaan.

2. Sovellettaessa tämän alajakson 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan r alakohtaa 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavilla palveluilla' tarkoitetaan seuraavia:

- a) raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvä keskuspankin tai rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen toiminta;
- b) lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään tai yleiseen eläkejärjestelmään kuuluva toiminta; ja
- c) muu julkisen elimen toiminta, joka toteutetaan osapuolen tai sen julkisen elinten puolesta tai takaamana tai niiden rahoitusvaroja käyttäen.

3. Jos osapuoli sallii, että sen finanssipalvelujen tarjoajat kilpaillen julkisen elimen tai finanssipalvelujen tarjoajan kanssa toteuttavat jonkin 2 kohdan b tai c kohdassa tarkoitetun toiminnan tämän alajakson 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan r alakohdan soveltamista varten, 'palveluihin' sisältyy myös tällainen toiminta.

4. Edellä olevan 8.2 artiklan ensimmäisen kohdan s alakohtaa ei sovelleta tämän alajakson soveltamisalaan kuuluviin palveluihin.

8.59 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'finanssipalvelulla' tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen finanssipalvelujen tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua. Finanssipalveluihin kuuluvat kaikki vakuutus- ja vakuutuksiin liittyvät palvelut sekä kaikki pankki- ja muut rahoituspalvelut (paitsi vakuutuspalvelut). Finanssipalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:
 - i) vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:
 - A) ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):
 - 1) henkivakuutus; ja
 - 2) vahinkovakuutus;
 - B) jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;
 - C) vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta; ja

- D) vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut; ja
- ii) pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja):
- A) talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto yleisöltä;
 - B) kaikenlaisen luotonanto, mukaan luettuina kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoimien rahoitus;
 - C) rahoitusleasing;
 - D) kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan luettuina luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;
 - E) takaukset ja sitoumukset;
 - F) kaupankäynti omaan tai asiakkaitten lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muuten seuraavilla välineillä:
 - 1) rahamarkkinavälineet (mukaan lukien sekkit, vekselit ja talletustodistukset);

- 2) ulkomaanvaluutta;
 - 3) johdannaistuotteet, muun muassa futuurit ja optiot;
 - 4) valuuttakursseihin ja korkoihin liittyvät välineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset ja korkotermiinit;
 - 5) siirrettävät arvopaperit; ja
 - 6) muut siirtokelpoiset välineet ja rahoitusvarat, mukaan luettuina jalometalliharkot;
- G) osallistuminen kaikenlaisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja liikkeeseenlaskuun liittyvien palvelujen tarjoaminen;
- H) välitystoiminta rahamarkkinoilla;
- I) varainhoito, kuten käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, kaikenkattava yhteissijoitusten hoito, eläkerahastojen hoito, arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;

- J) rahoitusvaroihin kuten arvopapereihin, johdannaistuotteisiin ja muihin siirtokelpoisiin välineisiin liittyvät maksu- ja selvityspalvelut;
 - K) muiden rahoituspalvelujen tarjoajien suorittama rahoitustietojen hankinta ja siirto, rahoitusalan tietojenkäsittelyn ja siihen liittyvien ohjelmistojen tarjonta; ja
 - L) neuvonta, välitys ja muut liitännäisrahoituspalvelut A–K alakohdassa lueteltujen toimintamuotojen osalta, mukaan lukien luottotiedot ja luottotietoanalyysit, sijoituksiin ja arvopaperisalkkuihin liittyvä tutkimus ja neuvonta, yritysostoihin sekä yritysten uudelleenjärjestelyyn ja strategiaan liittyvä neuvonta;
- b) 'finanssipalvelujen tarjoajalla' tarkoitetaan osapuolen luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, lukuun ottamatta julkisia elimiä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa finanssipalveluita;
 - c) 'uudella finanssipalvelulla' tarkoitetaan jotakin luonteeltaan rahoitukseen liittyvää palvelua, jota mikään finanssipalvelujen tarjoaja ei tarjoa osapuolen alueella mutta jota tarjotaan toisen osapuolen alueella, mukaan lukien palvelut, jotka liittyvät olemassa oleviin ja uusiin tuotteisiin tai tuotteen toimitustapaan.
 - d) 'postin vakuutuslaitoksella' tarkoitetaan laitosta, joka merkitsee ja myy vakuutuksia yleisölle ja joka on suoraan tai välillisesti osapuolen postilaitoksen omistama tai sen määräysvallassa;

e) 'julkisella elimellä' tarkoitetaan

- i) osapuolen julkisia viranomaisia, keskuspankkia tai rahaviranomaista taikka osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevaa laitosta, jos sen pääasiallisena tehtävänä on hoitaa julkisia tehtäviä tai suorittaa julkishallintoon kuuluvia toimintoja, ei kuitenkaan laitosta, joka pääasiallisesti tarjoaa finanssipalveluja kaupallisin ehdoin; tai
- ii) näiden tehtävien osalta yksityistä elintä, joka hoitaa tehtäviä, joita yleensä hoitaa keskuspankki tai rahaviranomainen; ja

f) 'itsesääntelyorganisaatiolla' tarkoitetaan valtiosta riippumatonta elintä, mukaan luettuina arvopaperi- tai futuuripörssit tai arvopaperi- tai futuurimarkkinat, selvitystoimistot tai muut organisaatiot tai yhdistykset, jotka käyttävät osapuolen niille siirtämää sääntely- tai valvontavaltaa finanssipalveluiden tarjoajiin nähden.

8.60 ARTIKLA

Osapuolen alueella uudet finanssipalvelut

1. Osapuoli sallii sen alueelle sijoittautuneiden toisen osapuolen finanssipalvelujen tarjoajien tarjota alueellaan uusia rahoituspalveluja niiden luonteesta riippumatta.

2. Sen rajoittamatta, mitä 8.7 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdassa määrätään, osapuoli voi määrätä sen oikeudellisen muodon, jonka kautta uutta finanssipalvelua voidaan tarjota, ja se voi edellyttää, että palvelun tarjoamiseen hankitaan lupa. Jos osapuoli edellyttää toimilupaa, se voi evätä luvan vakauteen liittyvistä syistä mutta ei yksinomaan sen vuoksi, että yksikään finanssipalvelujen tarjoaja ei tarjoa kyseistä palvelua sen alueella.

8.61 ARTIKLA

Maksu- ja selvitysjärjestelmät

Niillä ehdoilla ja edellytyksillä, joilla myönnetään kansallinen kohtelu, kummankin osapuolen on sallittava alueelleen sijoittautuneiden toisen osapuolen finanssipalvelujen tarjoajille pääsy osalliseksi julkisten elinten ylläpitämiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin, sekä sellaisiin virallisiin rahoitus- ja jälleenrahoitusmahdollisuuksiin, jotka ovat käytettävissä tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Tällä artiklalla ei ole tarkoitus antaa pääsyä osapuolen viimekäden rahoitusmahdollisuuksiin ("lender of last resort").

8.62 ARTIKLA

Itsesäätelyorganisaatiot

Jos osapuoli edellyttää toisen osapuolen finanssipalvelujen tarjoajalta liittymistä tai osallistumista tai pääsyä johonkin itsesäätelyelimeen, jotta tämä saisi tarjota finanssipalveluja samoista lähtökohdista kuin osapuolen omat finanssipalvelujen tarjoajat, tai jos kyseinen osapuoli välittömästi tai välillisesti tarjoaa itsesäätelyelimille oikeuksia tai etuja finanssipalveluiden tarjonnassa, kyseinen osapuoli varmistaa, että itsesäätelyelin noudattaa 8.8 artiklassa vahvistettuja velvoitteita.

8.63 ARTIKLA

Tietojen siirto ja tietojenkäsittely

1. Osapuoli ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka estävät tietojen siirron tai rahoitustietojen käsittelyn, mukaan lukien sähköisen tietojensiirron, tai jotka ottaen huomioon kansainvälisten sopimusten mukaiset tuontimääräykset estävät laitteiden siirrot, jos tällainen tiedonsiirto, rahoitustietojen käsittely tai laitteiden siirto on tarpeen finanssipalvelujen tarjoajan tavanomaisessa liiketoiminnassa.

2. Mikään 1 kohdassa ei rajoita osapuolen oikeutta suojata henkilötietoja, yksityisyyttä ja yksittäisten tiedostojen ja tilien luottamuksellisuutta, niin kauan kuin kyseistä oikeutta ei käytetä B–D jakson ja tämän alajakson määräysten kiertämiseen.

8.64 ARTIKLA

Tehokas ja avoin sääntely

1. Jos osapuoli edellyttää toimilupaa finanssipalvelun tarjoamiseksi, se asettaa tällaista lupaa koskevat vaatimukset ja menettelyt julkisesti saataville.
2. Jos osapuoli edellyttää lisätietoja hakijalta lupahakemuksen käsittelemiseksi, sen on ilmoitettava tästä hakijalle ilman tarpeetonta viivytystä.
3. Osapuoli pyrkii varmistamaan, että kaikki kyseisen osapuolen alueen itsesääntelyelinten antamat tai voimassa pitämät yleisesti sovellettavat säännöt julkaistaan viipymättä tai asetetaan muutoin saataville siten, että asianomaiset henkilöt voivat niihin tutustua.

8.65 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä toiminnan vakauteen liittyvistä syistä esimerkiksi
 - a) suojellakseen sijoittajia, tallettajia, vakuutuksenottajia tai henkilöitä, joiden luottamusvelvollisuudesta vastaa finanssipalvelujen tarjoaja; tai
 - b) varmistaakseen osapuolen rahoitusjärjestelmän luotettavuuden ja vakauden.
2. Jos tällaiset toimenpiteet eivät ole tämän sopimuksen mukaisia, niitä ei saa käyttää keinona, jolla vältettäisiin osapuolelle tästä sopimuksesta johtuvia velvollisuuksia.
3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

8.66 ARTIKLA

Postin vakuutuslaitosten harjoittama vakuutuspalveluiden tarjonta

1. Tässä artiklassa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan, jos osapuoli sallii postin vakuutuslaitoksen merkitä ja tarjota suoria vakuutuspalveluita yleisölle. Tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvat palvelut eivät sisällä osapuolen postivakuutuslaitoksen toteuttamaa, kirjeiden tai pakettien keruuseen, kuljetukseen ja toimittamiseen liittyviä vakuutuspalveluita.
2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpidettä, jolla luodaan kilpailuedellytykset, jotka ovat 1 kohdassa tarkoitettujen vakuutuspalveluiden tarjonnan osalta suotuisampia postin vakuutuslaitokselle kuin samankaltaisia vakuutuspalveluita sen markkinoilla tarjoavalle yksityiselle tarjoajalle, myöskään seuraavilla tavoilla:
 - a) määräämällä raskaampia ehtoja vakuutuspalveluiden tarjontaa koskevassa yksityisen palveluntarjoajan toimiluvassa verrattuna ehtoihin, jotka osapuoli on vahvistanut postin vakuutuslaitokselle samankaltaisten palveluiden tarjontaa varten; tai
 - b) tarjoamalla postin vakuutuslaitokselle jakelukanavan vakuutuspalveluiden myyntiin ehdoilla ja edellytyksillä, jotka ovat suotuisammat kuin ne, joita se soveltaa samankaltaisten palveluiden yksityisiin tarjoajiin.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen, postin vakuutuslaitoksen tarjoamien vakuutuspalveluiden osalta osapuoli soveltaa samoja sääntöjä ja täytäntöönpanotoimia, joita se soveltaa yksityisten toimittajien tarjoamiin samankaltaisiin vakuutuspalveluihin.

4. Pannessaan täytäntöön 3 kohdan mukaiset velvoitteensa osapuoli edellyttää, että 1 kohdassa tarkoitettuja vakuutuspalveluita tarjoava postin vakuutuslaitos julkaisee vuosittain tilinpäätöksen tällaisten palveluiden tarjonnasta. Tilinpäätöksen on oltava riittävän yksityiskohtainen ja sen on täytettävä yleisesti hyväksyttyjen kansainvälisten kirjanpito- ja tarkastusperiaatteiden mukaiset standardit, joita osapuolen alueella sovelletaan samankaltaisia palveluita tarjoaviin yksityisiin yrityksiin, joiden arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena.

5. Edellä olevia 1–4 kohtaa ei sovelleta osapuolen alueella postin vakuutuslaitokseen,

- a) joka ei ole osapuolen suorassa tai epäsuorassa omistuksessa eikä sen määräysvallassa, sillä edellytyksellä, että osapuoli ei pidä voimassa mitään etua, jolla muutetaan vakuutuspalveluiden tarjonnassa vallitsevia kilpailuedellytyksiä postin vakuutuslaitokselle edullisemmiksi verrattuna samankaltaisten vakuutuspalveluiden yksityiseen tarjoajaan sen markkinoilla; tai
- b) jos postin vakuutuslaitoksen myynnin osuus on sekä henki- että vahinkovakuutusten osalta enintään 10 prosenttia osapuolen markkinoilla suoraan henki- tai vakuutusmaksuista saatavista vuotuisista vakuutusmaksutuloista.

8.67 ARTIKLA

Rahoitusalan sääntelyä koskeva sääntely-yhteistyö

Osapuolet edistävät rahoitusalan sääntelyä koskevaa sääntely-yhteistyötä liitteen 8-A mukaisesti.

6 ALAJAKSO

Kansainväliset meriliikennepalvelut

8.68 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan kansainvälisten meriliikennepalveluiden tarjontaa koskevan sääntelykehyksen periaatteet tämän luvun B–C jakson mukaisesti, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat kansainvälisten meriliikennepalveluiden kauppaan.

2. Tässä luvussa

- a) 'konttiasema- ja varastopalveluilla' tarkoitetaan konttien säilyttämistä joko satama-alueilla tai sisämaassa niiden pakkaamiseksi, purkamiseksi ja korjaamiseksi sekä niiden saattamiseksi liikennekelpoisiksi;
- b) 'tulliselvityspalveluilla' tarkoitetaan toimia, jotka koostuvat rahdin tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvien tullimuodollisuuksien täyttämisestä toisen osapuolen puolesta riippumatta siitä, onko tämä palvelu kyseisen palvelujen tarjoajan päätoimi vai sen päätoimialaa täydentävä muu toimintamuoto;
- c) 'ovelta ovelle -kuljetuksella' tai 'multimodaalisella kuljetuksella' tarkoitetaan rahdin kuljettamista ainoastaan yhdellä kuljetusasiakirjalla käyttäen useampaa kuin yhtä kuljetusmuotoa ja siten, että kuljetukseen sisältyy kansainvälinen meriosuus;
- d) 'huolintapalveluilla' tarkoitetaan laivauksen järjestämistä ja seuranta laivaajan puolesta hankkimalla kuljetus- ja tarvittavat oheispalvelut, laatimalla tarvittavat asiakirjat ja toimittamalla tarvittavat liiketoimintatiedot;

- e) 'kansainvälisillä meriliikennepalveluilla' tarkoitetaan matkustajien tai rahdin kuljettamista merialuksilla osapuolen sataman ja toisen osapuolen tai kolmannen maan sataman välillä sekä suoraa sopimusta muiden liikennepalveluiden tarjoajien kanssa ovelta ovelle -kuljetuksen tai multimodaalisen kuljetuksen tarjoamiseksi yhdellä kuljetusasiakirjalla mutta ei tällaisten muiden liikennepalveluiden tarjoamisoikeutta;
- f) 'varustamon edustajan palveluilla' tarkoitetaan yhden tai useamman linja- tai laivanvarustamon kaupallisten etujen edustamista tietyllä maantieteellisellä alueella seuraavissa tarkoituksissa:
 - i) meriliikenteen ja siihen liittyvien oheispalvelujen markkinointiin ja myyntiin liittyvät toimet hinnoittelusta laskutukseen sekä konossementtien laatiminen yhtiöiden puolesta, tarvittavien oheispalvelujen ostaminen ja jälleenmyynti, asiakirjojen laatiminen ja liiketoimintaa koskevien tietojen toimittaminen; ja
 - ii) aluksen satamassakäynnin järjestäminen tai rahdin haltuunotto tarvittaessa varustamon puolesta;
- g) 'meriliikenteen liitännäispalveluilla' tarkoitetaan meriliikenteen lastinkäsittelypalveluita, varastointipalveluita, tulliselvityspalveluita, konttiasema- ja varastopalveluita, varustamon edustajan palveluita ja huolintapalveluita;

- h) 'meriliikenteen lastinkäsittelypalveluilla' tarkoitetaan ahtausyritysten, myös terminaalien operaattoreiden, harjoittamaa toimintaa, mutta siihen ei sisälly satamatyöläisten välitön toiminta, jos tällainen työvoima on järjestetty ahtausyrityksistä tai terminaalien operaattoriyrityksistä riippumattomasti. Tähän sisältyvät seuraavien vaiheiden järjestely ja valvonta:
- i) lastin lastaaminen alukseen tai purkaminen aluksesta;
 - ii) lastin kiinnittäminen tai irrottaminen; ja
 - iii) lastin vastaanottaminen tai toimittaminen ja säilyttäminen ennen laivausta tai purkamisen jälkeen; ja
- i) 'varastointipalveluilla' tarkoitetaan jäähdytettyjen tai jäädytettyjen tavaroiden varastointipalveluja ja nesteiden tai kaasujen irtovarastointipalveluja sekä muiden tavaroiden varastointipalveluita, mukaan lukien puuvilla, villa, tupakka, muut maataloustuotteet sekä muut kotitaloustavarat.

8.69 ARTIKLA

Velvollisuudet

Rajoittamatta vaatimustenvastaisia tai muita 8.12 ja 8.18 artiklassa tarkoitettuja toimenpiteitä kumpikin osapuoli

- a) noudattaa periaatetta, jonka mukaan kansainvälisille meriliikennemarkkinoille ja meriliikenteeseen on rajoittamaton pääsy kaupallisin ehdoin ja syrjimättömästi;
- b) myöntää toisen osapuolen lipun alla purjehtiville tai sen palveluntarjoajien liikennöimille aluksille yhtä edullisen kohtelun kuin omille aluksilleen muun muassa satamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja palveluiden ja meriliikenteen liitännäispalveluiden käytön ja niistä johtuvien maksujen ja palkkioiden, tullipalvelujen ja laituripaikkojen sekä lastausta ja purkamista varten osoitettavien tilojen ja välineiden osalta¹;

¹ Soveltaessaan edellä a ja b alakohdassa esitettyjä periaatteita kumpikaan osapuoli ei ota käyttöön tai pidä voimassa lastinjakojärjestelyjä kansainvälisiä meriliikennepalveluita koskevissa sopimuksissa. Tämän sopimuksen tullessa voimaan kumpikin osapuoli lopettaa tällaisen järjestelyn kaikissa sopimuksissa, jotka mahdollisesti ovat voimassa tai jotka on allekirjoitettu ennen tämän sopimuksen voimaantuloa.

- c) sallii toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien sijoittautumisen alueelleen ja toiminnan alueellaan yhtä edullisin sijoittautumis- ja toimintaedellytyksin kuin ne, jotka se myöntää omille palveluntarjoajilleen; ja
- d) antaa toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalveluiden tarjoajien saataville kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin seuraavat satamapalvelut: luotsaaminen, hinaus ja vetoapu, muonitus, polttoaineen ja veden toimitus, jätehuolto ja painolastin hävittäminen, satamakapteenipalvelut, navigointilaitteet, korjausvälineet hätätapauksia varten, ankkurointi, ankkuripaikka ja ankkurointipalvelut, alusten käytön kannalta tärkeät maissa sijaitsevat viestintä-, vesi-, sähkö- ja muut vastaavat palvelut.

F JAKSO

Sähköinen kauppa

8.70 ARTIKLA

Tavoite ja yleiset määräykset

1. Osapuolet tunnustavat, että sähköinen kauppa lisää talouskasvua ja kaupan mahdollisuuksia monilla aloilla. Osapuolet tunnustavat myös, että on tärkeää tukea sähköisen kaupan käyttöä ja kehitystä.

2. Tämän jakson tavoitteena on tukea sellaisen ympäristön luomista, jossa sähköisen kaupan käyttöön tunnetaan luottamusta, ja edistää sähköistä kauppaa osapuolten välillä.
3. Osapuolet tunnustavat, että teknologianeutraaliuden periaate on tärkeä sähköisessä kaupassa.
4. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sähköisesti käytävään kauppaan.
5. Tätä jaksoa ei sovelleta rahapeli- ja vedonlyöntipalveluihin, yleisradiopalveluihin, audiovisuaalisiin palveluihin, notaarien tai vastaavien ammatinharjoittajien palveluihin tai oikeudellista edustusta koskeviin palveluihin.
6. Mahdollisissa ristiriitatapauksissa tämän jakson määräysten ja tämän sopimuksen muiden määräysten välillä kyseiset muut määräykset ovat ristiriitaisuuden osalta etusijalla.

8.71 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa

- a) 'sähköisellä todentamisella' tarkoitetaan prosessia tai tekoa, jolla todetaan sähköisen viestinnän tai liiketoimen osapuolen henkilöllisyys tai varmistetaan sähköisen viestinnän eheys; ja
- b) 'sähköisellä allekirjoituksella' tarkoitetaan sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka on liitetty tai loogisesti yhdistetty muihin sähköisessä muodossa oleviin tietoihin ja joka täyttää seuraavat vaatimukset:
 - i) jokin henkilö käyttää sitä vahvistaakseen, että kyseinen henkilö on kyseisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti luonut tai allekirjoittanut ne sähköisessä muodossa olevat tiedot, joihin se liittyy; ja
 - ii) sillä vahvistetaan, että sähköisessä muodossa olevia tietoja ei ole muutettu.

8.72 ARTIKLA

Tullit

Osapuolet eivät ota käyttöön sähköisiä siirtoja koskevia tulleja.

8.73 ARTIKLA

Lähdekoodi

1. Osapuoli ei saa vaatia toisen osapuolen oikeushenkilön omistaman lähdekoodin siirtoa tai sen saantia¹. Tämän kohdan määräyksillä ei estetä sellaisten ehtojen ja edellytysten, jotka liittyvät lähdekoodin siirtämiseen tai sen saannin mahdollistamiseen, sisällyttämistä kaupallisesti neuvoteltuihin sopimuksiin tai näiden täytäntöönpanoa taikka lähdekoodin vapaaehtoista siirtämistä tai sen saannin mahdollistamista esimerkiksi julkisten hankintojen yhteydessä.
2. Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta
 - a) tuomioistuimen, hallinnollisen tuomioistuimen tai kilpailuviranomaisen vaatimukseen kilpailulainsäädännön rikkomisen korjaamiseksi;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että 'toisen osapuolen henkilön omistamaan ohjelmiston lähdekoodiin' sisältyy tuotteeseen kuuluvan ohjelmiston lähdekoodi.

- b) tuomioistuimen, hallinnollisen tuomioistuimen tai hallinnollisen viranomaisen vaatimukseen, jotka koskevat teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemista ja täytäntöönpanoa, siltä osin kuin lähdekoodeilla on tällaisten oikeuksien mukainen suoja; ja
 - c) osapuolen oikeuteen toteuttaa toimenpiteitä GPA-sopimuksen III artiklan mukaisesti.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta 1.5, 8.3 ja 8.65 artiklan mukaisesti ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä¹, jotka ovat ristiriidassa 1 kohdan kanssa.

8.74 ARTIKLA

Sisäinen sääntely

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikkia sen yleisesti sovellettavia sähköiseen kauppaan vaikuttavia toimenpiteitä hallinnoidaan kohtuutta, objektiivisuutta ja puolueettomuutta noudattaen.

¹ Tällaisia toimenpiteitä ovat toimenpiteet turvallisuuden varmistamiseksi, esimerkiksi varmentamismenettelyn yhteydessä.

8.75 ARTIKLA

Ennakkoluvasta luopumisen periaate

1. Osapuolet pyrkivät olemaan asettamatta ennakkolupaa koskevaa tai muuta vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta palvelujen sähköisesti tapahtuvalle tarjonnalle.
2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta lupajärjestelmiä, jotka eivät koske erityisesti ja yksinomaan sähköisesti tarjottavia palveluita, eikä televiestintäalan sääntöjä.

8.76 ARTIKLA

Sopimusten tekeminen sähköisessä muodossa

Ellei osapuolen säädöksissä ja määräyksissä toisin määrätä, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa sähköisiä liiketoimia koskevia toimenpiteitä, joilla

- a) kielletään sopimuksen oikeudellinen vaikutus, pätevyys tai täytäntöönpanokelpoisuus ainoastaan sillä perusteella, että se on tehty sähköisessä muodossa; tai

- b) muutoin luodaan esteitä sähköisessä muodossa tehtävien sopimusten käyttämiselle.

8.77 ARTIKLA

Sähköinen todentaminen ja sähköinen allekirjoitus

1. Ellei osapuolen säädöksissä ja määräyksissä toisin määrätä, osapuoli ei kiellä allekirjoituksen oikeudellista pätevyyttä ainoastaan sillä perusteella, että allekirjoitus on sähköisessä muodossa.
2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa sähköistä todentamista ja sähköistä allekirjoitusta koskevia toimenpiteitä, joilla
 - a) kielletään sähköisen liiketoimen osapuolia yhdessä määrittämästä asianmukaisia sähköisiä todentamismenetelmiä liiketoimeaan varten; tai
 - b) evätään sähköisten liiketoimien osapuolilta mahdollisuus osoittaa oikeus- tai hallintoviranomaisille, että niiden sähköiset liiketoimet ovat kaikkien oikeudellisten vaatimusten mukaisia sähköisen todentamisen ja sähköisen allekirjoituksen osalta.

3. Sen rajoittamatta, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi edellyttää, että tiettyyn ryhmään kuuluvien liiketoimien osalta todentamisen on täytettävä tietyt suoritusvaatimukset tai että sen on oltava osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti akkreditoidun viranomaisen sertifioima.

8.78 ARTIKLA

Kuluttajansuoja

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää hyväksyä ja pitää yllä avoimia ja tehokkaita sähköiseen kauppaan sovellettavia kuluttajansuojatoimenpiteitä sekä toimenpiteitä, joilla lisätään kuluttajien luottamusta sähköiseen kauppaan.
2. Osapuolet tunnustavat, että sähköiseen kauppaan liittyvistä kuluttajansuojatoimista vastaavien toimivaltaisten viranomaisten välinen yhteistyö on tärkeää, jotta voidaan parantaa kuluttajien suojelua.
3. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä niiden säädösten ja määräysten mukaisesti, jotta suojellaan käyttäjien henkilötietoja sähköisessä kaupankäynnissä.

8.79 ARTIKLA

Ei-toivotut kaupalliset sähköiset viestit

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa ei-toivottuja kaupallisia sähköisiä viestejä koskevia toimenpiteitä, joissa
 - a) edellytetään, että ei-toivottujen kaupallisten sähköisten viestien lähettäjät tarjoavat niiden vastaanottajille mahdollisuuden estää kyseisten viestien jatkuva vastaanottaminen; ja
 - b) edellytetään sen säädösten ja määräysten mukaisesti vastaanottajien antamaa ennakkohyväksyntää kaupallisten sähköisten viestien vastaanottamista varten.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaupalliset sähköiset viestit ovat selkeästi sellaisiksi tunnistettavissa, niissä ilmaistaan selvästi, kenen puolesta ne on tehty, ja niihin sisältyy tarvittavat tiedot, joiden perusteella pyynnön vastaanottajat pystyvät maksutta pyytämään niiden lopettamista milloin tahansa.
3. Kumpikin osapuoli tarjoaa mahdollisuuden valittaa ei-toivottujen kaupallistensähköisten viestien toimittajista, jotka eivät noudata 1 ja 2 kohdan mukaisesti hyväksytyjä tai voimassa pidettyjä toimenpiteitä.

8.80 ARTIKLA

Sähköistä kaupankäyntiä koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät tarvittaessa yhteistyötä ja osallistuvat aktiivisesti monenvälisiin foorumeihin sähköisen kaupan kehityksen edistämiseksi.
2. Osapuolet sopivat jatkavansa vuoropuhelua sähköistä kauppaa koskevista sääntelykysymyksistä, jotta ne voivat jakaa tietoja ja kokemuksia, tapauksen mukaan myös aiheeseen liittyvistä säädöksistä ja määräyksistä ja niiden täytäntöönpanosta, sekä sähköistä kaupankäyntiä koskevista parhaista toimintatavoista, jotka liittyvät muiden muassa seuraaviin:
 - a) kuluttajansuoja;
 - b) kyberturvallisuus;
 - c) ei-toivottujen kaupallisten sähköisten viestien torjuminen;
 - d) yleisölle annettujen sähköisten allekirjoitusten varmenteiden tunnustaminen;

- e) sähköisen kaupan käytön haasteet pienille ja keskisuurille yrityksille;
- f) rajat ylittävien varmennepalveluiden helpottaminen;
- g) teollis- ja tekijänoikeudet; ja
- h) sähköinen hallinto.

8.81 ARTIKLA

Datan vapaa liikkuvuus

Osapuolet arvioivat kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta uudelleen, onko tähän sopimukseen tarpeen liittää datan vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä.

9 LUKU

PÄÄOMANLIIKKEET, MAKSUT JA SIIRROT SEKÄ TILAPÄISET SUOJATOIMENPITEET

9.1 ARTIKLA

Vaihtotase

Rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista kumpikin osapuoli sallii vapaasti vaihdettavassa valuutassa¹ ja, tapauksen mukaan, Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen mukaisesti kaikki vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot, jotka kuuluvat tämän sopimuksen soveltamisalaan.

¹ Tämän luvun soveltamista varten 'vapaasti vaihdettavalla valuutalla' tarkoitetaan valuuttaa, jota voidaan vapaasti vaihtaa valuuttoihin, joilla käydään yleisesti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja joita käytetään yleisesti kansainvälisissä liiketoimissa. Selkeyden vuoksi todetaan, että valuuttoihin, joilla käydään yleisesti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja joita käytetään yleisesti kansainvälisissä liiketoimissa, kuuluvat vapaasti vaihdettavat valuutat, jotka IMF on nimennyt Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen mukaisesti.

9.2 ARTIKLA

Pääomanliikkeet

1. Rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista kumpikin osapuoli sallii maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sijoitusten ja muiden liiketoimien vapauttamiseksi 8 luvussa määrätyn mukaisesti.
2. Osapuolet kuulevat toisiaan helpottaakseen pääoman liikkuvuutta niiden välillä ja edistääkseen kauppaa ja investointeja.

9.3 ARTIKLA

Pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevien säädösten ja määräysten soveltaminen

1. Edellä olevien 9.1 ja 9.2 artiklan ei saa tulkita estävän osapuolta soveltamasta säädöksiään ja määräyksiään, jotka koskevat
 - a) konkurssia, maksukyvyttömyyttä tai velkojien oikeuksien suojelua;

- b) arvopapereiden tai futuurien, optioiden tai muiden johdannaisten liikkeeseenlaskua, niillä käytävää kauppaa tai niiden välittämistä;
- c) pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia rahoitustietoja tai kirjanpitoa, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi;
- d) rikoksia tai harhaanjohtavia ja vilpillisiä toimintatapoja;
- e) sen varmistamista, että oikeudenkäyttöasioissa annettuja määräyksiä tai päätöksiä noudatetaan; tai
- f) sosiaaliturvaa, julkisia eläkejärjestelmiä tai pakollisia säästöohjelmia.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja säädöksiä ja määräyksiä ei saa soveltaa epätasa-arvoisella, mielivaltaisella tai syrjivällä tavalla, eivätkä ne saa muulla tavoin merkitä pääomanliikkeiden, maksujen tai siirtojen peiteltyä rajoittamista.

9.4 ARTIKLA

Tilapäiset suojatoimenpiteet

1. Poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa ilmenee vakavia ongelmia Euroopan unionin talous- ja rahaliiton toiminnalle tai näiden uhka on olemassa, Euroopan unioni voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia suojatoimenpiteitä enintään kuuden kuukauden ajan. Nämä toimenpiteet on rajattava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, eivätkä ne saa merkitä mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää Japanin ja jonkin kolmannen maan välillä samankaltaisissa tilanteissa.
2. Osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoittavia toimenpiteitä, jotka koskevat pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja¹,
 - a) kun ilmenee vakavia maksutaseeseen tai ulkoisiin rahoitukseen liittyviä vaikeuksia tai niiden uhka²; tai

¹ Euroopan unionin tapauksessa jäsenvaltio voi toteuttaa tällaisia toimenpiteitä muissa kuin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, jotka vaikuttavat kyseisen jäsenvaltion talouteen.

² Osapuolet tunnustavat, että 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen vakavien maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vaikeuksien tai niiden uhkan syynä voivat olla muiden muassa 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettut valuuttakurssi- tai rahapolitiikkaan liittyvät makrotalouden vakavat vaikeudet tai niiden uhka.

- b) jos poikkeuksellisissa olosuhteissa pääomanliikkeet, maksut tai siirrot aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa valuuttakurssi- tai rahapolitiikkaan liittyviä vakavia makrotalouden vaikeuksia.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden on vastattava seuraavia vaatimuksia:
- a) niiden on oltava soveltuvin osin Kansainvälistä valuuttarahastoa (IMF) koskevan sopimuksen mukaisia;
 - b) ne eivät saa mennä pidemmälle kuin on tarpeen 2 kohdassa kuvattujen tilanteiden käsittelemiseksi;
 - c) niiden tulee olla väliaikaisia ja ne tulee poistaa vähitellen 2 kohdassa kuvatun tilanteen parantuessa.
 - d) niissä on vältettävä tarpeettoman vahingon aiheuttamista toisen osapuolen kaupallisille, taloudellisille ja rahoitukseen liittyville eduille; ja
 - e) niiden on oltava syrjimättömiä verrattuna kolmansiin maihin samankaltaisissa tilanteissa.
4. Tavarakaupan osalta kumpikin osapuoli voi toteuttaa rajoittavia toimenpiteitä 2.20 artiklan nojalla maksutaseeseen liittyvistä syistä.

5. Palvelukaupan osalta osapuoli voi toteuttaa rajoittavia toimenpiteitä suojatakseen ulkoista rahoitusasemaansa tai maksutasettaan. Näiden toimenpiteiden on oltava GATS-sopimuksen XII artiklassa vahvistettujen edellytysten mukaisia.
6. Osapuolen, joka ottaa käyttöön tai pitää voimassa 1–3 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä on viipymättä ilmoitettava niistä toiselle osapuolelle.
7. Jos tämän artiklan nojalla otetaan käyttöön tai pidetään voimassa rajoituksia, osapuolten on viipymättä neuvoteltava 22.3 artiklan nojalla perustetussa palvelukauppaa, sijoitusten vapauttamista ja sähköistä kauppaa käsittelevässä komiteassa, ellei neuvotteluja käydä muilla foorumeilla. Neuvotteluissa käsitellään kyseisiin toimenpiteisiin johtanutta, maksutaseeseen tai ulkoisiin rahoitusvaikeuksiin tai muihin makrotalouden vaikeuksiin liittyviä ongelmia ottaen huomioon muun muassa seuraavat tekijät:
- a) vaikeuksien luonne ja laajuus;
 - b) talouden ja kaupan ulkoinen ympäristö; ja
 - c) mahdollisesti käytettävissä olevat vaihtoehtoiset korjaavat toimenpiteet.

8. Edellä olevan 7 kohdan mukaisissa neuvotteluissa käsitellään sitä, ovatko mahdolliset rajoittavat toimenpiteet 1–3 kohdan määräysten mukaisia. Näiden neuvottelujen on perustuttava kaikkiin Kansainvälisen valuuttarahaston esittämiin asiaan liittyviin tilastotuloksiin ja muihin tosiseikkoihin, ja päätelmissä on otettava huomioon Kansainvälisen valuuttarahaston arvio kyseisen osapuolen maksutaseesta ja ulkoisesta rahoitusasemasta tai muista makrotalouden vaikeuksista.

10 LUKU

JULKISET HANKINNAT

10.1 ARTIKLA

GPA-sopimuksen liittäminen

GPA-sopimus liitetään tähän lukuun soveltuvin osin ja otetaan osaksi sitä.

10.2 ARTIKLA

Lisäsoveltamisala

Liitteessä 10 olevassa 1 osassa esitettyjä GPA-sopimuksen määräyksissä tarkoitettuja sääntöjä ja menettelyjä sovelletaan soveltuvien osien liitteessä 10 olevan 2 osan piiriin kuuluvien hankintoihin.

10.3 ARTIKLA

Lisäsäännöt

Kumpikin osapuoli soveltaa 10.4–10.12 artiklaa sekä GPA-sopimuksen lisäyksen I kunkin osapuolen liitteiden piiriin kuuluvien hankintoihin että liitteessä 10 olevan 2 osan piiriin kuuluvien hankintoihin.

10.4 ARTIKLA

Ilmoitusten julkaiseminen

GPA-sopimuksen VII artiklan mukaista aiottua tai suunniteltua hankintaa koskevien ilmoitusten on oltava suoraan saatavilla sähköisesti ja maksutta yhdestä paikasta internetissä.

10.5 ARTIKLA

Osallistumisedellytykset

1. GPA-sopimuksen VIII artiklan nojalla osapuolen hankintayksikkö ei saa sulkea toiseen osapuoleen sijoittautunutta toimittajaa tarjouskilpailumenettelyn ulkopuolelle sellaisen oikeudellisen vaatimuksen pohjalta, jonka mukaan toimittajan on oltava

a) luonnollinen henkilö; tai

b) oikeushenkilö.

Tätä määräystä ei sovelleta hankintoihin, jotka kuuluvat Japanin yksityisen rahoituksen edistämissäädöksen (vuoden 1999 laki nro 117) piiriin.

2. Vaikka osapuolen hankintayksikkö voi asettaessaan osallistumisehtoja edellyttää aiempaa alan kokemusta, jos se on olennaisen tärkeää hankinnan vaatimusten täyttämiseksi GPA-sopimuksen VIII artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, hankintayksikkö ei saa määrätä ehdoksi, että tällainen aiempi kokemus olisi pitänyt hankkia kyseisen osapuolen alueella.

10.6 ARTIKLA

Toimittajien kelpuuttaminen

1. Jos osapuoli pitää yllä toimittajien rekisteröintijärjestelmää, johon kiinnostuneita toimittajia vaaditaan rekisteröitymään ja antamaan tiettyjä tietoja, tällaiset toimittajat voivat pyytää rekisteröimistä milloin tahansa. Hankintayksikön olisi ilmoitettava näille toimittajille kohtuullisen lyhyen ajan kuluessa, onko niiden rekisteröinti myönnetty.
2. Kun Euroopan unioniin sijoittautuneelta toimittajalta edellytetään yritysarvioinnin läpikäymistä (Keieijikoshinsa, tunnetaan myös nimellä Keishin) Japanin rakennusalaan koskevan lain nojalla (vuoden 1949 laki nro 100), jotta se voisi jättää tarjouksen Japanissa rakentamista koskevaan julkiseen hankintaan, Japanin on varmistettava, että suorittaessaan tällaisen arvioinnin sen viranomaiset
 - a) arvioivat syrjimättömällä tavalla ja tarvittaessa tunnustavat japanilaisia vastaaviksi ne toimittajaa koskevat indikaattorit, jotka ovat toteutuneet Japanin ulkopuolella ja joihin voivat sisältyä seuraavat:
 - i) teknisen henkilöstön määrä;
 - ii) työntekijöiden hyvinvointi;

- iii) toimintavuodet rakennusallalla;
 - iv) kirjanpitolanne rakennusallalla;
 - v) tutkimus- ja kehittämismenojen määrä;
 - vi) ISO9001- tai ISO14001-sertifiointi;
 - vii) nuorten insinöörien ja ammattitaitoisten työntekijöiden työllistäminen ja tukeminen;
 - viii) suoritettujen rakennustoimeksiantojen liikevaihto; ja
 - ix) pääurakoitsijana suoritettujen rakennustoimeksiantojen liikevaihto; ja
- b) ottavat asianmukaisesti huomioon Japanin ulkopuolella toteutuneet toimittajaa koskevat indikaattorit, joihin voivat sisältyä seuraavat:
- i) osakepääoman määrä;
 - ii) tulos ennen korkoja, veroja, poistoja ja kuoletuksia, jäljempänä 'käyttökate';

- iii) nettokorkotulojen suhde myynnin määrään;
- iv) velkojen kiertonopeus;
- v) bruttokatteen suhde bruttopääomaan;
- vi) toistuvan voiton suhde myynnin määrään;
- vii) osakepääoman suhde käyttöomaisuuteen;
- viii) omavaraisuusaste;
- ix) operatiivisesta toiminnasta tulevan kassavirran määrä; ja
- x) kertyneiden tulojen määrä.

10.7 ARTIKLA

Valikoiva tarjouspyyntömenettely

1. Jos hankintayksikkö GPA-sopimuksen IX artiklan 4 ja 5 kohdan mukaisesti rajoittaa toimittajien määrää jossakin hankinnassa, niiden toimittajien määrän, jotka saavat jättää tarjouksen, on oltava riittävä, jotta turvataan kilpailu vaikuttamatta hankintajärjestelmän toiminnan tehokkuuteen.
2. Japanin osalta tätä artiklaa sovelletaan ainoastaan valtionhallinnon yksiköihin.

10.8 ARTIKLA

Tekniset eritelmät

Jos hankintayksikkö soveltaa ympäristöä säästäviä teknisiä eritelmiä, jotka on esitetty ympäristömerkkien osalta järjestelmissä tai jotka on määritelty Euroopan unionissa tai Japanissa voimassa olevissa asiaa koskevista säädöksistä ja määräyksistä, kumpikin osapuoli varmistaa, että tällaiset eritelmät

- a) soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen;

- b) perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin; ja
- c) ovat kaikkien asianomaisten osapuolten saatavilla.

10.9 ARTIKLA

Testausselosteet

1. Kumpikin osapuoli, hankintayksiköt mukaan luettuina, voi edellyttää, että asianomaiset toimittajat toimittavat vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen antaman testausselosteen tai tällaisen elimen antaman todistuksen näyttönä vaatimustenmukaisuudesta tai teknisissä eritelmissä vahvistettujen perusteiden, arviointiperusteiden tai muiden ehtojen tai edellytysten täyttymisestä.
2. Jos osapuolet edellyttävät testausselosteen tai vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen antaman todistuksen esittämistä, osapuolet, hankintayksiköt mukaan luettuina,
 - a) hyväksyvät rekisteröityjen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten toisessa osapuolella toteuttamien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulokset Brysselissä 4 päivänä huhtikuuta 2001 vastavuoroisesta tunnustamisesta tehdyn Euroopan yhteisön ja Japanin välisen sopimuksen 1 ja 2 artiklan mukaisesti; ja

- b) ottavat asianmukaisesti huomioon a alakohdassa tarkoitetun sopimuksen soveltamisalan tulevan laajentamisen tai mahdollisesti osapuolten välillä tehtävän lisäsopimuksen, jonka tarkoituksena on vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen vastavuoroinen tunnustaminen, sen tultua voimaan.

10.10 ARTIKLA

Ympäristövaatimukset

Hankintayksiköt voivat vahvistaa hankinnan toteuttamiseen liittyviä ympäristövaatimuksia sillä edellytyksellä, että kyseiset vaatimukset ovat tässä luvussa vahvistettujen sääntöjen kanssa yhteensopivia ja että niistä ilmoitetaan aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai muussa ilmoituksessa, jota käytetään aiottua hankintaa koskevana ilmoituksena, tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.

10.11 ARTIKLA

Tarjousten käsittely ja sopimusten myöntäminen

1 GPA-sopimuksen XV artiklan 5 kohdan nojalla ja osapuolen säädöksissä ja määräyksissä vahvistettujen ehtojen ja edellytysten mukaisesti kumpikin osapuoli varmistaa, että sen hankintayksiköillä on oikeus valita GPA-sopimuksen XV artiklan 5 kohdan a ja b alakohdassa mainittujen kahden perusteen välillä ja että ne ovat tietoisia kunkin perusteen eduista.

2 GPA-sopimuksen XV artiklan 6 kohdan nojalla, jos hankintayksikkö saa tarjouksen, jonka hinta on epätavallisen alhainen muihin jätettyihin tarjouksiin nähden, se voi myös varmistaa toimittajalta, onko hinnassa otettu huomioon tukien saaminen.

10.12 ARTIKLA

Kansalliset muutoksenhakumenettelyt

1. Jos osapuoli on nimennyt GPA-sopimuksen XVIII artiklan 4 kohdan mukaisesti puolueettoman on hallintoviranomaisen, kyseinen osapuoli varmistaa, että
 - a) nimetyn viranomaisen jäsenet ovat riippumattomia, puolueettomia ja vapaita ulkopuolisista vaikutteista nimityskautensa aikana;
 - b) nimetyn viranomaisen jäseniä ei eroteta heidän tahtonsa vastaisesti heidän olleessaan virassa, elleivät nimettyä viranomaista koskevat säännökset edellytä heidän erottamistaan; ja
 - c) niiden hankintayksilöiden osalta, jotka kuuluvat GPA-sopimuksen lisäyksen I kunkin osapuolen liitteiden 1 ja 3 piiriin, sekä liitteen 10 osan 2 piiriin kuuluvien valtionhallinnon yksiköiden ja keskushallintoa alemman tason yksiköitä lukuun ottamatta kaikkien muiden yksiköiden osalta puheenjohtajalla tai vähintään yhdellä nimetyn viranomaisen muulla jäsenellä on oltava oikeudellinen ja ammatillinen pätevyys, joka vastaa tuomareilta, asianajajilta tai muilta oikeusalan asiantuntijoilta osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti edellytettävää pätevyyttä.

2. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, joilla mahdollistetaan pikaiset väliaikaiset toimenpiteet, jotta toimittaja voi säilyttää mahdollisuutensa osallistua hankintaan. Tällaiset GPA-sopimuksen XVIII artiklan 7 kohdan a alakohdassa vahvistetut väliaikaiset toimenpiteet voivat johtaa hankintamenettelyn keskeyttämiseen tai, jos hankintayksikkö on tehnyt sopimuksen ja jos osapuoli on siitä säätänyt, sopimuksen täytäntöönpanon keskeyttämiseen. Menettelyissä voidaan sallia se, että asianomaisten etujen, myös yleisen edun, kannalta merkittävät kielteiset seuraukset voidaan ottaa huomioon päätettäessä näiden toimien toteuttamisesta. Jos asiassa ei ryhdytä toimenpiteisiin, perustelut tähän on ilmoitettava kirjallisesti.

3. Jos hankinnasta kiinnostanut tai hankintaan osallistuva toimittaja on esittänyt 1 kohdassa tarkoitetulle nimetylle viranomaiselle valituksen, kummankin osapuolen on periaatteessa varmistettava, että hankintayksikkö ei tee sopimusta, ennen kuin kyseinen viranomainen on tehnyt kyseistä valitusta koskevan päätöksen tai antanut sitä koskevan suosituksen 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen väliaikaisten toimenpiteiden, korjaavien toimien taikka koituneen menetyksen tai vahingon korvaamisen osalta sen omien sääntöjen, määräysten ja menettelyiden mukaisesti. Kumpikin osapuoli voi säätää, että väistämättömissä ja asianmukaisesti perustelluissa olosuhteissa sopimus voidaan kuitenkin tehdä.

4. Kumpikin osapuoli voi säätää seuraavista:

- a) sopimuksen myöntämisen ja sopimuksen tekemisen välinen odotusaika, jotta hylätyille tarjoajille annetaan riittävästi aikaa arvioida, olisiko muutoksenhakumenettelyn käynnistäminen aiheellista; tai

- b) riittävän pitkä aika asianomaiselle toimittajalle valituksen esittämiseen, mikä voi olla peruste sopimuksen täytäntöönpanon keskeyttämiselle.
5. GPA-sopimuksen XVIII artiklan 7 kohdan b kohdan mukaisiin korjaaviin toimiin voi sisältyä yksi tai useampi seuraavista:
- a) teknisten, taloudellisten tai rahoitusta koskevien syrjivien tarjouspyyntöeritelmien, sopimusasiakirjojen tai muiden hankintamenettelyyn liittyvien asiakirjojen poistaminen ja uuden tarjouskilpailumenettelyn toteuttaminen;
 - b) hankintamenettelyn uusiminen sen ehtoja muuttamatta;
 - c) sopimuksen myöntämispäätöksen siirtäminen syrjään ja uuden päätöksen tekeminen sopimuksen myöntämisestä;
 - d) sopimuksen purkaminen tai sen julistaminen pätemättömäksi; tai
 - e) muiden sellaisten toimenpiteiden hyväksyminen, joilla pyritään korjaamaan tämän luvun määräysten rikkominen, esimerkiksi määräys tietyn summan maksamisesta kunnes rikkominen on tosiasiallisesti korjattu.

6. GPA-sopimuksen XVIII artiklan 7 kohdan b alakohdan mukaisesti kumpikin osapuoli voi säätää koitunutta menetystä tai vahinkoa koskevan korvauksen myöntämisestä. Tässä yhteydessä, jos osapuolen muutoksenhakuelin ei ole tuomioistuin ja toimittaja katsoo, että tämän luvun mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi annettuja sisäisiä säädöksiä ja määräyksiä on rikottu, toimittaja voi saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi, myös korvauksen hakemista varten, osapuolen oikeudellisten menettelyjen mukaisesti.

7. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tarvittavia menettelyjä, joilla muutoksenhakuelinten päätökset tai suositukset pannaan tehokkaasti täytäntöön tai joilla oikeudellista valvontaa toteuttavien elinten päätökset pannaan tehokkaasti täytäntöön.

10.13 ARTIKLA

Tilastotietojen kokoaminen ja niistä raportointi

Kukin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle saatavilla olevat ja vertailukelpoiset tilastotiedot, jotka ovat liitteen 10 osan 2 piiriin kuuluvien hankintojen kannalta merkityksellisiä.

10.14 ARTIKLA

Soveltamisalan muutokset ja oikaisut

1. Osapuoli voi muuttaa tai oikaista liitteen 10 osan 2 mukaisia sitoumuksiaan.
2. Jos GPA-sopimuksen lisäyksen I osapuolen liitteiden muutos tai oikaisu tulee voimaan GPA-sopimuksen XIX artiklan nojalla, se tulee automaattisesti voimaan tämän sopimuksen soveltamista varten.
3. Kun osapuoli aikoo muuttaa liitteen 10 osassa 2 olevia sitoumuksiaan, se
 - a) ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle kirjallisesti; ja
 - b) sisällyttää ilmoitukseen ehdotuksen toista osapuolta koskevista asianmukaisista korvaavista mukautuksista, jotta soveltamisalan taso vastaisi muutosta edeltänyttä tilannetta.
4. Sen rajoittamatta, mitä 3 kohdan b alakohdassa määrätään, osapuolen ei tarvitse antaa korvaavia mukautuksia, jos muutos koskee hankintayksikköä, jonka hankintojen osalta osapuoli on tosiasiallisesti luopunut määräys- tai vaikutusvallastaan.

5. Jos julkisia GPA-sopimuksen XXI artiklan nojalla perustettu hankintoja käsittelevä komitea hyväksyy perusteita GPA-sopimuksen XIX artiklan 8 kohdan b ja c alakohdan nojalla, näitä perusteita sovelletaan myös tämän artiklan yhteydessä.

6. Jos toinen osapuoli ilmaisee erimielisyytensä ja katsoo, että

- a) 3 kohdan b alakohdan nojalla ehdotettu korvaava mukautus on riittämätön, jotta säilytettäisiin yhteisesti hyväksytyn soveltamisalan vastaava taso; tai
- b) muutos koskee 4 kohdassa tarkoitettua hankintayksikköä, jonka hankintojen osalta osapuoli ei ole tosiasiallisesti luopunut määräys- tai vaikutusvallastaan,

se ilmaisee vastustuksensa osapuolelle, joka aikoo muuttaa sitoumuksiaan, kirjallisesti 45 päivän kuluessa 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta; muussa tapauksessa sen katsotaan hyväksyneen mukautuksen tai muutoksen.

7. Seuraavat muutokset osapuolen liitteen 10 osan 2 mukaisiin sitoumuksiin katsotaan oikaisuiksi:

- a) hankintayksikön nimen muutos;
- b) kahden tai useamman liitteen 10 osan 2 samassa kohdassa luetellun hankintayksikön sulautuminen;

- c) liitteen 10 osassa 2 luetellun hankintayksikön jakautuminen kahdeksi tai useammaksi hankintayksiköksi, jotka lisätään mainitun osan samassa kohdassa lueteltuihin hankintayksiköihin; ja
- d) suuntaa-antavien luetteloiden, kuten liitteen 10 osassa 2 olevan A jakson 3 kohdassa, liitteen 10 osassa 2 olevan B jakson 1 kohdan b alakohdassa tai GPA-sopimuksen lisäyksen I Euroopan unionin liitteissä 2 ja 3 esitetyt luettelot, päivitykset.
8. Kun kyseessä ovat aiotut oikaisut, osapuoli ilmoittaa näistä toiselle osapuolelle kirjallisesti kahden vuoden välein, sen ilmoitusaikataulun mukaisesti, joka annetaan 30 päivänä maaliskuuta 2012 tehdyssä julkisia hankintoja käsittelevän komitean päätöksessä GPA-sopimuksen XIX ja XXII artiklan mukaisista ilmoitusvaatimuksista (GPA/113), tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen.
9. Toinen osapuoli voi ilmaista sille osapuolelle, joka aikoo oikaista antamiaan sitoumuksia, vastustuksensa kirjallisesti 45 päivän kuluessa 8 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta. Osapuoli, joka ilmaisee vastustuksensa, perustelee, miksi se katsoo, että ehdotettu oikaisu ei ole 7 kohdassa tarkoitettu muutos, ja kuvailee aiotun oikaisun vaikutusta yhteisesti sovittuun soveltamisalaan, josta sopimuksessa määrätään. Jos tällaista vastalausetta ei ole toimitettu 45 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, aiottu oikaisu katsotaan hyväksytyksi.

10. Jos osapuoli vastustaa aiottua muutosta tai oikaisua tai ehdotettua korvaavaa mukautusta, osapuolet pyrkivät ratkaisemaan asian neuvottelemalla. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen 150 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta, osapuoli, joka aikoo muuttaa tai oikaista sitoumuksiaan, voi turvautua 21 luvun mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn määrittääkseen, onko vastustaminen perusteltua. Aiottu muutos tai oikaisu, johon on esitetty vastalause, katsotaan hyväksytyksi ainoastaan, kun tästä on sovittu neuvotteluissa tai 21.7 artiklan nojalla perustettu paneeli on niin päättänyt.

10.15 ARTIKLA

Yhteistyö

Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä voidakseen parantaa ymmärrystään toistensa julkisten hankintojen markkinoista. Osapuolet tunnustavat myös, että osapuolten asiaan liittyvien toimialojen osallistuminen, esimerkiksi tällaisten vuoropuheluiden kautta, on tältä osin tärkeää.

10.16 ARTIKLA

Julkisia hankintoja käsittelevä komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu julkisia hankintoja käsittelevä komitea, jäljempänä tässä artiklassa 'komitea'.
2. Komitealla on seuraavat tehtävät:
 - a) suositusten antaminen sekakomitealle päätösten tekemisestä liitteen 10 osan 2 muuttamiseksi vastaamaan 10.14 artiklan nojalla hyväksyttyjä muutoksia tai oikaisuja tai sovittuja korvaavia mukautuksia;
 - b) 10.13 artiklan mukaisten tilastotietojen toimitusta koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen hyväksyminen, jos se katsotaan tarpeelliseksi;
 - c) julkisiin hankintoihin liittyvien sellaisten kysymysten käsittely, jotka osapuoli on antanut sen käsiteltäväksi; ja
 - d) tietojen vaihtaminen julkisten hankintojen mahdollisuuksista kussakin osapuolella, myös valtion keskushallintoa alemmalla tasolla.

10.17 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän luvun täytäntöönpanemiseksi ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

11 LUKU

KILPAILUPOLITIikka

11.1 ARTIKLA

Periaatteet

Osapuolet tunnustavat vapaan ja terveen kilpailun merkityksen kauppaa- ja investointisuhteissaan. Osapuolet tunnustavat, että tietyt kilpailunvastaiset käytännöt voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan ja sijoitusten vapauttamisesta saatavat edut.

11.2 ARTIKLA

Kilpailunvastaiset käytännöt

Kukin osapuoli toteuttaa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti sopimaksi katsomiaan kilpailunvastaisia käytäntöjä torjuvia toimenpiteitä tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

11.3 ARTIKLA

Oikeudelliset ja sääntelypuitteet

1. Kumpikin osapuoli pitää voimassa kilpailulainsäädäntönsä, jota sovelletaan kaikkiin yrityksiin talouden kaikilla toimialoilla ja jolla puututaan tehokkaasti seuraaviin kilpailunvastaisiin menettelytapoihin:

a) Euroopan unioni:

- i) yritysten väliset sopimukset, yritysten muodostamien liittojen tekemät päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen;
- ii) yhden tai usean yrityksen määräävän aseman väärinkäytökset, ja

iii) yritysten sulautumat tai yrityskeskittymät, jotka merkittävästi estävät tehokasta kilpailua; ja

b) Japani:

i) yksityinen monopoliasema;

ii) kohtuuttomat kaupan rajoitukset;

iii) vilpilliset kaupan toimintatavat; ja

iv) sulautumat tai yrityskaupat, jotka rajoittaisivat kilpailua huomattavasti jollakin kaupan alalla.

2. Kumpikin osapuoli soveltaa kilpailulainsäädäntöään kaikkiin yksityisiin tai julkisiin yrityksiin, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa. Tämä ei estä osapuolta säätämästä poikkeuksia kilpailulainsäädäntöönsä sillä edellytyksellä, että tällaiset poikkeukset ovat läpinäkyviä ja rajoittuvat siihen, mikä on tarpeen yleisen edun turvaamiseksi. Tällaiset poikkeukset eivät saa ylittää sitä, mikä on ehdottoman välttämätöntä osapuolen määrittelemien yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

3. Tätä lukua sovellettaessa 'taloudellisella toiminnalla' tarkoitetaan toimintoja, jotka kuuluvat tavaroiden ja palveluiden tarjontaan markkinoilla.

11.4 ARTIKLA

Toiminnallinen riippumattomuus

Kumpikin osapuoli pitää yllä toiminnaltaan riippumatonta viranomaista, joka vastaa kilpailulainsäädännön tehokkaasta täytäntöönpanosta ja jolla on tätä koskeva toimivalta.

11.5 ARTIKLA

Syrjimättömyys

Soveltaessaan kilpailulainsäädäntöä kumpikin osapuoli noudattaa syrjimättömyyden periaatetta kaikkien yritysten kohdalla yritysten omistuksen kansalaisuudesta tai tyypistä riippumatta.

11.6 ARTIKLA

Menettelyjen oikeudenmukaisuus

Soveltaessaan kilpailulainsäädäntöä kumpikin osapuoli noudattaa menettelyn oikeudenmukaisuuden periaatetta kaikkien yritysten kohdalla yritysten omistuksen kansalaisuudesta ja tyypistä riippumatta.

11.7 ARTIKLA

Avoimuus

Kumpikin osapuoli soveltaa kilpailulainsäädäntöään avoimella tavalla. Kumpikin osapuoli edistää avoimuutta kilpailupolitiikassaan.

11.8 ARTIKLA

Lainvalvontayhteistyö

1. Tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja kummankin osapuolen kilpailulainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon tukemiseksi osapuolet tunnustavat, että on niiden yhteisen edun mukaista edistää kilpailuviranomaisten yhteistyötä ja niiden toiminnan koordinoitua kilpailupolitiikan ja täytäntöönpanotoimien muutosten osalta Brysselissä 10 päivänä heinäkuuta 2003 kilpailunvastaista toimintaa koskevasta yhteistyöstä tehdyn Euroopan yhteisön ja Japanin välisen sopimuksen, jäljempänä tässä luvussa 'kilpailunvastaista toimintaa koskevasta yhteistyöstä tehty sopimus', puitteissa.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun yhteistyön ja koordinoinnin helpottamiseksi osapuolten kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tai muutoin toimittaa tietoja kilpailunvastaista toimintaa koskevasta yhteistyöstä tehdyn sopimuksen puitteissa.

11.9 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämä luvun määräykseen ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

12 LUKU

TUET

12.1 ARTIKLA

Periaatteet

Osapuolet tunnustavat, että osapuoli voi myöntää tukia, mikäli ne ovat välttämättömiä julkisen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. Tietyt tuet voivat kuitenkin vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan ja sijoitusten vapauttamisesta saatavat edut. Osapuolen ei periaatteessa pitäisi myöntää tukea, kun se toteaa, että sillä on tai voi olla merkittävä kielteinen vaikutus osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.

12.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'taloudellisella toiminnalla' tarkoitetaan toimintoja, jotka kuuluvat tavaroiden ja palveluiden tarjontaan markkinoilla;
- b) 'tuella' tarkoitetaan toimenpidettä, joka täyttää soveltuvien osin tukisopimuksen 1.1 artiklassa asetetut ehdot siitä riippumatta, käyvätkö tuen saajat kauppaa tavaroilla vai palveluilla; ja
- c) 'erityisellä tuella' tarkoitetaan tukea, joka määritellään soveltuvien osin tukisopimuksen 2 artiklan mukaisesti erityiseksi.

12.3 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan erityisiin tukiin, siinä määrin kuin ne liittyvät taloudelliseen toimintaan.¹

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että kummankin osapuolen kansallisessa koulutusjärjestelmässä tarjottua koulutusta pidetään muuna kuin taloudellisena toimintana.

2. Tätä lukua ei sovelleta tukiin, jotka myönnetään sellaisille yrityksille, joille valtio on antanut tehtäväksi palveluiden tarjoaminen yleisölle julkisen politiikan tavoitteita varten. Tällaisten tukisääntöihin tehtyjen poikkeusten on oltava läpinäkyviä eivätkä ne saa ylittää sitä, mikä on niiden kohteena olevan julkisen politiikan tavoite.
3. Tätä lukua ei sovelleta tukiin, jotka myönnetään luonnonkatastrofien tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseen.
4. Jäljempänä olevia 12.5 ja 12.6 artiklaa ei sovelleta tukiin, joiden yhteenlasketut määrät tai talousarviot ovat pienempiä kuin 450 000 erityisnosto-oikeutta, jäljempänä 'SDR', tuensaajaa kohti kolmen perättäisen vuoden jaksolla.
5. Jäljempänä olevia 12.6 ja 12.7 artiklaa ei sovelleta maataloussopimuksen liitteessä 1 tarkoitettujen tuotteiden kauppaan liittyviin tukiin eikä kalan ja kalatuotteiden kauppaan liittyviin tukiin.
6. Jäljempänä olevaa 12.7 artiklaa ei sovelleta tukiin, jotka myönnetään väliaikaisesti vastauksena kansallisiin tai globaaleihin talouden hätätilanteisiin¹. Tällaisten tukien on oltava kohdennettuja, taloudellisia, vaikuttavia ja tehokkaita, jotta niillä voidaan korjata todettu kansallinen tai globaali talouden hätätilanne.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että hätätilanteella tarkoitetaan tilannetta, joka vaikuttaa osapuolen koko talouteen. Euroopan unionin osalta osapuolen koko taloudella tarkoitetaan Euroopan unionin tai vähintään yhden Euroopan unionin jäsenvaltion koko taloutta.

7. Tätä lukua ei sovelleta audiovisuaalisen alan palveluihin.
8. Jäljempänä olevaa 12.7 artiklaa ei sovelleta osapuolen keskushallintoa alemmien hallintotasojen myöntämiin tukiin. Täyttäessään tämän luvun mukaisia velvoitteitaan kumpikin osapuoli toteuttaa käytettävissään olevia kohtuullisia toimenpiteitä varmistaakseen tämän luvun määräysten noudattamisen osapuolen keskushallintoa alemmalla hallintotasolla.

12.4 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta kummankaan osapuolen tukisopimuksen, GATT 1994 -sopimuksen XVI artiklan ja GATS-sopimuksen XV artiklan mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

12.5 ARTIKLA

Ilmoittaminen

1. Kumpikin osapuoli ilmoittaa joka toinen vuosi tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien toiselle osapuolelle englannin kielellä ilmoittavan osapuolen myöntämien tai voimassa pitämien¹ tukien oikeusperustan, muodon, määrän tai talousarvion ja, siinä määrin kuin se on mahdollista, mahdollisten erityisten tukien saajan nimen. Ensimmäinen ilmoitus on kuitenkin annettava viimeistään silloin, kun tämän sopimuksen voimaantulopäivästä tulee kuluneeksi kolme vuotta.
2. Jos osapuoli saattaa 1 kohdassa täsmennetyt tiedot julkisesti saataville virallisella www-sivustolla, 1 kohdan mukainen ilmoitus katsotaan tehdyksi. Jos osapuoli antaa tukisopimuksen 25.2 artiklan mukaisesti ilmoituksen tuista, osapuolen katsotaan täyttäneen 1 kohdan vaatimuksen tällaisten tukien osalta.

¹ Tämän kohdan soveltamiseksi, kun kyseessä ovat aiemmin ilmoitetut tuet, päivitettyssä ilmoituksessa annettavat tiedot voidaan rajata mahdollisten muutosten tai muutosten puuttumisen ilmaisemiseen edelliseen ilmoitukseen verrattuna.

3. Palveluihin liittyvien tukien osalta tätä artiklaa sovelletaan ainoastaan seuraaviin toimialoihin: arkkitehtipalvelut ja tekniset palvelut, pankkipalvelut, tietokonepalvelut, rakennusalan palvelut, energiapalvelut, ympäristöpalvelut, pikälähetyspalvelut, vakuutuspalvelut, telepalvelut ja liikennepalvelut.

12.6 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen tuella on tai saattaa olla merkittävä kielteinen vaikutus tämän luvun mukaiseen kauppaan tai sijoituksiin, ensiksi mainittu osapuoli voi esittää kirjallisen neuvottelupyynnön. Osapuolet käyvät neuvotteluja kysymyksen ratkaisemiseksi sillä edellytyksellä, että pyyntöön sisältyy selvitys siitä, miten tuella on tai saattaa olla merkittävä kielteinen vaikutus osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.

2. Jos toinen osapuoli sitä pyytää, neuvottelupyynnön vastaanottanut osapuoli harkitsee neuvottelujen aikana esimerkiksi seuraavien tukea koskevien tietojen antamista:

a) tuen oikeusperusta ja poliittinen tavoite tai tarkoitus;

- b) tuen muoto, kuten avustus, laina, takaus, takaisinmaksettava ennakko, pääomanlisäys tai verohelpotus;
- c) tuen päivämäärät ja kesto ja muut siihen liittyvät aikarajoitukset,
- d) tuen kelpoisuusvaatimukset;
- e) vuosittain tukeen talousarvioon varattu kokonaismäärä ja tuen rajoittamismahdollisuus;
- f) jos mahdollista, tuen vastaanottaja; ja
- g) muut tiedot, mukaan lukien tilastotiedot, joiden avulla voidaan arvioida tuen vaikutuksia kauppaan tai sijoituksiin.

3. Neuvottelujen helpottamiseksi pyynnön vastaanottaneen osapuolen tulee antaa merkitykselliset tiedot kyseisestä tuesta 90 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun pyynnön vastaanottamispäivästä.

4. Jos pyynnön vastaanottanut osapuoli ei anna mitään 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, kyseisen osapuolen on selitettävä tällaisten tietojen puuttuminen kirjallisessa vastauksessaan.

5. Jos pyynnön esittänyt osapuoli edelleen katsoo, että toisen osapuolen tuella on tai saattaa olla merkittävä kielteinen vaikutus sen tämän luvun mukaiseen kauppaan tai sijoituksiin, pyynnön vastaanottanut osapuoli tarkastelee pyynnön esittäneen osapuolen esittämiä huolenaiheita myönteisesti. Pynnön vastaanottanut osapuoli tarkastelee kaikkia ratkaisuja toteuttamiskelpoisina ja hyväksyttävissä olevina.

12.7 ARTIKLA

Kielletyt tuet

Seuraavat osapuolen tuet, joilla on tai voi olla merkittävä kielteinen vaikutus osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin, ovat kiellettyjä:

- a) oikeudellinen tai muu järjestely, jossa hallitus tai muu julkinen elin on vastuussa yrityksen velkojen tai vastuiden takaamisesta ilman mitään rajoituksia, jotka koskevat kyseisten velkojen tai vastuiden määrää tai kyseisen vastuun ajallista kestoja; ja

- b) maksukyvyttömälle tai huonossa kunnossa olevalle yritykselle annettavat tuet ilman yrityksen laatimaa uskottavaa rakenneuudistusohjelmaa. Tällainen rakenneuudistusohjelma on laadittava kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun yritys on saanut väliaikaista maksuvalmiustukea¹. Rakenneuudistusohjelman on perustuttava realistisiin oletuksiin maksukyvyttömän tai huonossa kunnossa olevan yrityksen palauttamiseksi kohtuullisessa aikataulussa elinkelpoiseksi pitkällä aikavälillä. Yrityksen tai sen omistajien on itse osoittava merkittävästi varoja tai omaisuutta rakenneuudistuksen kustannuksiin osallistumista varten.

12.8 ARTIKLA

Tukien käyttö

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yritykset käyttävät tuet yksinomaan siihen nimenomaiseen tarkoitukseen, johon tuet on myönnetty.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tällä artikkelilla ei estetä osapuolta tarjoamasta tukea tilapäisenä maksuvalmiustukena sellaisina lainatakuina tai lainoina, jotka on rajoitettu siihen määrään, joka tarvitaan yrityksen liiketoiminnan jatkamiseen rakenneuudistus- tai selvitystilasuunnitelman valmisteluun saakka.

12.9 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

Tämän luvun soveltamista varten GATT 1994 -sopimuksen XX artikla ja GATS-sopimuksen XIV artikla liitetään soveltuvien osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

12.10 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Edellä olevan 12.6 artiklan 5 kohtaan ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

13 LUKU

VALTION OMISTAMAT YRITYKSET, YRITYKSET, JOILLE ON MYÖNNETTY ERITYISOIKEUKSIA TAI ERIOIKEUKSIA, JA NIMETYT MONOPOLIT

13.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'järjestelyllä' tarkoitetaan sellaista Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön, jäljempänä 'OECD', puitteissa laadittua julkisesti tuettuja vientiluottoja koskevaa järjestelyä tai sitä seurannutta sitoumusta, riippumatta siitä, onko se laadittu OECD:n puitteissa vai sen ulkopuolella, jonka on hyväksynyt vähintään 12 alkuperäistä WTO:n jäsentä, jotka olivat järjestelyn osallistujia 1 päivänä tammikuuta 1979;

- b) 'kaupallisella toiminnalla' tarkoitetaan toimintaa, jota yritys harjoittaa tavoitellen voittoa¹ ja jonka tuloksena on sellaisen tavaranto tuotanto tai sellaisen palvelun tarjoaminen, jota myydään kuluttajille asianomaisilla markkinoilla yrityksen määrittäminä määrinä ja sen määrittämällä hinnoilla;
- c) 'kaupallisilla näkökohdilla' tarkoitetaan hinta-, laatu-, saatavuus-, markkinointavuus- ja kuljetusnäkökohtia sekä muita oston tai myynnin ehtoja tai muita tekijöitä, jotka markkinatalouden periaatteiden mukaisesti asianomaisella liiketoiminta- tai toimialalla toimiva yksityisessä omistuksessa oleva yritys ottaa tavanomaisesti huomioon kaupallisissa päätöksissään;
- d) 'monopolin nimeämisellä' tarkoitetaan monopolin perustamista tai sallimista tai monopolin alan laajentamista uuteen tavaraan tai palveluun;
- e) 'nimetyllä monopolilla' tarkoitetaan yksikköä, mukaan lukien ryhmittymä tai valtion virasto, joka on nimetty osapuolen alueen asianomaisilla markkinoilla jonkin tavaranto tai palvelun ainoaksi tarjoajaksi tai ostajaksi, mutta tällaiseksi yksiköksi ei katsota yksikköä, jolle on myönnetty yksinomainen immateriaalioikeus, pelkästään tällaisen oikeuden myöntämisen perusteella;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että voittoa tavoittelemattomalta pohjalta toimivan yrityksen tai kustannusvastaavuusperiaatteella toimivan yrityksen harjoittama toiminta ei ole voittoa tavoittelevaa toimintaa.

- f) 'yrityksellä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia' tarkoitetaan julkista tai yksityistä yritystä, tytäryritykset mukaan lukien, jolle osapuoli on myöntänyt erityisoikeuksia tai erioikeuksia. Osapuoli myöntää erityisoikeuksia tai erioikeuksia silloin, kun se nimeää rajatun määrän yrityksiä tavarain tai palvelun tarjoajiksi ilman, että asiassa sovellettaisiin objektiivisuuteen, oikeasuhteisuuteen ja syrjimättömyyteen perustuvia kriteereitä, tavalla, joka vaikuttaa olennaisesti muiden yritysten mahdollisuuteen tarjota samaa tavaraa tai palvelua samalla maantieteellisellä alueella olennaisilta osiltaan vastaavilla ehdoilla;
- g) 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavilla palveluilla' tarkoitetaan palveluja, joita tarjotaan käytettäessä julkista valtaa, siten kuin se on määritelty GATS-sopimuksessa ja, tapauksen mukaan, GATS-sopimuksen rahoituspalveluliitteessä; ja
- h) 'valtion omistamalla yrityksellä' tarkoitetaan kaupallista toimintaa harjoittavaa yritystä, jossa
 - i) osapuoli suoraan omistaa yli 50 prosenttia osakepääomasta;
 - ii) osapuolen suorassa tai epäsuorassa määräysvallassa on omistusoikeuksien kautta vähintään 50 prosenttia äänioikeuksista;

- iii) osapuolella on valta nimittää enemmistö yrityksen hallituksen tai vastaavan elimen jäsenistä; tai
- iv) osapuolella on laillinen valta johtaa yrityksen toimintaa tai sillä on muulla tavoin vastaavantasoinen määräysvalta omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti.

13.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan kaupallista toimintaa harjoittaviin valtion omistamiin yrityksiin, yrityksiin, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, ja nimettyihin monopoleihin. Mikäli ne harjoittavat sekä kaupallista että epäkaupallista toimintaa, vain kaupallinen toiminta kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.
2. Tätä lukua sovelletaan valtion omistamiin yrityksiin, yrityksiin, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, ja nimettyihin monopoleihin kaikilla hallintotasoilla.

3. Tätä lukua ei sovelleta tilanteisiin, joissa valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, ja nimetyt monopolit, toimivat hankintayksikköinä, jotka kuuluvat joko GPA-sopimuksen lisäyksen I kunkin osapuolen liitteiden tai liitteen 10 osan 2 piiriin ja toteuttavat julkisia hankintoja valtion tarpeisiin eivätkä kaupalliseen jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaroiden tuotannossa tai palvelujen tarjonnassa kaupallista myyntiä varten.
4. Tätä lukua ei sovelleta palveluihin, jotka tarjotaan käyttämällä julkista valtaa.
5. Tätä lukua ei sovelleta valtion omistamaan yritykseen, yritykseen, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, ja nimettyyn monopoliin, jos jonakin kolmesta edellisestä peräkkäisestä verovuodesta kyseisen yrityksen tai monopolin kaupallisesta toiminnasta saama vuositulo oli vähemmän kuin 200 miljoonaa SDR:ää.
6. Jäljempänä olevaa 13.5 artiklaa ei sovelleta valtion omistaman yrityksen valtion toimeksiannosta toteuttamaan finanssipalvelujen tarjontaan, jos tällaisella finanssipalveluiden tarjonnalla
- a) tuetaan vientiä tai tuontia, sillä edellytyksellä, että
- i) kyseisillä palveluilla ei ole tarkoitus korvata kaupallista rahoitusta; tai
- ii) kyseisiä palveluita ei tarjota suotuisammin ehdoin kuin ne, jotka olisivat saatavilla vastaavissa finanssipalveluissa kaupallisilta markkinoilta;

- b) tuetaan yksityisiä sijoituksia sopimuspuolen alueen ulkopuolella sillä edellytyksellä, että
 - i) kyseisillä palveluilla ei ole tarkoitus korvata kaupallista rahoitusta; tai
 - ii) kyseisiä palveluita ei tarjota suotuisammin ehdoin kuin ne, jotka olisivat saatavilla vastaavissa finanssipalveluissa kaupallisilta markkinoilta; tai
- c) tarjotaan järjestelyn kanssa yhteensopivin ehdoin sillä edellytyksellä, että palvelu kuuluu järjestelyn soveltamisalaan.

7. Jäljempänä olevaa 13.5 artiklaa ei sovelleta 8.6 artiklan 2 kohdassa vahvistettuihin toimialoihin.

8. Jäljempänä olevaa 13.5 artiklaa ei sovelleta siltä osin kuin osapuolen valtion omistama yritys, yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimetty monopoli toteuttaa tavarain tai palvelun ostoja ja myyntiä seuraavien säästösten nojalla:

- a) edellä olevan 8.12 artiklan 1 kohdan ja 8.18 artiklan 1 kohdan mukainen voimassa oleva vaatimustenvastainen toimenpide, jonka osapuoli pitää voimassa, jota se jatkaa, jonka se uusii tai jota se muuttaa tai mukauttaa sen liitteen 8-B liitteessä I olevan luettelon mukaisesti; tai
- b) edellä olevan 8.12 artiklan 2 kohdan ja 8.18 artiklan 2 kohdan mukainen osapuolen vaatimustenvastainen toimenpide, joka koskee toimialoja, osa-aloja tai toimintoja sen liitteen 8-B liitteessä II olevan luettelon mukaisesti.

13.3 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Osapuolet vahvistavat oikeutensa ja velvollisuutensa, jotka perustuvat GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan 1–3 kohtaan, sopimukseen GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan tulkinnasta sekä GATS-sopimuksen VIII artiklan 1, 2 ja 5 kohtaan.

13.4 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Rajoittamatta tämän luvun mukaisia kummankin osapuolen oikeuksia ja velvollisuuksia mikään tässä luvussa ei estä osapuolta perustamasta tai ylläpitämästä valtionyritystä, myöntämästä yritykselle erityis- tai yksinoikeuksia tai nimeämästä monopolia.
2. Kumpikaan osapuoli ei vaadi tai rohkaise valtion omistamaa yritystä, yritystä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia tai nimettyä monopolia toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa tämän luvun kanssa.

13.5 ARTIKLA

Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki sen valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia ja nimetyt monopolit menettelevät kaupallisessa toiminnassaan seuraavasti:
 - a) toimivat tavarán tai palvelun ostossa tai myynnissä kaupallisten näkökohtien mukaisesti, paitsi silloin, kun ne täyttävät niille annetulle julkisen palvelun tehtävälle asetettuja ehtoja, jotka eivät ole ristiriidassa b tai c alakohdan kanssa;
 - b) tavarán tai palvelun ostossa:
 - i) myöntävät toisen osapuolen yrityksen tarjoamalle tavaralle tai palvelulle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yritysten tarjoamalle vastaavalle tavaralle tai vastaavalle palvelulle; ja
 - ii) myöntävät 8.2 artiklan c alakohdassa määritellyn, sopimuksen piiriin kuuluvan yrityksen tarjoamalle tavaralle tai palvelulle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yrittäjien yritysten tarjoamalle vastaavalle tavaralle tai vastaavalle palvelulle osapuolen asianomaisilla markkinoilla; ja

- c) tavarain tai palvelun myynnissä:
- i) myöntävät toisen osapuolen yritykselle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yrityksille; ja
 - ii) myöntävät 8.2 artiklan c alakohdassa määritellylle, sopimuksen piiriin kuuluvalle yritykselle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yrittäjien yritykselle osapuolen kyseisillä markkinoilla¹;
2. Edellä olevan 1 kohdan b ja c alakohdalla ei estt valtion omistamaa yritystä, yritystä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyä monopolia
- a) ostamasta tai myymästä tavaroita tai palveluita eri ehdoilla, hintaan liittyvät ehdot mukaan lukien, edellyttäen, että tällaiset poikkeavat ehdot laaditaan kaupallisten näkökohtien mukaisesti; tai
 - b) kieltytymst tavaroiden tai palveluiden ostosta tai myynnistä edellyttäen, että tällaisessa kieltytymisess noudatetaan kaupallisia näkökohtia.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä kohtaa ei sovelleta osakkeiden, pääoman ja muiden yrityksen pääoman muotojen ostoon tai myyntiin, jonka toteuttaa valtion omistama yritys, yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia tai nimetty monopolia omaa pomaosakkuuttaan varten toisessa yrityksessä.

13.6 ARTIKLA

Sääntelykehys

1. Osapuolet noudattavat ja hyödyntävät mahdollisimman hyvin alan soveltuvia kansainvälisiä standardeja, muun muassa valtionyhtiöiden omistajaohjauksesta annettuja OECD:n suuntaviivoja.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että osapuolen perustama tai ylläpitämä sääntelyelin tai muu sääntelyvaltaa käyttävä elin on riippumaton sääntelemistään yrityksistä eikä vastaa toiminnastaan niille ja toimii puolueettomasti¹ samanlaisissa olosuhteissa suhteessa kaikkiin sen sääntelyn alaan kuuluviin yrityksiin, mukaan lukien valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimetyt monopolit².
3. Kumpikin osapuoli soveltaa valtion omistamaan yritykseen, yritykseen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimettyyn monopoliin säädöksiään ja määräyksiään johdonmukaisella ja syrjimättömällä tavalla.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että puolueettomuutta, jolla elin hoitaa sääntelytehtäviään, arvioidaan vertaamalla sitä elimen yleiseen toimintamalliin tai menettelytapaan.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että aloilla, joilla osapuolet ovat sopineet noudattavansa 8 luvussa tällaiseen elimeen liittyviä erityisvelvoitteita, sovelletaan asiaa koskevia luvun 8 määräyksiä.

13.7 ARTIKLA

Tietojenvaihto

1. Jos osapuolella on syytä uskoa, että sen tämän luvun mukaisiin etuihin vaikuttaa kielteisesti toisen osapuolen valtion omistaman yrityksen, yrityksen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimetyn monopolin, jäljempänä tässä artiklassa 'yksikkö', kaupallinen toiminta, osapuoli voi pyytää kirjallisesti toiselta osapuolelta tietoja sen yksikön kaupallisesta toiminnasta, joka liittyy tämän luvun määräysten toteuttamiseen 2 kohdan mukaisesti.
2. Pyynnön vastaanottanut osapuoli antaa seuraavat tiedot sillä edellytyksellä, että pyyntöön sisältyy selvitys siitä, miten kyseisen yksikön toiminta voi vaikuttaa pyynnön esittävän osapuolen tämän luvun mukaisiin etuihin, ja siinä osoitetaan, mitkä seuraavista tiedoista olisi toimitettava:
 - a) kyseisen yksikön organisaatiorakenne ja sen hallituksen tai vastaavan hallintoelimen kokoonpano;

- b) osakkeiden prosenttiosuus, jonka pyynnön vastaanottanut osapuoli, sen valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimetyt monopolit yhteensä omistavat ja niiden hallussa oleva yhteenlaskettu osuus äänioikeuksista kyseisessä yksikössä;
- c) kuvaus mahdollisista erityisosakkeista tai erityisistä ääni- tai muista oikeuksista, jotka pyynnön vastaanottaneen osapuolen, sen valtion omistamien yritysten, yritysten, joille on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimettyjen monopolien hallussa on, jos tällaiset oikeudet eroavat niistä oikeuksista, jotka liittyvät tällaisen yksikön tavallisiin osakkeisiin;
- d) kuvaus siitä, mitkä julkishallinnolliset yksiköt tai julkiset elimet sääntelevät yksikköä, kuvaus näiden elinten kyseiselle yksikölle asettamista raportointivaatimuksista sekä, mahdollisuuksien mukaan, oikeudet ja käytännöt, joita julkishallinto tai julkiset elimet käyttävät yksikön ylempien johtajien sekä sen hallituksen tai vastaavan hallintoelimen jäsenten nimityksissä, irtisanomisissa ja palkkauksessa;
- e) yksikön vuositulot ja kokonaisvarat viimeisimmältä kolmen vuoden jaksolta, jolta tiedot ovat saatavilla;

- f) mahdolliset poikkeukset, erioikeudet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joista yksikkö hyötyy pyynnön vastaanottaneen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti; ja
- g) yksikköä koskevat mahdolliset lisätiedot, jotka ovat yleisesti saatavilla, myös vuositilinpäätökset ja kolmansien osapuolten suorittamat tilintarkastukset.

13.8 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

Tämän luvun soveltamista varten GATT 1994 -sopimuksen XX artikla ja GATS-sopimuksen XIV artikla liitetään soveltuvien osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

14 LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

A JAKSO

Yleiset määräykset

14.1 ARTIKLA

Alkumääräykset

1. Helpottaakseen innovatiivisten ja luovien tuotteiden tuotantoa ja kaupallistamista sekä palveluiden tarjontaa osapuolten välillä ja lisätäkseen kaupasta ja sijoituksista saatavia hyötyjä osapuolet antavat ja varmistavat teollis- ja tekijänoikeuksille riittävän, tehokkaan ja syrjimättömän suojan ja säättävät toimenpiteistä teollis- ja tekijänoikeuksien tehokasta täytäntöönpanoa varten niiden rikkomista, myös väärentämistä ja piratismia, vastaan tämän luvun ja kansainvälisten sopimusten, joiden sopimuspuoli kumpikin osapuoli on, määräysten mukaisesti.

2. Osapuoli voi, mutta sillä ei ole velvollisuutta, säätää lainsäädännössään kattavammasta teollis- ja tekijänoikeuksien suojasta tai täytäntöönpanosta kuin tässä luvussa vaaditaan, sillä edellytyksellä, että tällainen suoja tai täytäntöönpano ei ole vastoin tämän luvun määräyksiä.

3. Tämän luvun soveltamista varten 'teollis- ja tekijänoikeuksilla' tarkoitetaan kaikentyyppisiä teollis- ja tekijänoikeuksia, joista on määräyksiä tämän luvun 14.8–14.39 artiklassa tai TRIPS-sopimuksen II osan 1–7 kohdassa. Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja sisältää myös suojan vilpillistä kilpailua vastaan Pariisissa 20 päivänä maaliskuuta 1883 tehdyn teollisoikeuden suojelemista koskevan yleissopimuksen, jäljempänä 'Pariisin yleissopimus', 10 a artiklan mukaisesti¹.

4. Tähän lukuun sovelletaan soveltuvien osin TRIPS-sopimuksen I osassa esitettyjä tavoitteita ja periaatteita, erityisesti sen 7 ja 8 artiklaa.

14.2 ARTIKLA

Sovitut periaatteet

Osapuolet ottaa huomioon taustalla olevat kotimaisten järjestelmien yhteiskuntapoliittiset tavoitteet ja tunnustavat, että on tarpeen

a) edistää innovointia ja luovuutta;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että Pariisin yleissopimuksen ymmärretään olevan Pariisissa 20 päivänä maaliskuuta 1883 tehty teollisoikeuden suojelemista koskeva yleissopimus, sellaisena kuin se on tarkistettuna Brysselissä 14 päivänä joulukuuta 1900, Washingtonissa 2 päivänä kesäkuuta 1911, Haagissa 6 päivänä marraskuuta 1925, Lontoossa 2 päivänä kesäkuuta 1934, Lissabonissa 31 päivänä lokakuuta 1958 ja Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967 ja sellaisena kuin se on muutettuna 28 päivänä syyskuuta 1979.

- b) helpottaa tiedon, osaamisen, teknologian, kulttuurin ja taiteiden levittämistä; ja
- c) edistää kilpailua sekä avoimia ja tehokkaita markkinoita,

osapuolten omien teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmien kautta ja samalla noudattaa muiden muassa avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita ja ottaa huomioon asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien oikeudenhaltijat ja käyttäjät, edut.

14.3 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

1. Tämän luvun määräyksillä täydennetään osapuolten muiden sellaisten teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita, joiden sopimuspuolia ne kumpikin ovat.
2. Osapuolet vahvistavat sitoutuvansa noudattamaan sellaisissa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa määrättyjä velvoitteita, joiden sopimuspuolia¹ ne kumpikin tämän sopimuksen voimaantulopäivänä ovat, seuraavat mukaan luettuina:
 - a) TRIPS-sopimus;

¹ Tässä kohdassa tarkoitettuihin teollis- ja tekijänoikeuksia koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvät ne, joiden sopimuspuolia Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat.

- b) Pariisin yleissopimus;
- c) Roomassa 26 päivänä lokakuuta 1961 tehty kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta , jäljempänä 'Rooman yleissopimus';
- d) Bernissä 9 päivänä syyskuuta 1886 tehty yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, jäljempänä 'Bernin yleissopimus'¹;
- e) Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 hyväksytty WIPO:n tekijänoikeussopimus;
- f) Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 hyväksytty WIPO:n esitys- ja äänitesopimus;
- g) Budapestissä 28 päivänä huhtikuuta 1977 tehty Budapestin sopimus mikro-organismien tallettamisen kansainvälisestä tunnustamisesta patentinhakumenettelyä varten;
- h) Pariisissa 2 päivänä joulukuuta 1961 tehty uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, jäljempänä 'vuoden 1991 UPOV-yleissopimus'²;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että Bernin yleissopimuksen ymmärretään olevan Bernissä 9 päivänä syyskuuta 1886 tehty yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, sellaisena kuin se on täydennettynä Pariisissa 4 päivänä toukokuuta 1896, tarkistettuna Berliinissä 13 päivänä marraskuuta 1908, täydennettynä Bernissä 20 päivänä maaliskuuta 1914, tarkistettuna Roomassa 2 päivänä kesäkuuta 1928, Brysselissä 26 päivänä kesäkuuta 1948, Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967 ja Pariisissa 24 päivänä heinäkuuta 1971 ja sellaisena kuin se on muutettuna 28 päivänä syyskuuta 1979.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että vuoden 1991 UPOV-yleissopimuksella tarkoitetaan 2 päivänä joulukuuta 1961 tehtyä uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta, sellaisena kuin se on tarkistettuna Genevessä 19 päivänä maaliskuuta 1991.

- i) Madridissa 27 päivänä kesäkuuta 1989 hyväksytty tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvä pöytäkirja; ja
 - j) Washingtonissa 19 päivänä kesäkuuta 1970 tehty patenttiyhteistyösopimus.
3. Kumpikin osapuoli pyrkii kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin ratifioimaan seuraavat monenväliset sopimukset tai liittymään niihin, jollei se tämän sopimuksen voimaantulopäivään mennessä ole jo näiden sopimusten sopimuspuoli¹:
- a) Genevessä 1 päivänä kesäkuuta 2000 tehty patenttilakisopimus;
 - b) Genevessä 27 päivänä lokakuuta 1994 tehty tavaramerkkilainsäädäntöä koskeva yleissopimus;
 - c) Singaporessa 27 päivänä maaliskuuta 2006 tehty tavaramerkkilainsäädäntöä koskeva Singaporen yleissopimus;
 - d) Genevessä 2 päivänä heinäkuuta 1999 tehty teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja;

¹ Euroopan unionin osalta tämä sisältää jäsenvaltioiden toteuttaman ratifioinnin tai liittymisen tässä kohdassa tarkoitettujen monenvälisten sopimusten osalta.

- e) Pekingissä 24 päivänä kesäkuuta 2012 tehty audiovisuaalisten esitysten suojaa koskeva Pekingin sopimus; ja
- f) Marrakeshissa 27 päivänä kesäkuuta 2013 tehty Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muiden lukemisesteisten hyväksi.

14.4 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää kaikkien tämän luvun piiriin kuuluvien teollis- ja tekijänoikeusluokkien osalta toisen osapuolen kansalaisille¹ vähintään yhtä suotuisan kohtelun kuin se, jonka se myöntää omille kansalaisilleen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun² osalta, ellei poikkeuksista, joista on jo määrätty Pariisin yleissopimuksessa, Bernin yleissopimuksessa, Rooman yleissopimuksessa ja Washingtonissa 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyssä sopimuksessa integroituihin piireihin liittyvästä henkisestä omaisuudesta muuta johdu. Esittäjien, äänitteiden tuottajien ja yleisradio-organisaatioiden osalta tämä velvoite koskee vain tässä sopimuksessa myönnettyjä oikeuksia.

¹ Tätä ja 14.5 artiklaa sovellettaessa 'kansalaisilla' on sama merkitys kuin TRIPS-sopimuksessa.

² Tässä ja 14.5 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa 'suoja' käsittää seikat, jotka vaikuttavat teollis- ja tekijänoikeuksien suojan saatavuuteen, hankintaan, laajuuteen, voimassapitoon ja täytäntöönpanoon, samoin kuin ne seikat, jotka vaikuttavat tässä luvussa erityisesti mainittujen teollis- ja tekijänoikeuksien käyttöön.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisiin velvoitteisiin sovelletaan myös TRIPS-sopimuksen 5 artiklassa määrättyjä poikkeuksia.

14.5 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

Kumpikin osapuoli myöntää välittömästi ja ehdoitta toisen osapuolen kansalaisille yhtä edullisen kohtelun kuin kohtelu, jonka se myöntää kolmansien maiden kansalaisille teollis- ja tekijänoikeuksien suojan osalta, ellei TRIPS-sopimuksen 4 ja 5 artiklassa määrätystä poikkeuksista muuta johdu.

14.6 ARTIKLA

Menettelykysymykset ja avoimuus

1. Kumpikin osapuoli pyrkii kaikin kohtuullisin keinoin edistämään tehokkuutta ja avoimuutta teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmänsä hallinnossa.

2. Voidakseen hallinnoida tehokkaasti teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmäänsä kumpikin osapuoli toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet, joilla parannetaan sen teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien hallinnollisten menettelyiden tehokkuutta kansainvälisten normien mukaisesti.

3. Jotta voidaan edelleen edistää teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmän hallinnon avoimuutta, kumpikin osapuoli pyrkii kaikin kohtuullisin keinoin toteuttamaan asianmukaiset saatavilla olevat toimenpiteet, jotta voidaan

a) julkaista tietoja ja asettaa julkisesti saataville asiakirja-aineistoihin sisältyvät tiedot seuraavista:

- i) patenttihakemukset ja patenttien myöntäminen;
- ii) teollismallien rekisteröinnit;
- iii) tavaramerkkien rekisteröinnit ja niitä koskevat hakemukset;
- iv) uusien kasvilajikkeiden rekisteröinnit; ja
- v) maantieteellisten merkintöjen rekisteröinnit;

b) tarjota yleisön saataville tietoa toimivaltaisten viranomaisten toteuttamista toimenpiteistä, joilla teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavien tavaroiden luovutus on keskeytetty 14.51 artiklassa vahvistettuna rajatoimenpiteenä;

- c) tarjota yleisön saataville tietoa osapuolen toimista, joilla varmistetaan teollis- ja tekijänoikeuksien tehokas täytäntöönpano, sekä muuta tietoa sen teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmästä; ja
- d) tarjota yleisön saataville tietoa asiaankuuluvista säädöksistä ja määräyksistä, lopullisista oikeuden päätöksistä ja yleisesti sovellettavista hallinnollisista päätöksistä, jotka koskevat teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon valvontaa.

14.7 ARTIKLA

Yleisen tietoisuuden edistäminen teollis- ja tekijänoikeuksien suojasta

Kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet edistääkseen edelleen yleistä tietoisuutta teollis- ja tekijänoikeuksien suojasta, muun muassa koulutus- ja levittämishankkeilla, jotka koskevat teollis- ja tekijänoikeuksien käyttöä sekä niiden täytäntöönpanon valvontaa.

B JAKSO

Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat normit

1 ALAJAKSO

Tekijänoikeus ja lähioikeudet

14.8 ARTIKLA

Tekijät

Kumpikin osapuoli myöntää tekijöille yksinoikeuden sallia tai kieltää

- a) teostensa toisintaminen suoraan tai välillisesti, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

- b) teostensa alkuperäiskappaleen tai sen kopion levitys yleisölle myymällä tai millä tahansa muulla tavalla; kumpikin osapuoli voi määrittää ehdot, joiden mukaisesti tässä määräyksessä vahvistettua oikeuksien sammumista sovelletaan alkuperäiskappaleen tai sen kopion teoksen tekijän suostumuksella tapahtuneen ensimmäisen myynnin tai muun omistusoikeuden siirron jälkeen; ja
- c) teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;.

14.9 ARTIKLA

Esittävät taiteilijat

Kumpikin osapuoli myöntää esittäville taiteilijoille yksinoikeuden sallia tai kieltää

- a) esitystensä tallenteet;
- b) teostensa tallenteiden toisintaminen suoraan tai välillisesti, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

- c) esitystensä äänitetallenteiden saattaminen yleisön saataville joko myymällä tai muulla tavalla; kumpikin osapuoli voi määrittää ehdot, joiden mukaisesti tässä määräyksessä vahvistettua oikeuksien sammumista sovelletaan tallenteen alkuperäiskappaleen tai sen kopion esittävän taiteilijan suostumuksella tapahtuneen ensimmäisen myynnin tai muun omistusoikeuden siirron jälkeen;
- d) esitystensä tallenteiden saattaminen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada esitysten tallenteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; ja
- e) esitystensä yleisradiointi langattomasti ja niiden välittäminen yleisölle, paitsi jos esitys jos sinänsä on yleisradioitu esitys tai on peräisin tallenteelta.

14.10 ARTIKLA

Äänitteiden tuottajat

Kumpikin osapuoli myöntää äänitteiden tuottajille yksinoikeuden sallia tai kieltää

- a) äänitteidensä toisintaminen suoraan tai välillisesti, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

- b) äänitteidensä tai niiden kopioiden saattaminen yleisön saataville joko myymällä tai muulla tavalla; kumpikin osapuoli voi määrittää ehdot, joiden mukaisesti tässä määräyksessä vahvistettua oikeuksien sammumista sovelletaan äänitteen alkuperäiskappaleen tai sen kopion äänitteen tuottajan suostumuksella tapahtuneen ensimmäisen myynnin tai muun omistusoikeuden siirron jälkeen; ja
- c) äänitteidensä saattaminen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

14.11 ARTIKLA

Yleisradio-organisaatiot

Kumpikin osapuoli myöntää yleisradio-organisaatioille yksinoikeuden sallia tai kieltää

- a) lähetystensä tallentaminen;
- b) lähetystensä tallenteiden kopiointi;

- c) lähetytensä tarjoaminen yleisön¹ saataville langallisesti tai langattomasti yleisön jäsenen pyynnöstä²;
- d) lähetytensä uudelleenlähetyks langattomasti; ja
- e) lähetytensä välittäminen yleisölle, jos tämä välittäminen tapahtuu paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan; kumpikin osapuoli voi määritellä ehdot, joiden täyttyessä kyseistä yksinomaista oikeutta voidaan käyttää.

14.12 ARTIKLA

Äänitteiden käyttö

Osapuolet sopivat jatkavansa keskusteluja äänitteiden käytön riittävästä suojasta kaikessa yleisölle välittämisessä ottaen asianmukaisesti huomioon kansainvälisten standardien merkityksen äänitteiden käytön suojassa.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että Euroopan unionin osalta tämä oikeus on rajattu tilanteisiin, joissa pyyntö on esitetty yleisön jäsenen valitsemasta paikasta ja valitsemaan aikaan.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että Japanin osalta tämän alakohdan määräyksiä sovelletaan julkiseen lähetykseen, joka tapahtuu automaattisesti yleisön esittämästä pyynnöstä, lukuun ottamatta niitä, jotka tapahtuvat manuaalisesti.

14.13 ARTIKLA

Suoja-aika

1. Bernin yleissopimuksen 2 artiklassa tarkoitetun kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeussuojan aika on tekijän koko elinaika ja 70 vuotta tämän kuolemasta riippumatta päivästä, jona teos on laillisesti saatettu yleisön saataville. Jos teoksen suojan voimassaoloaika on laskettava muutoin kuin luonnollisen henkilön eliniän perusteella, kyseinen voimassaoloaika ei saa olla lyhyempi kuin 70 vuotta teoksen saattamisesta laillisesti yleisön saataville. Jos teosta ei aseteta saataville 70 vuoden kuluessa teoksen luomisesta, teoksen suojan voimassaoloaika on vähintään 70 vuotta teoksen luomisesta.
2. Esittävien taiteilijoiden teoksen suoja-aika on vähintään 50 vuotta esityksestä.
3. Äänitteiden tuottajien teoksen suoja-aika on vähintään 70 vuotta siitä, kun äänite julkaistiin. Jos äänitettä ei aseteta saataville 50 vuoden kuluessa äänitteen tallentamisesta, suojan voimassaoloaika on vähintään 50 vuotta äänitteen tallentamisesta¹.

¹ Kumpikin osapuoli voi ottaa käyttöön tehokkaita toimenpiteitä varmistukseksi, että suojajan ensimmäisten 50 vuoden jälkeisellä 20 vuoden ajanjaksolla saatu voitto jaetaan tasapuolisesti esiintyvien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien kesken.

4. Yleisradioinnin oikeuksien suoja-aika on vähintään 50 vuotta yleisradioitavan aineiston ensimmäisestä lähetyksestä.

5. Tässä artiklassa esitetyt voimassaoloajat lasketaan voimassaoloajan aloittavan tapahtuman vuotta seuraavan vuoden tammikuun ensimmäisestä päivästä.

14.14 ARTIKLA

Rajoitukset ja poikkeukset

Osapuolet voivat niiden yleissopimusten ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti, joiden sopimuspuolia ne ovat, määrätä rajoituksia tai poikkeuksia 14.8–14.12 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

14.15 ARTIKLA

Taiteilijan oikeus taideteoksen jälleenmyyntiin

Osapuolet sopivat vaihtavansa näkemyksiä ja tietoja kysymyksistä, jotka liittyvät taideteoksen jälleenmyyntikorvausta koskevaan oikeuteen, sekä tilanteesta tältä osin Euroopan unionissa ja Japanissa.

14.16 ARTIKLA

Yhteisvalvonta

Osapuolet

- a) tunnustavat, että on tärkeää edistää yhteistyötä niiden yhteisvalvontaa harjoittavien elinten välillä;
- b) sopivat edistävänsä yhteisvalvontaa harjoittavien elinten avoimuutta; ja
- c) pyrkivät helpottamaan oikeudenhaltijoiden syrjimätöntä kohtelua niitä edustavissa yhteisvalvontaa harjoittavissa elimissä joko suoraan tai toisen yhteisvalvontaa harjoittavan elimen kautta.

14.17 ARTIKLA

Olemassa olevan aineiston suoja

1. Kumpikin osapuoli soveltaa Bernin yleissopimuksen 18 artiklaa ja TRIPS-sopimuksen 14 artiklan 6 kohtaa soveltuvin osin teoksiin, esityksiin ja äänitteisiin sekä näille annettuja oikeuksia ja suojaa tämän alajakson vaatimusten mukaisesti.

2. Osapuoli ei ole velvollinen palauttamaan suojaa kohteelle, joka tämän sopimuksen voimaantulopäivänä on tullut vapaasti käytettäväksi sen omalla alueella.

2 ALAJAKSO

Tavaramerkit

14.18 ARTIKLA

Tavaramerkillä myönnetyt oikeudet

Kumpikin osapuoli varmistaa, että rekisteröidyn tavaramerkin omistajalla on yksinoikeus estää kaikkia kolmansia osapuolia ilman omistajan suostumusta käyttämästä¹ kaupankäynnissä sellaisia identtisiä tai samanlaisia merkkejä tavaroille tai palveluille, jotka ovat samoja tai samankaltaisia kuin tavarat, joita varten kyseinen tavaramerkki on rekisteröity, jos tällainen käyttö voi johtaa todennäköiseen sekaannukseen. Sekaannus oletetaan todennäköiseksi, jos identtisiä merkkejä käytetään identtisille tavaroille tai palveluille. Edellä tarkoitetut oikeudet eivät vaikuta olemassa oleviin aikaisempiin oikeuksiin, eivätkä ne vaikuta osapuolen mahdollisuuksiin saattaa oikeudet käytöstä riippuviksi.

¹ Tässä artiklassa tällaisten merkkien 'käyttämiseen' sisältyy vähintäänkin sellaisten tavaroiden tai tavarapakkausten tuonti ja vienti, joissa on kyseinen merkki.

14.19 ARTIKLA

Poikkeukset

Kumpikin osapuoli säättää rajatuista poikkeuksista tavaramerkkioikeuksiin, kuten kuvaavien termien¹ oikeudenmukaisesta käytöstä, ja ne voivat säättää muista rajatuista poikkeuksista sillä edellytyksellä, että tällaisissa poikkeuksissa otetaan huomioon tavaramerkin omistajan ja kolmansien osapuolten oikeutettu etu.

14.20 ARTIKLA

Rikkomiseksi katsottavat valmistelevat toimet

Merkintöjen ja pakkausten osalta kumpikin osapuoli säättää, että ainakin seuraavien valmistelevien toimien katsotaan loukkaavan rekisteröityä tavaramerkkiä, jos toimi on suoritettu ilman rekisteröidyn tavaramerkin omistajan suostumusta:

- a) valmistaminen;
- b) tuonti; ja

¹ Kuvaavien termien oikeudenmukaiseen käyttöön sisältyy merkin käyttäminen ilmaisemaan tavaroiden tai palveluiden maantieteellistä alkuperää hyvän liiketavan mukaisesti teollisuuteen tai kauppaan liittyvissä kysymyksissä.

c) esittäminen¹

sellaisten merkintöjen ja pakkausten osalta, joissa on² merkki, joka on identtinen tai samanlainen kuin rekisteröity tavaramerkki, sitä varten, että tällaista merkkiä voitaisiin käyttää tai se voitaisiin antaa käytettäväksi kaupankäynnissä tavaroille tai palveluille, jotka ovat identtisiä tai samanlaisia kuin tavarat, joita varten kyseinen tavaramerkki on rekisteröity.

14.21 ARTIKLA

Tunnetut tavaramerkit

Tunnettujen tavaramerkkien suojelua koskevien Pariisin yleissopimuksen 6 bis artiklan ja TRIPS-sopimuksen 16 artiklan 2 ja 3 kohdan täytäntöönpanemiseksi kumpikin osapuoli vahvistaa niiden yhteisten suositusten merkityksen, jotka koskevat tunnettujen tavaramerkkien suojaan liittyviä määräyksiä ja jotka on annettu teollisoikeuksien suojelua käsittelevän Pariisin liiton konferenssin ja WIPO:n yleiskokouksen kolmannessakymmenennessä neljännessä WIPO:n jäsenvaltioiden konferenssien kokoussarjassa vuonna 1999.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa Euroopan unioni pitää 'esittämisenä' tarjoamista tai markkinoille saattamista ja Japani katsoo 'esittämiseksi' luovutuksen.

² Tätä artiklaa sovellettaessa Japanin osalta 'olemisella' tarkoitetaan osoittamista.

3 ALAJAKSO

Maantieteelliset merkinnät

14.22 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä alajaksoa sovelletaan osapuolten alueelta peräisin olevien viinien, väkevien alkoholijuomien, muiden alkoholijuomien¹ sekä maataloustuotteiden² maantieteellisten merkintöjen tunnustamiseen ja suojelemiseen.
2. 'Maantieteellisillä merkinnöillä' tarkoitetaan tässä luvussa merkintöjä, jotka osoittavat tavaran olevan peräisin osapuolen alueelta tai tietyltä seudulta taikka paikkakunnalta kyseisen osapuolen alueella, ja tavaran tunnettu laatu, maine tai muu ominaisuus liittyy olennaisella tavalla sen maantieteelliseen alkuperään.

¹ Tätä alajaksoa sovellettaessa siltä osin kuin on kyse maantieteellisten merkintöjen suojasta Japanissa 'alkoholijuomilla' tarkoitetaan juomia, jotka sisältävät vähintään yhden prosentin alkoholia.

² Tätä alajaksoa sovellettaessa siltä osin kuin on kyse maantieteellisten merkintöjen suojasta Japanissa 'maataloustuotteilla' tarkoitetaan maatalous-, metsätalous- ja kalastustuotteita sekä elintarvikkeita, lukuun ottamatta alkoholijuomia.

3. Toinen osapuoli suojaa tämän sopimuksen nojalla liitteessä 14-B luetellut osapuolen maantieteelliset merkinnät, jos ne kuuluvat niihin liitteessä 14-A lueteltuihin tavaralajeihin, joita suojataan toisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

14.23 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen suojajärjestelmä

1. Kumpikin osapuoli perustaa tai pitää voimassa järjestelmän maantieteellisten merkintöjen rekisteröintiä¹ ja suojaa varten alueellaan.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetussa järjestelmässä on oltava ainakin seuraavat tekijät:
 - a) virallinen keino tarjota yleisön saataville luettelo rekisteröidyistä maantieteellisistä merkinnöistä;

¹ Tätä alajaksoa sovellettaessa siltä osin kuin on kyse maantieteellisten merkintöjen suojasta Japanissa 'rekisteröinnin' ja 'rekisterin' voidaan katsoa olevan synonyymi sen nykyisissä säädöksissä ja määräyksissä käytetyille ilmaisuille 'nimitys' tai 'suojan vahvistaminen' ja 'nimetä' tai 'vahvistaa suoja'.

- b) hallinnollinen prosessi, jolla varmistetaan, että edellä a alakohdassa tarkoitettu rekisteriin merkittävä maantieteellinen merkintä ilmaisee tavaran olevan peräisin osapuolen alueelta tai osapuolen alueen jostakin osasta tai paikasta, kun tavaran laatu, maine tai muu ominaisuus on olennaisesti luettavissa sen maantieteellisen alkuperän ansioksi;
- c) vastustamismenettely, jonka avulla kolmansien osapuolten oikeutetut edut voidaan ottaa huomioon; ja
- d) maantieteellisen merkinnän suojan peruuttamismenettely¹, jossa otetaan huomioon kolmansien osapuolien ja kyseisten rekisteröityjen maantieteellisten merkintöjen käyttäjien oikeutetut edut.²

¹ Tätä alajaksoa sovellettaessa siltä osin kuin on kyse maantieteellisten merkintöjen suojasta Japanissa 'peruuttamisen' voidaan katsoa olevan synonyymi sen nykyisissä asiaa koskevissa säädöksissä ja määräyksissä käytetylle ilmaisulle 'poikkeus'.

² Rajoittamatta sen säädöksiä ja määräyksiä, jotka koskevat 1 kohdassa tarkoitettua järjestelmää, kumpikin osapuoli säätää oikeudellisista keinoista maantieteellisten merkintöjen rekisteröinnin peruuttamiseksi.

14.24 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen luettelot

1. Kun vastustamismenettely ja liitteen 14-B osassa 1 olevassa A jaksossa ja osassa 2 olevassa A jaksossa lueteltujen Euroopan unionin maantieteellisten merkintöjen tarkastelu on saatu päätökseen, Japani tunnustaa, että kyseiset merkinnät ovat TRIPS-sopimuksen 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja maantieteellisiä merkintöjä ja että Euroopan unioni on rekisteröinyt ne 14.23 artiklassa tarkoitetun järjestelmän mukaisesti. Japani suojaa tällaiset maantieteelliset merkinnät tämän alajakson mukaisesti.
2. Kun vastustamismenettely ja liitteen 14-B osassa 1 olevassa B jaksossa ja osassa 2 olevassa B jaksossa lueteltujen Japanin maantieteellisten merkintöjen tarkastelu on saatu päätökseen, Euroopan unioni tunnustaa, että kyseiset merkinnät ovat TRIPS-sopimuksen 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja maantieteellisiä merkintöjä ja että Japani on rekisteröinyt ne 14.23 artiklassa tarkoitetun järjestelmän mukaisesti. Euroopan unionin suojaa tällaiset maantieteelliset merkinnät tämän alajakson mukaisesti.

14.25 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen suojan laajuus

1. Ellei 14.29 artiklasta muuta johdu, kumpikin osapuoli kunnioittaa liitteessä 14-B lueteltuja toisen osapuolen maantieteellisiä merkintöjä tarjoaa asianomaisille osapuolille oikeudelliset välineet, joilla voidaan estää sen alueella¹:
 - a) tavarán maantieteellisen merkinnän käyttäminen vastaavasta tavarasta², joka ei täytä sovellettavia maantieteellisen merkinnän vaatimuksia, vaikka
 - i) tavarán oikea alkuperä ilmoitetaan;

¹ Sovellettaessa 1 kohtaa ja sen rajoittamatta, mitä C jakson 2 alajaksossa määrätään, kumpikin osapuoli voi säätää hallinnollisin toimin tapahtuvasta täytäntöönpanosta.

² Tämän ja 14.27 artiklan 4 kohdan sekä 14.29 artiklan 1 ja 2 kohdan soveltamista varten käsitteellä 'vastaava tavara' tarkoitetaan sellaisen tavarán osalta, jolla on 14.23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun, osapuolen järjestelmän mukainen maantieteellisen merkinnän suoja, tavaraa, joka kuuluisi samaan tavaraluokkaan kyseisen osapuolen rekisterissä kuin se tavara, jolle maantieteellinen merkintä on rekisteröity.

- ii) kyseistä maantieteellistä merkintää käytetään¹ käännöksenä tai translitterointina²; tai
 - iii) maantieteellistä merkintää käytetään ilmaisujen ”laji”, ”tyyppi”, ”tapa”, ”jäljitelmä”, ”menetelmä” tai muiden vastaavien kanssa;
- b) jonkin muun sellaisen tavan käyttö merkitsemään tai esittämään tavara, joka osoittaa tai antaa ymmärtää, että kyseessä oleva tavara on peräisin muulta maantieteelliseltä alueelta kuin sen todellisesta lähtöpaikasta tavalla, joka johtaa yleisöä harhaan tavarantoimittajan maantieteellisen alkuperän tai luonteen osalta; ja
 - c) mikä tahansa muu käyttö, jota voidaan pitää Pariisin yleissopimuksen 10 a artiklassa tarkoitettuna vilpillisenä kilpailuna.
2. Kumpikin osapuoli päättää niistä käytännön ehdoista, joiden perusteella samannimiset maantieteelliset merkinnät erotetaan toisistaan sen alueella, ottaen huomioon tarve varmistaa kyseisten tuottajien tasapuolinen kohtelu ja se, että kuluttajia ei johdeta harhaan.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä arvioidaan tapauskohtaisesti. Tätä määräystä ei sovelleta, jos on esitetty näyttöä siitä, että suojellun maantieteellisen merkinnän ja käännetyin tai translitteroidun ilmauksen välillä ei ole mitään yhteyttä.

² Tätä alajaksoa sovellettaessa translitterointi käsittää merkkien muuntamisen maantieteellisen merkinnän kannalta merkityksellisen alkukielen tai alkukielten äänneasun mukaisesti.

3. Jos osapuoli aikoo suojella kansainvälisen sopimuksen nojalla kolmannen maan maantieteellisen merkinnän, joka on homonyyminen toisen osapuolen sellaisen maantieteellisen merkinnän kanssa, joka on suojattu tämän sopimuksen mukaisesti, osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle mahdollisuudesta esittää huomioita viimeistään sinä päivänä, jona julkaiseminen vastustamismenettelyä varten tapahtuu, sillä edellytyksellä, että tällainen kolmannen osapuolen suojattavan maantieteellisen merkinnän vastustusmenettely alkaa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen.

4. Edellä 14.24 artiklassa tarkoitetussa vastustamismenettelyssä kumpikin osapuoli voi ottaa huomioon seuraavat perusteet, joiden vuoksi kyseistä osapuolta ei voida vaatia suojaamaan jotakin nimeä liitteessä 14-B lueteltuna maantieteellisenä merkintänä;

- a) kyseisen nimen suojaaminen aiheuttaisi ristiriidan kasvilajikkeen tai eläinrodun nimen kanssa, minkä takia kuluttajaa johdettaisiin harhaan tavarantoimittajan todellisesta alkuperästä; ja
- b) kyseinen nimi on tavanomainen yleiskielinen yleisnimitys kyseiselle tuotteelle toisessa osapuolella.

5. Sen estämättä, mitä 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetuissa maantieteellisen merkinnän eritelmissä määrätään, seitsemän vuoden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta tässä alajaksossa määrätty Euroopan unionin tietyn, liitteessä 14-B luetellun maantieteellisen merkinnän suojelu tämän alajakson mukaisesti ei estä tällaisella maantieteellisellä merkinnällä tunnistetun tavaran osalta sitä, että raastaminen, viipalointi ja pakkaaminen, myös paloittelu ja sisäpakkauksiin pakkaaminen, voitaisiin toteuttaa Japanin alueella, sillä edellytyksellä, että kyseinen tavara on tarkoitettu Japanin markkinoille eikä jälleenvientiä varten.

6. Osapuolet tarkastelevat uudelleen 5 kohdan määräysten täytäntöönpanoa viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta, jotta päästäisiin molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun ennen kyseisessä kohdassa tarkoitetun seitsemän vuoden jakson päättymistä.

14.26 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen käytön laajuus

1. Kuka tahansa henkilö voi käyttää tämän alajakson mukaisesti suojattua maantieteellistä merkintää sillä edellytyksellä, että tällainen käyttö liittyy kyseisellä maantieteellisellä merkinnällä suojattuihin tavaroihin ja on tämän sopimuksen nojalla myönnetyn suojan soveltamisalan mukaista.

2. Kun osapuolen maantieteellinen merkintä on tämän sopimuksen mukaisesti suojattu toisessa osapuolella, tällaisen suojatun nimen käyttö ei edellytä käyttäjiltä minkäänlaista rekisteröintiä eikä lisämaksuja kyseisessä toisessa osapuolella.

14.27 ARTIKLA

Suhde tavaramerkkeihin

1. Jos maantieteellinen merkintä on tämän alajakson nojalla suojattu, kummankin osapuolen on kieltäydyttävä rekisteröimästä tavaramerkkiä, jonka käyttäminen olisi todennäköisesti harhaanjohtavaa tavarat laadun kannalta, sillä edellytyksellä, että tavaramerkin rekisteröintihakemus toimitetaan maantieteellisen merkinnän 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun kyseisellä alueella soveltamista koskevan päivän jälkeen¹. Tämän kohdan vastaisesti rekisteröidyt tavaramerkit on mitätöitävä.

2. Edellä 14.24 artiklassa tarkoitettujen ja tämän sopimuksen voimaantulopäivänä liitteessä 14-B lueteltujen maantieteellisten merkintöjen suojan soveltamispäivä on tämän sopimuksen voimaantulopäivä.

¹ Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa, kun tarkastellaan tavaramerkkihakemusta, joka on jätetty osapuolella tämän sopimuksen voimaantulon tai maantieteellisen merkinnän 14.24 artiklassa tarkoitetun vastustamismenettelyä varten tehdyn julkaisemisen jälkeen, sen mukaan kumpi on myöhemmin, on otettava huomioon julkaiseminen vastustamismenettelyä varten.

3. Edellä 14.30 artiklassa tarkoitettujen maantieteellisten merkintöjen, joita tämän sopimuksen voimaantulopäivänä ei ole lueteltu liitteessä 14-B, suojan soveltamispäivä on päivä, jona liite 14-B tulee voimaan.
4. Osapuolet tunnustavat, että aiemman, ristiriidassa olevan tavaramerkin esiintyminen osapuolella ei täysin sulje pois vastaavan tavaran myöhemmän maantieteellisen merkinnän tämän sopimuksen mukaista suojaa kyseisessä osapuolella¹.
5. Kun tavaramerkkiä on haettu tai se on rekisteröity hyvässä uskossa taikka kun tavaramerkkioikeudet on osapuolella hankittu hyvässä uskossa tapahtuneella käytöllä, ennen kuin maantieteellinen merkintä on suojattu osapuolella tämän sopimuksen nojalla, tämän alajakson täytäntöön panemiseksi annetuilla toimenpiteillä ei rajoiteta tavaramerkin rekisteröinnin mahdollisuutta tai pätevyyttä tai oikeutta tavaramerkin käyttöön sillä perusteella, että kyseinen tavaramerkki on identtinen tai samanlainen kuin maantieteellinen merkintä.

¹ Toimivaltaiset viranomaiset voivat vaatia tiettyjen edellytysten täyttymistä sellaisen maantieteellisen merkinnän suojaamiseksi, joka on ristiriidassa aiemman tavaramerkin kanssa.

14.28 ARTIKLA

Suojan täytäntöönpanon valvonta

Kumpikin osapuoli sallii toimivaltaisten viranomaistensa ryhtyvän asianmukaisiin toimiin viran puolesta tai asianomaisen osapuolen pyynnöstä säädöstensä ja määräystensä mukaisesti suojatakseen liitteessä 14-B lueteltuja maantieteellisiä merkintöjä.

14.29 ARTIKLA

Poikkeukset

1. Sen estämättä, mitä 14.25 artiklan 1 kohdassa säädetään, osapuoli estää alueellaan sellaisen liitteessä 14-B luetellun toisen osapuolen maantieteellisen merkinnän aiemman käytön jatkamisen, jolla maataloustuote tunnistetaan vastaavaksi tavaraksi tavaroiden tai palveluiden yhteydessä, enintään seitsemän vuoden siirtymäkauden jälkeen siitä päivästä alkaen, jolloin ensin mainittu osapuoli suojaa kyseisen maantieteellisen merkinnän. Ensiksi mainitussa osapuolessa tuotetuissa tavaroissa, joita tällainen käyttö koskee, on oltava selkeä ja näkyvä ilmoitus oikeasta maantieteellisestä alkuperästä.

2. Sen estämättä, mitä 14.25 artiklan 1 kohdassa säädetään, lukuun ottamatta tapauksia, joissa sovelletaan TRIPS-sopimuksen 24 artiklan 4 kohtaa, osapuoli estää alueellaan sellaisen liitteessä 14-B luetellun toisen osapuolen maantieteellisen merkinnän aiemman käytön jatkamisen, jolla tunnistetaan viini, väkevä alkoholijuoma tai muu alkoholijuoma vastaavaksi tavaraksi tavaroiden tai palveluiden yhteydessä, enintään viiden vuoden siirtymäkauden jälkeen siitä päivästä alkaen, jolloin ensin mainittu osapuoli suojaa kyseisen maantieteellisen merkinnän. Ensiksi mainitussa osapuolella tuotetuissa tavaroissa, joita tällainen käyttö koskee, on oltava selkeä ja näkyvä ilmoitus oikeasta maantieteellisestä alkuperästä.
3. Kumpikin osapuoli voi määritellä käytännön edellytykset, joiden mukaisesti tällainen 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu käyttö erotetaan maantieteellisestä merkinnästä sen omalla alueella, kun otetaan huomioon, että on tarpeen varmistaa, ettei kuluttajia johdeta harhaan.
4. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua siirtymäkautta ei sovelleta, jos maantieteellisen merkinnän 1 kohdassa tarkoitettu käyttö sellaisen asianomaisen tavaran osalta, joka on tuotettu toisen osapuolen alueella, ei vastaa asiaa koskevia liitteessä 14-A lueteltuja kyseisen osapuolen alueella sovellettavia säädöksiä ja määräyksiä
5. Tämä alajakso ei rajoita kenenkään oikeutta käyttää kaupallisiin tarkoituksiin omaa tai edeltäjänsä nimeä edellyttäen, että tätä nimeä käytetään tavalla, joka ei johda kuluttajaa harhaan.

14.30 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen luetteloiden muuttaminen

1. Osapuolet sopivat mahdollisuudesta muuttaa liitteessä 14-B olevia luetteloita 14.53 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti sen jälkeen, kun vastustamismenettely on saatettu päätökseen ja maantieteellisiä merkintöjä on tarkasteltu 14.24 artiklassa tarkoitetulla tavalla molempia osapuolia tyydyttävästi.
2. Edellä olevan 14.25 artiklan 4 kohtaa sovelletaan lisättäessä maantieteellisenä merkintänä suojattava nimi liitteeseen 14-B.
3. Mikään tässä alajaksossa ei velvoita osapuolta suojaamaan toisen osapuolen maantieteellistä merkintää, jota ei ole suojattu toisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti tai jolle myönnetty tällainen suoja päättyy. Osapuolet ilmoittavat toisilleen, jos maantieteellinen merkintä ei ole enää suojattu alkuperäosapuolen alueella.
4. Osapuolen pyynnöstä osapuolet neuvottelevat liitteen 14-B muuttamisesta siltä osin kuin on kyse seikasta, joka vaikuttaa kyseisessä liitteessä lueteltujen maantieteellisten merkintöjen suojan jatkamiseen, jotta päästäisiin molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

4 ALAJAKSO

Teollismallit¹

14.31 ARTIKLA

Teollismallit

1. Kumpikin osapuoli säätää sellaisten itsenäisesti luotujen teollismallien suojasta, jotka ovat uusia tai omaperäisiä, mukaan lukien tuotteen osan mallit², riippumatta siitä, voidaanko osa erottaa tuotteesta. Tällainen suoja on tarjottava rekisteröinnillä, ja sillä on myönnettävä niiden haltijoille yksinoikeudet tämän artiklan määräysten mukaisesti.

¹ Tämän alajakson soveltamiseksi Euroopan unionin osalta 'teollismalleilla' tarkoitetaan rekisteröityjä malleja.

² Tämän ja 2 kohdan soveltamiseksi 'tuotteen' ymmärretään tarkoittavan 'esinettä'.

2. Sellaista mallia, jota sovelletaan tai joka sisältyy moniosaisen tuotteen osana olevaan tuotteeseen, pidetään uutena ja omaperäisenä seuraavissa olosuhteissa¹:

- a) jos osa, sen jälkeen, kun se on sisällytetty moniosaiseen tuotteeseen, pysyy näkyvässä tuotteen tavanomaisen käytön² aikana; ja
- b) siltä osin kuin nämä osan näkyvät piirteet itsessään täyttävät uutuuden ja omaperäisyyden vaatimukset.

3. Kumpikin osapuoli voi säätää rajoitettuja poikkeuksia teollismallien suojaan tavalla, joka on yhdenmukainen TRIPS-sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan kanssa.

4. Tämän artiklan määräyksillä ei rajoiteta tämän luvun muita määräyksiä tai kummankaan osapuolen säädöksiä tai määräyksiä, jotka liittyvät muuhun henkiseen omaisuuteen, mukaan lukien tuotteiden rekisteröimätön ulkomuoto, tavaramerkit tai muut erottuvat merkit ja patentit.

¹ Vaihtoehtona a ja b alakodassa määrätyille olosuhteille, osapuoli voi pitää mallia, jota sovelletaan tai joka sisältyy moniosaisen tuotteen osana olevaan tuotteeseen, uutena ja omaperäisenä olosuhteissa, jotka ovat sen säädösten ja määräysten mukaiset.

² Tässä kohdassa 'tavanomaisella käytöllä' tarkoitetaan loppukäyttäjän toimesta tapahtuvaa käyttöä, pois luettuina kunnossapito-, huolto- tai korjaustyöt.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suojatun teollismallin omistajalla on vähintään oikeus estää kolmansia osapuolia ilman hänen suostumustaan valmistamasta, myymästä, tuomasta tai viemästä esineitä, joissa on tai jotka muodostavat mallin, joka on kokonaan tai olennaisilta osiltaan identtinen suojatun mallin kanssa, kun tällaisiin toimiin ryhdytään kaupallisessa tarkoituksessa.
6. Kumpikin osapuoli säätää siitä, että teollismallin rekisteröinnin hakija voi pyytää toimivaltaista viranomaista säilyttämään mallin julkaisemattomana hakijan määräämän ajan, joka ei saa olla pidempi kuin sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistettu aika.
7. Kumpikin osapuoli varmistaa, että teollismallien suoja-aika on kokonaiskestoltaan vähintään 20 vuotta.

5 ALAJAKSO

Tuotteiden rekisteröimätön ulkomuoto

14.32 ARTIKLA

Tuotteiden rekisteröimätön ulkomuoto

1. Osapuolet tunnustavat, että tuotteiden ulkomuoto voidaan suojella teollismalleilla, tekijänoikeudella tai vilpillisen kilpailun ehkäisemiseksi annetulla lainsäädännöllä.
2. Kumpikin osapuoli säätää oikeudellisista keinoista, joilla estetään tuotteen rekisteröimättömän ulkomuodon käyttö, jos tällainen käyttö on seurausta kyseisen tuotteen rekisteröimättömän ulkomuodon kopioimisesta, siinä määrin kuin sen säädöksissä ja määräyksissä on tästä säädetty. Tällaiseen käyttöön sisältyy ainakin myyntiin tarjoaminen, markkinoille saattaminen ja tuotteen maahantuonti tai vienti¹.
3. Tuotteen rekisteröimättömälle ulkomuodolle saatavilla olevan suojan kesto on vähintään kolme vuotta osapuolten säädösten ja määräysten mukaisesti.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi katsoa, että 'kopiointi', 'ulkomuoto', 'tarjoaminen' ja 'markkinoille saattaminen' ovat synonyymejä ilmaisuille 'jäljittely', 'rakenne', 'esittäminen' ja 'myyminen'.

6 ALAJAKSO

Patentit

14.33 ARTIKLA

Patentit

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että patentti antaa omistajalleen yksinoikeuden,
 - a) kun patentin kohteena on tuote, estää kolmansia osapuolia ilman omistajan suostumusta valmistamasta, käyttämästä, tarjoamasta myyntiin¹, myymästä tai tuomasta maahan tätä tuotetta näitä tarkoituksia varten; ja
 - b) kun patentin kohteena on prosessi, estää kolmansia osapuolia ilman omistajan suostumusta käyttämästä kyseistä prosessia sekä käyttämästä, tarjoamasta myyntiin, myymästä tai tuomasta maahan ainakaan tuotetta, joka on välittömästi saatu aikaan tällä prosessilla;

¹ Tätä kohtaa sovellettaessa ”myyntiin tarjoamiseen” voi sisältyä vienti.

2. Kumpikin osapuoli voi säätää rajoitettuja poikkeuksia patenttiin liittyviin yksinoikeuksiin edellyttäen, että sellaiset poikkeukset eivät kohtuuttomasti ole ristiriidassa patentin normaalin hyväksikäytön kanssa eivätkä kohtuuttomasti vahingoita patentinomistajan oikeutettuja etuja ottaen huomioon kolmansien osapuolien oikeutetut edut.
3. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tarjota yhtenäinen patenttisuojajärjestelmä, johon sisältyy yhtenäinen tuomioistuinjärjestelmä osapuolen alueella.
4. Osapuolet jatkavat yhteistyötä tehostaakseen kansainvälisen patenttilainsäädännön yhdenmukaistamista muun muassa uutuuden suoja-ajan, aiemman käyttäjän oikeuksien ja vireillä olevien patenttihakemusten julkaisemisen osalta.
5. Osapuolet ottavat asianmukaisesti huomioon yhteistyön haku- ja tutkimustulosten keskinäisen hyödyntämisen tehostamiseksi, kuten patenttiyhteistyösopimukseen ja muuhun mahdolliseen käyttöön¹ perustuvan yhteistyön, jotta patenttien hakijat voivat saada patenteja tehokkaasti ja joutuisasti, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden patenttien aineellista tutkimista.

¹ Tällaiseen käyttöön voi kuulua Patent Prosecution Highwayhin perustuva käyttö.

14.34 ARTIKLA

Patentit ja kansanterveys

1. Osapuolet tunnustavat 14 päivänä marraskuuta 2001 WTO:n ministerikokouksessa TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun Dohan julistuksen merkityksen. Tämän luvun mukaisia oikeuksia ja velvoitteita tulkittaessa ja täytäntöönpanossa osapuolet varmistavat, että julistusta noudatetaan.
2. Osapuolet noudattavat TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun Dohan julistuksen 6 kohdan täytäntöönpanosta 30 päivänä elokuuta 2003 annettua WTO:n yleisneuvoston päätöstä.

14.35 ARTIKLA

Patentilla farmaseuttisille tuotteille¹ ja maatalouskemikaalituotteille² myönnetyn suojakauden pidentäminen

Niiden patenttien osalta, jotka myönnetään farmaseuttisiin tuotteisiin tai maatalouskemikaalituotteisiin liittyville keksinnöille, kumpikin osapuoli säätää omien sovellettavien säädöstensä ja määräystensä puitteissa korvaavasta suoja-ajasta siksi ajaksi, jolloin patentoitua keksintöä ei voida myyntilupamenettelyn vuoksi hyödyntää. Tämän sopimuksen allekirjoittamispäivästä alkaen korvaavan suoja-ajan enimmäiskesto on viisi vuotta³ kummankin osapuolen sovellettavien säädösten ja määräysten mukaisesti.

¹ Euroopan unionin osalta 'farmaseuttisilla tuotteilla' tarkoitetaan tässä artiklassa lääkkeitä, sellaisina kuin ne on määritelty lääkkeiden lisäsuojatodistuksesta 6 päivänä toukokuuta 2009 annetussa Euroopan parlamentin ja asetuksessa (EY) N:o 469/2009.

² Euroopan unionin osalta 'maatalouskemikaalituotteilla' tarkoitetaan tässä artiklassa kasvinsuojeluaineita, sellaisina kuin ne on määritelty kasvinsuojeluaineiden lisäsuojatodistuksen käyttöön ottamisesta 23 päivänä heinäkuuta 1996 annetussa Euroopan parlamentin ja asetuksessa (EY) N:o 1610/96.

³ Euroopan Unionissa sellaisten lääkkeiden suojaan, joista on tehty pediatria tutkimuksia, joiden tulokset sisältyvät tuotetietoihin, voidaan lisäksi myöntää kuuden kuukauden lisäaika.

7 ALAJAKSO

Liikesalaisuudet ja julkistamattomat testi- tai muut tiedot

14.36 ARTIKLA

Liikesalaisuuksien suojan laajuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa säädöksissään ja määräyksissään riittävän ja tehokkaan liikesalaisuuksien suojan TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 2 kohdan mukaisesti.
2. Tässä artiklassa ja C jakson 3 alajaksossa
 - a) 'liikesalaisuudella' tarkoitetaan tietoa,
 - i) joka on salaista siinä mielessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä sellaisten henkilöiden yleisessä tiedossa tai helposti saatavissa, jotka yleensä käsittelevät tällaista tietoa;
 - ii) jolla on kaupallista arvoa, koska se on salaista; ja

iii) jonka osalta sitä laillisesti hallussaan pitävä henkilö on ryhtynyt kohtuullisiksi katsottaviin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salaisena; ja

b) 'liikesalaisuuden haltijalla' tarkoitetaan henkilöä, joka käyttää laillista määräysvaltaa liikesalaisuuteen nähden.

3. Tätä artiklaa ja C jakson 3 alajaksoa sovellettaessa kumpikin osapuoli säätää omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti siitä, että vähintään seuraavan toiminnan katsotaan olevan vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä:

a) liikesalaisuuden hankinta ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta aina, kun se tapahtuu vilpillisin keinoin tai vaihtoehtoisesti seuraavin keinoin: luvaton pääsy sellaisiin liikesalaisuuden haltijan laillisessa määräysvallassa oleviin asiakirjoihin, esineisiin, materiaaleihin, aineisiin tai sähköisiin tiedostoihin, jotka sisältävät liikesalaisuuden tai joista liikesalaisuus voidaan johtaa taikka niiden anastus tai kopioiminen;

b) liikesalaisuuden käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sen ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta suorittaa henkilö, joka täyttää jonkin seuraavista edellytyksistä:

i) henkilö on hankkinut liikesalaisuuden a alakohdassa tarkoitetulla tavalla;

- ii) henkilö rikkoo luottamuksellisuutta koskevaa sopimusta tai muuta velvollisuutta olla ilmaisematta liikesalaisuutta aikomuksenaan saada ansiotonta voittoa tai aiheuttaa vahinkoa liikesalaisuuden haltijalle; tai
 - iii) henkilö rikkoo sopimusta tai muuta velvollisuutta rajoittaa liikesalaisuuden käyttöä aikomuksenaan saada ansiotonta voittoa tai aiheuttaa vahinkoa liikesalaisuuden haltijalle; ja
- c) liikesalaisuuden hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun henkilö hankinnan, käytön tai ilmaisemisen aikana tiesi tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää¹, että liikesalaisuus oli saatu suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä, joka on ilmaissut liikesalaisuuden b alakohdassa tarkoitetulla tavalla, myös kun henkilö on suostutellut toisen henkilön toteuttamaan b alakohdassa tarkoitetun toiminnan.
4. Tämä alajakso ei velvoita osapuolta harkitsemaan seuraavan toiminnan olevan vastoin rehellistä kaupallista käytäntöä tai kohdistaa tällaiseen toimintaan C jakson 3 alajaksossa tarkoitettuja toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja:
- a) henkilö itsenäisesti keksii tai luo asiaan kuuluvat tiedot;

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi tulkita ilmaisun ”olisi pitänyt tietää” tarkoittavan ”syyllistyi vakavaan laiminlyöntiin, kun ei tiennyt”

- b) tuotteen käänteismallinnus, jonka on tehnyt tuotetta laillisesti hallussaan pitävä henkilö, jota ei koske oikeudellisesti pätevä velvoite rajoittaa asiaan kuuluvien tietojen hankintaa;
- c) tiedon hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sitä edellytetään tai se sallitaan asiaa koskevissa sovellettavissa säädöksissä ja määräyksissä;
- d) työntekijät käyttävät sellaista kokemusta ja sellaisia taitoja, jotka he ovat rehellisesti hankkineet osana tavanomaista työskentelyä; tai
- e) tietojen ilmaiseminen sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden harjoittamisen yhteydessä.

14.37 ARTIKLA

Testaustietojen käsittely myyntilupamenettelyssä

1. Kumpikin osapuoli estää niitä farmaseuttisten tuotteiden¹ myyntiluvan hakijoita, joiden tuotteissa käytetään uusia lääkkeiden vaikuttavia aineita, vetoamasta tai viittaamasta julkistamattomiin testituloksiin tai muihin tietoihin, jotka ensimmäinen hakija on toimittanut sen toimivaltaiselle viranomaiselle, tietyn ajanjakson ajan, joka lasketaan kyseisen hakemuksen hyväksymispäivästä. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen tällainen ajanjakso vahvistetaan vähintään kuudeksi vuodeksi kummankin osapuolen asiaa koskevissa säädöksissä ja määräyksissä.

¹ Euroopan unionin osalta 'farmaseuttisilla tuotteilla' tarkoitetaan tässä artiklassa lääkkeitä, sellaisina kuin ne on määritelty lääkkeiden lisäsuojatodistuksesta 6 päivänä toukokuuta 2009 annetussa Euroopan parlamentin ja asetuksessa (EY) N:o 469/2009.

2. Jos osapuoli vaatii sellaisten maatalouskemikaalituotteiden¹ myyntiluvan edellytyksenä, joissa käytetään uusia kemiallisia yhdisteitä, julkistamattomien testitulosten tai muiden tietojen toimittamista, joiden laatiminen vaatii huomattavia ponnistuksia, kyseisen osapuolen on varmistettava, että sen sovellettavien säädösten ja määräysten mukaisesti myyntiluvan hakijoita joko

- a) estetään vetoamasta tai viittaamasta tällaisiin tietoihin, jotka ensimmäinen hakija on toimittanut sen toimivaltaiselle viranomaiselle, vähintään 10 vuoden ajan laskettuna hakemuksen hyväksymispäivästä; tai
- b) yleisesti vaaditaan toimittamaan täysimittaiset testitiedot, myös tapauksissa joissa samaa tuotetta koskee aiempi hakemus, vähintään 10 vuoden ajan laskettuna aiemman hakemuksen hyväksymispäivästä.

¹ Euroopan unionin osalta 'maatalouskemikaalituotteilla' tarkoitetaan tässä artikkelissa kasvinsuojeluaineita, sellaisina kuin ne on määritelty kasvinsuojeluaineiden lisäsuojatodistuksen käyttöön ottamisesta 23 päivänä heinäkuuta 1996 annetussa Euroopan parlamentin ja asetuksessa (EY) N:o 1610/96.

8 ALAJAKSO

Uudet kasvilajikkeet

14.38 ARTIKLA

Uudet kasvilajikkeet

Kumpikin osapuoli säätää kaikkien kasvisukujen tai -lajien uusien lajikkeiden suojaamisesta vuoden 1991 UPOV-yleissopimuksen sitä koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti.

9 ALAJAKSO

Vilpillinen kilpailu

14.39 ARTIKLA

Vilpillinen kilpailu

1. Kumpikin osapuoli takaa tehokkaan suojan vilpillistä kilpailua vastaan Pariisin yleissopimuksen mukaisesti¹.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolet ymmärtävät, että Pariisin yleissopimuksen 10*bis* artikla koskee vilpillistä kilpailua palvelujen tarjonnan yhteydessä niiden omien säästöjen ja määräysten mukaisesti.

2. Euroopan unionin ja Japanin järjestelmän yhteydessä oman maantieteellisen aluetunnuksen ylätasen (ccTLD) verkkotunnusten¹ osalta on oltava käytettävissä asianmukaiset oikeussuojakeinot², niiden omien säädösten ja määräysten mukaisesti, vähintäänkin tapauksissa, joissa henkilö rekisteröi vilpillisessä voitontavoittelumielessä verkkotunnuksen tai henkilön hallussa on tällainen verkkotunnus, joka on identtinen tai sekaannusta aiheuttavalla tavalla samankaltainen kuin tavaramerkki.
3. Kumpikin osapuoli säätää tehokkaasta suojasta tavaramerkin luvaton käyttöä vastaan panemalla täytäntöön Pariisin yleissopimuksen 6*septies* 2 kohdan.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että Euroopan unionin osalta tämä kohta koskee ainoastaan eu-päätteisiä verkkotunnuksia.

² Osapuolet hyväksyvät, että tällaisiin oikeussuojakeinoihin voivat kuulua muun muassa rekisteröidyn verkkotunnuksen mitätöiminen, peruuttaminen ja siirtäminen, tuomioistuimelta saatu kieltomääräys henkilölle, joka rekisteröi verkkotunnuksen tai jonka hallussa on rekisteröity verkkotunnus, ja verkkotunnusrekisterille tai vahingonkorvaukset henkilöltä, joka on rekisteröinyt verkkotunnuksen tai jonka hallussa verkkotunnus on.

C JAKSO

Täytäntöönpanon valvonta

1 ALAJAKSO

Yleiset määräykset

14.40 ARTIKLA

Täytäntöönpanon valvonta – yleistä

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen TRIPS-sopimuksen ja erityisesti sen III osan mukaiset sitoumuksensa. Kumpikin osapuoli säätää seuraavista täydentävistä toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista¹, jotka ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi. Toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla turhan monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

¹ Osapuoli voi soveltaa muita asianmukaisia seuraamuksia tapauksissa, joissa teollis- ja tekijänoikeuksia on loukattu, sanotun kuitenkin rajoittamatta tässä luvussa vahvistettujen siviilioikeudellisten ja hallinnollisten toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia¹, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin

- a) kannustamaan julkisten tai yksityisten neuvoa-antavien ryhmien perustamista käsittelemään ainakin väärentämiseen ja piratismiin liittyviä kysymyksiä; ja
- b) varmistamaan toimivaltaisten viranomaistensa sisäisen koordinoinnin ja helpottamaan niiden toteuttamia yhteisiä toimia, jotka koskevat teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon valvontaa käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

14.41 ARTIKLA

Oikeutetut hakijat

Kumpikin osapuoli myöntää oikeuden pyytää tässä jaksossa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista:

- a) säädöstensä ja määräystensä mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoille;

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi katsoa, että 'varoittava' on synonyymi TRIPS-sopimuksen 41 artiklan mukaiselle ilmaisulle 'ehkäisevä'.

- b) 14.36 artiklassa tarkoitetuille liikesalaisuuden haltijoille; ja
- c) kaikille muille henkilöille ja yhteisöille siinä määrin kuin se on sen säädöksissä ja määräyksissä sallittua ja niiden mukaisesti.

2 ALAJAKSO

Täytäntöönpanon valvonta – siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot^{1 2}

14.42 ARTIKLA

Toimenpiteet todistusaineiston suojaamiseksi

1. Kummankin osapuolen oikeusviranomaisilla on valtuudet määrätä nopeita ja tehokkaita väliaikaisia toimia väitettyyn loukkaamiseen liittyvän asiaankuuluvan todistusaineiston suojaamiseksi menettelyillä, joilla varmistetaan luottamuksellisten tietojen asianmukainen suoja.

¹ Tätä alajaksoa sovelletaan B jakson 1–9 alajaksossa, lukuun ottamatta 7 alajaksoa, kuvattuihin teollis- ja tekijänoikeuksiin.

² Japanin osalta maantieteellisten merkintöjen yksityisoikeudellisesta täytäntöönpanosta määrätään Pariisin yleissopimuksen 10*bis* artiklassa ja TRIPS-sopimuksen 22 artiklassa.

2. Kummankin osapuolen oikeusviranomaisilla on oikeus päättää turvaamistoimenpiteistä toista osapuolta kuulemattakin, kun se katsotaan perustelluksi, erityisesti jos viivytys todennäköisesti aiheuttaisi korvaamatonta vahinkoa oikeudenhaltijalle tai jos todistusaineiston hävittämisen vaara on ilmeinen.

3. Kunkin osapuolen on huolehdittava siitä, että sen oikeusviranomaisilla on teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa yksityisoikeudellisissa menettelyissä toimivalta määrätä epäilyksenalaiset tavarat, loukkauksen kannalta merkitykselliset materiaalit ja välineet sekä kyseisen loukkauksen kannalta merkitykselliset asiakirjatodisteet tai niiden jäljennökset takavarikoitaviksi tai muuten haltuun otettaviksi.

14.43 ARTIKLA

Tiedonsaantioikeus

Kukin osapuoli huolehtii siitä, että sen oikeusviranomaisilla on teollis- ja tekijänoikeuden täytäntöönpanoa koskevissa yksityisoikeudellisissa menettelyissä toimivalta oikeudenhaltijan perustellusta vaatimuksesta määrätä oikeudenloukkaaja tai väitetty oikeudenloukkaaja toimittamaan oikeudenhaltijalle tai tuomioistuimelle ainakin todistelutarkoituksessa oikeudenloukkaajan tai väitetyn oikeudenloukkaajan hallussa olevat, asiaan sovellettavien osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti merkitykselliset tiedot, sanotun kuitenkin rajoittamatta kunkin osapuolen erioikeutta, tietolähteiden luottamuksellisuuden suojaa tai henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön soveltamista. Tällaiset tiedot voivat koskea loukkaukseen tai väitettyyn loukkaukseen jollakin tavalla liittyvään seikkaan osallista henkilöä ja oikeuksia loukkaavien tai väitetysti loukkaavien tavaroiden tai palvelujen tuotantomenetelmiä tai jakelukanavia taikka myös tällaisten tavaroiden tai palvelujen tuotantoon ja jakeluun osallisiksi väitettyjen kolmansien osapuolten henkilöllisyyttä.

14.44 ARTIKLA

Turvaamis- ja säilyttämistoimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaiset voivat määrätä hakijan pyynnöstä väitettyä oikeudenloukkaajaa koskevan väliaikaisen kiellon, jonka tarkoituksena on estää teollis- tai tekijänoikeuden välittömät loukkaukset tai kieltää väliaikaisesti tai, jos sen säädökset ja määräykset lainsäädäntö sen mahdollistavat, tarvittaessa uhkasakon uhalla kyseisen oikeuden väitettyjen loukkausten jatkaminen tai asettaa jatkamisen ehdoksi oikeudenhaltijalle kuuluvan korvauksen takaamiseen tarkoitetut vakuudet. Väliaikainen kiello voidaan tarvittaessa määrätä samoin edellytyksin kolmannelle osapuolelle¹, jonka osalta asianomainen oikeusviranomainen on toimivaltainen ja jonka palveluja käytetään teollis- tai tekijänoikeuden loukkaamiseen.
2. Väliaikaisella kiellolla voidaan myös määrätä takavarikoitaviksi tai luovutettaviksi sellaiset tavarat, joiden epäillä loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, jotta voidaan estää niiden saattaminen markkinointikanaviin tai levittäminen markkinointikanavia pitkin.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi säätää, että ”kolmas osapuoli” sisältää välittäjän.

3. Kaupallisessa laajuudessa tehtyjen loukkausten osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että jos hakija osoittaa olosuhteet, jotka saattavat uhata vahingonkorvauksen maksamista, että sen oikeusviranomaiset voivat määrätä väitetyn loukkaajan irtainta ja kiinteää omaisuutta asetettavaksi hukkaamiskieltoon sekä väitetyn loukkaajan pankkitilit ja muut varat jäädytettäväksi.

14.45 ARTIKLA

Korjaavat toimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä, oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta kuuluvia vahingonkorvauksia rajoittamatta, määrätä sellaiset tavarat, joiden ne ovat todenneet loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, vähintään poistettavaksi lopullisesti markkinointikanavasta tai hävitettäväksi ilman minkäänlaista korvausta, poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta. Oikeusviranomaiset voivat tarvittaessa määrätä hävitettäväksi myös näiden tavaroiden luomisessa tai valmistuksessa pääasiassa käytetyt materiaalit ja välineet.
2. Kummankin osapuolen oikeusviranomaisilla on oltava valtuudet määrätä, että nämä toimenpiteet toteutetaan oikeudenloukkaajan kustannuksella, jollei tämän esteeksi vedota erityisiin syihin.

14.46 ARTIKLA

Kieltotuomiot

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kun teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty, sen oikeusviranomaiset voivat antaa loukkaajaa vastaan sekä tarvittaessa sellaista kolmatta osapuolta¹ vastaan, jonka osalta asianomainen oikeusviranomainen on toimivaltainen ja jonka palveluja käytetään teollis- tai tekijänoikeuden loukkaamiseen, kieltotuomion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen.

14.47 ARTIKLA

Vahingonkorvaukset

1. Kukin osapuoli huolehtii siitä, että sen oikeusviranomaisilla on yksityisoikeudellisissa menettelyissä valta määrätä oikeudenloukkaaja, joka tiesi tai jonka olisi perustellusti pitänyt tietää ryhtyneensä teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavaan toimintaan, maksamaan oikeudenhaltijalle vahingonkorvaus, joka riittää hyvittämään oikeudenhaltijan kärsimän vahingon teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksesta.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi säätää, että ”kolmas osapuoli” sisältää välittäjän.

2. Määrittäessään vahingonkorvausta teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksesta kummankin osapuolen oikeusviranomaiset voivat ottaa huomioon muun muassa oikeudenhaltijan mahdollisesti esittämän oikeutetun arvon, johon voi kuulua saamatta jäänyt voitto.
3. Osapuoli voi säätää säädöksissään ja määräyksissään olettamista¹ 1 kohdassa tarkoitettujen korvattavien vahinkojen määrittämiseksi.

¹ Tähän voi kuulua oletama, että vahinkojen määrä on

- a) vähintään se määrä, joka oikeudenhaltijalla olisi ollut oikeus saada teollis- ja tekijänoikeuksiensa asianmukaisesta käytöstä, mihin voi sisältyä kohtuullinen rojalti oikeudenhaltijalle hyvityksenä hänen henkisen omaisuutensa luvattomasta käytöstä;
- b) oikeuksien loukkaajan loukkaamisen vuoksi saama voitto; tai
- c) oikeudenhaltijan teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavien ja tosiasiallisesti kolmansille henkilöille siirrettyjen tavaroiden määrä kerrottuna sellaisen määrän yksikkökohtaisella voitolla, jonka oikeudenhaltija olisi myynyt, jos ei olisi loukkaamista ei olisi tapahtunut.

14.48 ARTIKLA

Kustannukset

Kumpikin osapuoli huolehtii siitä, että sen oikeusviranomaisilla on tilanteen mukaan teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksia koskevan yksityisoikeudellisen menettelyn päätteeksi toimivalta määrätä, että hävinnyt osapuoli maksaa voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikulut tai -maksut ja kohtuullisen asianajopalkkion tai mahdolliset muut, sen säädöksissä ja määräyksissä säädettyt kulut.

14.49 ARTIKLA

Olettama tekijänoikeudesta

1. Kumikin osapuoli varmistaa, että riittää, kun kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijän nimi on tavanmukaisella tavalla ilmoitettu teoksessa, jotta häntä voidaan pitää tekijänä ja sen johdosta oikeutettuna ajamaan kannetta tekijänoikeutensa loukkaamisesta, jollei toisin osoiteta.

2. Osapuoli voi soveltaa 1 kohtaa soveltuvien osin myös tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijoihin heidän suojatun aineistonsa osalta.

3 ALAJAKSO

Liikesalaisuuksien väärinkäyttöä koskevan suojan täytäntöönpanon valvonta

14.50 ARTIKLA

Oikeudelliset menettelyt ja oikeussuojakeinot

1. Kumpikin osapuoli säätää asianmukaisista yksityisoikeudellisista menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, joilla liikesalaisuuden haltija voi estää liikesalaisuutensa laittoman hankinnan, käytön tai ilmaisemisen tai saada oikeussuojan tällaista hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista vastaan tilanteissa, joissa on toimittu vastoin rehellisiä kaupallisia käytäntöjä.

2. Kumpikin osapuoli huolehtii säädöstensä ja määräystensä mukaisesti siitä, että sen oikeusviranomaisilla on valtuudet määrätä, että osapuolet, niiden asianajajat ja muut asianomaiset henkilöt, joita kyseiset oikeudelliset menettelyt koskevat, eivät saa käyttää tai ilmaista liikesalaisuuksia tai väitettyjä liikesalaisuuksia, jotka oikeusviranomaiset ovat asianosaisen esittämän, asianmukaisesti perustellun pyynnön nojalla katsoneet luottamuksellisiksi¹ ja joista nämä osapuolet, niiden asianajajat ja muut asianomaiset henkilöt ovat saaneet tiedon yksityisoikeudelliseen menettelyyn osallistumisensa seurauksena.
3. Asiaa koskevissa yksityisoikeudellisissa menettelyissä kumpikin osapuoli huolehtii siitä, että sen oikeusviranomaisilla on valtuudet vähintäänkin
- a) määrätä kieltovaatimuksia estääkseen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaista liikesalaisuuksien hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista;
 - b) määrätä henkilön, joka tiesi tai jonka olisi pitänyt tietää² hankkineensa liikesalaisuuden laittomasti, käyttäneensä sitä laittomasti tai ilmaisseensa sen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisesti, maksamaan liikesalaisuuden haltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa liikesalaisuuden tällaisen hankinnan, käytön tai ilmaisemisen johdosta koitunutta tosiasiallista vahinkoa;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi säätää, että sen oikeusviranomaiset voivat nimetä liikesalaisuuksia luottamuksellisiksi turvaamismääräyksellä.

² Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi tulkita ilmaisun ”olisi pitänyt tietää” tarkoittavan ”syyllistyi vakavaan laiminlyöntiin, kun ei tiennyt”.

- c) määrätä erityisiä toimenpiteitä väitettyyn rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaiseen hankintaan, käyttöön tai ilmaisemiseen liittyvän oikeudellisen menettelyn aikana esille tuodun liikesalaisuuden tai väitetyn liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Tällaisiin erityisiin toimenpiteisiin voi sisältyä sen säädösten ja määräysten mukaisesti, mahdollisuus rajoittaa oikeutta tutustua tiettyihin asiakirjoihin kokonaan tai osittain; rajoittaa pääsyä suulliseen käsittelyyn ja näiden käsittelyjen pöytäkirjoihin tai litteroituun tekstiin; asettaa saataville tuomioistuimen ratkaisusta toisinto, josta on poistettu kaikki liikesalaisuuksia sisältävät kohdat tai jossa tällaisia kohtia on muutettu; ja
- d) määrätä seuraamuksia osapuolille, niiden asianajajille ja muille asianomaisille henkilöille, joita kyseiset yksityisoikeudelliset menettelyt koskevat, sellaisten 2 kohdassa tarkoitettujen oikeudellisten määräysten rikkomisesta, jotka koskevat näissä menettelyissä syntyneiden liikesalaisuuksien tai väitettyjen liikesalaisuuksien suojelua.
4. Osapuolen ei edellytetä määräävän 1 artiklassa tarkoitettuja oikeudellisia menettelyjä ja oikeussuojakeinoja, kun rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastainen toiminta toteutetaan sen soveltuvien säädösten ja määräysten mukaisesti väärinkäytöksen, tuomittavan toiminnan tai laittoman toiminnan paljastamiseksi tai laissa tunnustettujen oikeutettujen intressien suojaamiseksi.

4 ALAJAKSO

Täytäntöönpanon valvonta – rajatoimenpiteet

14.51 ARTIKLA

Täytäntöönpanon valvonta – rajatoimenpiteet

1. Tuotujen tai vietyjen tavaroiden¹ osalta kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, joiden nojalla oikeudenhaltija voi jättää hakemuksen tulliviranomaisilleen sellaisten tavaroiden, joiden epäillään sen tullialueella loukkaavan tavaramerkkejä, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, maantieteellisiä merkintöjä², patenteja, hyödyllisyysmalleja, teollismalleja ja kasvinjalostajanoikeuksia, jäljempänä tässä artiklassa 'epäilyksenalaiset tavarat', luovutuksen keskeyttämiseksi tai haltuun ottamiseksi.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa 'tuoduilla tai viedyillä tavaroilla' tarkoitetaan Euroopan unionin osalta tullivalvonnassa olevia tavaroita, joita tuodaan tai viedään sen tullialueelta tai pidetään siellä väliaikaisesti varastoituina tullimenettelyyn asetettuina tai jotka jälleenviedään.

² Maantieteellisten merkintöjen osalta Japani voi täyttää tässä artiklassa vahvistetut velvoitteet säätämällä hallinnollisista toimenpiteistä, jotta estetään Japanin toimivaltaisia viranomaisia luovuttamasta epäilyksenalaisia tavaroita kotimarkkinoille, säädöstensä ja määräystensä mukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli perustaa sähköisiä järjestelmiä, joilla sen tulliviranomainen hallinnoi 1 kohdassa tarkoitettuja hakemuksia, kun ne on hyväksytty tai tallennettu.
3. Kummankin osapuolen tulliviranomainen päättää 1 kohdassa tarkoitetun hakemuksen hyväksymisestä tai tallentamisesta kohtuullisen ajan kuluessa hakemuksen jättämisestä.
4. Kumpikin osapuoli säättää, että 1 kohdassa tarkoitetut hakemukset voivat koskea useita lähetyksiä.
5. Kummankin osapuolen tulliviranomainen voi tuotujen tai vietyjen tavaroiden osalta toimia omasta aloitteestaan ja lykätä epäilyksenalaisten tavaroiden luovuttamista tai ottaa ne haltuunsa kyseisen osapuolen tullialueella¹.

¹ Tämän kohdan soveltamiseksi Japani voi säätää seuraamuksista, joita sovelletaan oikeuksia loukkaavien tavaroiden tullipassitukseen tai jälleenlaivaukseen. Tätä varten

- a) 'tullipassituksella' tarkoitetaan tullimenettelyä, jossa tavarat siirretään tullivalvonnassa yhdestä tullitoimipaikasta toiseen; ja
- b) 'jälleenlaivauksilla' tarkoitetaan tullimenettelyä, jossa tavarat siirretään tullivalvonnassa tuonnin liikennevälineestä viennin liikennevälineeseen yhdessä tullitoimipaikassa, joka on sekä tuonti- että vientitullitoimipaikka.

6. Edellä oleva 4.9 artikla kattaa tässä artiklassa tarkoitettujen epäilyksenalaisten tavaroiden havaitsemisen.

7. Rajoittamatta yksityisyyden suojaa tai tietojen luottamuksellisuutta koskevia osapuolen säädöksiä ja määräyksiä osapuoli voi sallia, että sen tulliviranomainen antaa oikeudenhaltijalle tietoja tavaroista, mukaan lukien sellaisten tavaroiden kuvaus ja määrät, ja jos se on tiedossa, lähettäjän nimi ja osoite, tuoja, viejä tai vastaanottaja sekä alkuperämaa, joiden luovutus on keskeytetty tai jotka on otettu haltuun.

8. Osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyt, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset voivat kohtuullisen ajan kuluessa 1 ja 5 kohdassa tarkoitettujen menettelyjen aloittamisesta ratkaista, loukkaavatko epäilyksenalaiset tavarat oikeuksia. Tässä tapauksessa toimivaltaisilla viranomaisilla on valtuudet määrätä tavaroita hävitettäväksi sen jälkeen, kun on todettu, että tavarat loukkaavat oikeuksia. Osapuolella voi olla käytössä menettelyjä, joilla sallitaan epäilyksenalaisten tavaroiden hävittäminen ilman rikkomisen muodollista toteamista, jos asianomaiset henkilöt tähän suostuvat tai eivät vastusta hävittämistä.

9. Jos osapuoli pyytää oikeudenhaltijoita vastaamaan sellaisten tavaroiden, joiden luovutus on keskeytetty tai jotka on otettu haltuun 1 ja 5 kohdan mukaisesti, varastoinnin tai hävittämisen aiheuttamista tosiasiallisista kustannuksista, tällaisten kustannusten on vastattava suoritettuja palveluita tai tavaroiden varastointia tai hävittämistä.

10. Tätä artiklaa ei ole pakko soveltaa sellaisten tavaroiden tuontiin, jotka saatetaan markkinoille toisessa maassa oikeudenhaltijan toimesta tai suostumuksella. Osapuoli voi jättää tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset vähäiset ja luonteeltaan ei-kaupalliset tavaramäärät, jotka kuuluvat matkailijoiden henkilökohtaisiin matkatavaroihin.

11. Edellä 4.3 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa neuvotteluissa käsitellään myös kummankin osapuolen tulliviranomaisen tämän artiklan nojalla toteuttamia rajatoimenpiteitä.

12. Osapuolten tulliviranomaiset voivat tehdä rajatoimenpiteitä koskevaa yhteistyötä torjuakseen tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvia teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksia.

13. Rajoittamatta 14.53 artiklassa tarkoitetun teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevän komitean velvollisuuksia 4.14 artiklassa tarkoitettu alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea voi tarkastella seuraavia yhteistyömahdollisuuksia:

- a) yleisten tietojen vaihto oikeuksia loukkaavien tavaroiden tai epäilyksenalaisten tavaroiden takavarikoinneista; ja
- b) seuraavia yhteisen edun mukaisia erityisaiheita koskevan vuoropuhelun järjestäminen:
 - i) yleiset tiedot riskinhallintajärjestelmien käytöstä epäilyksenalaisten tavaroiden havaitsemiseksi; ja

- ii) yleiset tiedot riskianalyysistä oikeuksia loukkaavien tavaroiden torjumiseksi.

D JAKSO

Yhteistyö ja institutionaaliset järjestelyt

14.52 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että teollis- ja tekijänoikeuksien suojelulla on yhä suurempi merkitys edistettäessä niiden välistä kauppaa ja sijoituksia, ja ne tekevät yhteistyötä teollis- ja tekijänoikeuksien alalla, mukaan lukien tietojenvaihto osapuolten suhteista kolmansiin maihin henkistä omaisuutta koskevissa asioissa, omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti ja käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa yhteistyöhön voi sisältyä tietojen, kokemusten ja taitojen vaihtoa sekä kaikkia muita yhteistyömuotoja tai toimia, joista voidaan sopia osapuolten välillä. Tällaisen yhteistyön piiriin saattavat kuulua esimerkiksi seuraavat alat:
 - a) osapuolen oman ja kansainvälisen teollis- ja tekijänoikeuspolitiikan kehitys;

- b) teollis- ja tekijänoikeuksien hallinto- ja rekisteröintijärjestelmät;
- c) teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva koulutus ja tietoisuuden lisääminen;
- d) teollis- ja tekijänoikeuskysymykset, jotka ovat merkityksellisiä seuraaville:
 - i) pienet ja keskisuuret yritykset;
 - ii) tiede- ja teknologia- ja innovaatiotoiminta; ja
 - iii) teknologian luominen, siirto ja levittäminen;
- e) toimintalinjat, joihin kuuluu teollis- ja tekijänoikeuksien käyttäminen tutkimusta, innovointia ja talouskasvua varten;
- f) monenvälisten henkistä omaisuutta koskevien sopimusten, kuten WIPO:n alaisuudessa tehtyjen tai hallinnoitujen sopimusten, täytäntöönpano;
- g) tekninen apu kehitysmaille;
- h) parhaat käytännöt, hankkeet ja ohjelmat, jotka liittyvät teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten torjuntaan; ja

- i) mahdollisuuksien kartoittaminen yhteisten toimien jatkamiseksi teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten torjunnassa maailmanlaajuisesti.
3. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä kansainvälisten teollis- ja tekijänoikeuspuitteiden kehittämistyössä, myös tukemalla olemassa olevien kansainvälisten sopimusten ratifiointia ja edistämällä teollis- ja tekijänoikeuksien kansainvälistä harmonisointia, hallintoa ja täytäntöönpanon valvontaa, sekä toiminnassaan kansainvälisissä järjestöissä kuten WTO:ssa ja WIPOssa.

14.53 ARTIKLA

Teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevä komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevä komitea, jäljempänä tässä artikkelissa 'komitea'.
2. Komitealla on seuraavat tehtävät:
 - a) tämän luvun täytäntöönpanon ja toiminnan tarkastelu ja valvonta;

- b) tietojen vaihtaminen maantieteellisiä merkintöjä koskevan lainsäädännön ja politiikan kehityksestä ja mistä tahansa muusta yhteistä etua koskevasta aiheesta maantieteellisten merkintöjen alalla, mukaan lukien kaikki liitteessä 14-B lueteltujen maantieteellisten merkintöjen eritelmien mukaisesti sovellettaviin vaatimuksiin liittyvät seikat niiden tämän sopimuksen mukaisen suojan osalta;
 - c) keskustelu teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä, jotta voidaan parantaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa ja niiden täytäntöönpanon valvontaa sekä edistää teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmien tehokasta ja avointa hallintoa;
 - d) raportointi päätelmistään ja keskustelujensa tuloksista sekakomitealle; ja
 - e) muiden tehtävien toteuttaminen sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.
3. Komitea antaa suosituksia sekakomitealle liitteiden 14-A ja 14-B muuttamiseksi osapuolen pyynnöstä.
4. Kumpikin osapuoli tarkastelee kaikkia toisen osapuolen esittämiä liitteen 14-B muuttamista koskevia pyyntöjä 14.30 artiklan mukaisesti.
5. Komitea voi kutsua kokouksiinsa muiden asiaankuuluvien yksiköiden kuin osapuolten edustajia, myös yksityiseltä sektorilta, joilla on tarvittavaa asiantuntemusta keskustelun kohteena olevista asioista

14.54 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Tämän luvun soveltamista varten TRIPS-sopimuksen 73 artikla liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

14.55 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Edellä olevaan 14.52 artiklaan ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

15 LUKU

YRITYSTEN HALLINNOINTI- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄ

15.1 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat, että yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskeva tehokas kehys on tärkeä talouskasvun saavuttamiseksi avoimuuteen, tehokkuuteen, luottamukseen ja luotettavuuteen perustuvien, hyvin toimivien markkinoiden ja vakaiden rahoitusjärjestelmien kautta.

2. Kumpikin osapuoli toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä kehittääkseen yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmälle tehokkaan kehyksen alueellaan ja tunnustaa, että näillä toimenpiteillä houkutellaan ja rohkaistaan investointeja lisäämällä sijoittajien luottamusta ja parantamalla kilpailukykyä, jolloin voidaan parhaiten hyödyntää markkinoille pääsyä koskevista sitoumuksista tarjoutuvien mahdollisuuksien suomat edut.
3. Rajoittamatta kummankaan osapuolen mahdollisuutta kehittää lainsäädäntö-, instituutio- ja sääntelypuitteitaan julkisesti noteerattujen yhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmien osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tämän luvun periaatteita ja säännöksiä siltä osin kuin ne helpottavat osapuolten pääsyä toistensa markkinoille tässä sopimuksessa määrätyllä tavalla.
4. Osapuolet tekevät yhteistyötä asioissa, jotka liittyvät yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevan tehokkaan kehyksen laatimiseen ja kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan.

15.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'hallituksella' tarkoitetaan julkisesti noteeratun yhtiön johtavaa elintä, jolla on päätösvalta yrityksen toiminnan ohjaamisessa ja jonka jäsenet (johtajat) ovat yleensä osakkeenomistajien valitsemia yhtiön hallintaa varten;

- b) 'yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmällä' tarkoitetaan yhtiön johdon ja sen hallituksen, sen osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmien välisten suhteiden muodostamaa kokonaisuutta; se tarjoaa myös rakenteen, jonka kautta yritystä johdetaan ja valvotaan, erityisesti määrittelemällä, miten yrityksen tavoitteet asetetaan, ja ne keinot, joilla tällaiset tavoitteet saavutetaan, sekä tulosten seurantamenetelmät;
- c) osapuolen 'yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän kehyksellä' tarkoitetaan julkisesti noteerattujen yhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiä koskevia luonteeltaan sitovia tai ei-sitovia periaatteita ja sääntöjä, joita sovelletaan kyseisen osapuolen toimivallan ja lainsäädännön mukaisesti; ja
- d) 'julkisesti noteeratulla yhtiöllä' tarkoitetaan oikeushenkilöä, jonka osakkeet on listattu tai jonka osakkeet ovat julkisen kaupankäynnin kohteena osakemarkkinoilla tai säännellyillä markkinoilla, kyseisen osapuolen lainsäädännön määritelmien mukaisesti.

15.3 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Osapuolet tunnustavat, että yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän kehyksellä on suuri merkitys sille, että saadaan oikea-aikaisia ja täsmällisiä tietoja kaikista asiakysymyksistä, jotka koskevat julkisesti noteerattuja yhtiöitä niiden lainkäyttöalueella, mukaan lukien näiden yritysten taloudellinen tilanne, tulokset, omistajuus ja hallinta.

2. Osapuolet tunnustavat lisäksi yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäkehityksen merkityksen, kun kyseessä on johdon ja hallituksen asianmukainen tilivelvollisuus osakkeenomistajiin nähden, hallituksen vastuullinen päätöksenteko riippumattomasta ja objektiivisesta näkökulmasta ja saman luokan osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 15.4 ja 15.5 artiklassa tarkoitettu yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäkehitys voidaan toteuttaa joko oikeudellisesti sitovina järjestelyinä tai ei-sitovina välineinä, esimerkiksi siten, että vaatimusten noudattamatta jättäminen on perusteltava.
4. Osapuoli voi säätää, että jotkin yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän periaatteet tai säännöt eivät koske tiettyjä yrityksiä¹ objektiivisin ja syrjimättömin kriteerein perustelluissa tapauksissa, joita voivat olla yrityksen kehityksen varhainen vaihe tai sen koko.

¹ Muilla kuin säännellyillä markkinoilla noteeratut yhtiöt ovat esimerkkejä yrityksistä, jotka Euroopan unioni voi jättää joidenkin yritysten hallinnointia koskevien periaatteiden ja sääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle.

15.4 ARTIKLA

Osakkeenomistajien oikeudet ja omistukseen liittyvät tehtävät

1. Kummankin osapuolen yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäkehykseen on sisällytettävä säännöksiä, joilla pyritään suojelemaan ja helpottamaan osakkeenomistajien oikeuksien tehokasta käyttöä julkisesti noteeratuissa yrityksissä. Näihin oikeuksiin kuuluvat soveltuvien osin yhtiökokoukseen osallistuminen ja siellä äänestäminen sekä hallituksen jäsenten valinta ja erottaminen yrityksen hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän mukaisesti, jotta osakkeenomistajat voivat valvoa hallituksen toimintaa¹ ja osallistua yrityksen merkittävien päätösten tekoon.
2. Kummankin osapuolen yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäkehykseen on sisällytettävä säännöksiä, joilla edistetään yrityksen määräysvaltaa koskevien tietojen julkistamista, jotka voivat olla arvokkaita ja hyödyllisiä sijoittajille. Näihin tietoihin kuuluvat esimerkiksi pääomarakenne ja tarvittaessa tiedot eri osakelajeista sekä merkittävänä pidetyt välittömät ja välilliset osakkuudet ja erityiset valvontaoikeudet.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että ”hallituksen toiminnan valvominen” ei edellytä, että osakkeenomistajat valvovat hallituksen päivittäistä toimintaa.

15.5 ARTIKLA

Hallituksen tehtävät

Kummankin osapuolen yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäkehukseen on sisällytettävä määräykset, joilla on seuraavat tavoitteet, jotta edistetään vastuullista päätöksentekoa hallituksessa:

- a) johdon tehokas valvonta riippumattomasta ja puolueettomasta näkökulmasta, mikä voidaan toteuttaa esimerkiksi käyttämällä tehokkaasti riittävää määrää riippumattomia johtajia¹;
- b) hallituksen tilivelvollisuuden varmistaminen osakkeenomistajiin nähden; ja
- c) sijoittajien kannalta riittävä merkityksellisten tietojen ilmaiseminen, esimerkiksi hallituksen kokoonpanosta, valiokunnista ja johtajien riippumattomuudesta.

¹ Kumpikin osapuoli voi määritellä lainkäyttöalueellaan, mikä on ”riittävä määrä riippumattomia johtajia” joko laadullisin tai määrällisin perustein.

15.6 ARTIKLA

Yritysostot

Kumpikin osapuoli säätää säännöistä ja menettelyistä, jotka koskevat julkisesti noteerattujen yhtiöiden ostotarjouksia. Tällaisten sääntöjen ja menettelyjen tavoitteena on mahdollistaa näiden liiketoimien toteutuminen avoimin hinnoin ja oikeudenmukaisin ehdoin.

15.7 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämä luvun määräykseen ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

16 LUKU

KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS

16.1 ARTIKLA

Taustaa ja tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää edistää kansainvälisen kaupan kehitystä tavalla, joka tukee kestävästä kehitystä nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointia varten ottaen huomioon YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin 14 päivänä heinäkuuta 1992 hyväksymä Agenda 21 -asiakirja, kansainvälisessä työkonferenssissa 18 kesäkuuta 1998 hyväksytty ILO:n julistus työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista ja sen seurannasta, 4 päivänä syyskuuta 2002 annettu kestävän kehityksen huippukokouksessa hyväksytty täytäntöönpanosuunnitelma, Yhdistyneiden kansakuntien talous- ja sosiaalineuvoston kokouksen 5 päivänä heinäkuuta 2006 hyväksymä ministeritason julkilausuma, joka koskee tuottavaa täystyöllisyyttä ja ihmisarvoista työtä kaikille edistävän ympäristön luomista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä sen vaikutusta kestäväan kehitykseen, kansainvälisessä työkonferenssissa 10 kesäkuuta 2008 hyväksytty ILO:n julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta, YK:n yleiskokouksen 27 päivänä heinäkuuta 2012 hyväksymä YK:n kestävästä kehitystä koskevan konferenssin päätösasiakirja ”Tulevaisuus, jota tavoittelemme” ja YK:n yleiskokouksen 25 päivänä syyskuuta 2015 hyväksymä vuoden 2015 jälkeisen kehitysohjelman hyväksymiseksi pidetyn YK:n huippukokouksen päätösasiakirja kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030.

2. Osapuolet tunnustavat tämän sopimuksen merkityksen edistettäessä kestäväää kehitystä, jonka toisistaan riippuvaisia ja toinen toistaan vahvistavia osatekijöitä ovat taloudellinen kehitys, sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu. Osapuolet tunnustavat lisäksi, että tämän luvun tarkoituksena on lujittaa kauppasuhteita ja yhteistyötä osapuolten välillä tavoilla, joilla edistetään kestäväää kehitystä, eikä yhdenmukaistaa osapuolten ympäristö- tai työsuojelunormeja.

16.2 ARTIKLA

Oikeus sääntelyyn ja suojelun tasot

1. Osapuolet tunnustavat kummankin osapuolen oikeuden määritellä kestäväää kehitystä koskevat politiikkansa ja painopisteensä, vahvistaa omat kansalliset ympäristön- ja työsuojelun tasonsa ja antaa tai muuttaa niiden mukaisesti asiaa koskevia säädöksiään ja määräyksiään tavalla, joka vastaa sen sitoutumista kansainvälisesti tunnustettuihin normeihin ja kansainvälisiin sopimuksiin, joiden sopimuspuoli se on, ja kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että sen säädöksissä ja määräyksissä ja politiikoissa turvataan korkea ympäristön- ja työsuojelun taso, ja pyrkii jatkamaan säädöstensä ja määräystensä ja politiikkojensa sekä niihin perustuvien suojelun tasojen parantamista.

2. Osapuolet eivät edistä kauppaa tai sijoituksia alentamalla tai väljentämällä niiden ympäristöä tai työelämää koskevien säädösten ja määräysten tarjoaman suojan tasoa. Tätä varten osapuolet ei jätä soveltamatta säädöksiään tai määräyksiään tai muutoin poikkea niistä tai jätä panematta niitä täytäntöön pysyvällä tai toistuvalla toiminnalla tai toimimatta jättämällä tavalla, joka vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.

3. Osapuolet eivät saa käyttää ympäristöä tai työelämää koskevia säädöksiään ja määräyksiään tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää toista osapuolta kohtaan tai kansainvälisen kaupan peiteltyä rajoittamista.

16.3 ARTIKLA

Kansainväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset

1. Osapuolet tunnustavat täyden ja tuottavan työllisyyden ja ihmisarvoisen työn keskeisen merkityksen vastattaessa talous-, työmarkkina- ja sosiaalisiin haasteisiin. Osapuolet ovat vakaasti päättäneet edistää kansainvälisen kaupan kehittymistä tavalla, joka tukee täyttä ja tuottavaa työllisyyttä ja ihmisarvoista työtä kaikille. Osapuolet sitoutuvat tältä osin vaihtamaan näkemyksiä ja tietoja molemmille tärkeistä kauppaan liittyvistä työelämän kysymyksistä 22.3 artiklan nojalla perustetun kaupan ja kestäväen kehityksen komitean kokouksissa ja tarvittaessa muilla foorumeilla.

2. Osapuolet vahvistavat uudelleen Kansainvälisen työjärjestön, jäljempänä 'ILO', jäsenyydestä¹ johtuvat velvoitteensa. Osapuolet vahvistavat lisäksi sitoutumisensa työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista annettuun ILO:n julistukseen ja sen seurantaan. Näin ollen osapuolet kunnioittavat, edistävät ja toteuttavat säädöksissään, määräyksissään ja käytännöissään kansainvälisesti hyväksytyjä työelämän perusoikeuksia koskevia periaatteita, joita ovat:

- a) järjestäytymisoikeus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tosiasiallinen tunnustaminen;
- b) kaikenlaisen pakkotyön poistaminen;
- c) lapsityövoiman käytön tosiasiallinen poistaminen; ja
- d) työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä esiintyvän syrjinnän poistaminen.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii jatkuvien ja kestävien toimenpiteiden omasta aloitteestaan jatkamaan niiden ILO:n tärkeimpien yleissopimusten ja muiden ILO:n yleissopimusten ratifiointia, joiden ratifiointia se pitää aiheellisenä.

¹ Euroopan unionin osalta 'ILO:n jäsenyydellä' tarkoitetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden jäsenyyttä ILO:ssa.

4. Osapuolet vaihtavat tietoja omasta tilanteestaan ILO:n yleissopimusten ja pöytäkirjojen ratifioinnissa, mukaan lukien ILO:n keskeiset yleissopimukset.
5. Kumpikin osapuoli vahvistaa uudelleen sitoutuvansa säädöksissään ja määräyksissään ja käytännöissään panemaan koko alueellaan tehokkaasti täytäntöön Japanin ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden ratifioimat keskeiset ILO:n yleissopimukset.
6. Osapuolet tunnustavat, että 2 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisesti tunnustettujen työelämän peruseriaatteiden ja -oikeuksien loukkaamiseen ei voida vedota eikä sitä voida muutenkaan käyttää oikeutettuna kilpailuetuna ja ettei työelämää koskevia normeja saisi käyttää kaupassa protektionistisiin tarkoituksiin.

16.4 ARTIKLA

Monenväliset ympäristösopimukset

1. Osapuolet korostavat monenvälisten ympäristösopimusten merkitystä, etenkin niiden, joiden sopimuspuolia molemmat osapuolet ovat, monenvälisen ympäristöhallinnon välineenä kansainvälisen yhteisön ratkaistessa maailmanlaajuisia tai alueellisia ympäristöongelmia. Lisäksi osapuolet korostavat, että on tärkeää saavuttaa kaupan ja ympäristönäkökohtien keskinäinen täydentävyys. Osapuolet sitoutuvat tältä osin vaihtamaan näkemyksiä ja tietoja molemmille tärkeistä kauppaan liittyvistä ympäristökysymyksistä kaupan ja kestävän kehityksen komitean kokouksissa ja tarvittaessa muilla foorumeilla.
2. Kukin osapuoli vahvistaa uudelleen sitoutumisensa panemaan tosiasiallisesti täytäntöön säädöksissään ja määräyksissään ja käytännöissään ne monenväliset ympäristösopimukset, joiden osapuoli se on.
3. Kumpikin osapuoli vaihtaa toisen osapuolen kanssa tietoja tilanteestaan ja edistymisestään sellaisten monenvälisten ympäristösopimusten, mukaan luettuina niiden muutokset, ratifioinnissa, hyväksymisessä tai niihin liittymisessä, joiden osalta kukin osapuoli katsoo sitovuuden aiheelliseksi, sekä tällaisten sopimusten täytäntöönpanossa.

4. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää saavuttaa New Yorkissa 9 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien ilmastomuutosta koskevan puitesopimuksen, jäljempänä 'UNFCCC', perimmäinen tavoite, jotta voidaan vastata ilmastomuutoksen muodostamaan kiireelliseen uhkaan, ja kaupan merkityksen tässä yhteydessä. Osapuolet vahvistavat uudelleen sitoutumisensa UNFCCC:n sekä Pariisissa 12 päivänä joulukuuta 2015 UNFCCC:n sopimuspuolten konferenssin kahdennenkymmenennenensimmäisen kokouksen tekemän Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoon. Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen kaupan myönteistä vaikutusta siirryttäessä alhaisiin kasvihuonekaasupäästöihin ja ilmaston kannalta kestävään kehitykseen. Osapuolet sitoutuvat työskentelemään yhdessä toteuttaakseen toimia ilmastomuutokseen vastaamiseksi ja UNFCCC:n perimmäisen tavoitteen ja Pariisin sopimuksen tarkoituksen saavuttamiseksi.

5. Tämän sopimuksen määräyksillä ei estetä osapuolta hyväksymästä tai pitämässä voimassa toimenpiteitä, jolla pannaan täytäntöön monenvälisiä kansainvälisiä ympäristösopimuksia, joiden sopimuspuolia ne ovat, sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka tarkoittaisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää toista osapuolta kohtaan tai kaupan peiteltyä rajoitusta.

16.5 ARTIKLA

Kestävää kehitystä edistävä kauppa ja sijoitukset

Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tehostaa kaupan ja sijoitusten vaikutusta kestävän kehityksen saavuttamiseen sen taloudellisten ja sosiaalisten näkökohtien sekä ympäristönäkökohtien osalta.

Tämän mukaisesti osapuolet

- a) tunnustavat työelämän perusoikeuksia ja ihmisarvoista työtä kaikille koskevien periaatteiden ja perusarvojen kuten vapauden, ihmisarvon, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja syrjimättömän kestävän taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ja tehokkuuden merkityksen sekä sen, että on tärkeää pyrkiä parantamaan näiden periaatteiden sisällyttämistä kauppaa ja sijoituksia koskevaan politiikkaan;
- b) pyrkivät helpottamaan ja edistämään ympäristöhyödykkeiden ja -palvelujen kauppaa sekä niihin tehtäviä sijoituksia tämän sopimuksen kanssa yhteensopivalla tavalla;
- c) pyrkivät helpottamaan kauppaa ja sijoituksia sellaisten tavaroiden ja palvelujen osalta, joilla on erityistä merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisen kannalta, kuten kestävään ja uusiutuvaan energiaan liittyvien ja energiatehokkaiden tuotteiden ja palveluiden osalta tämän sopimuksen kanssa yhteensopivalla tavalla;

- d) pyrkivät edistämään kauppaa ja sijoituksia sellaisten tavaroiden osalta, joilla tuetaan sosiaalisten olojen parantamista ja ympäristön kannalta kestäviä käytäntöjä, mukaan lukien tavarat, jotka kuuluvat merkintäjärjestelmiin, ja tunnustavat muiden vapaaehtoisten aloitteiden, myös yksityisten, panoksen kestäväan kehitykseen; ja
- e) tukevat yritysten sosiaalista vastuuta ja vaihtavat näkemyksiä ja tietoa tästä kysymyksestä kaupan ja kestäväan kehityksen komitean kautta ja tarvittaessa muilla foorumeilla. Osapuolet viittaavat tältä osin asianomaisiin kansainvälisesti tunnustettuihin periaatteisiin ja ohjeisiin, joita ovat muun muassa OECD:n 21 päivänä kesäkuuta 1976 hyväksymät OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, jotka sisältyvät kansainvälistä sijoitustoimintaa ja monikansallisia yrityksiä koskevaan OECD:n julistukseen, sekä monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa koskeva kolmikantainen periaatejulistus, jonka Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvosto hyväksyi marraskuussa 1977.

16.6 ARTIKLA

Biologinen monimuotoisuus

1. Osapuolet tunnustavat kaupan ja sijoitusten merkittävän osuuden, kun varmistetaan biologisen monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö niiden asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti, joiden sopimuspuolia ne ovat, erityisesti 5 päivänä kesäkuuta 1992 Rio de Janeirossa tehdyn biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen sekä Washington D.C.:ssä 3 päivänä maaliskuuta 1973 tehdyn luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen, jäljempänä 'CITES-sopimus', mukaisesti.
2. Tässä yhteydessä kumpikin osapuoli
 - a) edistää sellaisten tuotteiden käyttöä, jotka saadaan luonnonvarojen kestävä käytön avulla ja joilla edistetään biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestävää käyttöä, myös merkintäjärjestelmiä, ja ottaa huomioon tällaisten tuotteiden kaupan merkityksen;
 - b) toteuttaa tehokkaita toimenpiteitä, kuten seurantaa ja valvontaa ja valistustoimia, joilla torjutaan CITES-sopimuksessa lueteltujen luonnonvaraisten uhanalaisten eläin- ja kasvilajien laitonta kauppaa ja tarvittaessa myös muiden uhanalaisten lajien kauppaa;

- c) toteuttaa tarvittaessa päätökset, jotka on tehty 1 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisten sopimusten nojalla, myös lakien, asetusten, strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien kautta; ja
- d) vaihtaa tietoja ja neuvottelee toisen osapuolen kanssa kahdenvälisellä ja monenvälisellä tasolla tämän artiklan kannalta merkittävistä asioista, mukaan luettuna luonnonvaraisten eläinten ja kasvien sekä luonnonvarojen hyödyntävien tuotteiden kauppa, ekosysteemien ja niiden tuottamien palvelujen arvostus, kartoittaminen ja arviointi sekä geenivarojen saanti ja saatavuus ja niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jakaminen.

16.7 ARTIKLA

Kestävä metsätalous sekä puutavaran ja puutuotteiden kauppa

1. Osapuolet tunnustavat kaupan ja sijoitusten merkityksen ja roolin varmistettaessa metsien suojeleminen ja kestävä hoito.
2. Tässä yhteydessä kumpikin osapuoli
 - a) edistää metsien suojeleminen ja kestävä hoito sekä kyseisen maan säädösten ja määräysten mukaisesti korjatun puutavaran ja puutuotteiden kauppaa;

- b) torjuvat laittomia hakkuita ja niihin liittyvää, mahdollisesti kolmansien maiden kanssa käytävää, kauppaa; ja
- c) vaihtavat tietoja ja kokemuksia sekä kahdenvälisellä että monenvälisellä tasolla, jotta voidaan edistää metsien säilyttämistä ja kestävää hoitoa ja kauppaa laillisesti korjatulla puutavaralla ja puutuotteilla, sekä torjua laittomia hakkuita.

16.8 ARTIKLA

Kalastustuotteiden kauppa ja kalavarojen kestävä käyttö ja kestävä vesiviljely

1. Osapuolet tunnustavat kaupan ja sijoitusten merkityksen, kun varmistetaan kalavarojen säilyttäminen ja kestävä käyttö ja hoito, suojellaan meren ekosysteemejä ja edistetään vastuullista ja kestävää vesiviljelyä.

2. Tässä yhteydessä kumpikin osapuoli

- a) noudattaa Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimusta, Roomassa 24 päivänä marraskuuta 1993 tehtyä sopimusta kansainvälisten suojelu- ja hoitotoimenpiteiden noudattamisen edistämisestä aavalla merellä toimivien kalastusalusten osalta ja New Yorkissa 4 päivänä elokuuta 1995 tehtyä sopimusta hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien 10 päivänä joulukuuta 1982 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta, toteuttaa toimenpiteitä saavuttaakseen Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön konferenssin 31 päivänä lokakuuta 1995 hyväksymissä vastuullisen kalastuksen toimintasäännöissä ilmaistut tavoitteet ja periaatteet, edistää satamavaltion toimenpiteiden täytäntöönpanoa sekä maailmanlaajuisella että alueellisella tasolla ja tarvittaessa kannustaa kolmansia maita ratifioimaan tai hyväksymään aihetta koskevat kansainväliset sopimukset, joiden sopimuspuolia molemmat osapuolet ovat, tai liittymään niihin;
- b) edistää kalavarojen säilyttämistä ja kalavarojen kestäväää käyttöä alan kansainvälisten järjestöjen tai elinten avulla, joiden toimintaan molemmat osapuolet osallistuvat, mukaan lukien alueelliset kalastuksenhoitojärjestöt, tarvittaessa alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen päätöslauselmien, suositusten tai toimenpiteiden tehokkaalla seurannalla, valvonnalla tai täytäntöönpanolla, ja niiden saalisasiakirjaohjelmien tai sertifiointimenettelyiden täytäntöönpanolla;

- c) ottaa käyttöön ja toteuttaa tehokkaita välineitä laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen, jäljempänä 'LIS-kalastus', torjumiseksi, myös oikeudellisia välineitä ja, tarvittaessa, valvonnan, seurannan ja täytäntöönpanon valvonnan ja kapasiteetin hallintatoimenpiteitä avulla, ja tunnustaa, että vapaaehtoisen LIS-kalastusta koskevien tietojen jakaminen lisää näiden välineiden tehokkuutta LIS-kalastuksen torjunnassa ja korostaa alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen jäsenten ratkaisevaa roolia tärkeimmillä kalastusmarkkinoilla, joilla niillä on vipuvaikutusta kalavarojen kestävässä käytössä; ja
- d) edistää vesiviljelyn kestäväää ja vastuullista kehittämistä ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat.

16.9 ARTIKLA

Tieteellinen tieto

Valmistellessaan ja toteuttaessaan toimenpiteitä, joilla pyritään suojelemaan ympäristöä tai työehtoja ja jotka saattavat vaikuttaa kauppaan tai sijoituksiin, osapuolet ottavat huomioon käytettävissä olevat tieteelliset ja tekniset tiedot sekä, tapauksen mukaan, asiaankuuluvat kansainväliset standardit, suuntaviivat ja suositukset sekä ennalta varautumisen periaatteen.

16.10 ARTIKLA

Avoimuus

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikkia tämän luvun tavoitteiden saavuttamiseksi annettuja yleisesti sovellettavia toimenpiteitä hallinnoidaan avoimesti sen säädösten ja määräysten ja 17 luvun määräysten mukaisesti, myös tarjoamalla yleisölle kohtuulliset mahdollisuudet ja riittävästi aikaa huomautusten esittämiseen, ja julkaisemalla tällaiset toimenpiteet.

16.11 ARTIKLA

Kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten uudelleentarkastelu

Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää yhdessä ja erikseen tarkastella, seurata ja arvioida tämän sopimuksen täytäntöönpanon vaikutusta kestävään kehitykseen niiden omien sekä tällä sopimuksella perustettujen prosessien ja instituutioiden avulla.

16.12 ARTIKLA

Yhteistyö

Osapuolet tunnustavat kauppaan ja sijoituksiin liittyvien ympäristö- ja työvoimapolitiikan kysymysten piirissä tehdyn yhteistyön merkityksen tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja voivat muun muassa

- a) tehdä yhteistyötä kahdenvälisellä tai monenvälisellä tasolla ympäristönsuojelun ja työvoimakysymysten alalla, myös asiaa käsittelevissä kansainvälisissä järjestöissä tai elimissä, joiden toimintaan molemmat osapuolet osallistuvat;
- b) tehdä keskinäistä yhteistyötä kaupan ja ympäristön sekä kaupan ja työvoiman välisen keskinäisen vaikutuksen arvioinnissa sekä keinojen tunnistamisessa tällaisen vaikutuksen tehostamiseksi, estämiseksi tai hillitsemiseksi, kun otetaan huomioon osapuolten toteuttaman seurannan ja arvioinnin tulokset, kuten kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arvioinnit Euroopan unionin osalta;
- c) toimia yhteistyössä helpottaakseen ja edistääkseen ympäristöhyödykkeiden ja -palvelujen kauppaa sekä niihin tehtäviä sijoituksia tämän sopimuksen kanssa yhteensopivalla tavalla, myös vaihtamalla tietoja;
- d) tehdä merkintäjärjestelmiä koskevaa yhteistyötä, myös vaihtamalla tietoja ympäristömerkinnöistä sekä muista toimista ja aloitteista, joilla edistetään kestävää kehitystä, tarvittaessa myös reilun ja eettisen kaupan järjestelmistä;

- e) toimia yhteistyössä yritysten sosiaalisen vastuun edistämiseksi esimerkiksi vaihtamalla tietoja ja parhaita käytäntöjä, myös kansainvälisesti tunnustettujen suuntaviivojen ja periaatteiden noudattamisesta, täytäntöönpanosta ja seurannasta;
- f) tehdä yhteistyötä ILO:ssa vahvistetun ihmisarvoista työtä koskevan ohjelman kauppaan liittyvissä kysymyksissä;
- g) tehdä yhteistyötä monenvälisten ympäristösopimusten kauppaan liittyvissä näkökohdissa, muun muassa vaihtamalla näkemyksiä ja tietoja CITES-sopimuksen täytäntöönpanosta ja tekemällä teknistä ja tullialan yhteistyötä;
- h) tehdä yhteistyötä ilmastonmuutosta käsittelevän kansainvälisen järjestelmän kauppaan liittyvissä näkökohdissa, myös vähähiilisen teknologian, muun ilmastoystävällisen teknologian ja energiatehokkuuden edistämiskeinojen osalta;
- i) yhteistyössä edistää biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä, mukaan lukien luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien laittoman kaupan torjuminen;
- j) yhteistyössä edistää metsien säilyttämistä ja kestäväää hoitoa ja kauppaa laillisesti korjatulla puutavaralla ja puutuotteilla, sekä torjua laittomia hakkuita; ja

- k) tehdä yhteistyötä joko kahdenvälisesti tai sellaisten asianmukaisten kansainvälisten organisaatioiden ja elinten kautta, joiden toimintaan molemmat osapuolet osallistuvat, kestävän kalastuksen ja vesiviljelyn toimintatapojen sekä kalavarojen lailliseen kaupan edistämiseksi ja LIS-kalastuksen torjumiseksi.

16.13 ARTIKLA

Kaupan ja kestävän kehityksen komitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu kaupan ja kestävän kehityksen komitea, jäljempänä tässä luvussa 'komitea'.
2. Komitealla on seuraavat tehtävät:
 - a) tämän luvun täytäntöönpanon ja toiminnan tarkastelu ja seuranta ja tarvittaessa 22.1 artiklan 5 kohdan d alakohtaan liittyvien asianmukaisten suositusten antaminen sekakomitealle sen harkittavaksi;
 - b) kaikkien muiden tähän lukuun liittyvien seikkojen tarkasteleminen osapuolten sopimuksesta;

- c) vuorovaikutus kansalaisyhteiskunnan¹ kanssa tämän luvun täytäntöönpanosta;
 - d) muiden tehtävien toteuttaminen sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan nojalla; ja
 - e) ratkaisujen etsiminen osapuolten välisiin erimielisyyksiin tämän luvun määräysten tulkinnasta tai soveltamisesta, myös 16.17 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen menettelyjen mukaisesti².
3. Komitea kokoontuu vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Sen jälkeen komitea kokoontuu 22.3 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 16.17 artiklan 5 kohdan mukaisia menettelyjä.
4. Komitea pyrkii yhteistyöhön ja johdonmukaisuuteen sen oman ja ILO:n toiminnan sekä asianomaisten monenvälisten ympäristöjärjestöjen tai -elinten toiminnan välillä.

¹ Tätä lukua sovellettaessa 'kansalaisyhteiskunnalla' tarkoitetaan riippumattomia talous-, sosiaali- ja ympäristöalan sidosryhmiä, kuten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä ja ympäristöjärjestöjä.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että 16.17 artiklan 4 kohdan nojalla annetut neuvot otetaan huomioon komitean tämän alakohdan nojalla tekemässä työssä.

16.14 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen helpottamaan osapuolten välistä viestintää kaikissa tähän lukuun liittyvissä kysymyksissä ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

16.15 ARTIKLA

Sisäinen neuvoa-antava ryhmä

1. Kumpikin osapuoli kutsuu koolle oman, joko uuden tai olemassa olevan sisäisen neuvoa-antavan ryhmän tai useita ryhmiä käsittelemään tähän lukuun liittyviä taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöä koskevia aiheita ja kuulee ryhmää tai ryhmiä omien säädöstensä ja määräyksiensä ja käytäntöjensä mukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli on vastuussa riippumattomien talous-, sosiaali- ja ympäristöalan sidosryhmien, kuten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä ympäristöjärjestöjen, tasapuolisen edustuksen varmistamisesta neuvoa-antavassa ryhmässä tai ryhmissä.
3. Kummankin osapuolen neuvoa-antava ryhmä tai ryhmät voivat kokoontua omasta tai ryhmien aloitteesta ja esittää omia tai ryhmien näkemyksiä tämän luvun täytäntöönpanosta osapuolesta riippumattomasti ja toimittaa nämä näkemykset kyseiselle osapuolelle.

16.16 ARTIKLA

Yhteinen vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa

1. Osapuolet kutsuvat koolle yhteisen vuoropuhelun, jäljempänä tässä luvussa 'yhteinen vuoropuhelu', niiden alueilla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa, mukaan lukien 16.15 artiklassa tarkoitettujen sisäisten neuvoa-antavien ryhmien jäsenet, käydäkseen tätä lukua koskevaa vuoropuhelua.
2. Osapuolet edistävät yhteisessä vuoropuhelussa aiheeseen liittyvien eri sidosryhmien tasapainoista edustusta, mukaan luettuina taloutta, ympäristönäkemyksiä ja sosiaalisia etuja edustavat riippumattomat järjestöt sekä tarvittaessa muut aiheeseen liittyvät järjestöt.

3. Yhteinen vuoropuhelu kutsutaan koolle viimeistään silloin, kun tämän sopimuksen voimaantulosta tulee kuluneeksi vuosi. Tämän jälkeen yhteinen vuoropuhelu kutsutaan koolle säännöllisesti, elleivät osapuolet toisin sovi. Osapuolet sopivat yhteisen vuoropuhelun toiminnasta ennen yhteisen vuoropuhelun ensimmäistä kokoontumista. Osallistuminen yhteiseen vuoropuheluun voi tapahtua kaikilla osapuolten sopimilla soveltuvilla viestintävälineillä.
4. Osapuolet antavat yhteiseen vuoropuheluun tietoja tämän luvun täytäntöönpanosta. Yhteisen vuoropuhelun näkemykset ja lausunnot voidaan toimittaa komitealle ja tarjota julkisesti saataville.

16.17 ARTIKLA

Hallitustason neuvottelut

1. Tämän luvun piiriin kuuluvien asioiden tulkintaa tai soveltamista koskevissa mahdollisissa erimielisyyksissä osapuolet voivat turvautua vain 16.18 artiklassa vahvistettuihin menettelyihin. Tämä luvun määräyksiin ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

2. Osapuoli voi pyytää toiselta osapuolelta kirjallisesti neuvotteluja asioista, jotka koskevat tämän luvun tulkintaa ja soveltamista. Pyynnön esittänyt osapuoli esittää pyynnön perusteet ja yksilöi kohteena olevan seikan sekä pyynnön perustana olevat tosiseikat ja oikeusperustan ja täsmentää tämän luvun asiaa koskevat määräykset.
3. Kun osapuoli pyytää neuvotteluja 2 kohdan mukaisesti, toinen osapuoli vastaa viipymättä ja ryhtyy neuvotteluihin, joiden tavoitteena on päästä molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun asiassa.
4. Neuvottelujen aikana kumpikin osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle riittävästi tietoja, jotta esille tuotujen kysymysten täysimittainen tarkastelu on mahdollista. Osapuolet ottavat huomioon ILO:n ja muiden sellaisten asian kannalta merkittävien kansainvälisten järjestöjen tai elinten, joiden toimintaan molemmat osapuolet osallistuvat, toiminnan ja voivat pyytää kyseisiltä kansainvälisiltä järjestöiltä tai elimiltä tai muilta asiantuntijoilta osapuolten tarpeiden mukaisesti tapauskohtaisesti neuvoja. Osapuolet keskustelevat soveltuvista toimenpiteistä, jotka toteutetaan ottaen huomioon tällaiset neuvot.
5. Jos ratkaisuun ei päästä 2–4 kohdan mukaisesti järjestettyjen neuvottelujen kautta, komitea kokoontuu osapuolen pyynnöstä viipymättä tarkastelemaan kyseistä asiaa.
6. Osapuolet varmistavat, että tämän artiklan mukaisilla neuvotteluilla saavutetut ratkaisut saatetaan yhdessä julkisesti saataville, elleivät osapuolet toisin sovi.

16.18 ARTIKLA

Asiantuntijapaneeli

1. Jos osapuolet eivät viimeistään 75 päivän kuluessa osapuolen esittämästä pyynnöstä komitean kutsumiseksi koolle 16.17 artiklan 5 kohdan mukaisesti ole päässeet yhteisesti tyydyttävään ratkaisuun asiassa, joka koskee tämän luvun kyseisen asian kannalta merkityksellisten artiklojen tulkintaa tai soveltamista, osapuoli voi pyytää, että asiaa tarkastelemaan kutsutaan koolle asiantuntijapaneeli 2 kohdassa vahvistetun toimeksiannon mukaisesti. Tällainen pyyntö toimitetaan kirjallisesti toisen osapuolen 16.14 artikkelissa tarkoitettuun yhteyspisteeseen, ja siinä esitetään pyynnön perusteet, myös yksilöidään kohteena oleva seikka ja ilmoitetaan perustana olevat tosiseikat ja oikeusperusta.

2. Komitea hyväksyy vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta asiantuntijapaneelin työjärjestyksen ja toimeksiannon. Työjärjestyksessä määrätään menettelyistä merkityksellisten tietojen löytämiseksi. Paneelin on tulkittava tämän luvun asian kannalta merkityksellisten artiklojen määräyksiä yleisen kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, myös Wienissä 23 päivänä toukokuuta 1969 tehdyssä valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa määrättyjen tulkintasääntöjen, mukaisesti. Ennen työjärjestyksen ja toimeksiannon vahvistamista sovelletaan 21.30 artiklassa tarkoitettua työjärjestystä soveltuvin osin ja toimeksiantona on, elleivät osapuolet toisin sovi viiden päivän kuluessa paneelin asettamisesta seuraava:

”tarkastella 16 luvun soveltuvien artiklojen pohjalta asiantuntijapaneelin asettamista koskevassa pyynnössä tarkoitettua asiaa ja antaa 16.18 artiklan 5 kohdan mukaisesti raportti, jossa annetaan suosituksia asian ratkaisemiseksi”.

3. Asiantuntijapaneeli voi hankkia tietoja kaikista sopiviksi katsomistaan lähteistä. Asioissa, jotka liittyvät ILO:n sopimusvälineisiin tai monenvälisiin ympäristösopimuksiin, asiantuntijapaneelin olisi pyydettävä tietoja ja neuvoja asian kannalta merkityksellisiltä kansainvälisiltä järjestöiltä tai elimiltä. Kaikki tämän kohdan mukaisesti saadut tiedot on ilmoitettava osapuolille huomautusten esittämistä varten.

4. Paneeli koostuu kolmesta asiantuntijasta. Heidät valitaan a–e alakohdan mukaisesti.
- a) Asiantuntijoilla on oltava teknistä tai oikeudellista asiantuntemusta tässä luvussa käsitellyistä asioista. Asiantuntijat ovat riippumattomia eikä heillä saa olla sidoksia kumpaankaan osapuoleen eivätkä he saa ottaa näiltä ohjeita. Asiantuntijoiden on toimittava yksilöinä, he eivät saa ottaa ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta eivätkä he saa olla osallisina kysymykseen missään ominaisuudessa.
- b) Kumpikin osapuoli nimittää viimeistään 45 päivän kuluttua siitä päivästä, kun pyyntö paneelin koolle kutsumisesta on esitetty, yhden asiantuntijan, joka voi olla kyseisen osapuolen kansalainen, ja ehdottaa enintään kolmea ehdokasta toimimaan paneelin puheenjohtajana. Puheenjohtaja ei saa olla kummankaan osapuolen kansalainen. Osapuolet sopivat puheenjohtajasta ja nimittävät hänet ehdotettujen ehdokkaiden joukosta viimeistään 15 päivän kuluttua 45 päivän määräajan päättymisestä.
- c) Jos osapuoli ei ole nimennyt asiantuntijaa tai jos osapuolet eivät ole sopineet puheenjohtajasta eivätkä nimittäneet puheenjohtajaa b alakohdan mukaisesti, asiantuntijat tai vielä nimittämätön puheenjohtaja on viimeistään 15 päivän kuluttua b alakohdassa määrätyn 15 päivän jakson päättymisestä valittava arvalla d alakohdan mukaisesti ehdotetuista ehdokkaista.

- d) Komitea laatii viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta luettelon vähintään 10 henkilöstä, jotka haluavat ja voivat toimia asiantuntijoina tämän artiklan mukaisesti ja jotka täyttävät a alakohdassa vahvistetut vaatimukset. Kyseinen luettelo koostuu kolmesta alaluettelosta: yksi alaluettelo kumpaakin osapuolta kohti ja yksi alaluettelo henkilöistä, jotka eivät ole kummankaan osapuolen kansalaisia ja jotka toimivat paneelin puheenjohtajana. Kukin osapuoli valitsee vähintään kolme henkilöä asiantuntijoiksi omaan alaluetteloonsa. Jolleivät osapuolet toisin sovi, ne valitsevat yhdessä neljä henkilöä puheenjohtajien alaluettelosta. Komitea varmistaa, että luettelossa on aina tässä alakohdassa edellytetty määrä henkilöitä.
- e) Paneelin asettamispäivä on päivä, jona sen puheenjohtaja nimitetään.

5. Asiantuntijapaneeli antaa osapuolille väliraportin ja loppuraportin, joissa esitetään selvitetty tosiseikat, asiaa koskevien artikloiden tulkinta ja sovellettavuus sekä sen mahdollisesti tekemien päätelmien ja antamien ehdotusten perustelut. Viimeistään 45 päivän kuluttua väliraportin vastaanottamisesta, minkä on oltava viimeistään 90 päivän kuluttua paneelin asettamispäivästä, osapuolet voivat esittää kirjallisia huomautuksia kyseistä kertomuksesta. Otettuaan huomioon tällaiset mahdolliset kirjalliset huomautukset asiantuntijapaneeli voi muuttaa raporttia ja tehdä uusia tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Loppuraportti annetaan viimeistään 180 päivän kuluttua paneelin asettamisesta, ellei paneelin puheenjohtaja ilmoita osapuolille kirjallisesti, että määräaika ei voida noudattaa. Tässä tapauksessa asiantuntijapaneeli antaa loppuraportin viimeistään 200 päivän kuluttua paneelin asettamisesta, elleivät osapuolet toisin sovi. Loppuraportti olisi julkistettava. Osapuolet varmistavat luottamuksellisten tietojen suojan.

6. Osapuolet keskusteleivat toimista tai toimenpiteistä asian ratkaisemiseksi ottaen huomioon paneelin loppuraportin ja sen ehdotukset. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle ja omalle sisäiselle neuvoo-antavalle ryhmälleen tai ryhmilleen mahdollisista jatkotoimista tai -toimenpiteistä viimeistään kolmen kuukauden kuluttua loppuraportin antamispäivästä. Seurantatoimia tai -toimenpiteitä valvoo komitea. Sisäinen neuvoo-antava ryhmä tai ryhmät ja yhteinen vuoropuhelu voivat tältä osin esittää huomautuksiaan komitealle.

16.19 ARTIKLA

Tarkastelu

1. Komitea käsittelee tarvittaessa 16.13, 16.17 ja 16.18 artiklaan sisältyvien institutionaalisten ja neuvottelujen koskevien määräysten täytäntöönpanoa ja toimintaa ottaen huomioon muun muassa tämän luvun täytäntöönpanosta ja toiminnasta saadut kokemukset ja kummankin osapuolen tähän liittyvien toimintalinjojen kehityksen. Keskusteluissa voidaan käsitellä muun muassa mahdollisia muutoksia näihin artikloihin.
2. Komitea ottaa huomioon 1 kohdassa tarkoitettujen keskusteluiden tuloksen ja voi suositella sekakomitealle 16.13 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti muutoksia 1 kohdassa tarkoitettuihin artikloihin.

17 LUKU

AVOIMUUS

17.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tätä lukua sovellettaessa 'yleisesti sovellettavilla toimenpiteillä' tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen lakia, asetusta, sääntöä, hallinnollista tai oikeudellista päätöstä tai hallinnollista tai oikeudellista menettelyä, jota sovelletaan yleisesti tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

17.2 ARTIKLA

Avoim sääntely-ympäristö

Osapuolet tunnustavat vaikutuksen, joka niiden sääntely-ympäristöllä voi olla niiden väliseen kauppaan ja sijoituksiin, ja kumpikin osapuoli säätää avoimesta sääntely-ympäristöstä, joka on kaikkien henkilöiden kannalta tehokas ja ennakoitavissa, myös talouden toimijoiden ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta.

17.3 ARTIKLA

Julkaiseminen

Ottaessaan käyttöön tai muuttaessaan yleisesti sovellettavia toimenpiteitä, kumpikin osapuoli

- a) julkaisee viipymättä kyseiset yleisesti sovellettavat toimenpiteet, tai saattaa ne muutoin julkisesti saataville, sekä selvityksen niiden tavoitteista ja perusteluista, mahdollisuuksien mukaan sähköisesti, kuten englanninkielisellä verkkosivulla; ja
- b) pyrkii varaamaan kohtuullisen ajan tällaisten yleisesti sovellettavien toimenpiteiden julkaisemisen tai yleisesti saataville asettamisen ja niiden voimaantulon välille, lukuun ottamatta asianmukaisesti perusteltuja tapauksia.

17.4 ARTIKLA

Tiedustelut

1. Kumpikin osapuoli vastaa toisen osapuolen pyynnöstä kohtuullisessa ajassa toisen osapuolen esittämiin täsmällisiin kysymyksiin ja antaa toiselle osapuolelle tietoja yleisesti sovellettavista toimenpiteistä.

2. Kumpikin osapuoli antaa helposti yleisön saataville toimivaltaisten viranomaisten nimet ja osoitteet, jotka vastaavat sen yleisesti soveltamista toimenpiteistä.
3. Kumpikin osapuoli vahvistaa tai pitää voimassa asianmukaisia järjestelyjä, joilla vastataan henkilöiden esittämiin tiedusteluihin, jotka koskevat sen yleisesti sovellettavia toimenpiteitä.
4. Osapuolet tunnustavat, että mikään 3 kohdassa tarkoitettuihin kyselyihin annettu vastaus ei voi olla lopullinen tai oikeudellisesti sitova, vaan se on annettu vain tiedoksi, jollei osapuolten säädöksissä ja määräyksissä toisin edellytetä.

17.5 ARTIKLA

Yleisesti sovellettavien toimenpiteiden hallinnointi

1. Kumpikin osapuoli hallinnoi kaikkia sen yleisesti sovellettavia toimenpiteitä johdonmukaisella, objektiivisella, puolueettomalla ja kohtuullisella tavalla.

2. Soveltaessaan hallinnollisessa menettelyssä yleisesti sovellettavia toimenpiteistä tiettyihin toisen osapuolen henkilöihin, tavaroihin tai palveluihin kumpikin osapuoli antaa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti henkilöille, joihin kyseiset hallinnolliset menettelyt suoraan vaikuttavat
- a) kohtuullisen ilmoituksen menettelyjen aloittamisesta ja kuvauksen menettelyjen luonteesta sekä kyseessä olevista tosiseikoista ja kysymyksistä; ja
 - b) kohtuullisen mahdollisuuden esittää tosiseikkoja ja väitteitä näkemystensä tueksi ennen lopullista hallinnollista tointa, lukuun ottamatta kiireellisiä tapauksia.

17.6 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu ja muutoksenhaku

1. Kumpikin osapuoli vahvistaa tai pitää voimassa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti oikeudellisia, välitys- tai hallinnollisia tuomioistuimia tai menettelyjä, jotta voidaan tarkastella pikaisesti uudelleen ja, jos on aihetta, korjata tässä sopimuksessa käsiteltäviin seikkoihin liittyviä hallinnollisia toimia tai laiminlyöntejä. Näiden tuomioistuinten, oikeusistuinten tai menettelyjen on oltava puolueettomia ja riippumattomia tällaisten toimien hallinnollisesta toimeenpanosta vastaavasta viranomaisesta, eikä niille saa koitua merkittävää etua asian lopputuloksesta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikissa 1 kohdassa tarkoitetuissa tuomioistuimissa tai menettelyissä menettelyn osapuolille tarjotaan oikeus

a) kohtuulliseen mahdollisuuteen tukea tai puolustaa omia kantojaan; ja

b) ratkaisuun, joka perustuu näyttöön ja esitettyihin asiakirjoihin.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kyseisestä hallinnollisesta toimesta vastaava virasto tai viranomainen panee 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöön, ottaen huomioon sen, mitä sen säädöksissä ja määräyksissä säädetään muutoksenhausta tai uudelleentarkastelusta.

17.7 ARTIKLA

Yhteistyö avoimuuden lisäämiseksi

Osapuolet tekevät erilaisia toimintatapoja koskevaa yhteistyötä kahdenvälisillä, alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla avoimuuden edistämiseksi kansainvälisessä kaupassa ja sijoituksissa.

17.8 ARTIKLA

Suhde muihin lukuihin

Tämän luvun soveltaminen ei vaikuta tämän sopimuksen muissa luvuissa vahvistettuihin erityisiin määräyksiin.

18 LUKU

HYVÄ SÄÄNTELYKÄYTÄNTÖ JA SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ

A JAKSO

Hyvä sääntelykäytäntö ja sääntely-yhteistyö

1 ALAJAKSO

Yleiset määräykset

18.1 ARTIKLA

Tavoitteet ja yleiset periaatteet

1. Tämän jakson tavoitteena on edistää hyviä sääntelykäytäntöjä ja sääntely-yhteistyötä osapuolten välillä kahdenvälisen kaupan ja sijoitusten tehostamiseksi
 - a) edistämällä tehokasta, avointa ja ennakoitavaa sääntely-ympäristöä;
 - b) edistämällä yhteensopivia sääntelymalleja ja vähentämällä tarpeettoman raskaita, päällekkäisiä tai erilaisia vaatimuksia;

- c) keskustelemalla osapuolten sääntelytoimenpiteistä, -käytännöistä tai -lähestymistavoista, myös niiden tehokkaan soveltamisen parantamiseksi; ja
- d) vahvistamalla osapuolten kahdenvälistä yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla.

2. Mikään tässä jaksossa ei vaikuta osapuolen oikeuteen määritellä tai säännellä omaa suojelun tasoaan pyrkiessään yleisiin poliittisiin tavoitteisiinsa tai edistäessään niitä esimerkiksi seuraavilla aloilla:

- a) kansanterveys;
- b) ihmisten, eläinten tai kasvien elämä tai terveys;
- c) työterveys ja työturvallisuus;
- d) työehdot;
- e) ympäristö, mukaan lukien ilmastonmuutos;
- f) kuluttajat;
- g) sosiaalinen suojelu ja sosiaaliturva;
- h) henkilötiedot ja kyberturvallisuus;
- i) kulttuurinen monimuotoisuus;

j) rahoitusvakuus; ja

k) energiavarmuus.

3. Tämän jakson määräysten ei voida tulkita estävän osapuolta

a) hyväksymästä, pitämästä voimassa ja soveltamasta sääntelytoimenpiteitä sen oikeudellisen kehyksen, periaatteiden¹ ja määräaikojen mukaisesti saavuttaakseen yleiset poliittiset tavoitteensa asianmukaiseksi katsomallaan suojan tasolla; ja

b) tarjoamasta ja tukemasta yleishyödyllisiä palveluita, kuten veteen, terveydenhuoltoon ja koulutukseen liittyviä palveluita ja sosiaalipalveluita.

4. Sääntelytoimenpiteet eivät muodosta peiteltyä kaupan estettä.

5. Tämän jakson määräysten ei voida tulkita velvoittavan osapuolia saavuttamaan jonkin tietyn sääntelylliseen lopputulokseen.

¹ Euroopan unionin osalta kyseisiä periaatteita ovat SEUT-sopimuksessa vahvistetut periaatteet sekä SEUT-sopimuksen 289 artiklan nojalla annettujen asetusten ja direktiivien periaatteet.

18.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa

a) 'sääntelyviranomaisella' tarkoitetaan

i) Euroopan unionin osalta Euroopan komissiota; ja

ii) Japanin osalta Japanin hallitusta; ja

b) 'sääntelytoimenpiteellä' tarkoitetaan yleisesti sovellettavia toimenpiteitä, jotka ovat

i) Euroopan unionin osalta:

A) asetuksia ja direktiivejä, kuten SEUT-sopimuksen 288 artiklassa määrätään; ja

B) täytäntöönpanosäädöksiä ja delegoituja säädöksiä, kuten SEUT-sopimuksen 290 ja 291 artiklassa määrätään; ja

ii) Japanin osalta:

A) lakeja

B) hallituksen määräyksiä; ja

C) ministeriön asetuksia.

18.3 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan sääntelytoimenpiteisiin, jotka osapuolen sääntelyviranomainen on antanut tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.
2. Jäljempänä olevia 3 ja 4 alajaksoa sovelletaan edellä 1 kohdassa tarkoitettujen sääntelytoimenpiteiden lisäksi muihin osapuolen sääntelyviranomaisen antamiin yleisesti sovellettaviin toimenpiteisiin, jotka ovat merkityksellisiä sääntely-yhteistyötoiminnan kannalta, kuten suuntaviivoihin, toimintapoliittisiin asiakirjoihin tai suosituksiin.

2 ALAJAKSO

Hyvä sääntelykäytäntö

18.4 ARTIKLA

Sisäinen koordinointi

Kumpikin osapuoli pitää yllä sisäisen koordinoinnin menettelyjä tai järjestelyjä, joilla edistetään hyviä sääntelykäytäntöjä, mukaan lukien tässä jaksossa määrätyt menettelyt tai järjestelyt.

18.5 ARTIKLA

Sääntelymenettelyt ja -järjestelyt

Kumpikin osapuoli tarjoaa julkisesti saataville kuvaukset menettelyistä ja järjestelyistä, joiden mukaisesti sääntelyviranomaisen valmistelee, arvioi ja tarkastelee sääntelytoimenpiteitään. Kuvauksissa on otettava huomioon suuntaviivat, säännöt ja menettelyt, jotka koskevat muun muassa yleisön mahdollisuutta esittää huomautuksia.

18.6 ARTIKLA

Varhaisessa vaiheessa annettavat tiedot suunnitelluista sääntelytoimenpiteistä

Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisten on saatettava yleisesti saataville vähintään kerran vuodessa luettelo suunnitelluista merkittävistä¹ sääntelytoimenpiteitä, sekä lyhyt kuvaus niiden soveltamisalasta ja tavoitteista, mukaan lukien, jos saatavilla, arvioitu aikataulu niiden hyväksymiseksi. Vaihtoehtoisesti, jos osapuolen sääntelyviranomaisen ei saada tällaista luetteloa julkisesti saataville, kyseinen osapuoli toimittaa vuosittain ja mahdollisimman pian 22.3 artiklan nojalla perustetulle sääntely-yhteistyökomitealla tällaisen luettelon ja siihen liittyvän lyhyen kuvauksen. Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen voi saattaa yleisön saataville tämän luettelon ja lyhyen kuvauksen, lukuun ottamatta luottamuksellisiksi määriteltyjä tietoja.

¹ Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen voi tämän jakson mukaisia velvoitteitaan varten määritellä, mikä muodostaa ”merkittävän” sääntelytoimen.

18.7 ARTIKLA

Julkiset kuulemiset

1. Valmistellessaan merkittävää sääntelytoimenpidettä kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen tapauksen mukaan ja asiaa koskevien sääntöjen ja menettelyiden mukaisesti
 - a) julkaisee joko sääntelytoimenpiteiden luonnokset tai kuulemismenettelyn asiakirjat, joissa annetaan riittävät tiedot valmisteilla olevista sääntelytoimenpiteistä, jotta jokainen henkilö voi arvioida, vaikuttaako se henkilön etuihin merkittävästi ja millainen vaikutus on;
 - b) tarjoaa syrjimättömin perustein kenelle tahansa henkilölle kohtuulliset mahdollisuudet esittää huomautuksia; ja
 - c) ottaa saadut huomautukset huomioon.
2. Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen olisi hyödynnettävä sähköisiä viestintävälineitä ja pyrittävä pitämään yllä keskitettyä verkkoportaalia, jolla voidaan tarjota julkisia kuulemisia koskevia tietoja ja ottaa vastaan niitä koskevia huomautuksia.

3. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen julkaisee kaikki mahdollisesti saamansa huomautukset tai yhteenvedon kuulemisten tuloksista. Tätä velvoitetta ei sovelleta siltä osin kuin on tarpeen suojata luottamuksellisia tietoja tai salata henkilötietoja tai sopimatonta sisältöä tai muista perustelluista syistä, kuten kolmannen osapuolen etujen vahingoittamiseen liittyvän riskin vuoksi.

18.8 ARTIKLA

Vaikutustenarviointi

1. Valmistellessaan merkittävää sääntelytoimenpidettä kummankin osapuolen sääntelyviranomainen toteuttaa järjestelmällisesti vaikutustenarvioinnin asiaa koskevien sääntöjen ja menettelyiden mukaisesti.
2. Vaikutustenarviointia toteuttaessaan kunkin osapuolen sääntelyviranomainen vahvistaa ja pitää yllä menettelyt ja järjestelyt, joiden avulla otetaan huomioon seuraavat tekijät:
 - a) sääntelytoimenpiteen tarve, myös sen luonne ja sen kysymyksen merkitys, johon toimenpiteellä pyritään puuttumaan;
 - b) kaikki toteutettavissa olevat ja tarkoituksenmukaiset sääntelyyn perustuvat tai muut vaihtoehdot, mukaan luettuna sääntelystä pidättäytyminen, jos niitä on saatavilla, joilla saavutettaisiin osapuolen politiikan tavoitteet;

- c) siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, näiden vaihtoehtojen mahdolliset sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset, myös kauppaan sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kohdistuvat vaikutukset; ja
 - d) tarvittaessa se, miten tarkastellut vaihtoehdot liittyvät merkityksellisiin kansainvälisiin standardeihin, mukaan lukien mahdollisten eroavaisuuksien syyt.
3. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen julkaisee vaikutustenarviointinsa tulokset viimeistään silloin, kun niihin liittyvä ehdotettu tai lopullinen sääntelytoimi julkaistaan.

18.9 ARTIKLA

Jälkiarviointi

1. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen pitää voimassa menettelyjä tai järjestelyjä, joiden avulla edistetään voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden säännöllistä jälkiarviointia.
2. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen asettaa julkisesti saataville tällaisia jälkiarviointeja koskevat suunnitelmansa ja niistä saadut tulokset, siinä määrin kuin se on asiaa koskevien sääntöjen ja menettelyjen mukaista.

18.10 ARTIKLA

Mahdollisuus esittää huomautuksia

Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on, rajoittamatta osapuolen politiikan tavoitteita, annettava kenelle tahansa henkilölle mahdollisuus esittää huomautuksia voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden parantamiseksi, mukaan lukien ehdotukset niiden yksinkertaistamiseksi tai tarpeettoman rasituksen vähentämiseksi.

18.11 ARTIKLA

Hyvää sääntelykäytäntöä koskevien tietojen vaihtaminen

Sääntelyviranomaisten on pyrittävä vaihtamaan tietoja, mukaan lukien sääntely-yhteistyökomiteassa, tässä alajaksossa tarkoitetuista hyvistä sääntelykäytännöistään, kuten vaikutustenarviointeihin liittyvistä toimintatavoista, mukaan lukien kauppaan ja sijoituksiin kohdistuvien vaikutusten arviointi tai jälkiarvioinnit.

3 ALAJAKSO

Sääntely-yhteistyö

18.12 ARTIKLA

Sääntely-yhteistyötoimet

1. Kumpikin osapuoli voi ehdottaa sääntely-yhteistyötoimia toiselle osapuolelle. Se esittää tätä koskevan ehdotuksen 18.15 kohdan mukaisesti nimetyn yhteyspisteen välityksellä.
2. Toinen osapuoli tarkastelee ehdotusta hyvissä ajoin ja ilmoittaa ehdotuksen tehneelle osapuolelle, pitääkö se ehdotettua toimintaa sääntely-yhteistyöhön soveltuvana.
3. Osapuolen pyynnöstä sääntely-yhteistyökomitea käsittelee 1 kohdassa tarkoitettua sääntely-yhteistyötoimia koskevaa ehdotusta.
4. Jotta voitaisiin tunnistaa sääntely-yhteistyöhön sopivaa toimintaa, kumpikin osapuoli ottaa huomioon seuraavat:
 - a) 18.6 artiklassa annettu luettelo; ja

- b) henkilöiden esittämät sääntely-yhteistyötoimia koskevat ehdotukset, jotka ovat perusteltuja ja joihin on liitetty tarvittavat tiedot.

5. Jos osapuolet päättävät toteuttaa sääntely-yhteistyötoimia, kunkin osapuolen sääntelyviranomainen

- a) ilmoittaa toisen osapuolen sääntelyviranomaiselle sääntely-yhteistyötoimien kannalta merkityksellisten uusien toimenpiteiden laatimisesta tai olemassa olevien toimenpiteiden tarkistamisesta;
- b) antaa pyynnöstä tietoja ja keskustelee toimenpiteistä, jotka ovat merkityksellisiä sääntely-yhteistyötoiminnan kannalta; ja
- c) kehittäessään uusia tai tarkistaessaan olemassa olevia sääntely- tai muita toimenpiteitä ottaa huomioon, siinä määrin kuin se on mahdollista, toisen osapuolen lähestymistavan sääntelyyn samoissa tai aiheeseen liittyvissä asioissa.

6. Osapuolet toteuttavat sääntely-yhteistyötoimia vapaaehtoiselta pohjalta. Osapuoli voi kieltäytyä tai vetäytyä sääntely-yhteistyötoimista. Jos osapuoli kieltäytyy sääntely-yhteistyötoimien käynnistämisestä tai vetäytyy niistä, sen olisi selvitettävä päätöksensä syyt toiselle osapuolelle.

7. Tarvittaessa sääntelyviranomaiset voivat yhteisestä sopimuksesta antaa sääntely-yhteistyötoimien täytäntöönpanon osapuolten kyseisen aiheen kannalta merkityksellisten elinten tehtäväksi.

18.13 ARTIKLA

Hyvät käytännöt sääntelyn yhteensopivuuden edistämiseksi

Jotta voidaan edistää sääntelyn yhteensopivuutta, kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen ottaa huomioon muun muassa seuraavat:

- a) yhteisten periaatteiden, ohjeiden, käytäntöjen, vastaavuuden vastavuoroisen tunnustamisen ja täytäntöönpanon välineiden tukeminen, jotta vältetään tarpeeton päällekkäisyys sääntelyvaatimuksissa, kuten testauksessa, pätevyyksissä, auditoinneissa tai tarkastuksissa; ja
- b) kahdenvälinen yhteistyö ja yhteistyö kolmansien maiden kanssa asiaankuuluvilla kansainvälisillä foorumeilla, jos mahdollista myös toteuttamalla yhteisiä aloitteita ja ehdotuksia, jotta voidaan kehittää ja edistää kansainvälisiä sääntelystandardeja ja täytäntöönpanoa, suuntaviivoja tai muita lähestymistapoja.

4 ALAJAKSO

Institutionaaliset määräykset

18.14 ARTIKLA

Sääntely-yhteistyökomitea

1. Jäljempänä olevan 22.3 artiklan nojalla perustettu sääntely-yhteistyökomitea helpottaa ja edistää tämän luvun mukaista sääntely-yhteistyötä osapuolten välillä tämän jakson määräysten mukaisesti.
2. Sääntely-yhteistyökomitea voi kutsua asianomaisia henkilöitä osallistumaan kokouksiinsa.
3. Sääntely-yhteistyökomitea voi erityisesti
 - a) keskustella sääntely-yhteistyötoimia koskevista ehdotuksista;
 - b) vaihtaa tietoja ja edistää hyviä sääntelykäytäntöjä;

- c) suositella sääntely-yhteistyötoimia osapuolten yhteistä etua koskevissa asioissa, mukaan lukien sääntelyä edeltävä tutkimus;
- d) edistää kahdenvälisiä sääntely-yhteistyötoimia, joiden tavoitteena on yhteensopivien sääntelytulosten tukeminen kummassakin osapuolella, erityisesti aloilla, joilla sääntelytoimenpiteitä ei ole tai ne ovat kehityksen alkuvaiheessa;
- e) tukea käytännön järjestelyitä, täytäntöönpanovälineitä ja parhaita käytäntöjä, joilla edistetään hyviä sääntelykäytäntöjä ja sääntely-yhteistyötä;
- f) edistää sääntely-yhteistyötä ja sääntelyn koordinoitua kansainvälisillä foorumeilla, mukaan lukien säännölliset kahdenväliset tietojenvaihdot meneillään olevista tai suunnitelluista toimista;
- g) säännöllisin väliajoin yksilöidä ja vahvistaa sääntely-yhteistyön ensisijaiset alat;
- h) laatia suuntaviivoja, joilla voidaan tarvittaessa tukea 22.3 artiklassa tarkoitettujen muiden erikoistuneiden komiteoiden ja muiden kahdenvälisen sääntely-yhteistyöfoorumien sääntely-yhteistyön virtaviivaistamista;
- i) tarkastella 18.16 artiklan 8 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden tulosta koskevaa raporttia ja, tapauksen mukaan, tarkastella 18.16 artiklan 6 kohdassa tarkoitettujen tyydyttävien ratkaisujen täytäntöönpanon edistymistä; ja

- j) perustaa tarvittaessa erityisten sääntely-yhteistyötoimien toteuttamista varten tilapäisiä työryhmiä, jotka raportoivat sääntely-yhteistyökomitealle.

4. Sääntely-yhteistyökomitea

- a) kokoontuu vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä ja sen jälkeen vähintään vuosittain, elleivät osapuolten edustajat toisin päättä; ja
- b) vahvistaa työjärjestyksenä ensimmäisessä kokouksessaan tämän sopimuksen tultua voimaan.

18.15 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän jakson täytäntöönpanoa ja 18.16 artiklan mukaista tietojenvaihtoa varten ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

18.16 ARTIKLA

Tietojenvaihto nykyisistä tai suunnitelluista sääntelytoimenpiteistä

1. Osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle tieto- ja selvennyspyynnön toisen osapuolen voimassa olevista tai suunnitelluista sääntelytoimenpiteistä. Osapuoli, jolle pyyntö on osoitettu, pyrkii vastaamaan nopeasti.
2. Osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle pyynnön tarkastella sen huolenaiheita, jotka liittyvät toisen osapuolen voimassa oleviin tai suunniteltuihin sääntelytoimenpiteisiin. Pyyntöä esittänyt osapuoli nimeää pyynnössään kyseessä olevan toimenpiteen, antaa kuvauksen huolenaiheistaan ja tarvittaessa esittää kysymyksiä.
3. Vastauksen antava osapuoli esittää mahdollisimman pian mutta viimeistään 60 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta, perusteltuja tapauksia lukuun ottamatta, kirjalliset huomautukset pyynnön esittäneen osapuolen 2 kohdan nojalla esille tuomista huolenaiheista. Näihin huomautuksiin sisältyvät, mahdollisuuksien mukaan, muun muassa sääntelytoimenpiteen poliittiset tavoitteet ja perusteet sekä, tapauksen mukaan, selitys siitä, miksi kyseessä ei ole kauppaa tai investointeja vähemmän rajoittava toimenpide, jolla voitaisiin saavuttaa samat poliittiset tavoitteet yhtä tehokkaasti. Vastauksen antava osapuoli vastaa kaikkiin pyynnön esittäneen osapuolen selvennyspyyntöihin.

4. Pyynnön esittänyt osapuoli voi pyytää neuvotteluja vastauksen antavalta osapuolelta
 - a) saatuaan 3 kohdassa tarkoitetut kirjalliset huomautukset; tai
 - b) edellä 3 kohdassa tarkoitetun määräajan kuluttua, jos vastauksen antava osapuoli ei esitä kirjallisia huomautuksia kyseisessä määräajassa.
5. Neuvottelut voidaan käydä henkilökohtaisesti tai sähköisiä välineitä käyttäen. Kumpikin osapuoli nimittää näiden kokousten hoitamisesta vastaavan virkamiehen.
6. Neuvottelujen aikana osapuolet selvittävät vilpittömässä mielessä mahdollisuuksia saada tyydyttävä ratkaistu pyynnön esittäneen osapuolen huolenaiheisiin, mukaan lukien ehdotukset kyseessä olevan sääntelytoimenpiteen muuttamiseksi tai, tapauksen mukaan, vähemmän kauppaa tai sijoituksia rajoittavan toimenpiteen hyväksymiseksi.
7. Osapuolten ei tarvitse luovuttaa luottamuksellisia tai arkaluonteisia tietoja.
8. Pyynnön esittänyt osapuoli laatii kertomuksen neuvottelujen tuloksista kuullen vastauksen antavaa osapuolta. Pynnön esittäneen osapuolen yhteyspiste toimittaa kertomuksen sääntely-yhteistyökomitean tarkasteltavaksi.

9. Edellä 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö voidaan esittää myös tapauksissa, joissa tyydyttävään ratkaisuun ei ole päästy asiasta vastaavan erikoistuneen komitean tasolla, eikä sillä rajoiteta 21 luvun tai minkään muun sovellettavan sopimuksen riitojenratkaisumenettelyn mukaisia osapuolten oikeuksia tai velvollisuuksia.

10. Edellä 2 kohdassa tarkoitettulla pyynnöllä ei saa velvoittaa vastauksen antavaa osapuolta saavuttamaan tietyn sääntelytuloksen eikä sillä saa viivästyttää sääntelytoimenpiteen antamista.

B OSA

Eläinten hyvinvointi

18.17 ARTIKLA

Eläinten hyvinvointi

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä kummankin osapuolen hyödyksi eläinten hyvinvointia koskevissa asioissa keskittyen erityisesti tuotantoeläimiin ja tavoitteenaan parantaa keskinäistä ymmärrystä kummankin säädöksistä ja määräyksistä.

2. Tätä tarkoitusta varten osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella hyväksyä työsuunnitelman, jossa määritellään painopisteet ja eläinten luokat, joihin tätä artiklaa sovelletaan, sekä perustaa eläinten hyvinvointia käsittelevän teknisen työryhmän vaihtamaan tietoja, asiantuntemusta ja kokemuksia eläinten hyvinvoinnin alalla ja tutkimaan mahdollisuutta edistää laajempaa yhteistyötä.

C JAKSO

Loppumääräykset

18.18 ARTIKLA

A jakson soveltaminen

1. Edellä olevan A jakson määräyksiä ei sovelleta B jaksoon eikä 8 luvun E jakson 5 alajaksossa määrättyyn rahoitusalan sääntelyä koskevaan sääntely-yhteistyöhön.
2. Sen estämättä, mitä 18.3 artiklassa määrätään, tämän sopimuksen muiden lukujen kaikilla erityisillä määräyksillä on etusija suhteessa A jakson määräyksiin, siltä osin kuin se on tarpeen erityisten määräysten soveltamiseksi.

18.19 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämä luvun määräyksiin ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

19 LUKU

MAATALOUSALAN YHTEISTYÖ

19.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Osapuolet tunnustavat, että niiden välisen maataloustuotteiden¹ ja elintarvikkeiden kaupan edistäminen on kummankin etujen mukaista, ja tavoitteena on edistää kestäväää maataloutta koskevaa yhteistyötä, myös maaseudun kehittämistä ja teknisten tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa, jotta voidaan tarjota turvallisia ja korkealaatuisia elintarvikkeita kuluttajille Euroopan unionissa ja Japanissa.

¹ Tätä lukua sovellettaessa ”maataloustuotteisiin” eivät sisälly metsätalouden tai kalatalouden tuotteet.

19.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä 19.1 artiklassa tarkoitetuilla aloilla omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti. Osapuolet edistävät ja helpottavat asianomaisten ryhmien, yhteisöjen, toimivaltaisten viranomaisten ja muiden organisaatioiden edustajien yhteistyötä.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu yhteistyö kattaa seuraavat:
 - a) maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupan edistäminen, myös alan sääntelyä koskeva vuoropuhelu;
 - b) yhteistyö, jonka tavoitteena on parantaa maatalouden hallintoa, tuottavuutta ja kilpailukykyä, mukaan lukien kestävän maatalouden parhaiden käytäntöjen vaihto sekä teknologian käyttö ja innovointi;
 - c) yhteistyö maatalouden ja elintarvikkeiden tuotannossa ja teknologiassa;
 - d) yhteistyö maataloustuotteiden laatupolitiikassa, myös maantieteellisiä merkintöjä¹ koskevassa maataloustuotteiden laatupolitiikassa, sillä edellytyksellä, että yhteistyö ei ole päällekkäistä 22.3 artiklan nojalla perustetun teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevän komitean niihin tehtäviin nähden, jotka liittyvät maantieteellisiin merkintöihin;

¹ Tätä lukua sovellettaessa maantieteellisiä merkintöjä koskevalla ”maataloustuotteiden laatupolitiikalla” tarkoitetaan maantieteellisiä merkintöjä koskevaa maataloustuotteiden laatupolitiikkaa 14.22 artiklan piiriin kuuluvien tuotteiden osalta.

- e) yhteistyö ja parhaiden käytäntöjen vaihto maaseudun kehittämisen tukemisessa, kuten toimintalinjat, joilla pyritään pitämään tuottajat ja nuoret maanviljelijät maaseutualueilla; ja
- f) neuvottelut muista 19.1 artiklan piiriin kuuluvista seikoista, joista osapuolet voivat sopia.

19.3 ARTIKLA

Liiketoimintaympäristön parantamista koskeva yhteistyö

1. Kumpikin osapuoli toteuttaa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti asianmukaisia toimenpiteitä, joilla edelleen parannetaan liiketoimintaympäristöä maatalous- ja elintarvikealalla toisen osapuolen henkilöiden osalta, jotka harjoittavat liiketoimintaansa ensiksi mainitussa osapuolella.
2. Liiketoimintaympäristön parantamiseksi edelleen osapuolet edistävät säädöstensä ja määräystensä mukaisesti yhteistyötä osapuolten viranomaisten sekä maatalous- ja elintarvikealan edustajien välillä.

19.4 ARTIKLA

Tietopyyntö

Osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle tieto- ja selvennyspyynnön maatalouteen tai elintarvikkeisiin liittyvistä toimenpiteistä. Pynnön vastaanottanut osapuoli antaa mahdollisimman pian mutta viimeistään 60 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta, elleivät osapuolet toisin sovi, kirjalliset tiedot pyynnön esittäneen osapuolen pyyntöön.

19.5 ARTIKLA

Maatalousalan yhteistyökomitea

1. Tämän luvun tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta vastaa 22.3 artiklan nojalla perustettu maatalousalan yhteistyökomitea, jäljempänä tässä luvussa 'komitea'.
2. Komitealla on seuraavat tehtävät:
 - a) tämän luvun täytäntöönpanon ja toiminnan varmistaminen ja seuranta;
 - b) keskustelu kaikista tähän lukuun liittyvistä kysymyksistä;

- c) raportointi komitean päätelmistä sekakomitealle;
- d) tämän luvun tavoitteita tukevan osapuolten yksityisen sektorin yhteistyön helpottaminen; ja
- e) muiden tehtävien toteuttaminen sekakomitean toimeksiannosta 22.1 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.

3. Komitea vahvistaa oman työjärjestyksensä ja tässä luvussa tarkoitetun yhteistyön yksityiskohdat.

4. Komitea voi yhteisymmärryksessä kutsua muiden asiaankuuluvien yksiköiden kuin Euroopan komission ja Japanin hallituksen edustajia, joilla on tarvittavaa asiantuntemusta keskustelun kohteena olevista asioista.

19.6 ARTIKLA

Yhteyspisteet ja viestintä

1. Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa vähintään yhden yhteyspisteen helpottamaan osapuolten välistä viestintää kaikissa tähän lukuun liittyvissä kysymyksissä ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.
2. Osapuolen yhteyspisteen on ilmoitettava tähän lukuun liittyvät pyynnöt, joita ovat esittäneet muut asianomaiset tahot kuin Euroopan komissio ja Japanin hallitus, tässä artiklassa tarkoitetulle toisen osapuolen yhteyspisteelle kohtuullisen ajan kuluessa.
3. Tässä luvussa tarkoitettu viestintä olisi toteutettava englannin kielellä.

19.7 ARTIKLA

Suhde muihin lukuihin

1. Elleivät osapuolet toisin sovi, tätä lukua ei sovelleta 2, 6, 7 tai 14 luvun soveltamisalaan kuuluviin kysymyksiin.
2. Tämän luvun määräykset eivät vaikuta 2, 6, 7 ja 14 luvun nojalla osapuolelle kuuluviin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

19.8 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämä luvun määräyksiin ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

20 LUKU

PIENET JA KESKISUURET YRITYKSET

20.1 artikla

Tavoite

Osapuolet tunnustavat tämän luvun määräysten ja muiden tämän sopimuksen määräysten merkityksen, kun pyritään tehostamaan osapuolten yhteistyötä asioissa, joilla on merkitystä pienille ja keskisuurille yrityksille, jäljempänä tässä luvussa 'pk-yritykset', tai jotka voivat muutoin hyödyttää erityisesti pk-yrityksiä.

20.2 ARTIKLA

Tietojen jakaminen

1. Kumpikin osapuoli perustaa oman, tietoa tästä sopimuksesta sisältävän julkisesti saatavilla olevan verkkosivuston tai pitää sitä yllä; verkkosivustoon sisältyvät seuraavat:
 - a) sopimuksen teksti kaikkine liitteineen, erityisesti tulliluettelot ja tuotekohtaiset alkuperäsäännöt;

- b) sopimuksen tiivistelmä; ja
 - c) pk-yrityksille tarkoitetut tiedot, joihin kuuluvat:
 - i) kuvaus tämän sopimuksen määräyksistä, jotka osapuoli katsoo pk-yritysten kannalta merkityksellisiksi; ja
 - ii) kaikki lisätiedot, jotka kyseinen osapuoli katsoo hyödyllisiksi pk-yrityksille, jotka ovat kiinnostuneita hyötymään tämän sopimuksen tarjoamista mahdollisuuksista.
2. Kumpikin osapuoli sisällyttää 1 kohdassa tarkoitetulle verkkosivustolle linkkejä seuraaviin:
- a) toisen osapuolen vastaava verkkosivusto;
 - b) valtion viranomaisten ja muiden asianmukaisten tahojen verkkosivustot, joissa annetaan tietoja, jotka osapuoli katsoo hyödyllisiksi henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita kaupasta, sijoituksista tai liiketoiminnasta kyseisessä osapuolella; ja
 - c) EU:n ja Japanin teollisen yhteistyökeskuksen tai sen seuraajaorganisaation verkkosivusto.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuilla verkkosivuilla annetaan tiedot, jotka koskevat seuraavia:

- a) tullilainsäädäntö ja -menettelyt sekä kuvaus menettelyistä, käytännön toimista, lomakkeista, asiakirjoista ja muista tiedoista, joita tarvitaan tuontia, vientiä tai kauttakulkua varten kyseisen osapuolen tullialueella;
- b) teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat säädökset ja määräykset, menettelyt mukaan luettuina;
- c) tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt;
- d) tuonnin ja viennin kannalta merkitykselliset terveys- ja kasvinsuojelutoimet;
- e) julkisia hankintoja koskevien ilmoitusten julkaiseminen 10.4 artiklan mukaisesti sekä muut merkitykselliset tiedot;
- f) yrityksen rekisteröintimenettely;
- g) tuontimenettelyiden aikana kannettavat verot, jos sellaisia sovelletaan; ja
- h) muut tiedot, jotka osapuoli katsoo hyödyllisiksi pk-yrityksille.

4. Kumpikin osapuoli sisällyttää 1 kohdassa tarkoitettuun verkkosivustoon linkin tietokantaan, josta voi tehdä sähköisiä hakuja tullinimikkeistön koodilla ja johon sisältyvät, jos osapuoli katsoo sen soveltuvaksi, seuraavat sen markkinoille pääsyä koskevat tiedot:

- a) osapuolen toisen osapuolen alkuperätuotteisiin soveltamat tullit, osapuolen soveltamat suosituimmuustullit ja määrittämät tariffikiintiöt;
- b) tullit tai muut maksut, mukaan lukien tuotekohtaiset maksut, jotka määrätään tuonnista tai viennistä taikka tuonnin tai viennin yhteydessä;
- c) muut tariffitoimenpiteet;
- d) alkuperäsäännöt;
- e) tullinpalautus tai -lykkäys tai muuntyyppinen helpotus, jolla pienennetään tai palautetaan tullia tai vapautetaan tullista;
- f) tavaroiden tullausarvon määrittämiseen käytettävät perusteet;
- g) alkuperämaan merkitsemistä koskevat vaatimukset, mukaan lukien merkinnän sijainti ja merkintätapa; ja
- h) muut asiaankuuluvat toimenpiteet.

5. Kumpikin osapuoli tarkastelee säännöllisesti tai toisen osapuolen pyynnöstä 1–4 kohdassa tarkoitettuja tietoja ja linkkejä varmistaakseen, että ne ovat ajantasaisia ja tarkkoja.
6. Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että tämän artiklan nojalla toimitetut tiedot on esitetty pk-yritysten kannalta helppokäyttöisellä tavalla. Kumpikin osapuoli pyrkii asettamaan tiedot saataville englanniksi.
7. Osapuolen henkilön oikeudesta saada 1–4 kohdan mukaisesti tarjottuja tietoja ei peritä mitään maksua.

20.3 ARTIKLA

Pk-yritysten yhteyspisteet

1. Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän luvun täytäntöönpanemiseksi, jäljempänä tässä luvussa 'pk-yritysten yhteyspiste', ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

2. Pk-yritysten yhteyspisteillä on, kunkin osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, seuraavat tehtävät:

- a) varmistetaan, että pk-yritysten tarpeet otetaan huomioon tämän sopimuksen täytäntöönpanossa;
- b) pohditaan tapoja tehostaa yhteistyötä pk-yritysten kannalta merkittävissä asioissa osapuolten välillä, jotta voidaan lisätä pk-yritysten kauppaa- ja sijoitusmahdollisuuksia;
- c) yksilöidään keinoja ja vaihdetaan tietoja, jotta kummankin osapuolen pk-yritykset voivat hyödyntää tämän sopimuksen mukaisesti tarjoutuvia uusia mahdollisuuksia;
- d) seurataan 20.2 artiklan täytäntöönpanoa ja varmistetaan, että kummankin osapuolen toimittamat tiedot ovat ajan tasalla ja relevantteja pk-yrityksille;
- e) toimitetaan säännöllisesti kertomuksia pk-yritysten yhteyspisteiden toiminnasta ja annetaan asianmukaisia suosituksia sekakomitealle; ja
- f) tarkastellaan muita tämän sopimuksen piiriin kuuluvia seikkoja, jotka ovat pk-yritysten kannalta merkityksellisiä.

3. Pk-yritysten yhteyspisteet voivat, kunkin osapuolen sääntöjen ja menettelyiden mukaisesti, suositella sekakomitealle, että osapuolet sisällyttävät myös muita tietoja niiden 20.2 artiklassa tarkoitetuille verkkosivuille.

4. Pk-yritysten yhteyspisteiden on pyrittävä käsittelemään myös mahdollisia muita seikkoja, jotka ovat pk-yritysten kannalta kiinnostavia tämän sopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä, mukaan lukien seuraavat:

- a) tietojen vaihto, jotta avustetaan osapuolia tämän sopimuksen täytäntöönpanon seurannassa pk-yrityksille merkityksellisten kysymysten osalta;
- b) osallistuminen tämän sopimuksen nojalla perustettujen erikoistuneiden komiteoiden ja työryhmien työhön, mukaan lukien sääntely-yhteistyö ja muut kuin tulleeihin liittyvät kysymykset, ja pk-yritysten kannalta tärkeiden erityiskysymysten esittely kyseisille erikoistuneille komiteoille ja työryhmille niiden toimivaltaan kuuluvilla aloilla välttäen päällekkäistä työtä; ja
- c) molemminpuolisesti hyväksyttävien ratkaisujen tarkastelu, jotta parannetaan pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua kauppaan ja sijoituksiin osapuolten välillä.

5. Pk-yritysten yhteyspisteet kokoontuvat tarpeen mukaan ja harjoittavat toimintaansa asianmukaisten tiedotuskanavien kautta, joita voivat olla sähköposti, videokonferenssit tai muut välineet.
6. Pk-yritysten yhteyspisteet voivat tarvittaessa pyrkiä toimintaansa harjoittaessaan tekemään yhteistyötä pk-yritysalan asiantuntijoiden ja ulkoisten organisaatioiden kanssa.

20.4 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämä luvun määräykseen ei sovelleta 21 luvun mukaista riitojenratkaisua.

21 LUKU

RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO

Tavoite, soveltamisala ja määritelmät

21.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on luoda tehokas ja toimiva järjestelmä osapuolten välisten, tämän sopimuksen määräysten tulkintaan ja soveltamiseen liittyvien riitojen ratkaisemiseksi, jotta päästäisiin yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

21.2 ARTIKLA

Soveltamisala

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tätä lukua sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen määräysten tulkintaa tai soveltamista koskeviin osapuolten välisiin riitoihin.

21.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

- a) 'välimiehellä' tarkoitetaan välimiespaneelin jäsentä;
- b) 'kiireellisiin tapauksiin' ja 'kiireellisiin asioihin' sisältyvät tapaukset ja asiat, jotka koskevat nopeasti arvonsa, sen hetkisen kuntonsa tai lyhyessä ajassa kaupallisen arvonsa menettäviä tavaroita ja palveluita;
- c) 'käytännesäännöillä' tarkoitetaan 21.30 artiklassa tarkoitettuja välimiesten käytännesääntöjä;
- d) 'valituksen esittävällä tai esittäneellä osapuolella' tarkoitetaan osapuolta, joka pyytää välimiespaneelin asettamista 21.7 artiklan mukaisesti;
- e) 'tämän luvun piiriin kuuluvilla määräyksillä' tarkoitetaan tämän sopimuksen määräyksiä, jotka 21.2 artiklan mukaisesti kuuluvat tämän luvun piiriin;
- f) 'riitojenratkaisuelimellä' tarkoitetaan WTO:n riitojenratkaisuelintä;

- g) 'paneelilla' tarkoitetaan 21.7 artiklan mukaisesti asetettua paneelia;
- h) 'valituksen kohteena olevalla osapuolella' tarkoitetaan osapuolta, jota koskeva riita on saatettu 21.7 artiklan nojalla asetetun paneelin käsiteltäväksi; ja
- i) 'työjärjestyksellä' tarkoitetaan 21.30 artiklassa tarkoitettua paneelin työjärjestystä.

B OSA

Neuvottelut ja sovittelu

21.4 ARTIKLA

Tietopyyntö

Ennen 21.5 tai 21.6 artiklassa tarkoitetun neuvottelu- tai sovittelupyynnön esittämistä osapuoli voi pyytää kirjallisesti kaikkia merkityksellisiä tietoja kyseessä olevasta toimenpiteestä. Osapuoli, jolle pyyntö on esitetty, pyrkii kaikin tavoin toimittamaan pyydettyt tiedot kirjallisessa vastauksessa, joka annetaan viimeistään 20 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta.

21.5 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki 21.2 artiklassa tarkoitetut riidat käymällä neuvotteluja vilpittömin mielin tavoitteenaan päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun.
2. Osapuoli pyytää neuvottelujen aloittamista esittämällä toiselle osapuolelle kirjallisen pyynnön. Neuvottelupyynnön esittänyt osapuoli esittää pyynnön perusteet ja yksilöi kohteena olevan toimenpiteen sekä pyynnön perustana olevat tosiseikat ja sen oikeusperustan sekä täsmentää merkitykselliset tämän luvun piiriin kuuluvat määräykset.
3. Neuvottelujen aikana kumpikin osapuoli esittää riittävät tiedot, jotta voidaan kattavasti arvioida kyseessä oleva toimenpide, myös se, miten kyseinen toimenpide saattaa vaikuttaa tämän sopimuksen toimintaan ja soveltamiseen.

4. Osapuoli, jolle neuvottelupyyntö on esitetty, vastaa viimeistään 10 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta. Osapuolet aloittavat neuvottelut viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta. Neuvottelut katsotaan loppuun suoritetuiksi viimeistään 45 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, jolleivät osapuolet toisin sovi. Jos kumpikin osapuoli katsoo, että asia on kiireellinen, neuvottelut katsotaan loppuun suoritetuiksi viimeistään 25 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, jolleivät osapuolet toisin sovi.
5. Neuvottelut käydään henkilökohtaisina tai muulla osapuolten sopimalla viestintätavalla. Elleivät osapuolet toisin sovi, henkilökohtaiset neuvottelut pidetään pyynnön kohteena olevan osapuolen alueella.
6. Neuvottelut, mukaan luettuina kaikki osapuolten näiden menettelyjen aikana paljastamat tiedot ja esittämät kannat, ovat luottamuksellisia eivätkä vaikuta kummankaan osapuolen oikeuteen ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

21.6 ARTIKLA

Sovittelu

1. Osapuoli voi milloin tahansa pyytää toista osapuolta aloittamaan sovittelumenettelyn minkä tahansa tämän luvun piiriin kuuluvan seikan osalta, joka vaikuttaa haitallisesti osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.
2. Osapuolet voivat milloin tahansa sopia aloittavansa sovittelumenettelyn, joka on aloitettava, toteutettava ja päätettävä sellaisen sovittelumenettelyn mukaisesti, jonka sekakomitea hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan 22.1 artiklan 4 kohdan f alakohdan mukaisesti.
3. Osapuolten sopimuksella sovittelumenettelyä voidaan jatkaa C jaksossa vahvistettujen paneelimenettelyiden aikana.

C JAKSO

Paneelimenettely

21.7 ARTIKLA

Paneelin asettaminen

1. Neuvotteluja 21.5 artiklan mukaisesti pyytänyt osapuoli voi pyytää paneelin asettamista, jos
 - a) toinen osapuoli ei vastaa neuvottelupyyntöön 10 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta eikä aloita neuvotteluja 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta;
 - b) osapuolet sopivat, että neuvotteluja ei aloiteta, tai
 - c) osapuolet eivät onnistu ratkaisemaan riitaa neuvotteluilla 45 päivän kuluessa tai kiireellisissä tapauksissa 25 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, jolleivät osapuolet toisin sovi.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukainen paneelin asettamispyyntö tehdään kirjallisesti valituksen kohteena olevalle osapuolelle. Valituksessaan valituksen tekevä osapuoli yksilöi selvästi

- a) kohteena olevan toimenpiteen;
- b) oikeusperustan täsmentäen merkitykselliset tämän luvun piiriin kuuluvat määräykset siten, että käy selvästi ilmi, miten toimenpide on ristiriidassa kyseisten määräysten kanssa; ja
- c) perustana olevat tosiseikat.

21.8 ARTIKLA

Paneelin kokoonpano

- 1. Paneeli koostuu kolmesta välimiehestä.
- 2. Osapuolet neuvottelevat päästäkseen sopimukseen välimiespaneelin kokoonpanosta viimeistään 10 päivän kuluessa siitä, kun valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut välimiespaneelin asettamispyynnön.

3. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen välimiespaneelin kokoonpanosta 2 kohdassa asetetussa määräajassa, kumpikin osapuoli nimeää 21.9 artiklan mukaisesti laaditusta alaluettelostaan välimiehen viimeistään viiden päivän kuluttua 2 kohdassa asetetun määräajan päättymisestä. Jos jompikumpi osapuoli jättää välimiehen nimeämättä mainitussa ajassa, valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja valitsee välimiehen arvalla viimeistään viiden päivän kuluttua määräajan päättymisestä sen osapuolen 21.9 artiklan mukaisesti laaditusta alaluettelosta, joka ei ole nimittänyt välimiestä. Valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja voi delegoida arvalla tehtävän välimiehen valinnan edustajalleen.

4. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen välimiespaneelin puheenjohtajasta 2 kohdassa asetetussa määräajassa, valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja valitsee osapuolen pyynnöstä paneelin puheenjohtajan arvalla viimeistään viiden päivän kuluttua pyynnön toimittamisesta 21.9 artiklan mukaisesti laaditusta puheenjohtajien alaluettelosta. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti myös toiselle osapuolelle. Valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja voi delegoida arvalla tehtävän puheenjohtajan valinnan edustajalleen.

5. Jos 21.9 artiklassa määrättyjä luetteloista ei ole laadittu tai niihin ei sisälly vähintään yhdeksää mainitussa artiklassa tarkoitettua henkilöä, sovelletaan seuraavia menettelyjä:

a) puheenjohtajan valinta:

- i) jos puheenjohtajien alaluetteloon sisältyy vähintään kaksi henkilöä, joista osapuolet ovat sopineet, valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja valitsee puheenjohtajan arvalla näistä henkilöistä viimeistään viiden päivän kuluttua 4 kohdassa tarkoitetun pyynnön toimittamisesta;
- ii) jos puheenjohtajien alaluettelossa on yksi henkilö, josta osapuolet ovat sopineet, kyseinen henkilö toimii puheenjohtajana; tai
- iii) jos osapuolet eivät onnistu valitsemaan puheenjohtajaa i tai ii alakohdan mukaisesti tai jos puheenjohtajien alaluettelossa ei ole yhtään henkilöä, josta osapuolet ovat sopineet, valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja valitsee paneelin puheenjohtajan arvalla viimeistään viiden päivän kuluttua 4 kohdassa tarkoitetun pyynnön toimittamisesta niiden henkilöiden joukosta, joita jompikumpi osapuoli on virallisesti ehdottanut puheenjohtajaksi laadittaessa tai päivitettäessä 21.9 artiklassa tarkoitettua välimiesluetteloa. Osapuoli voi ehdottaa uutta henkilöä, jos henkilö, jota kyseinen osapuoli on virallisesti ehdottanut puheenjohtajaksi, ei ole enää käytettävissä; ja

b) muun välimiehen kuin puheenjohtajan valinta:

- i) jos osapuolen alaluetteloon sisältyy vähintään kaksi henkilöä, joista osapuolet ovat sopineet, osapuoli valitsee välimiehen näistä henkilöistä viimeistään viiden päivän kuluttua 2 kohdassa tarkoitetun ajan päättymisestä;
- ii) jos osapuolen alaluettelossa on yksi henkilö, josta osapuolet ovat sopineet, kyseinen henkilö toimii välimiehenä; tai
- iii) jos välimiestä ei voida valita i tai ii alakohdan mukaisesti tai jos osapuolen välimiesten alaluettelossa ei ole yhtään henkilöä, josta osapuolet ovat sopineet, valituksen tehnyttä osapuolta edustava sekakomitean puheenjohtaja valitsee välimiehen soveltamalla a alakohdassa tarkoitettua menettelyä soveltuvien osin.

6. Paneelin asettamispäivä on se päivä, jona viimeinen kolmesta välimiehestä on ilmoittanut osapuolille nimeämisensä hyväksymisestä.

21.9 ARTIKLA

Välimiesten luettelo

1. Sekakomitea laatii 22.1 artiklan 2 kohdan mukaisessa ensimmäisessä kokouksessaan luettelon yhdeksästä henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehinä. Kyseinen luettelo koostuu kolmesta alaluettelosta: yksi alaluettelo kumpaakin osapuolta kohti ja yksi alaluettelo henkilöistä, jotka eivät ole kummankaan osapuolen kansalaisia ja jotka toimivat paneelin puheenjohtajana. Kussakin alaluettelossa on oltava vähintään kolme henkilöä. Puheenjohtajien alaluetteloiden laatimista tai päivittämistä varten kumpikin osapuoli ehdottaa enintään kolmea henkilöä. Sekakomitea varmistaa, että välimiesten luettelossa on aina tässä kohdassa edellytetty määrä henkilöitä.
2. Sekakomitea voi laatia lisäluettelon, johon kuuluu henkilöitä, joilla on tämän sopimuksen kattamiin aloihin liittyvää toteen näytettyä asiantuntemusta ja joita voidaan käyttää paneelin muodostamiseksi.

21.10 ARTIKLA

Välimiesten pätevyys

Kaikkia välimiehiä koskevat seuraavat vaatimukset:

- a) heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta oikeudesta, kansainvälisestä kaupasta ja muista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista sekä puheenjohtajan tapauksessa kokemusta välitysmenettelyistä;
- b) heidän on oltava riippumattomia eikä heillä saa olla sidoksia kumpaankaan osapuoleen eivätkä he saa ottaa näiltä ohjeita.
- c) heidän on toimittava yksilöinä eivätkä he saa ottaa vastaan ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta riitaan liittyvissä kysymyksissä; ja
- d) heidän on noudatettava käytännesääntöjä.

21.11 ARTIKLA

Välimiesten korvaaminen

Jos tämän luvun mukaisessa välimiesmenettelyssä jokin alkuperäisen välimiespaneelin jäsenistä ei pysty osallistumaan paneeliin, vetäytyy siitä tai on korvattava, koska hän ei täytä käytäntöjen vaatimuksia, sovelletaan 21.8 artiklassa määrättyä menettelyä.

21.12 ARTIKLA

Paneelien tehtävät

Edellä olevan 21.7 artiklan mukaisesti asetetun paneelin

- a) on arvioitava objektiivisesti sen käsiteltäväksi annettu asia, mihin kuuluu myös tapauksen tosiseikkojen objektiivinen arviointi sekä kyseisten toimenpiteiden sovellettavuus ja niiden yhdenmukaisuus tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa;
- b) on päätöksissään esitettävä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat havaintonsa sekä mahdollisten havaintojensa ja päätelmiensä perustelut; ja
- c) olisi kuultava säännöllisesti osapuolia ja tarjottava riittävät mahdollisuudet saavuttaa yhteisesti sovittu ratkaisu.

21.13 ARTIKLA

Toimeksianto

1. Jolleivät osapuolet viimeistään 10 päivän kuluessa paneelin asettamisesta toisin sovi, paneelin toimeksiantona on ”tarkastella osapuolten mainitsemien, tässä sopimuksessa tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten perusteella paneelin asettamispyynnössä tarkoitettua asiaa ja päättää, onko tarkasteltavana oleva toimenpide tässä sopimuksessa tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten mukainen, sekä laatia raportti 21.18 ja 21.19 artiklan mukaisesti”.
2. Jos osapuolet sopivat muusta kuin 1 kohdassa tarkoitettusta toimeksiannosta, ne ilmoittavat sopimastaan toimeksiannosta paneelille viimeistään kolmen päivän kuluttua niiden sopimuksesta.

21.14 ARTIKLA

Kiireellinen päätös

Jos osapuoli sitä pyytää, välimiespaneelin on viimeistään 15 päivän kuluessa asettamisestaan tehtävä päätös siitä, koskeeko riita kiireellisiä asioita.

21.15 ARTIKLA

Paneelimenettely

1. Kaikki paneelin kuulemiset ovat yleisölle avoimia, elleivät osapuolet toisin sovi tai elleivät osapuolen lausumat ja väitteet sisällä luottamuksellisia tietoja. Suljetuin ovin pidetyt kuulemiset ovat luottamuksellisia.
2. Elleivät osapuolet toisin sovi, paikka vaihtelee vuoroin osapuolten välillä siten, että ensimmäinen kuuleminen järjestetään valituksen kohteena olevassa osapuolella.
3. Paneeli ja osapuolet pitävät luottamuksellisina osapuolen paneelille toimittamia ja luottamuksellisiksi luokittelemia tietoja. Jos osapuolen paneelille toimittama kirjallinen lausuma sisältää luottamuksellisia tietoja, kyseinen osapuoli toimittaa lausumasta myös yleisölle julkistettavissa olevan ei-luottamuksellisen version sekä lisäksi selvityksen siitä, miksi julkaisemattomat tiedot ovat luottamuksellisia.
4. Asioiden käsittely paneelissa on luottamuksellista.

5. Osapuolille on annettava mahdollisuus osallistua menettelyihin sisältyviin esityksiin, lausuntojen antamiseen ja väitteiden tai vastaväitteiden esittämiseen. Osapuolet tarjoavat toistensa saataville kaikki paneelille toimitetut tiedot tai kirjalliset huomautukset, mukaan lukien väliraportin kuvailevaa osaa koskevat huomautukset, paneelin kysymyksiin annetut vastaukset ja kirjalliset huomautukset näihin vastauksiin.
6. Väliraportti ja loppuraportti laaditaan ilman osapuolten läsnäoloa ja saatujen tietojen ja annettujen lausuntojen perusteella. Välimiesten on otettava täysi vastuu raporttien laadinnasta eivätkä he saa siirtää tätä vastuuta kenellekään muulle henkilölle.
7. Paneelin on pyrittävä tekemään päätöksensä, loppuraportti mukaan luettuna, yhteisymmärryksessä. Se voi tehdä päätöksensä, loppuraportti mukaan luettuna, myös äänienemmistöllä, jos yksimielistä päätöstä ei voida tehdä. Välimiesten eriäviä mielipiteitä ei julkaista.
8. Paneelin päätökset ovat lopullisia ja osapuolia sitovia. Osapuolten on hyväksyttävä paneelin päätökset ehdoitta. Niillä ei lisätä eikä vähennetä tämän sopimuksen mukaisia osapuolten oikeuksia ja velvoitteita. Niiden ei pidä tulkita luovan henkilöille minkäänlaisia oikeuksia tai velvoitteita.

21.16 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

Paneelin on tulkittava tämän luvun piiriin kuuluvia määräyksiä yleisen kansainvälisen oikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, myös valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa määrättyjen tulkintasääntöjen mukaisesti. Paneelin on lisäksi otettava huomioon riitojenratkaisuelimen hyväksymien paneelien ja valituselimen raporteissa annetut asiaan liittyvät tulkinnat.

21.17 ARTIKLA

Tietojen vastaanottaminen

1. Osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan paneeli voi pyytää osapuolilta asian kannalta merkityksellisiä tietoja, joita se pitää tarpeellisina ja asianmukaisina. Osapuolet vastaavat paneelin tietopyyntöihin viipymättä ja kattavasti.
2. Osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan paneeli voi pyytää mistä tahansa lähteestä tietoja, myös luottamuksellisia tietoja, joita se pitää asianmukaisina. Paneelilla on myös oikeus hankkia asianmukaisiksi katsomansa asiantuntijalausunnot.

3. Osapuolen luonnolliset henkilöt tai sen alueelle sijoittautuneet oikeushenkilöt voivat toimittaa paneelille *amicus curiae* -lausumia työjärjestyksen mukaisesti.
4. Kaikki paneelille tämän artiklan mukaisesti annetut tiedot on tarjottava osapuolten saataville, ja osapuolet voivat esittää paneelille huomautuksia näistä tiedoista.

21.18 ARTIKLA

Väliraportti

1. Paneelin on annettava osapuolille väliraportti, jossa esitetään kuvaileva osuus ja paneelin havainnot ja päätelmät, viimeistään 120 päivän kuluttua paneelin asettamispäivästä siten, että osapuolet voivat sitä tarkastella. Jos paneeli katsoo, että tätä määräaikaa ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona paneeli aikoo antaa väliraporttinsa. Viivästyminen ei missään tapauksessa saa ylittää 30:tä päivää määräajan jälkeen.
2. Kumpikin osapuoli voi viimeistään 15 päivän kuluttua väliraportin esittämisestä toimittaa paneelille kirjallisia huomautuksia ja kirjallisen pyynnön tutkia tiettyjä väliraportin kohtia. Tarkasteltuaan väliraporttia koskevia kummankin osapuolen kirjallisia huomautuksia ja pyyntöjä paneeli voi muuttaa raporttiaan ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan lisätutkimuksia.

3. Kiireellisissä tapauksissa

- a) paneelin on kaikin keinoin pyrittävä antamaan väliraporttinsa viimeistään 60 päivän kuluttua sen asettamispäivästä ja joka tapauksessa viimeistään 75 päivän kuluttua sen asettamispäivästä; ja
- b) kumpikin osapuoli voi seitsemän päivän kuluttua väliraportin esittämisestä toimittaa paneelille kirjallisia huomautuksia ja kirjallisen pyynnön tutkia tiettyjä väliraportin kohtia.

21.19 ARTIKLA

Loppuraportti

1. Paneelin on annettava osapuolille loppuraportti viimeistään 30 päivän kuluttua väliraportin antamispäivästä Jos paneeli katsoo, että tätä määräaika ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona paneeli aikoo antaa väliraporttinsa. Viivästyminen ei missään tapauksessa saa ylittää 30:tä päivää määräajan jälkeen.

2. Kiireellisissä tapauksissa paneelin on kaikin keinoin pyrittävä antamaan loppuraporttinsa viimeistään 15 päivän kuluttua väliraportin antamispäivästä ja joka tapauksessa viimeistään 30 päivän kuluttua väliraportin antamispäivästä.
3. Loppuraportissa on riittävässä määrin käsiteltävä osapuolten väliraportista esittämiä kirjallisia huomautuksia ja pyyntöjä. Paneeli voi loppuraportissaan ehdottaa tapoja, joilla loppuraportti voitaisiin panna täytäntöön.
4. Osapuolet tarjoavat loppuraportin julkisesti saataville kokonaisuudessaan viimeistään 10 päivän kuluttua sen antamisesta, jolleivät ne päättä luottamuksellisten tietojen suojaamiseksi, että loppuraportti julkaistaan vain osittain tai että loppuraporttia ei julkaista.

21.20 ARTIKLA

Loppuraportin noudattaminen

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet noudattaakseen paneelin 21.19 artiklan nojalla antamaa loppuraporttia nopeasti ja vilpittömässä mielessä.

2. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa viimeistään 30 päivän kuluttua loppuraportin antamisesta valituksen tehneelle osapuolelle kohtuullisen määräajan pituuden loppuraportin suositusten noudattamista varten ja osapuolet pyrkivät sopimaan täytäntöönpanon edellyttämästä kohtuullisesta määräajasta. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä kohtuullisesta määräajasta, valituksen tehnyt osapuoli pyytää viimeistään 20 päivän kuluttua valituksen kohteena olevan osapuolen tämän kohdan mukaisesti tekemän ilmoituksen vastaanottamispäivästä kirjallisesti alkuperäistä paneelia määrittämään kohtuullisen määräajan pituus. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti myös valituksen kohteena olevalle osapuolelle. Alkuperäisen paneelin on ilmoitettava tekemästään määrityksestä viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön esittämisestä.
3. Loppuraportin noudattamista koskevaa kohtuullista määräaika voidaan jatkaa osapuolten yhteisellä sopimuksella.
4. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle kirjallisesti loppuraportin noudattamisen edistymisestä viimeistään kuukautta ennen loppuraportin noudattamisen kohtuullisen määräajan umpeutumista, elleivät osapuolet toisin sovi.

21.21 ARTIKLA

Noudattamisen tarkastelu

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle viimeistään sinä päivänä, jona loppuraportin noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika päättyy, kaikista loppuraportin noudattamiseksi toteutetuista toimenpiteistä.
2. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä loppuraportin noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden olemassaolosta tai toimenpiteiden yhteensopivuudesta tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia tutkimaan asiaa. Tällainen pyyntö toimitetaan samanaikaisesti myös valituksen kohteena olevalle osapuolelle.
3. Tällaisessa 2 kohdassa tarkoitettussa pyynnössä nimetään valituksen tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, myös kyseessä olevat toimenpiteet, siten että käy selvästi ilmi, millä tavoin kyseinen toimenpide on yhteensopimaton tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa.
4. Paneelin on ilmoitettava päätöksensä osapuolille viimeistään 90 päivän kuluttua asian siirtämisestä sen käsiteltäväksi.

21.22 ARTIKLA

Loppuraportin noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli suostuu valituksen tehneen osapuolen pyynnöstä neuvotteluihin, jotta voitaisiin sopia molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta tai mahdollisesta vaihtoehtoisesta järjestelystä, jos
 - a) alkuperäinen paneeli toteaa 21.21 artiklan mukaisesti, että valituksen kohteena olevan osapuolen ilmoittamat loppuraportin noudattamiseksi toteutetut toimenpiteet ovat ristiriidassa asiaa koskevien tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa;
 - b) valituksen kohteena oleva osapuoli ei ilmoita paneelin loppuraportin noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen 21.20 artiklan 2 kohdan mukaisesti määritetyn kohtuullisen määräajan päättymistä; tai
 - c) valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle, että ei ole käytännössä ei ole mahdollista noudattaa loppuraporttia 21.20 artiklan 2 kohdan mukaisesti määritetyssä kohtuullisessa määräajassa;

2. Jos valituksen tehnyt osapuoli päättää olla esittämättä 1 kohdan mukaista pyyntöä tai jos pyyntö esitetään eikä molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta tai vaihtoehtoisesta järjestelystä ole sovittu 20 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta 1 kohdan mukaisesti, valituksen tehnyt osapuoli voi ilmoittaa valituksen kohteena olevalle osapuolelle kirjallisesti, että se aikoo keskeyttää valituksen kohteena olevan osapuolen osalta myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten mukaisesti. Ilmoituksessa on määritettävä aiottu myönnytysten tai muiden velvoitteiden keskeytyksen taso.
3. Valituksen tehneellä osapuolella on oikeus keskeyttää edellisessä kohdassa tarkoitettujen myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltaminen 15 päivän kuluttua siitä päivästä, jona valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen, ellei valituksen kohteena oleva osapuoli ole pyytänyt välimiesmenettelyä 6 kohdan mukaisesti.
4. Myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeyttämisen
- a) on oltava tasolla, joka vastaa valituksen kohteena olevan osapuolen loppuraportin noudattamatta jättämisestä johtuvia mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia; ja
 - b) sitä voidaan soveltaa 21.2 artiklan mukaisen riitojenratkaisumenettelyn kohteena oleviin muihin aloihin kuin niihin, joissa paneeli on todennut etuuksien mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia, erityisesti jos valituksen tehnyt osapuoli katsoo, että tällainen keskeyttäminen on tehokas noudattamisen kannustin.

5. Myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeytyksen tai jonkin muun tässä artiklassa tarkoitetun järjestelyn on oltava tilapäinen, ja sitä voidaan soveltaa ainoastaan siihen asti, kunnes tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa loppuraportissa ristiriidassa olevaksi todettu toimenpide on poistettu tai kunnes osapuolet ovat sopineet riidan molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta tai muusta vaihtoehtoisesta järjestelystä.

6. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeyttäminen ei ole 4 kohdan mukaista, kyseinen osapuoli voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä paneelia tarkastelemaan kysymystä viimeistään 15 päivän kuluttua 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottopäivästä. Tällainen pyyntö toimitetaan samanaikaisesti myös valituksen tehneelle osapuolelle. Alkuperäisen paneelin on ilmoitettava osapuolille asiassa tekemästään päätöksestä viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön esittämisestä. Myönnytyksiä tai velvoitteita ei saa keskeyttää ennen kuin alkuperäinen paneeli on ilmoittanut päätöksensä. Myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeytyksen on oltava yhdenmukainen päätöksen kanssa.

21.23 ARTIKLA

Noudattamisen tarkastelu tilapäisten korjaavien toimenpiteiden hyväksymisen jälkeen

1. Kun valituksen kohteena oleva osapuoli on ilmoittanut valituksen tehneelle osapuolelle toimenpiteistä, jotka on toteutettu loppuraportin noudattamiseksi,
 - a) jos valituksen tehnyt osapuoli on 21.22 artiklan mukaisesti käyttänyt oikeuttaan keskeyttää myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltaminen, valituksen tehnyt osapuoli lopettaa myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeytyksen viimeistään 30 päivän kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä, lukuun ottamatta 2 kohdassa tarkoitettuja tapauksia; tai
 - b) jos on sovittu riidan molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta tai muusta vaihtoehtoisesta järjestelystä, valituksen kohteena oleva osapuoli voi lopettaa tällaisten korvausten tai järjestelyjen soveltamisen viimeistään 30 päivän kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä, lukuun ottamatta 2 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

2. Jos osapuolet eivät 30 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta pääse yhteisymmärrykseen siitä, onko 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide yhteensopiva kyseisten tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia tarkastelemaan asiaa. Tällainen pyyntö toimitetaan samanaikaisesti myös valituksen kohteena olevalle osapuolelle. Paneelin päätös on ilmoitettava osapuolille viimeistään 45 päivän kuluttua pyynnön esittämispäivästä. Jos paneeli päättää, että 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide on johdonmukainen asiaan kuuluvien tämän luvun piiriin kuuluvien määräysten kanssa, myönnytysten tai muiden velvoitteiden soveltamisen keskeyttäminen tai vaihtoehtoinen järjestely on lopetettava viimeistään 15 päivän kuluttua päätöksen päivämäärästä. Tarvittaessa myönnytysten tai muiden velvoitteiden keskeytyksen tai korvauksen tai järjestelyn tasoa muutetaan paneelin päätöksen mukaisesti.

21.24 ARTIKLA

Menettelyn keskeyttäminen ja päättäminen

Osapuolten yhteisestä pyynnöstä paneeli keskeyttää työnsä menettelyn missä vaiheessa tahansa osapuolten sopimaksi ajaksi, joka on enintään 12 peräkkäistä kuukautta. Jos menettely keskeytetään, sovellettavia määräaikoja pidennetään yhtä pitkäksi aikaa kuin paneelin työ on keskeytynyt. Paneelin on jatkettava työtään osapuolten yhteisestä kirjallisesta pyynnöstä tai sovitun keskeytysajanjakson päättyessä osapuolen kirjallisesta pyynnöstä. Pyyntöä on ilmoitettava paneelin puheenjohtajalle sekä tapauksen mukaan toiselle osapuolelle. Jos paneelimenettely on ollut keskeytettynä yli 12 peräkkäistä kuukautta, kyseisen paneelin asettamista koskeva toimivalta raukeaa, ja paneelimenettely on päätettävä. Osapuolet voivat milloin tahansa sopia paneelimenettelyn päättämisestä. Osapuolet ilmoittavat yhdessä tällaisesta sopimuksesta paneelin puheenjohtajalle.

D JAKSO

Yleiset määräykset

21.25 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn hallinto

1. Kumpikin osapuoli
 - a) nimeää viraston, joka vastaa tämän luvun mukaisen riitojenratkaisumenettelyn hallinnosta;
 - b) vastaa nimetyn viraston toiminnasta ja kustannuksista; ja
 - c) ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti viraston sijainnin ja yhteystiedot viimeistään kolmen kuukauden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.
2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, osapuolet voivat yhdessä antaa ulkopuolisen elimen tehtäväksi tuen tarjoamisen tiettyjä tämän luvun mukaisten riitojenratkaisumenettelyiden hallinnollisia tehtäviä varten.

21.26 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

1. Osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun jossakin 21.2 artiklassa tarkoitetussa riidassa.
2. Jos yhteisesti sovittuun ratkaisuun päästään paneelimenettelyn tai sovittelumenettelyn aikana, osapuolet ilmoittavat ratkaisusta yhdessä paneelin puheenjohtajalle tai sovittelijalle. Ilmoituksen myötä paneelimenettelyt tai sovittelumenettelyt päättyvät.
3. Kumpikin osapuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta yhteisesti sovittu ratkaisu pannaan täytäntöön sovitun määräajan kuluessa.
4. Täytäntöönpaneva osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti viimeistään sovitun määräajan umpeutumispäivänä kaikista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpanemiseksi.

21.27 ARTIKLA

Foorumin valinta

1. Jos syntyy riita, jossa tietyn toimenpiteen väitetään olevan yhteensopimaton tämän sopimuksen mukaisen velvoitteen kanssa ja jonkin oleellisilta osin vastaavan velvoitteen kanssa, joka johtuu sellaisesta kansainvälisestä sopimuksesta, jonka sopimuspuoli kumpikin osapuoli on, WTO-sopimus mukaan luettuna, valituksen tehnyt osapuoli voi valita foorumin, jossa riita ratkaistaan.
2. Kun osapuoli on valinnut foorumin ja aloittanut tämän luvun tai toisen kansainvälisen sopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt 1 kohdassa tarkoitetun erityisen toimenpiteen osalta, mainittu osapuoli ei saa aloittaa riitojenratkaisumenettelyjä toisen sopimuksen nojalla kyseisen erityisen toimenpiteen osalta, ellei ensin valittu foorumi ole kykenemätön tekemään ratkaisuja menettelyllisten tai oikeudenkäyttöön liittyvien syiden vuoksi.
3. Edellä olevaa 2 kohtaa sovellettaessa
 - a) osapuolen katsotaan aloittaneen tämän luvun mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, jos se pyytää paneelin asettamista 21.7 artiklan 1 kohdan mukaisesti;
 - b) osapuolen katsotaan aloittaneen WTO-sopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, jos se pyytää paneelin asettamista riitojen ratkaisemista koskevan sopimuksen 6 artiklan mukaisesti; ja

- c) osapuolen katsotaan aloittaneen jonkin muun sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn, jos se pyytää riitojenratkaisupaneelin asettamista kyseisen sopimuksen soveltuvien määräysten mukaisesti.

4. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta riitojenratkaisuelimen hyväksymää myönnytysten tai velvoitteiden keskeyttämistä. Osapuoli ei saa vedota WTO-sopimukseen estääkseen toista osapuolta keskeyttämästä tämän luvun mukaisia myönnytyksiään tai velvoitteitaan.

21.28 ARTIKLA

Määräajat

1. Kaikki tässä luvussa vahvistetut määräajat lasketaan sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat.

2. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä luvussa tarkoitettua määräaikaa jonkin riidan osalta. Paneeli voi milloin tahansa ehdottaa osapuolille tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen muuttamista, ja sen on perusteltava ehdotuksensa. Osapuolen pyynnöstä paneelin on päätettävä, muutetaanko 2 kohdassa ja 21.18 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettua määräaikaa, ja ilmoitettava päätöksensä syyt, kuten kyseisen riidan monimutkaisuus.

21.29 ARTIKLA

Menot

Jolleivät osapuolet toisin sovi, osapuolet vastaavat paneelin menoista, kuten välimiehille maksettavista palkkioista, yhtä suurin osuuksin työjärjestyksen mukaisesti.

21.30 ARTIKLA

Työjärjestys ja käytännesäännöt

Tässä luvussa määrätty paneelimenettely toteutetaan paneelin työjärjestyksen ja välimiehiä koskevien käytännesääntöjen mukaisesti, jotka sekakomitea hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan 22.1 artiklan 4 kohdan f alakohdan mukaisesti.

22 LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

22.1 ARTIKLA

Sekakomitea

1. Osapuolet perustavat sekakomitean, joka koostuu kummankin osapuolen edustajista.
2. Sekakomitea kokoontuu ensimmäisen kerran kolmen kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Tämän jälkeen sekakomitea kokoontuu kerran vuodessa tai kiireisissä tapauksissa jommankumman osapuolen pyynnöstä, elleivät osapuolten edustajat toisin sovi. Sekakomitea voi kokoontua henkilökohtaisesti tai muilla keinoin osapuolten edustajien sopimuksen mukaisesti.
3. Sekakomitean kokoukset pidetään vuorotellen Euroopan unionissa tai Japanissa, elleivät osapuolten edustajat toisin sovi. Sekakomitean puheenjohtajina toimivat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista kysymyksistä vastaava Euroopan komission jäsen ja Japanin ministeritason edustaja tai heidän nimeämänsä edustajat.

4. Tämän sopimuksen asianmukaisen ja tehokkaan toiminnan varmistamiseksi sekakomitea
- a) tarkastelee ja seuraa tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja toimintaa ja tarvittaessa antaa asianmukaisia suosituksia osapuolille;
 - b) valvoo ja koordinoi tarvittaessa kaikkien tämän sopimuksen mukaisesti perustettujen erikoistuneiden komiteoiden, työryhmien ja muiden elinten työskentelyä ja suosittelee niille mahdollisesti tarvittavia toimia;
 - c) pyrkii ratkaisemaan ongelmia, joita voi ilmetä tämän sopimuksen kattamilla aloilla, tai ratkaisemaan riitoja, jotka voivat ilmetä tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta 21 luvun soveltamista;
 - d) tarkastelee kaikkia muita tähän sopimukseen liittyviä seikkoja osapuolten edustajien sopimuksesta;
 - e) vahvistaa työjärjestyksenä ensimmäisessä kokouksessaan; ja
 - f) hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan 21.30 artiklassa tarkoitetut paneelin työjärjestyksen ja välimiehiä koskevat käytännesäännöt sekä 21.6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun sovittelumenettelyn.

5. Tämän sopimuksen asianmukaisen ja tehokkaan toiminnan varmistamiseksi sekakomitea voi
- a) perustaa ja lakkauttaa erikoistuneita komiteoita, työryhmiä tai muita elimiä, lukuun ottamatta 22.3 ja 22.4 artiklassa tarkoitettuja, ja määrittää näiden kokoonpanon, toiminnan ja tehtävät;
 - b) siirtää toimivaltuuksia erikoistuneille komiteoille, työryhmille ja muille elimille;
 - c) tarjota yleisölle tietoja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista kysymyksistä;
 - d) suositella osapuolille mahdollisia muutoksia tähän sopimukseen tai tehdä päätöksiä tämän sopimuksen muuttamisesta tapauksissa, joista on erikseen määrätty 23.2 artiklan 4 kohdassa;
 - e) hyväksyä tämän sopimuksen määräysten tulkintoja, jotka sitovat osapuolia ja kaikkia tämän sopimuksen nojalla perustettuja erikoistuneita komiteoita, työryhmiä ja muita elimiä, myös 21 luvun nojalla asetettuja paneeleita; ja
 - f) ryhtyä kaikkiin osapuolten sopimiin muihin toimenpiteisiin tehtäviään suorittaessaan.

22.2 ARTIKLA

Sekakomitean päätökset ja suositukset

1. Sekakomitea voi tehdä päätöksiä, jos siitä määrätään tässä sopimuksessa. Nämä päätökset sitovat osapuolia. Kumpikin osapuoli toteuttaa toimenpiteet, jotka ovat tarpeen tehtyjen päätösten täytäntöönpanemiseksi.
2. Sekakomitea voi antaa tämän sopimuksen täytäntöönpanon ja toiminnan kannalta merkityksellisiä suosituksia.
3. Kaikki sekakomitean päätökset ja suositukset annetaan yksimielisesti ja ne voidaan hyväksyä joko kokoontumalla henkilökohtaisesti tai kirjallisesti.

22.3 ARTIKLA

Erikoistuneet komiteat

1. Perustetaan sekakomitean alaisuuteen seuraavat erikoistuneet komiteat:
 - a) tavarakauppakomitea;

- b) alkuperäsääntöjä ja tulliasioita käsittelevä komitea
- c) terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea
- d) kaupan teknisten esteiden komitea
- e) palvelukauppaa, sijoitusten vapauttamista ja sähköistä kauppaa käsittelevä komitea
- f) julkisia hankintoja käsittelevä komitea;
- g) teollis- ja tekijänoikeuksia käsittelevä komitea
- h) kaupan ja kestävän kehityksen komitea
- i) sääntely-yhteistyökomitea ja
- j) maatalousalan yhteistyökomitea.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen erikoistuneiden komiteoiden vastuut ja toiminnot määritellään tapauksen mukaan tämän luvun niitä koskevissa luvuissa, ja niitä voidaan muuttaa sekakomitean päätöksellä, mutta vastuiden on kuuluttava niiden lukujen soveltamisalaan, joiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta nämä komiteat vastaavat.

3. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, erikoistuneet komiteat

- a) kokoontuvat kerran vuodessa, elleivät osapuolten edustajat erikoistuneissa komiteoissa toisin sovi, taikka osapuolen tai sekakomitean pyynnöstä;
- b) muodostuvat osapuolten edustajista;
- c) niiden puheenjohtajina toimivat osapuolten edustajat yhdessä;
- d) pitävät kokouksensa vuorotellen Euroopan unionissa tai Japanissa, elleivät osapuolten edustajat erikoistuneissa komiteoissa toisin sovi, tai muulla soveltuvalla viestintätavalla.
- e) sopivat itse yksimielisesti kokoontumisaikataulunsa ja asialistansa; ja
- f) tekevät kaikki päätökset ja antavat suositukset yksimielisesti joko kokoontumalla henkilökohtaisesti tai kirjallisesti.

4. Erikoistuneet komiteat voivat vahvistaa oman työjärjestyksensä. Sekakomitean työjärjestystä sovelletaan soveltuvien osien, kunnes erikoistuneet komiteat ovat hyväksyneet oman työjärjestyksensä.
5. Erikoistuneet komiteat voivat antaa ehdotuksia sekakomitean päätöksiksi tai tehdä päätöksiä tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti.
6. Osapuolen pyynnöstä tai asiasta vastaavan erikoistuneen komitean siirrettyä asian sille, sekakomitea voi käsitellä asioita, joita ei ole ratkaistu asiasta vastaavassa erikoistuneessa komiteassa.
7. Kukin erikoistunut komitea ilmoittaa sekakomitealle kokousaikataulunsa ja -asialistansa riittävän ajoissa ennen kokouksiaan ja raportoi sekakomitealle kunkin kokouksensa tuloksista ja päätelmistä.
8. Erikoistuneen komitean olemassaolo ei estä osapuolta esittämästä mitään kysymystä suoraan sekakomitealle.

22.4 ARTIKLA

Työryhmät

1. Perustetaan viinityöryhmä ja moottoriajoneuvoja ja niiden osia käsittelevä työryhmä tavarakauppakomitean alaisuuteen. Näiden työryhmien vastuualueet ja toiminnot määritellään liitteessä 2-C olevissa 2.35 ja 20 artiklassa.
2. Seuraavat työryhmät voidaan perustaa niitä koskevien lukujen mukaisesti:
 - a) terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän komitean alaisuudessa toimivat erityistyöryhmät;
 - b) kaupan teknisten esteiden komitean alaisuudessa toimivat erityistyöryhmät;
 - c) sääntely-yhteistyökomitean alaisuudessa toimivat erityistyöryhmät; ja
 - d) sekakomiteaan alaisuudessa toimiva eläinten hyvinvointia käsittelevä tekninen työryhmä.

3. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä ja jolleivät osapuolten edustajat työryhmissä toisin sovi, työryhmät

- a) kokoontuvat kerran vuodessa tai osapuolen tai sekakomitean pyynnöstä;
- b) niiden puheenjohtajina toimivat osapuolten edustajat yhdessä;
- c) pitävät kokouksensa vuorotellen Euroopan unionissa tai Japanissa tai muulla soveltuvalla viestintätavalla, josta osapuolten edustajat työryhmissä ovat sopineet;
- d) sopivat itse yksimielisesti kokoontumisaikataulunsa ja asialistansa; ja
- e) tekevät kaikki päätökset ja antavat suositukset yksimielisesti joko kokoontumalla henkilökohtaisesti tai kirjallisesti.

4. Työryhmät voivat vahvistaa oman työjärjestyksensä. Sekakomitean työjärjestystä sovelletaan soveltuvien osien, kunnes työryhmät ovat hyväksyneet oman työjärjestyksensä.

5. Työryhmät ilmoittavat asianmukaisille erikoistuneille komiteoille tai, tapauksen mukaan, sekakomitealle aikataulunsa ja asialistansa riittävän ajoissa ennen kokouksiaan. Ne raportoivat toiminnastaan, tapauksen mukaan, asianmukaisten erikoistuneiden komiteoiden tai sekakomitean kussakin kokouksessa.

6. Työryhmän olemassaolo ei estä osapuolta esittämästä mitään kysymystä suoraan sekakomitealle tai asianmukaisille erikoistuneille komiteoille.

22.5 ARTIKLA

Erikoistuneiden komiteoiden, työryhmien ja muiden elinten työ

Tämän sopimuksen nojalla perustettujen erikoistuneiden komiteoiden, työryhmien ja muiden elinten on toimintoja toteuttaessaan vältettävä päällekkäistä työtä.

22.6 ARTIKLA

Yhteyspisteet

1. Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot, mukaan lukien tiedot asianomaisista virkamiehistä. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista näiden yhteystietojen muutoksista.

2. Yhteyspisteet

- a) ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, toimittavat ja ottavat vastaan kaikki tämän sopimuksen mukaiset ilmoitukset ja tiedot osapuolten välillä;
- b) helpottavat kaikkea muuta osapuolten välistä viestintää kaikissa tähän lukuun liittyvissä kysymyksissä; ja
- c) koordinoivat sekakomitean kokousten järjestelyä.

23 LUKU

LOPPUMÄÄRÄYKSET

23.1 ARTIKLA

Yleinen tarkastelu

Rajoittamatta tarkastelua koskevia muiden lukujen määräyksiä, osapuolet toteuttavat tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja toimintaa koskevan yleisen tarkastelun kymmenentenä vuonna tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen tai muina osapuolten sopimina ajankohtina.

23.2 ARTIKLA

Muutokset

1. Tätä sopimusta voidaan muuttaa osapuolten keskinäisellä sopimuksella.
2. Tällaiset muutokset tulevat voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ilmoittavat toisilleen, että ne ovat täyttäneet asianmukaiset oikeudelliset vaatimuksensa ja saattaneet päätökseen menettelynsä tällaisten muutosten voimaantuloa varten, tai muuna osapuolten mahdollisesti sopimana myöhempanä päivänä. Osapuolet antavat tällaisen ilmoituksen diplomaattinoottien vaihdolla Euroopan unionin ja Japanin hallituksen välillä.
3. Osapuolten omien sisäisten oikeudellisten menettelyiden mukaisesti sekakomitea voi tehdä päätöksiä tämän sopimuksen muuttamiseksi 4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, tällaiset muutokset on vahvistettava ja ne tulevat voimaan diplomaattinoottien vaihdolla Euroopan unionin ja Japanin hallituksen välillä, elleivät osapuolet toisin sovi.

4. Edellä olevaa 3 kohtaa sovelletaan

- a) liitteeseen 2-A sillä edellytyksellä, että muutokset tehdään harmonoidun järjestelmän muutoksen mukaisesti eikä niihin sisälly mitään sellaista tullia koskevaa muutosta, jota osapuoli soveltaa toisen osapuolen alkuperätuotteisiin liitteen 2-A mukaisesti;
- b) liitteeseen 2-C, lisäyksiin 2-C-1 ja 2-C-2;
- c) liitteeseen 2-E;
- d) lukuun 3, liitteisiin 3-A–3-F ja lisäykseen 3-B-1;
- e) liitteeseen 10;
- f) liitteeseen 14-A;
- g) liitteeseen 14-B; ja
- h) tämän sopimuksen määräyksiin, joissa viitataan kansainvälisten sopimusten määräyksiin tai niitä otetaan osaksi tätä sopimusta, kun tällaisiin sopimuksiin tehdään muutoksia tai jatkosopimuksia.

23.3 ARTIKLA

Voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ilmoittavat toisilleen, että ne ovat täyttäneet asianmukaiset oikeudelliset vaatimuksensa ja saattaneet päätökseen menettelynsä tämän sopimuksen voimaantuloa varten, elleivät osapuolet toisin sovi. Osapuolet antavat tällaisen ilmoituksen diplomaattinoottien vaihdolla Euroopan unionin ja Japanin hallituksen välillä.

23.4 ARTIKLA

Päättyminen

1. Tämä sopimus on voimassa, ellei sitä irtisanota 2 kohdan mukaisesti.
2. Kumpi tahansa osapuoli voi ilmoittaa kirjallisesti toiselle osapuolelle aikeestaan irtisanoa tämä sopimus. Sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun toinen osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen, elleivät osapuolet toisin sovi.

23.5 ARTIKLA

Ei välitöntä vaikutusta henkilöihin

Minkään tässä sopimuksessa ei pidä tulkita luovan oikeuksia tai määräävän velvollisuuksia millekään henkilölle, rajoittamatta kansainvälisen julkisoikeuden mukaisia henkilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia.

23.6 ARTIKLA

Liitteet, lisäykset ja alaviitteet

Tämän sopimuksen liitteet ja lisäykset ovat erottamaton osa tätä sopimusta. Selkeyden vuoksi todetaan, että myös alaviitteet ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

23.7 ARTIKLA

Myöhemmät liittymiset unioniin

1. Euroopan unioni ilmoittaa Japanille kaikista kolmannen maan esittämistä pyynnöistä liittyä Euroopan unioniin.

2. Euroopan unionin ja 1 kohdassa tarkoitetun kolmannen maan välisten neuvottelujen aikana Euroopan unioni
 - a) toimittaa Japanin pyynnöstä ja siinä määrin kuin se on mahdollista kaikki tiedot, jotka liittyvät tämän sopimuksen piiriin kuuluviin seikkoihin; ja
 - b) ottaa huomioon kaikki Japanin mahdollisesti ilmaisemat huolenaiheet.
3. Riittävän ajoissa ennen kolmannen maan liittymistä Euroopan unioniin sekakomitea tarkastelee liittymisen mahdollisia vaikutuksia tähän sopimukseen.
4. Siinä määrin kuin on tarpeen, ennen kolmannen maan liittymistä Euroopan unioniin koskevan sopimuksen voimaantuloa osapuolet
 - a) muuttavat tätä sopimusta 23.2 artiklan mukaisesti; tai
 - b) toteuttavat sekakomitean päätöksellä kaikki muut mahdollisesti tarvittavat mukautukset tai siirtymäjärjestelyt tämän sopimuksen osalta.

23.8 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

1. Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin, viron ja japanin kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen, lukuun ottamatta liitteessä 2-A olevaa 2 osaa, Euroopan unionin luetteloita liitteissä I–IV ja liitteessä 10 olevan A jakson 2 osaa, jotka laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä ja joista jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

2. Jos sopimuksen tulkinnasta syntyy erimielisyyttä, asetetaan etusijalle teksti, joka on kielellä, jolla tämä sopimus on neuvoteltu.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut ovat siihen asianmukaisesti valtuutettuina allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

TEHTY [PAIKKA] [PÄIVÄ] päivänä [KUUKAUSI] [VUOSI].

Euroopan unionin puolesta:

Japanin puolesta: